

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMO (antroji išplėstinė kolegija) SPRENDIMAS  
2005 m. gruodžio 14 d.\*

Byloje T-210/01

**General Electric Company**, įsteigta Fairfield, Konektikute (Jungtinės Valstijos), iš pradžių atstovaujama QC N. Green, QC C. Booth, *barristers* J. Šimor ir K. Bacon, *solicitor* S. Baxter, advokatų L. Vogel, J. Vogel ir M. Van Kerckhove, vėliau – *solicitor* J. O’Leary, nurodžiusi adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

ieškovė,

prieš

**Europos Bendrijų Komisija**, atstovaujama MR. Lyal, p. Hellström ir F. Siredey-Garnier, nurodžiusią adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovė,

\* Proceso kalba: anglų.

palaikomą

**Rolls-Royce plc**, įsteigtos Londone (Jungtinė Karalystė), atstovaujamos *solicitor* A. Renshaw,

ir

**Rockwell Collins, Inc.**, įsteigtos Cedar Rapids, Ajovoje (Jungtinės Valstijos), atstovaujamos *solicitor* T. Soames, *solicitor* J. Davies, *solicitor* A. Ryan ir advokato P. Camesasca,

įstojusių į bylą šalių,

dėl 2001 m. liepos 3 d. Komisijos sprendimo 2004/134/EB, kuriuo koncentracija pripažįstama nesuderinama su bendrąja rinka ir su EEE susitarimu (byla COMP/M.2220 – *General Electric prieš Honeywell*) (OL L 48, 2004, p. 1), panaikinimo,

EUROPOS BENDRIJŲ PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS  
(antroji išplėstinė kolegija),

kurį sudaro pirmininkas J. Pirrung, teisėjai V. Tiili, A. W. H. Meij, M. Vilaras ir N. J. Forwood,

posėdžio sekretorius J. Plingers, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2004 m. gegužės 27 d. posėdžiui,

priima šį

## **Sprendimą**

### **Teisės aktai**

- <sup>1</sup> 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (OL L 395, p. 1, klaidų ištaisymas – OL L 257, 1990, p. 13) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 1997 m. birželio 30 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1310/97 (OL L 180, p. 1) (toliau po pataisymų ir pakeitimų – Reglamentas Nr. 4064/89), 2 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatyta:

„2. Koncentracija, kuri nesukuria ar nesustiprina dominuojančios padėties ir dėl to nėra itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, laikoma suderinama su bendrąja rinka.“

3. Koncentracija, kuri sukuria arba sustiprina dominuojančią padėtį ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, yra laikoma nesuderinama su bendrąja rinka.“

## Ginčo aplinkybės

- 2 *General Electric Co.* (toliau – ieškovė arba GE) yra įvairia pramonės veikla užsiimanti įmonė, veikianti orlaivių variklių ir buitinių produktų gamybos, informatikos paslaugų, energetikos sistemų, apšvietimo, pramoninių sistemų, medicinos sistemų, plastiko, radijo laidų transliavimo, finansinių ir transportavimo paslaugų srityse.
- 3 *Honeywell International, Inc.* (toliau – *Honeywell*) yra įmonė, veikianti visų pirma aviacijos produktų ir paslaugų, automobilių produktų, elektronikos priemonių, chemijos produktų, aukšto polimerizacijos laipsnio polimerų, transportavimo ir energetikos sistemų bei gyvenamųjų namų ir pramoninių pastatų apsaugos sistemų rinkose.
- 4 2000 m. spalio 22 d. GE ir *Honeywell* sudarė susitarimą, pagal kurį GE įsigijo visą *Honeywell* kapitalą (toliau – koncentracija), ir *Honeywell* tapo visiškai GE kontroliuojama dukterine įmone.
- 5 2001 m. vasario 5 d. Komisija gavo oficialų pranešimą apie koncentraciją pagal Reglamento Nr. 4064/89 4 straipsnį.
- 6 Manydama, kad koncentracijai galėjo būti taikomas Reglamentas Nr. 4064/89, 2001 m. kovo 1 d. Komisija nusprendė pradėti tyrimo procedūrą, numatytą šio reglamento 6 straipsnio 1 dalies c punkte ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 57 straipsnyje (toliau – sprendimas pradėti procedūrą).

- 7 2001 m. kovo 15 d. GE ir *Honeywell* bendrai pateikė Komisijai savo pastabas dėl sprendimo pradėti procedūrą.
- 8 2001 m. gegužės 8 d. Komisija išsiuntė GE pranešimą apie kaltinimus, į kurį ji atsakė 2001 m. gegužės 24 dieną.
- 9 2001 m. gegužės 29 ir 30 d. GE ir *Honeywell* dalyvavo Komisijos surengtame posėdyje.
- 10 2001 m. birželio 14 ir 28 d. GE ir *Honeywell* siekdamos, kad Komisija pritartų koncentracijai, pasiūlė du įsipareigojimų sąrašus.
- 11 2001 m. liepos 3 d. Komisija priėmė sprendimą 2004/134/EB (byla COMP/M.2220–*General Electric ir Honeywell*) (OL L 48, 2004, p. 1), kuriuo pripažino koncentraciją nesuderinamą su bendrąja rinka ir su EEE susitarimu (toliau – ginčijamas sprendimas).

### **Ginčijamas sprendimas**

- 12 Ginčijamo sprendimo konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„1 straipsnis

Koncentracija, kuria *General Electric Company* įgyja *Honeywell International Inc.* kontrolę, pripažįstama nesuderinama su bendrąja rinka ir Europos ekonominės erdvės susitarimu.

## 2 straipsnis

### Sprendimas skirtas

(GE)

<...>“

13 Ginčijamo sprendimo motyvai gali būti apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

14 Komisijos manymu, prieš vykdydama koncentraciją GE užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės reaktyvinių orlaivių (toliau – didelės talpos komercinės klasės orlaiviai) variklių ir didelės talpos regioninių reaktyvinių orlaivių (toliau – didelės talpos regioniniai orlaiviai) variklių rinkose (ginčijamo sprendimo 45–83, 84–87 ir 107–229 konstatuojamosios dalys). Jos padėties rinkoje stiprumas, finansinė galia ir vertikali integracija, eksploatuojant orlaivius pagal lizingo (išperkamosios nuomos) sutartis, yra aplinkybės, kuriomis remiantis buvo padaryta išvada dėl GE dominuojančios padėties šiose rinkose. Tyrimas taip pat parodė, kad *Honeywell* yra aviacijos ir ne aviacijos produktų (241–275 konstatuojamosios dalys), taip pat verslo klasės orlaiviams skirtų variklių (88, 89 konstatuojamosios dalys) ir variklio starterių pagrindinė tiekėja (331–340 konstatuojamosios dalys).

15 Sujungus abiejų bendrovių veiklą, būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis tam tikrose rinkose. Komisija nustatė, kad GE užimama dominuojanti padėtis pasaulinėje didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje sustiprėtų dėl po koncentracijos atsirandančių vertikalinių ryšių, siejančių variklių gamintojos GE veiklą su šių variklių starterių gamintojos *Honeywell* veikla (ginčijamo sprendimo 419–427 konstatuojamosios dalys). Komisija taip pat priėjo prie išvados, kad įvairiose pasaulinėse aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, kuriose *Honeywell* iki koncentracijos turėjo stiprias pozicijas dėl dviejų tipų konglomerato poveikio, būtų sukurta dominuojanti padėtis. Komisijos požiūriu, šis poveikis atsirado dėl rinkos dalies perleidimo, išplečiant *GE Capital*, ieškovės grupei priklausančios bendrovės, finansinę įtaką minėtose rinkose, ir komercinio pranašumo, atsirandančio daugiausia dėl kitos ieškovės įmonių grupei priklausančios bendrovės *GE Capital Aviation Service* (GECAS) vykdomo orlaivių pirkimo ir išperkamosios nuomos verslo (342–348 ir 405–411 konstatuojamosios dalys). Antra, Komisija numatė ateityje atsirasiančias pasekmes dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto grynų, technologinių ir mišrių pardavimų vykdymo, pateikiant komercinius pasiūlymus, apimančius buvusios GE gamintus orlaivių variklius bei buvusios *Honeywell* aviacijos ir ne aviacijos produktus (349–404 konstatuojamosios dalys). Komisija nusprendė, kad susietų pardavimų vykdymas sustiprintų jau užimamą GE dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

16 Komisija taip pat padarė išvadą, kad ypač dėl horizontalių ryšių tarp GE ir *Honeywell* iki koncentracijos turėtose rinkose sustiprėtų GE dominavimas pasaulinėje didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje ir būtų sukurta po koncentracijos susikūrusio subjekto dominuojanti padėtis pasaulinėje verslo klasės orlaivių variklių rinkoje (428–431 ir 435–437 konstatuojamosios dalys). Ji taip pat padarė išvadą, kad ypač dėl minėtų koncentracijos šalių horizontaliųjų ryšių dominuojanti padėtis būtų sukurta ir mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje (468–477 konstatuojamosios dalys).

- 17 Laikydama koncentracijos šalių pasiūlytus įsipareigojimus nepakankamais išspręsti dėl sandorio atsirandančias konkurencijos problemas (ginčijamo sprendimo 500–533 ir 546–563 konstatuojamosios dalys), 567 konstatuojamojoje dalyje Komisija padarė išvadą, kad dėl koncentracijos būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis keliose rinkose ir dėl to būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje. Todėl, remiantis Reglamento Nr. 064/89 8 straipsnio 3 dalimi, koncentracija pripažintina nesuderinama su bendrąja rinka.

## Procesas

- 18 Ieškovė pareiškė ieškinį, kurį Pirmosios instancijos teismo kanceliarija gavo 2001 m. rugsėjo 12 d. Tą pačią dieną GE taip pat pareiškė ieškinį dėl ginčijamo sprendimo (byla T-210/01).
- 19 Atskirais dokumentais, pateiktais Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai atitinkamai 2002 m. sausio 11, 15 ir 16 d., *Rolls-Royce Plc, Rockwell Collins Inc.* (toliau – *Rockwell*) ir *Thales SA* paprašė leisti įstoti į bylą Komisijos pusėje.
- 20 Ieškovė paprašė įstojančių į bylą šalių ir Komisijos tam tikrą rašytiniuose dokumentuose pateiktą informaciją tvarkyti konfidencialiai.



- 21 2002 m. birželio 26 d. Nutartimi Pirmosios instancijos teismo pirmosios kolegijos pirmininkas leido įstoti į bylą *Rolls-Royce* ir *Rockwell*. Ta pačia nutartimi jis nurodė – kaip to prašė ieškovė – bylos dokumentus tvarkyti konfidencialiai, atsižvelgiant į įstojusių į bylą šalių pastabas. Vadovaujantis Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 116 straipsnio 6 dalimi ir atsižvelgiant į teismo posėdžio pranešimą, *Thales* buvo leista įstoti į bylą vykstant žodinei proceso daliai.
- 22 Kadangi 2004 m. rugsėjo 13 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu (OL C 251, 2004, p. 12) Pirmosios instancijos teismo kolegijų sudėtis buvo pakeista, teisėjas pranešėjas buvo paskirtas į antrąją kolegiją, kuriai, atsižvelgiant į tai, ir buvo priskirta ši byla.
- 23 Pagal Procedūros reglamento 14 straipsnį ir antrosios kolegijos pasiūlymą Pirmosios instancijos teismas, išklauses šalis pagal šio Procedūros reglamento 51 straipsnį, nusprendė bylą perduoti nagrinėti išplėstinės sudėties teismui.
- 24 Raštu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2004 m. vasario 2 d., *Thales* atsisakė įstoti į bylą. 2004 m. kovo 23 d. Nutartimi Pirmosios instancijos teismo antrosios išplėstinės kolegijos pirmininkas, išklauses kitas šalis, į šį atsisakymą atsižvelgė.
- 25 Raštu, kurį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2004 m. kovo 17 d., ieškovė prašė sujungti šią bylą su byla T-209/01. Pirmosios instancijos teismo antrosios išplėstinės kolegijos pirmininkas perdavė šį sprendimą minėtai kolegijai pagal Procedūros reglamento 50 straipsnį.

- 26 Pagal teisėjo pranešėjo pranešimą Pirmosios instancijos teismas nusprendė pradėti žodinę proceso dalį ir imdamasis proceso organizavimo priemonių, numatytų Procedūros reglamento 64 straipsnyje, pateikė šalims klausimus. Jis taip pat paprašė Komisijos prieš posėdį pateikti tam tikrus dokumentus. Šalys šiuos prašymus įvykdė.
- 27 2004 m. gegužės 25 d. posėdyje buvo išklaustytos šalių nuomonės žodžiu ir atsakymai į Pirmosios instancijos teismo klausimus. Po šio posėdžio žodinė proceso dalis buvo baigta.
- 28 2004 m. birželio 8 d. raštu ieškovė Pirmosios instancijos teismo kanceliarijai pateikė naują dokumentą bei savo pastabas dėl jo svarbos, prašydama, kad šioje byloje tie dokumentai būtų pridėti prie bylos medžiagos. 2004 m. liepos 8 d. Nutartimi Pirmosios instancijos teismas, siekdamas leisti šalims pateikti pastabas dėl šio prašymo, pagal Procedūros reglamento 62 straipsnį nusprendė atnaujinti žodinę proceso dalį.
- 29 Išklausęs šalis ir vadovaudamasis Procedūros reglamento 64 straipsniu Pirmosios instancijos teismas ėmėsi proceso organizavimo priemonės, pridėdamas prie bylos medžiagos 2004 m. birželio 4 d. ieškovės dokumentus ir pastabas. Komisijos ir įstojusių į bylą šalių pastabos dėl šių dokumentų svarbos taip pat buvo pridėtos prie bylos medžiagos.
- 30 Teismo prašymu šalys pateikė pastabas ir papildomus dokumentus dėl ieškovės pradinėse pastabose iškeltų klausimų. Šie dokumentai taip pat buvo pridėti prie bylos medžiagos.
- 31 2004 m. lapkričio 23 d. antrą kartą buvo baigta žodinė proceso dalis.

## Šalių reikalavimai

32 Ieškovė Pirmosios instancijos teismo prašo:

- panaikinti ginčijamąjį sprendimą,
- priteisti iš Komisijos ir į bylą įstojusių šalių bylinėjimosi išlaidas.

33 Komisija, palaikoma *Rolls-Royce* ir *Rockwell*, Pirmosios instancijos teismo prašo:

- atmesti ieškinį,
- priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas.

## Dėl teisės

34 Rašytiniuose paaiškinimuose ieškovė iškelia keletą klausimų dėl savo veiksmų apimtys, taip pat dėl Pirmosios instancijos teismo kompetencijos peržiūrėti ginčijamą sprendimą ir dėl bendrųjų ginčijamame sprendime Komisijos taikytų kriterijų. Šie klausimai bus nagrinėjami kaip preliminarūs Pirmosios instancijos teisme.

- 35 Ieškovė prieštarauja Komisijos ginčijamame sprendime pateiktai išvadai, kuri yra kitų jos atliktos konkurencijos analizės aspektų pagrindas, t. y. kad prieš koncentraciją ieškovė turėjo dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Šis klausimas bus nagrinėjamas pirmiausia.
- 36 Ieškovė taip pat ginčija Komisijos išvadas dėl vertikalinių ryšių, konglomerato poveikio ir horizontalių ryšių, kuriuos nulemtų koncentracija. Šie klausimai bus nagrinėjami iš eilės.
- 37 Galiausiai ieškovė remiasi procedūros pažeidimais, darančiais nagrinėjamą sprendimą neteisėtą. Šie klausimai bus nagrinėjami paskiausiai.

## A — Išankstiniai klausimai

### 1. Dėl prašymo sujungti bylas

- 38 Pažymėtina, kad abiejų ieškovių pateikti prašymai sujungti bylas negali pakeisti kiekvieno iš jų atskirai pateiktų prašymų apimties, antraip kiltų grėsmė pažeisti kiekvienos jų veiksmų nepriklausomumą ir savarankiškumą (2001 m. birželio 21 d. Sprendimo *Moccia Irme ir kiti prieš Komisiją*, nuo C-280/99 P iki C-282/99 P, Rink. p. I-4717, 61–68 punktai, ypač 66 punktas).

39 Pirmosios instancijos teismo manymu, ieškovės 2004 m. kovo 17 d. raštu pateiktą prašymą sujungti bylas reikia atmesti, nes dėl skirtingos dvejų ieškinių apimties nėra pagrindo sujungti šią bylą su byla T-209/01.

2. *Ryšys tarp Komisijos išvadų, kuriomis grindžiamas koncentracijos neatitikimas bendrajai rinkai, atskirų pagrindų*

a) Šalių argumentai

40 Ieškovė pažymi, kad Komisija atsiliepime į ieškinį nurodė, jog nagrinėjamo sprendimo motyvų elementai pagrindžia vienas kitą, todėl netiktų kiekvieną jų nagrinėti atskirai. Vis dėlto nėra įmanoma pagal analogiją pritaikyti 2002 m. spalio 22 d. Sprendime *Schneider Electric prieš Komisiją* (T-310/01, Rink. p. II-4071) suformuluoto požiūrio, t. y. kad klaidos, darančios Komisijos atliktą tam tikrų rinkų analizę nepagrįstą, nesuteikia pakankamo pagrindo panaikinti jomis grindžiamą sprendimą, jei jis yra pagrįstas tinkamai atlikta kitų rinkų analize. Teismo posėdyje ieškovė pareiškė, kad Pirmosios instancijos teismas negali pakeisti Komisijos pateikto koncentracijos įvertinimo savuoju. Todėl pripažinus kai kuriuos pagrindus, kuriais buvo remiamasi ginčijamame sprendime, neteisėtais, o kitus – teisėtais, Bendrijos teisėjas negali vertinti, ar argumentavimo elementai pakankamai pagrindžia Komisijos išvadą dėl koncentracijos, apie kurią buvo pranešta, nesuderinamumo su bendrąja rinka.

41 Komisija pažymi, kad ginčijamas sprendimas yra pagrįstas vienas kitą papildančių faktinių ir teisinių aplinkybių, apimančių horizontaliųjų ir vertikalųjų ryšių bei

konglomerato poveikius, deriniu. Komisija pabrėžia, kad bet kuri iš šių aplinkybių pateisina koncentracijos uždraudimą.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

42 Visų pirma pažymėtina, kad jeigu tam tikri sprendimo motyvai teisės požiūriu yra pakankami jį pagrįsti, galimos kitų motyvų klaidos neturi įtakos jo rezoliucinei daliai (šiuo klausimu žr. 2001 m. liepos 12 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija ir Prancūzija prieš TFI*, C-302/99 P ir C-308/99 P, Rink. p. I-5603, 26–29 punktus).

43 Be to, jeigu Komisijos sprendimo rezoliucinė dalis paremta keliomis argumentų grupėmis, kurių kiekvienos pakanka pagrįsti šią dalį, nagrinėjamas sprendimas naikintinas tik tuo atveju, jei visos šios grupės būtų neteisėtos. Remiantis šia prielaida, tik su viena argumentų grupe susijusios klaidos ar kito pažeidimo nepakanka panaikinti ginčijamą sprendimą, nes ši klaida negalėjo turėti lemiamos įtakos institucijos priimto sprendimo rezoliucinei daliai (analogiškai žr. 2002 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Graphischer Maschinenbau prieš Komisiją*, T-126/99, Rink. p. II-2427, 49–51 punktus ir juose nurodytą teismų praktiką).

44 Ši taisyklė taikoma ir sprendimams koncentracijų kontrolės srityje (šiuo klausimu žr. 2002 m. spalio 22 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Schneider Electric prieš Komisiją*, T-310/01, Rink. p. II-4071, 40 punktą ir 404–420 punktus).

45 Taip pat pažymėtina, kad Komisija privalo uždrausti Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 3 dalyje nustatytus kriterijus tenkinančią koncentraciją. Iš reglamento 2 straipsnio 1 dalies a punkto išplaukia, kad vertindama koncentraciją Komisija privalo atsižvelgti, *inter alia*, į reikalavimą palaikyti ir plėtoti veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje, nepamirštant visų susijusių rinkų sandaros. Todėl vertindama, ar koncentracija sukuria ar sustiprina vieną ar daugiau dominuojančių padėčių ir dėl to itin apribojama veiksminga konkurencija, Komisija turi atsižvelgti į kiekvienos rinkos, kuriai koncentracija, apie kurią buvo pranešta, gali daryti poveikį, sąlygas. Todėl jei ji padaro išvadą, kad minėti kriterijai tenkinami bent vienos rinkos atžvilgiu, koncentraciją reikia pripažinti nesuderinama su bendrąja rinka.

46 Šioje byloje, ginčijamo sprendimo 567 konstatuojamojoje dalyje, Komisija nurodė, jog „dėl visų šių priežasčių darytina išvada, kad dėl koncentracijos, apie kurią buvo pranešta, būtų sustiprinta dominuojanti padėtis didelės talpos regioninių orlaivių variklių, verslo klasės orlaivių variklių, aviacijos ir ne aviacijos produktų bei mažų jūrinių dujų turbinų rinkose ir dėl to būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje“.

47 Konstatuotina, kad ginčijamame sprendime nėra nurodoma konkurencijos problemų hierarchija, kiek tai susiję su atskirų rinkų, kurias Komisija ištyrė ir paminėjo savo išvadoje. Atvirkščiai, remiantis, *inter alia*, Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsniu, tokia išvada reiškia, kad dėl koncentracijos būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis kiekvienoje iš nurodytų rinkų ir dėl to būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje.

48 Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Pirmosios instancijos teismas konstatuoja, kad sprendimas naikintinas tik, jei bus nustatyta, jog tam tikri jo motyvai yra neteisėti, o likusieji nėra pakankami pripažinti koncentraciją, apie kurią buvo pranešta, nesuderinama su bendrąja rinka. Tačiau ši išvada nepanaikina būtinybės ištirti, ar tam tikri ginčijamame sprendime nurodyti su konkurencija susiję veiksniai sustiprina vienas kitą, todėl būtų nenatūralu vertinti kiekvieną jų atskirai.

### 3. Dėl pateiktų įsipareigojimų

49 Visų pirma kalbant apie 2001 m. birželio 28 d. antrąjį įsipareigojimų sąrašą nustatyta, kad 2001 m. birželio 14 d. koncentracijos šalys pateikė pirmąjį įsipareigojimų sąrašą (žr. 485–533 konstatuojamąsias dalis). Ieškovė neginčija Komisijos teiginio, kad pagal 1998 m. kovo 1 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 447/98 dėl pranešimų, terminų ir nagrinėjimų, numatytų Tarybos reglamente (EEB) Nr. 4064/89 dėl įmonių koncentracijos kontrolės (OL L 61, p. 1), 18 straipsnio 2 dalį 2001 m. birželio 14 d. buvo paskutinė diena pateikti įsipareigojimus. O koncentracijos šalys antruosius įsipareigojimus pateikė 2001 m. birželio 28 d. (žr. ginčijamo sprendimo 534–566 konstatuojamąsias dalis), nurodžiusios, kad šie įsipareigojimai pakeičia 2001 m. birželio 14 d. pateiktus įsipareigojimus.

50 Vienintelis nagrinėjamų įsipareigojimų skirtumas yra su GECAS veikla susiję įsipareigojimai ir su tam tikrų *Honeywell* veiklos sričių skirtingose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose perleidimu susiję struktūriniai įsipareigojimai. Galimas šių skirtumų poveikis bus vertinamas nagrinėjant su konglomerato poveikiu susijusias bylos aplinkybes.



- 51 Ieškinyje prieštaraudama Komisijos atsisakymui atsižvelgti į veiklos įsipareigojimus, ieškovė posėdyje teigė, kad Komisija pažeidė visą administracinę procedūrą ir atėmė iš koncentracijos šalių galimybę pateikti įsipareigojimus, skirtus išspręsti kitas dėl Komisijos nurodytų horizontaliųjų ryšių atsirandančias konkurencijos problemas. Atsižvelgiant į jo svarbą, šis ginčas nagrinėtinas šiame preliminariame skyriuje.
- 52 2001 m. gegužės 8 d. pranešime apie kaltinimus Komisija aiškiai išdėstė su visomis prieš konkurenciją nukreiptomis koncentracijos pasekmėmis, kylančiomis dėl po koncentracijos atsirandančių horizontaliųjų ir vertikalinių ryšių, susijusių prieštaravimus, kurie nurodomi ginčijamame sprendime (ypač žr. pranešimo apie kaltinimus 188–122, 124–126, 459–468, 469–471, 473, 474, 578–586 ir 612–633 punktus). Atsižvelgusi į Komisijos pranešime apie kaltinimus nurodytus prieštaravimus, 2001 m. birželio 14 d. ieškovė pateikė struktūrinius įsipareigojimus, kuriuos Komisija išnagrinėjo ir atmetė, motyvuodama tuo, kad jie praktiškai neįgyvendinami. Ieškovė Pirmosios instancijos teismui nepateikė įrodymų ar argumentų, kodėl šie įsipareigojimai buvo atmeti neteisėtai ar nepagrįstai (ypač žr. 487, 555 bei paskesnius 564 ir 610 punktus). Komisija neatsako už techninius ir komercinius įsipareigojimų trūkumus, dėl kurių jie pripažinti nepakankamais leisti nagrinėjamą koncentraciją, kitaip tariant, šie trūkumai nesusiję su Komisijai pateiktų galbūt veiksmingų veiklos įsipareigojimų atmetimu. Koncentracijos, apie kurią pranešta, šalys iki 2001 m. birželio 14 d. privalėjo pateikti visapusiškus ir visais atžvilgiais veiksmingus įsipareigojimus.
- 53 Atnaujinus žodinę proceso dalį pateiktose pastabose ieškovė ištaisė savo atsakymą į posėdyje pateiktą klausimą; ji pripažino, kad 2001 m. birželio 22 d. Komisija pateikė priežastis, dėl kurių 2001 m. birželio 14 d. jos pateikti įsipareigojimai yra nepriimtini. Tačiau ji teigė, jog Komisija leido suprasti, kad, pateikus papildomus įsipareigojimus dėl būsimos GECAS veiklos, koncentracija būtų pripažinta suderinama su bendrąja

rinka. Paremdama šį teiginį paskutinėje proceso stadijoje, ieškovė pateikė du 2001 m. birželio 14 d. ir 18 d. pranešimus spaudai ir 2002 m. vasario 11 d. straipsnį, kuriame išspausdintas pokalbis su tuo metu už konkurenciją atsakingu Komisijos nariu. Ieškovė teigia, kad Komisijos patikinimai lėmė jos teisėtų lūkesčių atsiradimą.

- 54 Visų pirma pažymėtina, kad ieškovė prašė atnaujinti žodinę proceso dalį dėl įsipareigojimų tik norėdama ištaisyti minėtą fakto klaidą. Todėl tiek, kiek ieškovė siekia remtis bendravimu su Komisija, jos pastabos yra nepriimtinos dėl vėlavimo jas pateikti. Be to, pirmą kartą posėdyje pateikta su teisėtais lūkesčiais susijusi motyvacija yra atmetama remiantis Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalimi, nes ji sudaro naują ieškinio pagrindą.
- 55 Teisę remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu turi bet kuris asmuo, kai Bendrijos institucijos akivaizdžiai sukėlė pateisinamus to asmens lūkesčius (1987 m. kovo 11 d. Sprendimo *Van den Bergh en Jurgens prieš Komisiją*, 265/85, Rink. p. 1155, 44 punktas ir 1990 m. birželio 26 d. Sprendimo *Sofrimport prieš Komisiją*, C-152/88, Rink. p. I-2477, 26 punktas). Šiuo atveju jos ir Komisijos tarnybų bendravimas, kuriuo remiasi ieškovė, 2001 m. birželio 14 d. pateikus pirmųjų įsipareigojimų sąrašą, kiek tai susiję su galimybe pateikti naują įsipareigojimų sąrašą, besiskiriantį keliais aspektais nuo pirmojo, nesukėlė jos teisėtų lūkesčių.
- 56 Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad motyvuojant prašymą atnaujinti žodinę proceso dalį posėdyje pateikti ieškovės argumentai dėl įsipareigojimų yra nepriimtini.

4. *Dėl įrodymų standartų ir Bendrijos teismo įvykdytos kontrolės apimties*

a) Šalių argumentai

- 57 Ieškovė teigia, kad, kitaip nei horizontalūs ar vertikalūs ryšiai, konglomeratai, pavyzdžiui, nagrinėjamas įmonių susilieėjimas, apie kurį buvo pranešta, tik retkarčiais sukuria ar sustiprina dominuojančią padėtį. Todėl teigiant atvirkščiai, būtina įtikinamai pavaizduoti konkurencijos pažeidimo mechanizmą.
- 58 Pastabose dėl įstojimo į bylą paaiškinimo ir posėdyje ieškovė rėmėsi 2002 m. spalio 25 d. Sprendimu *Tetra Laval prieš Komisiją* (T-5/02, Rink. p. II-438), kuriame nurodoma, kad konglomerato poveikiui nustatyti būtinas nuodugnus tyrimas, paremtas įtikinamais įrodymais, jog vertinant būsimą veiklą reikia ypatingo atidumo, ir kad numanomo ateities poveikio Komisijos analizė turi būti tikėtina. Ji taip pat nurodė, kad pagal minėtą sprendimą Komisija privalo atsižvelgti į EB 82 straipsnyje numatyto piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimo atgrasomąjį poveikį įmonei.
- 59 Komisijos ir į bylą įstojusių šalių manymu, Reglamentas Nr. 4064/89 ir teismų praktika nenustato aukštesnių įrodymų standartų, esant konglomerato tipo koncentracijai.

## b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

## Bendrosios pastabos

- 60 Visų pirma atkreiptinas dėmesys į tai, kad taikydama Reglamento Nr. 4064/89 materialines nuostatas, ypač jo 2 straipsnį, ekonominėje srityje Komisija turi diskrecijos teisę. Iš to išplaukia, kad vykdant Bendrijos teisminė kontrolę tikrinamas tik aplinkybių, kuriomis remiamasi, tikslumas ir ar buvo padarytos akivaizdžios vertinimo klaidos (1998 m. kovo 31 d. Sprendimo *Prancūzija ir kiti prieš Komisiją*, C-68/94 ir C-30/95, Rink. p. I-1375, 223 ir 224 punktai ir 2005 m. vasario 15 d. Sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval*, C-12/03 P, Rink. p. I-987, 38 punktas).
- 61 Be to, Reglamentas Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės nenumato koncentracijos, apie kurią buvo pranešta, suderinamumo ar nesuderinamumo su bendrąja rinka prezumpcijos, todėl negalima teigti, kad abejotinu atveju Komisija privalo savo kompetencijos ribose priimti koncentracijai palankų sprendimą (dėl to žr. 58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 120 punktą).
- 62 Kalbant apie Bendrijos teismų vykdomo sprendimų teisėtumo kontrolės pobūdį, atkreiptinas dėmesys į esminį skirtumą, egzistuojantį tarp faktinių aplinkybių ir išvadų, kurias Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgdamas į jam pateiktus įrodymus ir argumentus, gali pripažinti netiksliomis, bei ekonominio įvertinimo.
- 63 Nors Komisijai taikant materialines Reglamento Nr. 4064/89 nuostatas jai pripažinta diskrecijos teisė, tai nereiškia, kad Bendrijos teismai turi susilaikyti nuo Komisijos atliekamos teisinės ekonominių duomenų kvalifikacijos teisminės kontrolės. Iš

tikrųjų Bendrijos teisėjas privalo nustatyti, ar įrodymai, kuriais remiamasi, yra faktiškai tikslūs, patikimi ir nuoseklūs, ar jie sudaro tinkamų duomenų visumą, kuria remiantis galima įvertinti sudėtingą situaciją, bei, ar jie pagrindžia padarytas išvadas (60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 39 punktas).

- 64 Nors šie principai taikytini visiems ekonominio pobūdžio vertinimams, veiksminga teisminė kontrolė yra dar labiau reikalinga Komisijai atlikus perspektyvinę po numanomos koncentracijos galinčių atsirasti rinkos pokyčių analizę. Kaip Teisingumo Teismas suformulavo 60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 42 ir 43 punktuose, koncentracijos kontrolės srityje pasitelkiama perspektyvinė analizė reikalauja didelio dėmesingumo, nes būtina atlikti ne praeities įvykių, su kuriais dažniausiai susiję daugybė faktų, leidžiančių suprasti jų priežastis, ir ne dabarties įvykių analizę, o numatyti įvykius, su didesne ar mažesne tikimybe įvyksiančius ateityje, nepriėmus planuojamo koncentraciją draudžiančio ar jos sąlygas nustatančio sprendimo (šiuo klausimu žr. 58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 155 punktą). Perspektyvinė analizė apima nagrinėjimą, kuria dalimi dėl koncentracijos pasikeistų svarbūs konkurencijos padėties tam tikroje rinkoje veiksniai, siekiant nustatyti, ar dėl to būtų itin apribota veiksminga konkurencija. Tokia analizė reikalauja išsivaizduoti įvairias priežastis ir pasekmės grandines, siekiant pasiremti labiausiai tikėtinomis.

### Konglomerato poveikių traktuotė

- 65 Konglomerato tipo koncentracijos atveju nesusikuria horizontalūs ryšiai tarp koncentracijos šalių veiklos ar jų vertikalūs santykiai siaurąja prasme. Nors paprastai tokios koncentracijos nesukelia antikoncepcinio poveikio, jos gali jį turėti tam tikrais atvejais (58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 142 punktas). Jei atlikusi konglomerato tipo koncentracijos perspektyvinę analizę

Komisija padaro išvadą, kad dėl konglomerato poveikio sąlygiškai netolimoje ateityje tikėtinai būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ir dėl to pastebimai būtų apribota veiksminga konkurencija rinkoje, ji privalo uždrausti koncentraciją (58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 153 punktas ir jame cituojama teismų praktika).

- 66 Šiuo atžvilgiu, kaip tai Teisingumo Teismas nurodė minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 60 punkte, konglomerato tipo koncentracija sukelia tam tikras specifines problemas, nes, pirma, vertinant tokią koncentraciją turi būti atliekama toli į ateitį besitęsiantį laikotarpį apimanti perspektyvinė analizė ir, antra, koncentracijos poveikį gali lemti tam tikri po jos susikūrusio subjekto veiksmai. Taigi priežasties ir pasekmės gandinė po koncentracijos gali būti beveik nepastebimos, neapibrėžtos ir sunkiai nustatomos. Šiomis aplinkybėmis, siekiant pagrįsti sprendimą suformuluoti rimtą pagrindą pripažinti koncentraciją nesuderinamą su bendrąja rinka, itin didelę reikšmę turi Komisijos surinktų įrodymų kokybė, kuriais pagrindžiami jos vertinimai, kad, nepriėmus sprendimo, tikėtinai įvyktų jos numatyti ekonominiai pokyčiai (60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 44 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 155 punktą).
- 67 Ginčijamame sprendime Komisija nurodė, kad šiuo atveju koncentracija pirmiausia sukeltų tiesioginę vertikalią variklių ir starterių gamybos integraciją, vėliau pasijustų konglomerato poveikis bei atsirastų horizontalūs ryšiai tam tikrose rinkose.
- 68 Iš konglomerato poveikio apibūdinimo ginčijamame sprendime paaiškėja, kad, Komisijos požiūriu, koncentracija netrukus ar per labai trumpą laiką pakeistų konkurencijos sąlygas tam tikrose rinkose ir dėl finansinės įtakos bei dominuojančios padėties pirmojoje rinkoje suteikiamų komercinių galimybių sukurtų ar

sustiprintų jose dominuojančią padėtį (žr. 325 ir paskesnius punktus bei 399 ir paskesnius punktus). Tačiau pažymėtina, kad koncentracija sukelia šias pasekmes, jei po jos susikūręs subjektas atlieka Komisijos tikėtinai laikytus veiksmus. Komisijos požiūriu, minėti veiksmai buvo po koncentracijos vykdomas tam tikros konkurencijai žalingos komercinės praktikos išplėtimas į naujas rinkas, kurioje, kaip nustatė Komisija, iki koncentracijos veikė kuri nors koncentracijos šalis.

- 69 Šiuo atveju Komisija privalėjo pateikti įtikinamų įrodymų, paremiančių išvadą, kad po koncentracijos susikūręs subjektas atliks jos numatytus veiksmus. Jam nesiėmus minėtų veiksmų, dviejų koncentracijos šalių padėtis atskirose gretimose rinkose viena kitai neturėtų jokios komercinės įtakos ir negalėtų sukurti ar sustiprinti dominuojančios padėties.

Veiksnių, galinčių atgrasyti po koncentracijos susikūrusį subjektą nuo ginčijamame sprendime numatytų veiksmų, traktuotė

- 70 Nors 58 punkte minėtame sprendime *Tetra Laval prieš Komisiją* konstatuota, kad atsižvelgtina į objektyvias paskatas užsiimti koncentracijos nulemiama antikonkurencine praktika, Komisija privalo įvertinti, kiek šios paskatos sumažėtų ar išnyktų dėl nagrinėjamų veiksmų neteisėto pobūdžio, atsižvelgiant į EB 82 straipsnyje įtvirtintą piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimą ir tikimybę įgaliotoms Bendrijos ir nacionalinėms institucijoms nustatyti šią veiklą bei paskirti finansines

nuobaudas (sprendimo 159 punktą). Pastabose dėl įstojimo į bylą paaiškinimo ieškovė rėmėsi minėtu sprendimu teigdama, kad Komisijos nurodyta dominuojančią padėtį galinti sukurti ar sustiprinti veikla nebūtų vykdoma.

71 60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 74–78 punktuose Teisingumo Teismas konstatavo, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisingą išvadą, jog tam tikrų veiksmų ateityje tikimybė turi būti išnagrinėta išsamiai, t. y. atsižvelgiant į paskatas taip elgtis ir jas sumažinančius ar pašalinančius veiksnius, įskaitant galimą veiksmų neteisėtumą.

72 Tačiau Teisingumo Teismas taip pat konstatavo, kad Reglamento Nr. 4064/89 siekiamam prevencijos tikslui prieštarautų Komisijos įpareigojimas kiekvienos koncentracijos atveju nagrinėti tikimybę, kiek antikonkurencinių veiksmų paskatos sumažėtų ar būtų pašalintos dėl tokių veiksmų neteisėtumo ir atskleidimo tikimybės bei to, kad už juos persekios Bendrijos ir nacionalinės kompetentingos valdžios institucijos ir galės skirti ekonomines sankcijas. Tuomet Teisingumo Teismas konstatavo, kad Pirmosios instancijos teismas padarė teisės klaidą, atmesdamas su neteisėtu naujo ūkio subjekto elgesiu susijusias Komisijos išvadas (60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 76 ir 77 punktai).

73 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija iš esmės privalo atsižvelgti į galimą tam tikrų veiksmų neteisėtumą ir baustinumą, kaip sumažinantį ar pašalinantį tam tikrų ūkio subjekto veiksmų paskatas veiksnį. Tačiau kadangi nustatant pažeidimo tikėtinumą ir baustinumą keliuose teisės sistemose atliekamas vertinimas yra pernelyg spekuliatyvus, atliekant šią analizę nebūtina nuodugnai išnagrinėti visų potencialiai taikytinų teisės sistemų ir jose esančios persekiojimo politikos.



- 74 Taigi tuo atveju, kai Komisija, neatlikdama specialaus ir nuodugnaus šio klausimo tyrimo, gali nustatyti nagrinėjamų veiksmų neteisėtumą EB 82 straipsnio ir kitų Bendrijos teisės nuostatų, kuriuos ji pagal savo kompetenciją gali taikyti, prasme, ji, vertindama tikimybę, kad naujas ūkio subjektas atliks šiuos veiksmus, privalo konstatuoti šių veiksmų neteisėtumą ir į tai atsižvelgti (toliau žr. 60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval* 74 punktą).
- 75 Šiuo klausimu aišku, kad nors Komisija turi teisę remtis glausta nagrinėjamų veiksmų teisėtumo ir baustinumo tikimybės analize, pagrįsta tuo metu kai priimamas sprendimas dėl koncentracijos turimais įrodymais, ji vis dėlto privalo apibrėžti numatomus veiksmus ir, kai įmanoma, įvertinti ir atsižvelgti į akivaizdaus ar labai tikėtino veiksmų neteisėtumo pagal Bendrijos teisę atgrasinamąjį poveikį.
- 76 Todėl tolesniuose šio sprendimo skyriuose reikėtų įvertinti, ar Komisija pagrindė konglomerato poveikio tikimybės perspektyvinę analizę pakankamai įtikinamais įrodymais ir ar tinkamai pritaikė aptartus principus.

## 5. Dėl neįrodyto didelio veiksmingos konkurencijos apribojimo

### a) Šalių argumentai

- 77 Ieškovė teigia, kad norėdama uždrausti koncentraciją pagal Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 2 ir 3 dalis Komisija, pirma, turi nustatyti, kad dėl jos būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ir, antra, kad dėl to būtų itin

apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje. Sudėtinis šių sąlygų pobūdis yra patvirtintas Reglamento Nr. 4064/89 parengiamuosiuose dokumentuose, kurie atskleidžia, kad antrąją sąlygą įtraukė Ekonominis ir socialinis komitetas Prancūzijos vyriausybės prašymu. Sudėtinis pobūdis buvo patvirtintas 1994 m. gegužės 19 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Air France prieš Komisiją* (T-2/93, Rink. p. II-323) 79 punkte ir 58 punkte minėtame sprendime *Tetra Laval prieš Komisiją*.

- 78 Komisija privalo įrodyti, kad koncentracija tenkina visas minėtas sąlygas. Ji turi nustatyti, kad egzistuoja didelė antikonkurencinio poveikio tikimybė, kurį privalu kiekybiškai įvertinti, ir įrodyti, kad jis nulemtas koncentracijos, o ne egzistavusių rinkos sąlygų. Šis reikalavimas ypač svarbus nagrinėjamu atveju, esant konglomerato tipo koncentracijai, nes ji retai laikoma turinčia antikonkurencinį poveikį.
- 79 Ieškovės manymu, Komisija ginčijamame sprendime nevertino, ar koncentracija kaip nors itin apribojo veiksmingą konkurenciją. Nagrinėdama rinkas, kuriose, Komisijos manymu, būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis, ji neaiškiai ir nemotyvuotai teigia, kad minėtose rinkose bus kliudoma konkurentams ir tai turės neigiamą poveikį konkurencijai.
- 80 Ginčijamame sprendime vienintelė nuoroda į Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnyje įtvirtintą patikrinimą pateikiama 567 konstatuojamojoje dalyje nustatytoje galutinėje išvadoje. Akivaizdu, kad Komisija tik padarė prielaidą, jog įtariamas dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas atitinkamose rinkose savaime turės reglamento 2 straipsnyje numatytą antikonkurencinį poveikį.

- 81 Be to, Komisija nepagrįstai teigia, kad antroji sąlyga buvo netiesiogiai tenkinama atliekant ekspertizę dėl dominuojančios padėties sukūrimo ar sustiprinimo. Nepakanka „perdirbti“ faktinių aplinkybių, kuriomis remtasi nustatant dominuojančią padėtį, ir, neatlikus tolesnės analizės, jomis grįsti išvadą dėl didelio konkurencijos apribojimo. Neatlikus minėtos analizės priimtas ginčijamas sprendimas yra neišvengiamai naikintinas. Ieškovei teigia, kad ginčijamą sprendimą reikėtų vertinti atskirai, todėl būtina atsižvelgti į Komisijos ir į bylą įstojusių asmenų po šio sprendimo priėmimo pateiktus įrodymus.
- 82 Kadangi Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio taikymas yra nemotyvuotas, tai yra tiesioginis pareigos nurodyti priežastis pažeidimas, nes ieškovei nebuvo nurodyti argumentai, kuriais remdamasi Komisija pripažino koncentraciją galinčia itin apriboti veiksmingą konkurenciją.
- 83 Komisija pripažįsta, kad egzistuoja mokslinio lygmens ginčas, ar Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnis yra paprastas, ar dualistinis, tačiau jį laiko mažai reikšmingu. Ji nurodo, kad reikia akcentuoti tai, ar dominuojanti padėtis buvo sukurta, ar sustiprinta ir laikyti konkurencijos iškraipymą to pasekme. Bet kuriuo atveju, turėdamas omenyje, kad sąlyga yra dvilypė, Komisija ir *Rockwell* tvirtina, kad šioje byloje galimas koncentracijos poveikis buvo nuodugnai išnagrinėtas.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 84 Iš nusistovėjusios Pirmosios instancijos teismo praktikos išplaukia, kad Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 2 ir 3 dalyse įtvirtintos dvi kumuliacinės sąlygos susijusios, pirma, su dominuojančios padėties sukūrimu ar sustiprinimu ir, antra, su dėl to itin apribota konkurencija bendrojoje rinkoje (šiuo klausimu žr. 77 punkte minėto

sprendimo *Air France prieš Komisiją* 79 punktą; 1997 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Kaysersberg prieš Komisiją*, T-290/94, Rink. p. II-2137, 156 punktą ir 58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 146 punktą). Koncentracija gali būti uždrausta, tik jei tenkinamos abi reglamento 2 straipsnio 3 dalyje įtvirtintos sąlygos.

- 85 Įsidėmėtina, kad Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodyta dominuojanti padėtis pasireiškia, kai vienas ar daugiau ūkio subjektų turi pakankamą ekonominę pajėgumą, leidžiantį atitinkamoje rinkoje išvengti veiksmingos konkurencijos ir joje veikti didele dalimi nepriklausomai nuo kitų konkurentų, savo užsakovų ir vartotojų (1999 m. kovo 25 d. Sprendimo *Gencor prieš Komisiją*, T-102/96, Rink. p. II-753, 200 punktas).
- 86 Taip pat pažymėtina, kad Teisingumo Teismas konstatavo, jog tačiau piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi EB 82 straipsnio prasme gali egzistuoti, jei ją užimantis ūkio subjektas taip ją sustiprina, kad pasiektas dominavimo laipsnis iš esmės apriboja konkurenciją, t. y. rinkoje išlieka tik ūkio subjektai, kurių elgesys priklauso nuo dominuojančiojo (1973 m. vasario 21 d. Sprendimo *Europemballage ir Continental Can prieš Komisiją*, 6/72, Rink. p. 215, 26 punktas). Iš sprendimo matyti, kad piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi ir jos sustiprinimas gali itin apriboti konkurenciją.
- 87 Iš to išplaukia, kad dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 3 dalies prasme tam tikrais atvejais būtų didelio veiksmingos konkurencijos apribojimo įrodymas. Ši išvada nereiškia, kad antroji Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnyje įtvirtinta sąlyga teisiškai sutampa su pirmąja,

bet tik reiškia, kad iš tos pačios nagrinėjamos rinkos faktinės analizės gali išplaukti, jog įvykdytos abi sąlygos.

88 Aplinkybės, kuriomis Komisija gali pasiremti, nustatydamą įmonės konkurentų veiksmų laisvės stokos dydį, būtiną padaryti išvadai, kad buvo sukurta ar sustiprinta ūkio subjekto dominuojanti padėtis, neretai yra tos pačios, kurios naudojamos įvertinant, ar dėl minėto sukūrimo ar sustiprinimo bus itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje. Iš tikrųjų, didelę įtaką nepriklausomos konkurentų komercinės politikos vykdymui turintis veiksnys tai pat gali sukelti veiksmingos konkurencijos apribojimą.

89 Iš to išplaukia, kad kadangi iš sprendimo, kuriame koncentracija, apie kurią pranešta, pripažinta nesuderinama su bendrąja rinka, konstatuojamųjų dalių, net tų, kuriose formaliai analizuojamas dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas, išplaukia, kad koncentracija daro didelį antikoncepcinį poveikį, šis Komisijos sprendimas negali būti pripažintas neteisėtu vien todėl, kad ji konkrečiai ir akivaizdžiai nesusiejo jame pateiktų šių aplinkybių paaiškinimų su Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnyje įtvirtinta antrąja sąlyga. Taip yra neatsižvelgiant į tai, ar sprendimo teisėtumas vertinamas EB 253 straipsnyje įtvirtinto reikalavimo nurodyti motyvus, ar bylos turinio požiūriu. Iš tiesų įtvirtinus priešingą požiūrį Komisija turėtų visiškai formalią pareigą keletą tų pačių analizuojant dominuojančios padėties sukūrimą ar sustiprinimą tam tikroje rinkoje suformuluotų teiginių pakartoti antrą kartą – analizuodama didelį konkurencijos bendrojoje rinkoje apribojimą.

90 Nagrinėjamu atveju Komisija ginčijamo sprendimo 567 konstatuojamojoje dalyje aiškiai nurodė, kad „dėl visų minėtų priežasčių“ koncentracija sukurta ar sustiprinta dominuojančią padėtį keliose rinkose ir dėl to būtų itin apribota veiksminga

konkurencija bendrojoje rinkoje (visa citata pateikta 46 punkte). Priešingai nei teigia ieškovė ir atsižvelgiant į Komisijos Pirmosios instancijos teismui posėdyje pateiktus prieštaravimus, iš galutinės išvados išplaukia, kad Komisija laikė, jog abi Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnyje įtvirtintos sąlygos yra tenkinamos kiekvienos nurodytos rinkos atžvilgiu, o ne vien remiantis sudėtinio su visomis minėtomis rinkomis susijusių išvadų poveikiu (žr. 47 punktą).

- 91 Be to, Komisija tam tikruose ginčijamo sprendimo skyriuose aiškiai nurodė, kad po koncentracijos atsiradusio subjekto dominuojančios padėties sukūrimas ar sustiprinimas tam tikrose rinkose itin apribotų konkurenciją. Būtent tam tikros ginčijamame sprendime pateiktos išvados dėl iš karto atsirandančio koncentracijos poveikio didelės talpos komercinės regioninių orlaivių variklių rinkai yra pakankamos padaryti išvadą, kad ieškovės dominuojančios padėties sustiprinimas toje rinkoje itin apribotų veiksmingą konkurenciją bendrojoje rinkoje (žr. ginčijamo sprendimo 428 ir paskesnes konstatuojamąsias dalis).

*B — Dėl iki koncentracijos užimtos dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje*

### 1. Įžanga

- 92 Ginčijamame sprendime Komisija konstatavo, kad iki koncentracijos ieškovė turėjo dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Ieškovė ginčijo šią išvadą. Komisija ją grindžia, pirma, ieškovės užimama rinkos dalimi, į kurią įskaičiuojama bendros įmonės CFMI, sudarytos iš ieškovės ir *Snecma*, užimama rinkos dalis (ginčijamo sprendimo 45–83 konstatuojamosios dalys), antra, komerciniu pranašumu dėl didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių

gamybos vertikalijų ryšių su *GE Capital* ir GECAS vykdomu orlaivių pardavimu bei išperkama nuoma (107–145 konstatuojamosios dalys), trečia, konkurencijos padėties rinkoje analize (163–170 konstatuojamosios dalys) ir galiausiai, ketvirta, nepakankamais ieškovės konkurentų ir klientų sudaromais konkurenciniais bei komerciniais suvaržymais (173–228 konstatuojamosios dalys). Ieškovės iki koncentracijos turėta dominuojanti padėtis yra Komisijos analizės pagrindas, nes juo paremti ir kitame punkte pateikiami ginčijamo sprendimo išvestiniai motyvai.

- 93 Visų pirma vertikalūs ryšiai, kurie atsirado ieškovei perėmus starterių gamybą iš *Honeywell*, Komisijos manymu, sustiprino ieškovės iki konkurencijos turėtą dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Antra, Komisijos dominuojančios padėties aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose sukūrimo analizėje nurodoma, kad dėl ieškovės per savo dukterines įmones daromos įtakos sukuriama jos dominuojanti padėtis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Trečia, dominuojančia padėtimi paremta pardavimo galimybė, kurią numato Komisija, *inter alia*, sustiprintų minėtą padėtį.
- 94 Todėl būtina atskirai peržiūrėti, pirma, ginčijamą sprendimą dėl ieškovės dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje (šiam skyriuje) ir, antra, ginčijamo sprendimo papildomus motyvus, nurodytus ankstesniame punkte (vėlesniuose sprendimo skyriuose).

## 2. Šalių argumentai

- 95 Ieškovė pareiškė, kad Komisija padarė klaidingą išvadą dėl GE iki koncentracijos turėtos dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių (turinčių

daugiau kaip 100 sėdimų vietų, kurių skrydžio atstumas siekia 2 000 jūrmylių, o kaina viršija 35 milijonus JAV dolerių) variklių rinkoje. GE pažymėjo, kad dominuojanti padėtis atsiranda dėl ūkio subjekto pajėgumo, leidžiančio rinkoje veikti nepriklausomai. Tam tikroje rinkoje esanti padėtis, kaip aprašoma pastaruosiuose Komisijos sprendimuose dėl aviacijos sektoriaus, atskleidžia, kad GE negali veikti nepriklausomai ir kad jos pagrindiniai konkurentai, būtent *Rolls-Royce* ir *Pratt & Whitney* (toliau – *P&W*), nesusiduria su išstūmimo iš rinkos grėsme. Visa Komisijos analizė tampa nepagrįsta dėl to, kad GE iki koncentracijos neužėmė dominuojančios padėties rinkoje.

96 Kiek tai susiję su Komisijos panaudotais rinkos dalies skaičiavimais, pateikiamais ginčijamame sprendime, ieškovė teigia, kad užimama rinkos dalis yra nepakankama vertinant dominuojančią padėtį prekybos rinkoje. Kaip rodo Komisijos praktika aviacijos sektoriuje, orlaivių variklių rinka yra rinka, kurioje taikomos viešųjų pirkimų procedūros ir kurioje tiekėjai konkuruoja dėl retų didelės vertės sandorių. Kiekvienai naujai orlaivių platformai korpuso gamintojai pasirenka vieną ar keletą būtent jai sukurtų variklių. Vėliau, neatsižvelgiant į ankstesnius sėkmingus sandorius, kiekvienas produktą siūlantis gamintojas turi stiprias paskatas pateikti paraiškas kitam konkurso etapui. Taigi istoriniai rinkų skaičiavimai tiksliai neatspindi tikrojo konkurencijos intensyvumo rinkoje, kurį atskleidžia nesena šios rinkos praeitis. Ieškovė atmeta prielaidą, kad užimamos 50% didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalies pakanka dominuojančiai padėčiai atsirasti.

97 Antra, ginčijamame sprendime pateikiami ieškovės užimamos rinkos dalies skaičiavimai neatitinka tikrovės, nes Komisija savo nuožiūra pasirenka tam tikrus rinkos dalies matavimo dydžius. Būtent Komisija ir *Rolls-Royce* daro klaidą grįsdami savo atliekamus tebegaminamų orlaivių variklių skaičiavimus, nes tai neapima *P&W*



nebegaminamų orlaivių variklių, be to, neatsižvelgiama į variklių užsakymus jau nebenaudojamiems orlaiviams, o tai yra labai svarbu vertinant konkurenciją rinkoje.

- 98 Ieškovė taip pat teigia, kad Komisija padarė klaidą įskaičiuodama sąlygiškai nedidelę bendros įmonės CFMI 50/50, kurią sudaro ieškovė ir Prancūzijos bendrovė *Snecma*, rinkos dalį (ginčijamo sprendimo 15 konstatuojamoji dalis; taip pat žr. 45 ir 46 konstatuojamąsias dalis). Be to, kaip pažymėjo Jungtinių Valstijų Teisingumo departamentas, GE tariamai didelę užimama rinkos dalis tokia yra dėl to, kad CFMI yra vienintelė paties sėkmingiausio aviacijos istorijoje orlaivio *Boeing B737* variklių tiekėja. Todėl Komisija daro klaidą ieškovei priskirdama visą iš šios užimamos rinkos dalies gaunamą būsimą pelną. Be to, remdamasi mišraus pardavimo sandorių sudarymo teorija Komisija negali tinkamai įvertinti CFMI užimamos rinkos dalies, nes *Snecma* nesuinteresuota pranašumą *Honeywell* gaminamiems produktams suteikiančia rinkodaros strategija. Galiausiai Komisijos požiūris nesutampa su 1999 m. rugsėjo 14 d. Sprendime Nr. 2000/182/EB dėl EB 81 straipsnio įgyvendinimo procedūros (byla IV/36.213/F2 – *GEAE/P&W*) (OL L 58, 2000, p. 16, toliau – sprendimas *Engine Alliance*) jos patvirtintu požiūriu, kuriame ieškovė ir CFMI buvo laikytos atskiromis įmonėmis.

- 99 Galiausiai, kalbėdama apie užimamą rinkos dalį, Komisija pernelyg sureikškina praeityje užimtą rinkos dalį ir daro neteisingą išvadą, kad ieškovė ateityje gali ją pasinaudoti. Šiuo atžvilgiu ieškovė atmeta jos argumentą, kad oro linijų bendrovių orlaivių parkai yra standartizuojami ir todėl oro linijų bendrovės linkusios įsigyti variklius iš vieno gamintojo, kad sumažintų savo orlaivių variklių priežiūros sąnaudas. GE teigė, kad net toje pačioje variklių grupėje standartizavimas yra labai ribotas, o *Boeing B737* skirto variklio DFM56 pasisekimas neskatina įsigyti CF ar GE90 variklių grupėms priklausančių variklių. Oro linijų bendrovių Komisijai pateikti atsakymai patvirtina, kad standartizacija yra antrinis variklių pasirinkimą skatinantis veiksnys.

- 100 Be to, kiek tai susiję su išvada, kad ieškovė galėjo tam tikroje rinkoje veikti nepriklausomai, ieškovė teigia, jog Komisija nenurodė nė vieno pastebimo pasikeitimo aviacijos pramonėje, kad paaiškintų, kodėl ginčijamo sprendimo išvados akivaizdžiai prieštarauja sprendimo *Engine Alliance* išvadoms. Ieškovė pateko į 500 pastaruosius dešimtmečius pačių pajėgiausių bendrovių sąrašą (*Fortune 500*), o GECAS spekuliuodama pirkto orlaivius pirmumo pagrindu nuo 1996 m., nepakenkdama konkurencijai.
- 101 Ginčijamame sprendime pateikiama keletas pavyzdžių, kurie atskleidžia, kad ieškovė negalėjo veikti nepriklausomai. Komisija pripažįsta, kad alternatyvūs didelės talpos komercinės klasės orlaivių platformoms skirtų variklių variantai leidžia klientams pasinaudoti konkurencijos nauda. Vadinas, kadangi ieškovės gaminami varikliai buvo ne tokie konkurencingi kaip klasikinėms minėtos platformos versijoms skirti *P&W* ar *Rolls-Royce* gaminami varikliai, ji buvo priversta suteikti dideles nuolaidas, kad sudarytų sandorį dėl *Boeing B777X* aprūpinimo. Kad atsvertų vieno iš savo gaminamų variklių techninių savybių atžvilgiu menkesnę nei konkurentų gaminamų variklių reputaciją, siekdama sudaryti sandorį dėl *Airbus A330* aprūpinimo, ieškovė privalėjo suteikti nuolaidą oro linijų bendrovei. Todėl ji turėjo sukurti naują variklį. Tokia konkurentų visuotinai taikoma nuolaidų sistema rodo esant veiksmingą konkurenciją. Šiuo klausimu ieškovė remiasi 1979 m. vasario 13 d. Sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* (85/76, Rink. p. 461) 71 punktu.
- 102 Be to, ieškovė prieštarauja Komisijos teiginiui, kad iki koncentracijos ji turėjo finansinį pajėgumą, dėl kurio ji galėjo teikti nuolaidas, taip pašalindama konkurentus. Komisija neįrodė, kad šios nuolaidos atspindi dominuojančios padėties turėjimą ar lėmė konkurentų susilpninimą arba pašalinimą iš rinkos.
- 103 Kiek tai susiję su GECAS tariamai vykdyta veikla didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, Komisijos paskutinėje procedūros dalyje suformuluota užimamos rinkos dalies perleidimo teorija nėra tikėtina dėl GECAS užimamos

nedidelės (mažesnės nei 10 %) rinkos dalies. Šiuo atžvilgiu ieškovė nurodo, kad kita išperkamosios nuomos bendrovė ILFC yra kur kas stambesnė komercinių orlaivių pirkėja nei GECAS. Komisija neatsižvelgė į tai, kad kitos išperkamosios nuomos bendrovės, atsižvelgdamos į vartotojų poreikius, kompensuoja GECAS, GE ir CFMI variklių pasirinkimą. Nors *Rolls-Royce* teigė negalinti „pakeisti“ GECAS, ji nepaneigė argumento, kad, nepaisant GECAS egzistavimo, ji ir kiti konkurentai gali toliau konkuruoti.

104 Ši visuotinai nepripažinta teorija yra neparemta faktais. Komisija ir *Rolls-Royce* daro klaidingą išvadą, kad GECAS, kaip užsakovas, daro įtaką gamybai ir kad tariami GECAS produktų gamybos užsakymai turi lemiamos įtakos orlaivių korpusų gamintojams pasirenkant GE gaminamus variklius. Šią išvadą paneigia pačių orlaivių korpusų gamintojų *Bombardier*, *Embraer*, *BAe*, *Airbus*, *Fairchild Dornier* ir *Boeing* pateikti įrodymai.

105 Komisija savo išvadą grindė tikrai tuo, kad sukūrus GECAS GE variklių pardavimas išperkamosios nuomos bendrovėms padidėjo 60 %, o tų pačių variklių pardavimai oro linijų bendrovėms sumažėjo 10 %. Ši aplinkybė parodo GECAS toje srityje vykdomą veiklą, bet pati savaime nerodo bendros GE susijusių rinkų dalies pasikeitimo.

106 Taip pat Komisija nesutinka su sprendimo *Engine Alliance* išvadomis, kad *P&W* ir *Rolls-Royce* buvo tikėtini konkurentai, galintys kurti naujus variklius. Ieškovė pažymi, kad Komisija nepaaiškino, kodėl ji nukrypo nuo sprendime *Engine Alliance* pateikto išsamaus didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos tyrimo išvadų. Taip pat Komisija neįvykdė 86 punkte minėtame sprendime *Europemballage*

ir *Continental Can prieš Komisiją* suformuluotos dominuojančios padėties pripažinimo sąlygos – pateikti teisiškai pakankamas priežastis, pagrindžiančias išvadą, kad kiti konkurentai neturi įtakos svirtų.

107 Komisijos atlikta konkurencijos padėties analizė prieštarauja ir kai kuriems jos naujausiems sprendimams dėl aviacijos sektoriaus, būtent 1999 m. gruodžio 1 d. Komisijos sprendimui 2001/417/EB, pripažįstančiam koncentraciją nesuderinamą su bendrąja rinka ir EEE sutarties įgyvendinimu (sprendimas COMP/M.1601 – *AlliedSignal prieš Honeywell*, OL L 152, 2001, p. 1, toliau – sprendimas *AlliedSignal prieš Honeywell*) ir 2000 m. gegužės 11 d. Komisijos sprendimui, pripažįstančiam koncentraciją nesuderinamą su bendrąja rinka (sprendimas COMP/M.1745 – *EADS*, toliau – sprendimas *EADS*), kuriame Komisija konstatavo, kad orlaivių korpusų gamintojai ir oro linijų bendrovės turėjo didelę perkamąją galią. Tiekėjų ir pirkėjų tarpusavio priklausomybė suteikia pirkėjams realią pusiausvyros galią, kuri yra svarbus konkurencijos veiksnys. Be to, Komisija pateikė *Airbus* ir *IAE* (*P&W* ir *Rolls-Royce* bendros įmonės) teiginius, kaip turėtos minėtos pirkėjų galios įrodymus. Tai, kad orlaivių korpusų gamintojai neprieštaravo koncentracijai, šiuo atžvilgiu yra svarbi aplinkybė.

108 Be to, Komisija nepateikė duomenų ar kitų įrodymų, galinčių pagrįsti dabartinį ar būsimą *Rolls-Royce*, *P&W* ir *IAE* negalėjimą veiksmingai konkuruoti. Šių trijų bendrovių patikimumas ir aktyvi veikla turi didžiausią reikšmę nustatant konkurencijos orlaivių variklių rinkoje intensyvumą. Atsiliepime į pranešimą apie kaltinimus ieškovė pateikė ekspertų konsultantų išvadą, kad *GE*, *P&W* ir *Rolls-Royce* negalėjo veikti nepriklausomai viena nuo kitos. Nors, anot *Rolls-Royce*, jos finansinis pajėgumas neprilygsta ieškovės finansiniam pajėgumui, *Rolls-Royce* neteigia, kad neužtenka turimų finansinių pajėgumų ar kapitalo. Ekspertas profesorius Shapiro taip pat patvirtino, kad ji yra finansiškai pajėgi. Atsižvelgiant į *Rolls-Royce* <...> argumentus, tai rodo bendrovės pajėgumą.

- 109 Vienintelis ekonominio pobūdžio įrodymas, pagrindžiantis Komisijos motyvus dėl galimo *Rolls-Royce* ir *P&W* veiklos pasibaigimo, yra *Rolls-Royce* konsultacinei įmonei *Frontier Economics* pavestas sudaryti profesoriaus Choi modelis (toliau – Choi modelis), kuriuo Komisija nesirėmė. Antra vertus, Komisija neatmetė kitos šalies ekspertų pateiktos analizės, kurioje prieita prie priešingos išvados. Be to, vykstant administracinei procedūrai *Rolls-Royce* ir *P&W* nepateikė argumentų, kodėl po koncentracijos jie būtų išstumti iš rinkos.
- 110 Remdamasi teismų praktikos suformuluotu dominuojančios padėties apibrėžimu, Komisija teigė, kad ji padarė teisingą išvadą dėl dominuojančios padėties atitinkamoje rinkoje. Ją šiuo atžvilgiu palaikė *Rolls-Royce*.
- 111 Komisija teigia, kad šiuo metu GE yra pirmaujanti ir greičiausiai auganti reaktyvinių orlaivių variklių tiekėja rinkoje. Dėl rezervinių užsakymų GE lyginamasis pranašumas turėtų dar labiau padidėti.
- 112 Be to, vertinant GE įtaką rinkoje atsižvelgtina ir į tai, kad didelę GE užimamos rinkos dalį sudaro viena B737 platforma.
- 113 Komisijos ir *Rolls-Royce* manymu, kadangi įsigijimo kaina neatspindi visos variklių kainos, įskaičiavus jų priežiūrą, tam tikriems varikliams įsigyti taikomos nuolaidos neparodo naudingos konkurencijos buvimo. Būtent sveikos konkurencijos pavyzdžiu nelaikytinas B777X atvejis atskleidžia GE turimas ir galimas panaudoti komercines priemones, nulemtas *GE Capital* ir GECAS didesnio nei konkurentų finansinio pajėgumo.

### 3. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

#### a) Išankstinės pastabos

- 114 Pirmiausia pastebėtina, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką dominuojanti padėtis yra tuomet, kai ūkio subjektas turi ekonominį pajėgumą, kuris leidžia iki tam tikros ribos veikti nepriklausomai nuo konkurentų, klientų ir galiausiai vartotojų ir taip apriboti veiksmingą konkurenciją tam tikroje rinkoje (žr. 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, 322/81, Rink. p. 3461, 30 punktą; 2003 m. spalio 23 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Van den Bergh Foods prieš Komisiją*, T-65/98, Rink. p. II-4653, 154 punktą). Visu pirma reikia pažymėti, kad siekdama įrodyti, jog egzistuoja dominuojanti padėtis, Komisija neprivalo įrodyti, kad įmonės konkurentams bus užkirstas kelias net ir trumpam patekti į rinką.
- 115 Be to, nors užimamos rinkos dalies reikšmė atskirose rinkose yra skirtinga, labai didelė užimama rinkos dalis, išskyrus ypatingas aplinkybes, pati savaime yra dominuojančios padėties įrodymas (101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 41 punktas; 1999 m. balandžio 28 d. Sprendimo *Endemol prieš Komisiją*, T-221/95, Rink. p. II-1299, 134 punktas). Teisingumo Teismas 1991 m. liepos 3 d. Sprendimo *AKZO prieš Komisiją* (C-62/86, Rink. p. I-3359) 60 punkte konstatavo, kad taip yra, jei įmonė užima 50 % rinkos.
- 116 Be to, kaip nurodė ieškovė, iš 101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 71 punkto išplaukia, kad ta aplinkybė, jog konkurentams mažinant kainas bendrovė patiria spaudimą sumažinti kainas, pati iš esmės yra nesuderinama su nepriklausomu elgesiu, kuris laikomas dominuojančios padėties skiriamuoju požymiu.

- 117 Pagrindinis dominuojančios padėties rinkoje požymis – tam tikros įmonės galėjimas įgyvendinti strategiją rinkoje, neatsižvelgiant į konkurentus ir dėl to nepatiriant nuostolių (101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją*, 70 punktas ir 1978 m. vasario 14 d. Sprendimas *United Brands prieš Komisiją*, 27/76, Rink. p. 207). Tačiau, net stiprios konkurencijos buvimas tam tikroje rinkoje nebūtinai reiškia, kad joje niekas negali turėti dominuojančios padėties. Taigi konkurencijos rinkoje buvimo galimybė yra neabejotinai svarbus, bet ne lemiamas veiksnys nustatant, ar egzistuoja dominuojanti padėtis.
- 118 Be to, ieškovė negali ginčyti gauto pranešimo ir su koncentracija susijusios bylos pagrindu Komisijos priimtame sprendime dėl koncentracijos suderinamumo su bendrąja rinka pateiktų vertinimų, teigdama, kad jie skiriasi nuo buvusių ankstesniame sprendime, priimtame kito pranešimo pagrindu ir kitoje byloje, kurioje nagrinėtos rinkos ir atvejai yra panašūs ar identiški. Todėl ankstesnių Komisijos sprendimų, būtent sprendimo *Engine Alliance*, išvadamis paremti ieškovės argumentai yra netinkami.
- 119 Net jei šie skundai ir būtų priskirtini prie pareiškimų dėl teisėtų lūkesčių principo pažeidimo, ekonominių santykių dalyviai negalėtų tikėtis, kad bus laikomasi ankstesnės sprendimų priėmimo praktikos, kuri gali įvairuoti (šiuo klausimu žr. 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Mayr-Melnhof prieš Komisiją*, T-347/94, Rink. p. II-1751, 368 punktą ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, T-203/01, Rink. p. II-4071, 254, 255, 292 ir 293 punktus). *A fortiori* jie, remdamiesi ankstesnėje byloje padarytomis išvadamis ar vertinimais, negali ginti šių lūkesčių, ginčydami kitose bylose padarytas išvadas ar vertinimus.

- 120 Šiuo atveju Komisija ir *a fortiori* Pirmosios instancijos teismas nėra susaistyti sprendime *Engine Alliance* pateiktų faktinių aplinkybių ir ekonominių vertinimų. Jei abiejuose sprendimuose pateikta analizė skiriasi be jokio objektyvaus pagrindo, teismas privalėtų panaikinti ginčijamą sprendimą, prieštaraujantį sprendimui *Engine Alliance*, tik jei buvo padaryta klaida.
- 121 Turint omenyje, kad Komisija gali savo nuožiūra įvertinti, ar faktinės aplinkybės leidžia daryti išvadą, jog įmonė turi dominuojančią padėtį rinkoje (žr. 60 punktą ir buvusį šio sprendimo skyrių), kalbant apie iki koncentracijos buvusios dominuojančios padėties Komisijos vertinimo teisėtumą, reikia atskirti, pirma, materialiąją nustatytų faktinių aplinkybių atitiktį tikrovei ir, antra, šių faktinių aplinkybių teisinę kvalifikaciją.
- 122 Šiuo atveju Komisija nurodė, kodėl ji padarė išvadą, kad GE iki koncentracijos turėjo dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje: visų pirma dėl GE užimamos rinkos dalies (žr. ginčijamo sprendimo 38–83 konstatuojamąsias dalis) ir, antra, dėl keleto kitų veiksnių (žr. ginčijamo sprendimo 107–229 konstatuojamąsias dalis). Ieškovė teigia, kad Komisija klaidingai pripažino ją iki koncentracijos turėjusią dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, bet neginčija ginčijamame sprendime Komisijos pateikto pasaulinės reaktyvinių orlaivių variklių rinkos apibrėžimo (žr. ginčijamo sprendimo 10 konstatuojamąją dalį ir šio sprendimo 95 punktą).
- 123 Todėl nagrinėtini tie įrodymai, kuriais Komisija rėmėsi ginčijamame sprendime tam, kad pagrįstų išvadą dėl dominuojančios padėties, kurie atremia ieškovės siekiant paneigti šią išvadą pateiktus argumentus. Toliau bus nagrinėjamos, pirma, su ieškovės užimama rinkos dalimi susijusios aplinkybės, antra, su ieškovės vertikalio



integracija susijusios aplinkybės, trečia, su konkurencijos padėtimi didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje susijusios aplinkybės.

b) Dėl užimamos rinkos dalies

- 124 Komisija ginčijamo sprendimo 41 konstatuojamojoje dalyje pateikia motyvus, kurie pagrindžia, kad „analizuojant konkurentų padėtį šioje pramonės šakoje svarbiausia atsižvelgti į įrengtą bazę ir tebegaminamų orlaivių rezervinius užsakymus“. Taip pat Komisija nurodo, kad ieškovė ir CFMI komerciniais bei konkurenciniais tikslais laikytinos vienu ūkio subjektu ir kad šiuo atveju vertinant GE dominuojančią padėtį CFMI užimamos rinkos dalies priskyrimas prie GE užimamos rinkos dalies yra pagrįstas (ginčijamo sprendimo 65 ir 66 konstatuojamosios dalys).
- 125 Taigi ginčijamo sprendimo 70 konstatuojamojoje dalyje Komisija teigia, kad GE ir CFMI užimama tebegaminamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių įdiegtos bazės rinkos dalis yra 51 % siauro korpuso orlaivių rinkos, 54 % plataus korpuso orlaivių rinkos ir tai iš viso yra 52,5 % rinkos; o *PEW* ir *IAE* užima 26,5 %, *Rolls-Royce* ir *IAE* – 21 % rinkos. Taip pat ginčijamo sprendimo 74–76 konstatuojamosiose dalyse paaiškinama, kad pastaruosius penkerius metus GE buvo naudingas įrengtos bazės tobulinimas. Ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamojoje dalyje pateikiama lentelė, kuri parodo, kad pagal rezervinius užsakymus tebegaminamiems orlaiviams ieškovė užėmė 65 % rinkos.
- 126 Pirmiausia reikėtų įvertinti, ar Komisija tinkamai priskyrė CFMI užimamą rinkos dalį prie ieškovės užimamos rinkos dalies, ir, antra, ar yra pagrįsti kiti vertinimai dėl užimamos rinkos dalies ir iš jų išplaukiančios išvados.

## Dėl CFMI rinkos dalies priskyrimo prie ieškovės užimamos rinkos dalies

— Įžanga

- 127 Ieškovė teigia, kad Komisija prie jos užimamos rinkos dalies pridėjo CFMI užimamą rinkos dalį (žr. ginčijamo sprendimo 46–66 konstatuojamąsias dalis).
- 128 Ieškovė teigia, kad jos užimama rinkos dalis buvo tik <...> %, o CFMI užimama rinkos dalis buvo <...> % (skaičiai pagrįsti 2000 m. rezerviniais užsakymais) ir kad jos užimama rinkos dalis būtų <...> % (daug mažesnė už 40 % ribą), jei Komisija, užuot pridėjusi visą bendros įmonės užimamos rinkos dalį, būtų pridėjusi pusę dalies, kaip buvo padaryta su konkurentų bendrosiomis įmonėmis *Rolls-Royce* ir *P&W*.
- 129 Kadangi ginčijamo sprendimo 65 ir 66 konstatuojamosiose dalyse padaryta išvada, kad prie GE užimamos rinkos dalies reikia pridėti CFMI užimamą rinkos dalį vertinant jos padėtį tam tikrose rinkose, nes GE ir CFMI „komerciniu ir konkurencijos požiūriu laikytinos vienu ūkio subjektu“, pirmiausia reikia nustatyti, ar Komisijos vertinimai, susiję su bendrų įmonių vidaus struktūra, pagrindžia išvadą, kad šios įmonės „komerciniu požiūriu“ laikytinos vienu ūkio subjektu, ir, antra, ar jos vertinimai dėl GE, CFMI ir *Snecma* veiksmų rinkoje pagrindžia išvadą, kad GE ir CFMI „komerciniu požiūriu“ laikytinos vienu ūkio subjektu.

130 Šiuo atveju pažymėtina, kad vertinimas, ar CFMI užimama rinkos dalis yra priskirtina ieškovei, yra atliekamas Komisijos nuožiūra, o ginčijamo sprendimo teiginių dėl CFMI bendros įmonės veiklos, santykių tarp jos akcininkų ir jos veiksmų rinkoje teisingumas yra fakto klausimas.

— CFMI vidaus struktūros analizė

131 Komisija teigia, kad GE pagrindinį vaidmenį bendroje įmonėje atskleidžia tokios įmonės struktūra, kiek tai susiję su technologiniais ir finansiniais padaliniais (ginčijamo sprendimo 53–55 konstatuojamosios dalys), bei CFMI gaminamų variklių pardavimas ir reklama (57 ir 58 konstatuojamosios dalys).

132 Ieškovė ginčija šią analizę ir teigia, kad CFMI nelaiko lėšų, bet savo pelną paskirsto GE ir *Snecma*. Todėl ginčijamo sprendimo 82 konstatuojamoje dalyje pateiktas Komisijos motyvas, kad CFMI pajamos bus tikėtina iš naujo investuojamos kuriant naujus variklius, yra faktiškai nepagrįstas.

133 Komisija neginčijo šio ieškovės teisme išsakyto teiginio. Laikytina, kad Komisija ginčijamame sprendime šiuo atveju padarė fakto klaidą. Ši klaida yra svarbi nagrinėjamu klausimu, nes ji atskleidžia, jog GE ir *Snecma* bendroje įmonėje CFMI veikia priklausomai viena nuo kitos; o Komisija teigė, kad ieškovė turi dominuo-

jančią įtaką. Kadangi CFMI pelnas yra paskirstomas tarp jos akcininkų, jos plėtros galimybės priklauso nuo tų akcininkų bendrai priimamų sprendimų.

134 Taip pat pažymėtina, kad ginčijamo sprendimo 56 konstatuojamojoje dalyje Komisija pripažįsta, jog CFMI prezidentą ir administracijos vadovą visada deleguoja *Snecma*. Ginčijamame sprendime pateiktame CFMI veiklos aspektų aprašyme teigiama, kad CFMI yra ne ieškovės pusiau dukterinė bendrovė, o bendra įmonė, nors kiekvieno partnerio dalyvavimas CFMI veikloje nebūtinai atspindi lygų turimų akcijų santykį.

135 Todėl Komisija ginčijamame sprendime teisingai nurodė, kad komercinis *Snecma* ir ieškovės bendradarbiavimas CFMI viduje yra labai glaudus; tas pats pasakytina apie ieškovės ir CFMI bendradarbiavimą organizuojant CFMI gaminamų variklių pardavimą (ginčijamo sprendimo 57 ir 58 konstatuojamosios dalys). Neturint bendros įmonės *Snecma* būtų itin sudėtinga išsilaikyti didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Iš ginčijamame sprendime pateiktos CFMI veiklos analizės taip pat išplaukia, kad GE ir *Snecma* visą laiką buvo suinteresuotos CFMI užimamos rinkos dalies didinimu. Pirmosios instancijos teisme ieškovė neginčijo šio teiginio. Dėl tarp CFMI ir jos akcininkų egzistuojančios didelės komercinės integracijos 133 punkte aprašyta fakto klaida ir nustatytos su CFMI prezidento ir administracijos vadovo skyrimu susijusios aplinkybės yra ne tokios reikšmingos.

136 Kitas CFMI akcininkas, nuo ieškovės nepriklausantis ūkio subjektas *Snecma*, taip pat turi didelę įtaką CFMI valdymui ir teisę į proporcingą jos pelno dalį. CFMI nepriskirtina ieškovei, nes nepriklauso GE įmonių grupei. Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, konstatuotina, kad Komisija, padarydama išvadą, jog komerciniu požiūriu

ji ir ieškovė yra vienas ūkio subjektas, pervertino ieškovės turimą įtaką bendroje įmonėje CFMI.

— GE, CFMI ir *Snecma* konkurencinės padėties analizė

- 137 Komisija ginčijamame sprendime nustatė (ieškovė šios išvados neginčijo), kad *Snecma* šiuo metu netiekia didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių atskirai nuo CFMI ir kad ateityje tai nėra tikėtina; taip pat ji nustatė, kad CFMI ir GE gaminami varikliai nekonkuruoja tarpusavyje (ginčijamo sprendimo 50–52 ir 59–61 konstatuojamosios dalys).
- 138 Be to, 64 konstatuojamojoje dalyje Komisija pabrėžė (šioje byloje ieškovė tos išvados neginčijo), kad, vykdydama 191 ir paskesniuose punktuose išsamiai išnagrinėtą GE palankią preferencinę įsigijimo strategiją, GE dukterinė bendrovė GECAS, kada yra įmanoma, perka tik GE ir CFMI gaminamus variklius (ginčijamo sprendimo 121 ir po jos einančios konstatuojamosios dalys, ypač 132 konstatuojamoji dalis). Komisijos išvadą paremia tai, kad GECAS vienodai traktuoja CFMI ir GE gaminamus variklius.
- 139 Komisija galiausiai nurodo, kad ieškovė nepareiškia prieštaravimo, jog, kaip ir žymiausi finansų analitikai, pati GE nuo 1995 m. metiniuose pranešimuose sudėdavo savo ir CFMI užimamas rinkos dalis (ginčijamo sprendimo 65 konstatuojamoji dalis ir 22 bei 23 išnašos).
- 140 Šių nustatytų faktinių aplinkybių, kurios bylos nagrinėjimo metu nebuvo ginčytos, pagrindu nepadarė klaidos, Komisija padarė pagrįstą išvadą, kad ieškovė ir CFMI rinkoje veikė kaip vienas subjektas jų konkurentų ir klientų atžvilgiu.

## — Apibendrinimas ir išvada dėl CFMI užimamos rinkos dalies priskyrimo ieškovei

- <sup>141</sup> Visų pirma pastebėtina, kad CFMI užimamos rinkos dalis buvo priskirta ieškovei vertinant, ar ji užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, ir yra mažiau reikšminga vertinant kitus koncentracijos aspektus, pavyzdžiui, konglomerato poveikį.
- <sup>142</sup> Vertinant dominuojančią padėtį, minėtas priskyrimas yra svarbus nustatant konkurencijos rinkoje struktūrą, bet ne kitus komercinius ūkio subjektų santykius.
- <sup>143</sup> Komisijos išvada, kad CFMI ir ieškovė konkurencijos požiūriu laikytini vienu ūkio subjektu (žr. 129 punktą), būtent šiam vertinimui turi didžiausią reikšmę. Kadangi Komisijos išvada dėl ieškovės ir CFMI didelės tarpusavio integracijos yra iš esmės teisinga, minėtos ginčijamo sprendimo dalies bendroje schemoje yra mažiau svarbi vidaus CFMI ir akcininkų santykių prigimtis ir jų komercinės integracijos lygis.
- <sup>144</sup> Be to, ieškovė pasiūlė užimamos rinkos dalies apskaičiavimo metodą, kuriuo remiantis prie GE užimamos rinkos dalies nėra pridėdama pusė CFMI užimamos rinkos dalies, t. y. <...> %, nes tai sudarytų klaidingą nuomonę apie GE padėtį rinkoje. Atvirkščiai, ginčijamame sprendime teisingai apibrėžtą tikrąją konkurencijos rinkoje

padėtį atitinka tai, kad Komisija prie GE rinkos dalies prideda CFMI užimamą rinkos dalį remdamasi tuo, kad GE, kitaip nei jos partnerė *Snecma*, yra nepriklausoma didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintoja.

145 Bet kuriuo atveju Komisijos požiūris dėl bendrųjų įmonių rinkos dalies priskyrimo yra pastovus ir nėra akivaizdžiai klaidingas analogiškai traktuojant *Rolls-Royce* ir *P&W* bendros įmonės *IAE* užimamą rinkos dalį, t. y. *Rolls-Royce* ir *P&W* priskiriant po pusę *IAE* užimamos rinkos dalies, remiantis tuo, kad jie yra nepriklausomi reaktyvinių orlaivių variklių gamintojai ir vieninteliai *IAE* akcininkai (ginčijamo sprendimo 67 konstatuojamoji dalis).

146 Šiomis aplinkybėmis minėta fakto klaida dėl CFMI pelno paskirstymo (133 punktas) ir sąlyginis ieškovės įtakos CFMI valdymui pervertinimas (134 punktas), vertinant kartu ar atskirai, nesukelia abejonių dėl Komisijos teiginio, kad ieškovė ir CFMI laikytinos vienu ūkio subjektu. Todėl, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nenustatyta, kad Komisija būtų padariusi akivaizdžią faktinių aplinkybių vertinimo klaidą, atsižvelgiant į įrengtą bazę ir rezervinius užsakymus, ieškovei priskirdama CFMI užimamą rinkos dalį, kad geriau įvertintų jos dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

147 Kalbant apie užimamos rinkos dalies priskyrimo reikšmę kitiems bylos klausimams, reikėtų pažymėti, kad ieškovė pateikia teisingą pastabą, jog *Snecma* nesuinteresuota patirti finansinių nuostolių, leisdama po koncentracijos susikūrusiam subjektui reklamuoti *Honeywell* gaminamus aviacijos ir ne aviacijos produktus. Į šį argumentą bus atsižvelgta nagrinėjant ginčijamo sprendimo skyrius, kuriuose tiriami su

konglomerato poveikiu susiję bylos klausimai. Komisija turėjo atsižvelgti į ieškovės nurodytą aplinkybę, kuri turi įtakos minėtų bylos klausimų ekonominei ir konkurencinei analizei (ypač žr. Cournot poveikio analizę ginčijamo sprendimo 374 ir paskesnėse konstatuojamosiose dalyse).

Dėl užimamos rinkos dalies, kuria remiasi Komisija, vertindama didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintojų pajėgumą

— Su didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos pobūdžiu susiję svarstymai

<sup>148</sup> Motyvuodama tuo, kad didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje taikomos viešųjų pirkimų procedūros, ieškovė pažymi, jog nustatant dominuojančią padėtį joje ginčijamame sprendime netinkamai remtasi užimama rinkos dalimi.

<sup>149</sup> Kalbant apie rinką, kurioje sudaroma nedaug, bet didelės vertės sandorių, tai, kad įmonė laimėjo keletą pastarųjų konkursų, nebūtinai reiškia, kad kitų nelaimės jos konkurentas. Konkurentas gali bet kada laimėti konkursą pelningam sandoriui



sudaryti ir iš karto labai padidinti savo rinkos dalį, jei jo prekės yra konkurencingos ir jei kiti veiksniai nėra išskirtinai palankūs pirmajai įmonei.

150 Vis dėlto ši išvada nereiškia, kad tokio pobūdžio rinkoje užimama rinkos dalis beveik neturi reikšmės vertinant atskirų gamintojų pajėgumą, ypač kai jų užimamos rinkos dalys išlieka santykinai pastovios ar atskleidžia vienos įmonės padėties stiprėjimo tendenciją. Šiuo atveju remdamasi ginčijamajame sprendime ir šio sprendimo 125 punkte pateiktais skaičiais Komisija padarė teisingą išvadą, kad per dvidešimt penkerius metus iki ginčijamo sprendimo priėmimo „GE, kaip tiekėja, išlaikė pirmaujančią padėtį, o jos užimama rinkos dalis augo sparčiausiai“ (ginčijamo sprendimo 74 konstatuojamoji dalis).

151 Net rinkoje, kurioje taikomos viešųjų pirkimų procedūros, gamintojo pajėgumą rodo tai, kad jis išsaugo ir didina užimamą rinkos dalį keletą metų iš eilės. Neišvengiamai ateina momentas, kai skirtumo tarp tam tikro gamintojo ir jo konkurentų užimamos rinkos dalies nebegalima paaiškinti nedideliu konkursų, sudarančių paklausą rinkoje, skaičiumi. Pastaroji GE užimamos rinkos dalies didėjimo tendencija yra itin įtikinantis Komisijos analizės elementas, todėl nėra pagrindo pripažinti, kad buvo padaryta aiški vertinimo klaida.

— Su aptarnavimo paslaugomis susijusios aplinkybės

152 Komisija nustatė, kad, palyginti su už parduotus variklius gaunamu pelnu, variklių gamintojai vis daugiau investicijų susigrąžina teikdami variklių techninio aptarna-

vimo paslaugas (toliau – aptarnavimo paslaugos) ir parduodami atsargines dalis (ginčijamo sprendimo 79–82 konstatuojamosios dalys ir 90–160 konstatuojamosios dalys). Ši ieškovės neginčijama ir šalių nuomonėmis pagrįsta Komisijos nustatyta faktinė aplinkybė (39 ir 95 konstatuojamosios dalys) rodo, kad variklių gamintojų dabartinės pajamos labai priklauso nuo ankstesnio pardavimo rezultatų.

153 Teisingas yra ieškovės teiginys, kad iš didelę jos užimamą rinkos dalį sudarančio CFMI gaminamų variklių pardavimo gaunamos pajamos yra mažesnės nei iš tiesiogiai su jais susijusio pardavimo (žr. šio sprendimo 147 punktą). Todėl ieškovės finansinis pajėgumas, kurį ji grindžia pagal reaktyvinių orlaivių variklių įrengtą bazę apskaičiuota savo užimama rinkos dalimi, yra mažesnis nei įvertintas Komisijos, atsižvelgiant į ginčijamame sprendime nustatytą bendrą užimamą rinkos dalį. Kadangi *Snecma* ir ieškovė yra suinteresuotos būsima CFMI sėkme, taip pat atsižvelgtina į *Snecma* paskirstomos CFMI pajamų dalies proporciją. Galiausiai dėl šio sprendimo 140 punkte nurodytos priežasties, kad CFMI ir ieškovė dėl konkurencijos trečiųjų šalių, konkurentų ir klientų atžvilgiu laikytinos vienu ūkio subjektu, reikėtų pastebėti, kad šis motyvas nesusijęs su pagal rezervinius užsakymus apskaičiuota ieškovės užimama didele rinkos dalimi.

154 Ieškovė neginčijo ginčijamo sprendimo 104 punkte pateikto Komisijos teiginio, kad GE teikia daugiau orlaivių variklių aptarnavimo paslaugų nei jos konkurentai. Atsižvelgiant į minėtą į pajamų iš aptarnavimo paslaugų reikšmę, ši aplinkybė yra svarbi, nes ji parodo, kad pagal įrengtas variklių bazes apskaičiuota GE užimama rinkos dalis neatspindi jos pajėgumo didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių aptarnavimo paslaugų rinkoje.

— Su „standartizavimo“ sąvoka didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje susiję svarstymai

155 Komisija iškelia „standartizavimo“ sampratą, kuria vadovaudamasi oro linijų bendrovė, siekdama sutaupyti, kiekvieną savo parko orlaivį aprūpina to paties tipo ar bent jau tos pačios serijos varikliais (ginčijamo sprendimo 41 ir 146–162 konstatuojamosios dalys). Komisija pažymi, kad „panašių variklių nauda akivaizdi daugelyje oro linijų bendrovių veiklos sričių ir yra neabejotinai svarbus veiksnys, į kurį operatoriai atsižvelgia užsakydami orlaivius“ (ginčijamo sprendimo 161 konstatuojamoji dalis).

156 Konstatuotina, kad dėl minėtų privalumų variklių gamintojas gauna naudą iš būsimo variklių pardavimo, jei jis gamina variklius dideliame skaičiui platformų arba platformoms, kurioms skirtų variklių pardavimas yra didelis. Variklių gamintojo gaunama nauda priklauso nuo jo gaminamų variklių įrengtos variklių bazės, ypač tebegaminamuose orlaiviuose. Todėl standartizavimas ypač svarbus Komisijos analizės aspektas, kuris pateisina su ieškovės užimamos rinkos dalimi susijusius skaičiavimus, vertinant jos komercinį pajėgumą. Nepaisant to, ieškovė ginčija standartizavimo jai teikiamą naudą (šio sprendimo 99 punktas).

157 Ginčijamo sprendimo 135 konstatuojamojoje dalyje pateiktoje GECAS įtakos analizėje Komisija pateikė 1999 m. GE metinio pranešimo ištrauką: „mes (GECAS) padarėme didelę pažangą siekdami padėti savo klientams sukurti orlaivių parkus ir įvykdyti balansą. Pavyzdžiui, GECAS prisidėjo, kad padidėtų vienos stambiausių Kinijos oro linijų bendrovių *China Eastern* pajėgumai, padėjo standartizuoti jos orlaivių parką, įsigyti siauro korpuso orlaivius *Airbus* su CFMI varikliais ir sukaupti konvertuojamos valiutos“. Šis pavyzdys tinkamai ir akivaizdžiai parodo teigiamą

variklių standartizavimo poveikį. Šiame pranešime ieškovė laiko savaime suprantamu, kad orlaivių parko standartizavimas oro linijų bendrovei suteikia tam tikrą finansinę naudą.

158 Priešingai nei teigia ieškovė, daugumos oro linijų bendrovių atsakymai į šį klausimą neprieštarauja Komisijos teiginiui (šio sprendimo 99 punkto paskutinis sakiny).

159 *Lufthansa* teigia, kad standartizavimo poveikis jai yra nedidelis, nes jos orlaivių varikliai yra prižiūrimi trečiųjų asmenų, tačiau pažymi, kad orlaivių parko standartizavimas jos funkcionavimui gana svarbus. *United Airlines* teigia, kad standartizavimas tiesiog yra vienas iš svarbių veiksnių pasirenkant orlaivių variklius, o *Alitalia* pripažįsta, kad nors mišrus orlaivių parkas duotų tam tikrą naudą, išigyjant to paties tipo orlaivių variklius dėl mažesnių priežiūros sąnaudų mažėja bendros vidutinės išlaidos. *US Airways* patvirtina, kad ji siekia užtikrinti savo orlaivių parko standartizavimą, tačiau šiuo metu standartizavimas jai neturi didelės reikšmės renkant orlaivių variklius, nes dėl to, kad anksčiau rinkosi variklius atsižvelgdama į kitus veiksnius, jos esamo orlaivių parko standartizavimas palyginti nedidelis. *Iberia* manymu, apskritai negalima teigti, kad standartizavimas yra svarbus; mat jei variklių pasirinkimas yra aiškus įvertinus ekonomines, technines ir finansines aplinkybes bei atsižvelgus į riziką, standartizavimas nėra svarbus veiksnys. Tačiau ji patvirtina, kad kitiems dalykams neturint reikšmės ji vertina standartizavimo privalumus. Galiausiai prie ieškinio pridėjame *British Airways* atsakyme dėl aviacijos produktų teigiama, kad įrangos standartizacija leidžia sutaupyti. Taigi iš ieškovės pateiktų atsakymų nematyti, kad orlaivių parko orlaivių variklių standartizavimas neturi įtakos oro linijų bendrovių variklių pasirinkimui.

160 Taip pat pažymėtina, kad ginčijamame sprendime, ypač jo 154 ir 155 konstatuojamosiose dalyse, Komisija nurodė keletą konkrečių atvejų, kai oro linijų bendrovės renkasi jų parke jau naudojamus orlaivių variklius. Kadangi nėra nustatyta, kad šie atvejai negalimi, jie laikytini pagrindžiančiais Komisijos nuomone.

161 Pažymėtina, kad Komisija ginčijamame sprendime netvirtino, jog standartizavimas visuomet yra lemiamas orlaivių variklių įsigijimo veiksnys, o 148 konstatuojamojoje dalyje teigiama: „Komisijos tyrimas parodė, kad oro linijų bendrovių orlaivių priežiūros organizavimas yra svarbus veiksnys, turintis įtaką įsigyjant orlaivių variklius, nes orlaivių variklių standartizavimas yra vienas iš veiksnių, į kuriuos įsigydami orlaivius atsižvelgia jų operatoriai“. Komisija nepadarė fakto klaidos konstatuodama, kad orlaivių parko standartizavimo, bent jau tos pačios variklių grupės prasme, nauda paprastai skatina oro linijų bendroves įsigyti jų orlaivių parke jau naudojamus variklius, užuot pasielgus atvirkščiai. Komisija nepadarė ir aiškios vertinimo klaidos, padarydama išvadą, kad šis reiškinys stiprina GE dominuojančią padėtį.

— Dėl vertinant ieškovės pajėgumą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje Komisijos naudojamo užimamos rikos dalies apskaičiavimo metodo

162 Į ieškovės užimamos rinkos dalies, įrengtos bazės atžvilgiu, analizę Komisija neįtraukė nebegaminamų orlaivių, nes „jie yra ne toks svarbus orlaivių variklių pajamų šaltinis nei tebegaminami orlaiviai“ (ginčijamo sprendimo 42 konstatuojamoji dalis). Pastebėtina (to neginčijo ieškovė), kad senesnių variklių naudojimas oro linijų orlaivių parkuose nuolat mažėja ir pajamos iš jų atsarginių dalių pardavimo yra

mažesnės, nes jie ne tokie sudėtingi kaip šiuolaikiniai. Iš šio paaiškinimo išplaukia, kad neatsižvelgdama į minėtą įrengtos bazės dalį ir įvairių gamintojų pajėgumą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje savo vertinime Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos.

163 Ieškovė nurodo, kad vertindama rezervinių užsakymų skaičių Komisija atsižvelgė į didelės talpos regioninių orlaivių užsakymus (ginčijamo sprendimo 85 konstatuojamoji dalis), bet ne į dar nenaudojamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių užsakymus. Ieškovė šiuo atžvilgiu nurodo ieškinio 8 priede esančią lentelę (bylos 8/14, TAB 3, „GE ir *Honeywell* prezentacija žodiniame bylos nagrinėjime“ ketvirtame puslapyje esanti lentelė „Dar nenaudojamų orlaivių variklių rezerviniai užsakymai“), kuri parodo, kad GE užima 38 %, *P&W* – 21 %, o *Rolls-Royce* – 40 % dar nenaudojamų orlaivių užsakymų rinkos dalies.

164 Pirma, atsižvelgiant į ieškovės nurodytą aplinkybę pažymėtina, kad minėtais su rezerviniais dar nenaudojamų orlaivių užsakymais susijusiais skaičiavimais Komisija rėmėsi vertindama padėtį regioninių orlaivių variklių rinkoje; ieškovė neginčijo jų panaudojimo tokiomis aplinkybėmis, todėl tokio naudojimo tinkamumas šios rinkos atžvilgiu nenagrinėtinas (šio sprendimo 540 punktą). Bet kuriuo atveju, nors dėl šio sprendimo 165 ir paskesniuose punktuose nurodytų priežasčių šių skaičiavimų panaudojimas vertinant didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinką yra nepateisinamas didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių atžvilgiu, jis yra pateisinamas dėl šio sprendimo 552 punkte nurodyto spartaus minėtos rinkos augimo. Taigi ta aplinkybė, kad rezervinių dar negaminamų orlaivių užsakymai šiose dviejose rinkose traktuoti skirtingai, nerodo jokio Komisijos požiūrio prieštaravimo ir taip pat nėra akivaizdi jos klaida.

- 165 Iš abiejų pagrindinių šalių posėdyje pateiktos informacijos akivaizdu, kad šio sprendimo 163 punkte minėtoje lentelėje ir ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamojoje dalyje esančioje lentelėje pateikti su tebegaminamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rezerviniais užsakymais susiję skaičiavimai yra pagrįsti bendru variklių skaičiumi. Ieškovės pateiktoje lentelėje matyti, kad, palyginti su tebegaminamiems orlaiviams skirtais varikliais, kurių yra 5 466, užsakytų pagaminti dar nenaudojamiems orlaiviams skirtų variklių yra labai nedaug, t. y. 936. Vadinasi, jei atsižvelgiama į visus užsakymus apskritai, tarpusavio konkurencijos vertinimui turi labai nedidelę reikšmę tai, kad *Rolls-Royce* turi šiek tiek daugiau dar negaminamų orlaivių užsakymų nei ieškovė.
- 166 Sujungus šio sprendimo 163 punkte minėtą lentelę su ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamojoje dalyje esančią lentelę, ieškovės rezervinių užsakymų rinkos dalis sudarytų 60,9 % ( $3542 + 360 = 3902$  variklių užsakymai), *P&W* rinkos dalis – 17,0 % ( $887 + 200 = 1087$  variklių užsakymai), o *Rolls-Royce* rinkos dalis būtų 22,1 % ( $1037 + 376 = 1413$  variklių užsakymų).
- 167 Kadangi rezultatas, gautas sudėjus abiejose lentelėse pateiktus skaičius, yra pakankamai panašus į tą, kuriuo remiamasi ginčijamo sprendimo 77 konstatuojamojoje dalyje, darytina išvada, kad nedidelis skirtumas tarp skaičių neturi įtakos Komisijos išvados, jog ieškovės užimama užsakytų variklių (rezervinių užsakymų) rinkos dalis rodo jos dominuojančią padėtį, teisingumui.
- 168 Be to, atsakydama į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą, posėdyje Komisija teigė, kad su dar nenaudojamais orlaiviais susiję skaičiai tiksliai ir aiškiai neatspindi konkurencijos padėties rinkoje. Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad, kiek tai susiję su dar nenaudojamomis alternatyviomis platformomis (didelės talpos komercinės klasės orlaiviais, kuriuose korpuso gamintojas leido įmontuoti vieną ar kelis skirtingus variklius), nes galutinį sprendimą dėl variklio pasirinkimo priima oro linijų bendrovės, pradiniu platformos pardavimo etapu gali labai pasikeisti

numatoma įvairių tai platformai sertifikuotų variklių gamintojų užimama rinkos dalis. Kitaip nei verslo klasės orlaivių ar didelės talpos regioninių orlaivių platformose, kuriose gali būti naudojami tik vieno tipo varikliai, didelės talpos komercinės klasės orlaivių platformose gali būti naudojami ir vieno, ir kelių tipų varikliai.

169 Šiuo klausimu Komisija pažymėjo, kad pagal šio sprendimo 163 punkte minėtą lentelę (kurią ieškovė nurodė variklių A318-100 atžvilgiu) *P&W* užimama rinkos dalis yra 69% (200 iš 290 užsakymų) ir šiuo metu ji neviršija <...>%, o ieškovės užimama rinkos dalis tuo pačiu laikotarpiu yra <...>%. Be to, anot Komisijos, atsižvelgiant į tai, kad ieškovės užimama minėto orlaivio variklių užsakymų dalis 2004 m. kovo mėnesį tariamai buvo <...>%, lentelėje pateikta *Rolls-Royce* užimama <...>% variklių A380 rinkos dalis neatspindi pastarųjų pasikeitimų rinkoje. Pirmosios instancijos teismas daro išvadą, kad nors šie skaičiai susiję su laikotarpiu po ginčijamo sprendimo priėmimo ir paremia Komisijos teiginį, jog neturi būti atsižvelgta į dar nenaudojamų didelės talpos komercinės klasės reaktyvinių orlaivių variklių rezervinius užsakymus, jie neturi tiesioginės reikšmės pateiktai analizei.

170 Atsikirdama į minėtą argumentą ieškovė neginčijo pateiktų pavyzdžių teisingumo. Ji tik nurodė, kad Komisija šiame kontekste naudojo pasirinktus skaičius, ypač atsižvelgdama į tai, kad „*Rolls-Royce* užimama rinkos dalis per 2004 m. kovo mėnesį padidėjo nuo <...>% iki <...>%“ ir kad <...> kalbant apie variklius A318-100, <...> pagrindė jos užimamos minėtos platformos variklių rinkos dalies sumažėjimą. Ieškovė nenurodė, su kuriais varikliais susiję nurodyti <...>%. Jei laikytume, kad jie parodo dar negaminamų orlaivių variklių užsakymus (kaip tikriausiai ir yra šiame kontekste), tai nepaneigtų Komisijos nustatytų faktų, nes Komisijos Pirmosios instancijos teismo posėdyje pateikti skaičiai, susiję su variklių gamintojų numatoma alternatyvių platformų aprūpinimo rinkos dalimi, yra palyginti nepatikimi ir vėliau gali labai keistis.



- 171 Ieškovės pateiktas su A318-100 varikliais susijęs pavyzdys paremia Komisijos teiginį, kad su dar negaminamomis alternatyvių orlaivių platformomis susiję rezerviniai užsakymai gali klaidingai atspindėti santykinę variklių gamintojų įtaką rinkoje. Taigi atsižvelgiant į tikslą, dėl kurio Komisija pateikė nagrinėjamus pavyzdžius, t. y. norėdama paaiškinti, kodėl neatsižvelgta į su būsimomis platformomis susijusius užsakymus, ieškovės kontrargumentai nepaneigia ankstesniame punkte pateiktų motyvų.
- 172 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad su dar nenaudojamais orlaiviais susijusių sudarytų užsakymų skaičiaus neįtraukimas į skaičiavimus nebuvo akivaizdi vertinimo klaida, t. y., kad aplinkybė, į kurią nebuvo atsižvelgta ginčijamame sprendime, nepaneigė Komisijos analizės.

— *Boeing 737* traktavimas

- 173 Ieškovė pateikia išimtinai su *Boeing 737* susijusį argumentą: anot Jungtinių Valstijų Teisingumo departamento, didelę GE užimamą rinkos dalį lemia tai, kad CFMI yra vienintelis sėkmingiausias per visą civilinės aviacijos istoriją komercinio orlaivio – antros ir trečios kartos *Boeing B737* – variklių tiekėja.
- 174 Ieškovė iš esmės siekia pagrįsti anksčiau nagrinėtą bendresnio pobūdžio teiginį, kad vertinant konkurencijos padėtį rinkoje, kurioje taikomos viešųjų pirkimų procedūros, nereikia atsižvelgti į užimamos rinkos dalį. Tačiau dėl visų minėtų priežasčių

tiesioginis ir netiesioginis poveikis komercinei sėkmei minėtoje rinkoje egzistuoja nepriklausomai nuo laikotarpio, nes variklių gamintojo įmontuota variklių bazė turi įtaką jo dabartinėms ir būsimoms pajamoms.

175 B737 variklių gamyba yra svarbi GE, nes jų pardavimas didina ieškovės užimamą rinkos dalį ir leidžia gauti naudą iš papildomų pajamų šaltinių ir oro linijų bendrovių orlaivių parkų standartizavimo teigiamo komercinio poveikio variklių gamintojams.

176 Ieškovė posėdyje teigė, kad ekonomistas profesorius Vives, kurį Komisija paskyrė konsultuoti jos pareigūnus administracinėje procedūroje, 2004 m. balandžio 26 d. elektroniniu paštu atsiųstame Komisijos atsakyme į Pirmosios instancijos teismo rašytinį klausimą, nurodė, kad ieškovės sudaryti B737 aprūpinimo technine įranga sandoriai buvo „ne užimamos rinkos dalies rezultatas, o didelę reikšmę turėjęs sėkmės dalykas“. Kadangi profesorius Vives neturėjo specialios padėties administracinėje procedūroje, galutinei Komisijos išvadai galbūt prieštaraujanti jo nuomonė nesukelia abejonių dėl ginčijamo sprendimo galiojimo. Atvirkiščiai, tai rodo, kad Komisija išklausė skirtingas manymus.

177 Komisija ginčijamame sprendime neteigia, kad devintojo ir dešimtojo dešimtmečio pradžioje, kai buvo sudaryti nagrinėjami sandoriai, ieškovė užėmė dominuojančią padėtį rinkoje. Šiuo atveju svarbu, kad dabartinei ieškovės konkurencinei padėčiai turi įtakos praeities komercinė sėkmė.

- 178 Nors ieškovės laimėtas B737 aprūpinimo konkursas itin padidina jos užimamą rinkos dalį ir „iškraipo“ variklių gamintojų užimamų rinkos dalių santykį, Komisija padarė pagrįstą išvadą, kad dėl minėtų sandorių sudarymo ieškovės užimama didelė rinkos dalis galėjo jai naudinga linkme pakeisti konkurenciją rinkoje. Neabejotina, kad analizė būtų iškreipta, jei Komisija nebūtų įskaičiavusi ieškovės sudaryto sandorio, kuris buvo didžiausia jos komercinė sėkmė nagrinėjamoje rinkoje.
- 179 Šiuo atveju atmestina ieškovės nurodyta aplinkybė, kad Jungtinių Valstijų Teisingumo departamento požiūriu, vertinant ieškovės pajėgumą nagrinėjamame sektoriuje, yra tikslinga neįskaičiuoti su parduotais B737 susijusių variklių pardavimų. Vienos ar kelių valstybių ne narių kompetentingų valdžios institucijų taikant joms būdingas procedūras pateiktų nuomonių tam tikru klausimu *per se* nepakanka paneigti galimą besiskiriantį kompetentingų Bendrijos institucijų požiūrį. Kiekvienos šalies padarytos išvados gali skirtis, nes Bendrijos administracinėje procedūroje pateikiami įrodymai, argumentai ir taikytinos teisės normos ne visada sutampa su tais, į kuriuos atsižvelgia atitinkamų valstybių ne narių valdžios institucijos. Jei viena iš šalių laiko kurios nors valstybės ne narės valdžios institucijų išvadas paremiančius motyvus teisingais ir taikytiniais Bendrijos procedūroje, ji bet kuriuo metu gali juos pateikti kaip esminį argumentą. Tačiau šių motyvų įrodomoji galia savaime neturi lemiamos reikšmės.
- 180 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, atsižvelgdama į B737 variklių pardavimą.

#### Išvados dėl užimamos rinkos dalies

- 181 Atsižvelgiant į pateiktą analizę, darytina išvada, kad iš esmės yra nustatytos faktinės aplinkybės, kuriomis rėmėsi Komisija, vertindama ieškovės užimamą rinkos dalį.

Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos konstatuodama, kad esamomis aplinkybėmis ieškovės užimama rinkos dalis rodo iki koncentracijos jos užimamą dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Pažymėtina, kad išvadą, jog ieškovė iki koncentracijos užėmė dominuojančią padėtį rinkoje, Komisija ginčijamame sprendime grindė toliau pateikiamais motyvais.

c) *GE Capital* ir GECAS vertikali integracija

Ižanga

<sup>182</sup> Komisija ginčijamame sprendime rėmėsi dviejų GE dukterinių bendrovių *GE Capital* ir GECAS komerciniu pajėgumu, analizuodama GE padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje ir pridama prie išvados, kad ji neužėmė dominuojančios padėties. Ginčijamo sprendimo 107–120 konstatuojamosiose dalyse pateikiami argumentai, kodėl ieškovės dominuojančią padėtį sustiprina *GE Capital* finansinė įtaka, o 121–139 konstatuojamosiose dalyse nurodoma, kodėl, Komisijos manymu, GE dominuojančią padėtį stiprina GECAS ir jos komercinė strategija. 140–145 konstatuojamosiose dalyse teigiama, kad ieškovės konkurentai niekaip negalėtų pasiekti GECAS pajėgumo. Skyriuje, kuris pavadintas „GE dominuojanti padėtis“, 163–172 konstatuojamosiose dalyse pateikiama keletas *GE Capital* ir GECAS įtakos pavyzdžių ir susijusių faktų.

<sup>183</sup> Ieškovė kritikuoja analizę, *inter alia*, nurodydama, kad ji nepagrįsta, nes grindžiama numanomu GECAS, kaip pirkėjo, galios rinkoje įgyvendinimu, nors jos užimama

įsigijimų rinkos dalis yra mažesnė nei 10% (šio sprendimo 103 ir 104 punktai). Komisijos teorija yra nepagrįsta ekonomine analize. Komisija savo nuomonę paremia pavyzdžiais, tuo tarpu ieškovė jai prieštarauja teigdama, kad jos dukterinių bendrovių vykdytas variklių pardavimo skatinimas rodo nuožmią konkurenciją.

184 Atkreiptinas dėmesys į tai, jog konkurencijos rinkoje stiprumas nereiškia, kad joje negalima dominuojanti padėtis (101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 39 ir 70 punktai ir 117 punkte minėto sprendimo *United Brands prieš Komisiją* 113 punktas). Komisija šiuo atveju nustatė didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintojų tarpusavio konkurenciją. Ji taip pat nustatė, kad ieškovė, kitaip nei jos konkurentai, pasinaudodama turimomis galimybėmis ir dominuojančia padėtimi, per savo dukterines bendroves tam tikrais atvejais sudarydavo sandorius, kurių galbūt nebūtų galėjusi sudaryti dėl konkurencijos technologiniu ar kainos pagrindu. Komisija nurodė, jog tai, kad, pasak ieškovės, buvo konkuruojančių pasiūlymų, nereiškia, kad nebuvo pasinaudota įtaka.

185 Ieškovės dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje neįrodo *GE Capital* buvimas ir *GE Group* turimas AAA kredito reitingas (ginčijamo sprendimo 142 konstatuojamoji dalis). Ieškovė šiuo atžvilgiu pagrįstai teigia, kad konkurencijos teisė nenumato nuobaudų įmonėms už turimus tam tikro dydžio finansinius išteklius.

186 Atitinkamai GECAS vykdoma didelės talpos komercinės klasės orlaivių įsigijimo, finansavimo ir išperkamosios nuomos veikla pati savaime neturi neigiamo poveikio

konkurencijai. Įmonės įtakos negalima prilyginti dominuojančiai padėčiai rinkoje remiantis tuo, kad veikdama per vieną iš savo dukterinių bendrovių, šiuo atveju GECAS, ji yra viena pagrindinių savo pačios klientų, šiuo atveju *Boeing ir Airbus*, užsakovų.

187 Tačiau pažymėtina, kad ginčijamame sprendime Komisija nesiremia ekonominiu argumentu, jog 8–10 % visų variklių įsigyjantis pirkėjas vien dėl to turi ekonominę galią, leidžiančią išstumti vieną ar keletą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintojų iš rinkos. Taip pat tai nereiškia, kad už savo konkurentus finansiškai pajėgesnis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintojas, juos būtina išstumti iš rinkos. Iš tikrųjų minėto rezultato nėra, jei minėtos aplinkybės egzistuoja vienu metu, o orlaivio pirkėjas ir variklio gamintojas priklauso tai pačiai įmonių grupei.

188 Atvirkščiai, ieškovės iki koncentracijos užimamos dominuojančios padėties analizėje teigiama, kad didindama dėl pardavimo apimties turimą pajėgumą reaktyvinių variklių rinkoje ieškovė „strategiškai“ naudoja savo dukterinių bendrovių finansiniu pajėgumu. Akivaizdu, kad ši ginčijamame sprendime pateikta su didelės talpos komercinės klasės orlaivių varikliais susijusi išvada yra pagrįsta ne ekonomine analize ar veiksmų efektyvia ir objektyvia atitiktimi ieškovės komerciniams interesams, bet administracinės procedūros metu surinkta faktine informacija, kad buvo atliekami minėti veiksmai ir dėl to, palyginti su konkurentų variklių pardavimu, padidėjo ieškovės gaminamų variklių pardavimas.

189 Įvertinusi ieškovės strategiją, Komisija padarė išvadą, kad ieškovės vertikali integracija su *GE Capital* ir GECAS turėjo įtaką jos iki koncentracijos užimamai dominuojančiai padėčiai reaktyvinių variklių rinkoje, ypač didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje (atitinkamai žr. ginčijamą sprendimą, nuo 107 konstatuojamosios dalies ir nuo 121 konstatuojamosios dalies).

- 190 Pirmosios instancijos teismas turi nustatyti, ar Komisija nepadarė fakto klaidos, padarydama išvadas dėl minėtų strategiškų veiksmų, ir ar ji nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, padarydama išvadą, kad tie veiksmai turėjo įtakos ieškovės iki koncentracijos užimamai dominuojančiai padėčiai didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Šie, ypač su minėtais pavyzdžiais susiję, klausimai susiję ir tarpusavyje, todėl jie bus nagrinėjami kartu, analizuojant, pirma, GECAS komercinę įtaką, antra, *GE Capital* finansinę įtaką, trečia, su GECAS ir *GE Capital* įtaka GE klientams susijusias aplinkybes, ketvirta, aplinkybes, susijusias su ieškovės užimamos rinkos dalies pasikeitimu savo grupėje sukūrus GECAS.

## GECAS komercinė įtaka

### — Dėl GECAS išimtinio palankumo politikos GE atžvilgiu

- 191 Neabejotina, kad GECAS vykdė GE atžvilgiu išimtinai palankią įsigijimo politiką, pirkdama tik orlaivius su GE gaminamais varikliais. Šios strategijos neatitiko tik aštuonių B757 orlaivių, kuriems GE negamino variklių, įsigijimas (iš 1 040 orlaivių; žr. ginčijamo sprendimo 122 ir 132 konstatuojamąsias dalis). Todėl orlaiviai su GE bendros įmonės CFMI gaminamais varikliais sudarė daugiau nei 99 % GECAS orlaivių parko.
- 192 Ieškovė teigia, kad Komisija nepagrįstai konstatavo, jog tai turėjo įtakos jos dominuojančios padėties sukūrimui. Ieškovė atkreipia dėmesį į prie ieškinio pridedamą *Lexecon* pranešimą, kuris patvirtina, kad su gamintoju susijusiai išperkamosios nuomos bendrovei būtina pirkti jo gaminamus variklius, nes, pirma, priešingu atveju susidarytų įspūdis, kad įmonių grupė nepakankamai vertina savo

gaminamus variklius, antra, būna mažesnės įsigijimo išlaidos, trečia, išperkamosios nuomos bendrovei yra sudėtinga gauti palankias sąlygas iš tiesiogiai su savo grupės bendrove konkuruojančių ūkio subjektų.

<sup>193</sup> Pažymėtina, kad norint nustatyti, ar Komisijos nuomonė dėl GECAS veiksmų didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje įtakos yra pagrįsta, nebūtina įrodyti, jog GECAS atliekami veiksmai nėra įprasti ir kad ieškovė pateko į išperkamosios nuomos rinką, siekdama didinti savo gaminamų variklių pardavimą. Nustatyta, kad GECAS išimtinę įsigijimo politiką Komisija pagrįstai laikė stiprinančia ieškovės dominuojančią padėtį, nes ji didina ieškovės gaminamų variklių pardavimą. Iš to išplaukia, kad šiuo atveju netinkamas argumentas, jog GECAS veiksmai yra įprasti.

<sup>194</sup> Kadangi GECAS būtų komerciškai nenaudinga sudaryti išimtinai su ieškovės varikliais susijusius sandorius, šio sprendimo 192 punkte pateikti argumentai nėra įtikinami. Savanoriškas principinis, o ne objektyviais komerciniais kriterijais paremtas prekių šaltinių ribojimas lemia papildomas pirkėjo išlaidas, nebent tie produktai yra geresni ir pigesni už likusius. Kita vertus, ieškovės nurodyti neutralios GECAS įsigijimo politikos trūkumai yra pagrįsti komerciniu požiūriu, kurio laikytųsi trečiųjų asmenų operatoriai, jei GECAS vykdytų tokią politiką, todėl jie yra neaiškūs ir neapibrėžti.



<sup>195</sup> Kadangi šie argumentai atmestini, GECAS atžvilgiu vykdoma ieškovės ekonominė politika neturėtų prasmės, jei, kaip teigia ieškovė, ji nedidintų GE variklių pardavimo. Vykdomos politikos strateginį pobūdį akivaizdžiai rodo praktiškai išimtinis GE variklių pasirinkimas, kurio GECAS neslepia.

— Dėl GECAS komercinės padėties

<sup>196</sup> Ieškovė teigia, kad ILFC yra daug stambesnė nei GECAS komercinės klasės orlaivių pirkėja. Ji būtent teigia, kad 2001 m. kovo 1 d. ILFC buvo gavusi beveik dvigubai daugiau komercinės klasės orlaivių užsakymų nei GECAS, t. y. 529, o GECAS – 268. Ginčijamame sprendime teigiama, kad GECAS yra stambiausia lėktuvų pirkėja pasaulyje ir kad ji du kartus lenkia ILFC orlaivių skaičiumi parke, kurių yra 1 040, o ILFC jų turi 400–500. Komisija taip pat nurodo pasaulinius reaktyvinių lėktuvų užsakymų skaičius, t. y. 2000 m. pabaigoje GECAS pateikė 796 užsakymus, o ILFC – 535. Pažymėtina, kad minėti skaičiai skiriasi nuo ieškovės pateiktų skaičių, nes apima didelės talpos komercinės klasės ir regioninės klasės orlaivių variklius.

<sup>197</sup> Komisija nepadarė fakto ar akivaizdžios vertinimo klaidos, atsižvelgiant į GECAS orlaivių parko dydį, pripažinusi GECAS stambiausia išperkamosios nuomos bendrove ar paskutiniaisiais metais iki koncentracijos buvus didžiausia orlaivių pirkėja pasaulyje, nepaisant to, kad pagal kitus parametrus ILFC yra stambesnė bendrovė.

- 198 Be to, Komisijos motyvų pagrįstumas nepriklauso nuo to, ar GECAS didelės talpos komercinės klasės orlaivių ir atitinkamai jų variklių įsigijimų dalis buvo 10 %, kaip nurodoma ginčijamo sprendimo 122 konstatuojamojoje dalyje, ar 7–8 %, kaip teigia ieškovė. Skirtumas tarp šių dviejų skaičių neturi lemiamos įtakos Komisijos analizei. Svarbu nustatyti, ar dėl vykdomos orlaivių įsigijimo ir išperkamosios nuomos veiklos GECAS turėjo įtaką orlaivių korpusų gamintojų ir oro linijų bendrovių variklių pasirinkimui.
- 199 Ieškovei pranašumą suteikė dėl GECAS vykdomos preferencinės įsigijimo politikos jai faktiškai rezervuota 7–10 % rinkos dalis. Ieškovė, kitaip nei jos konkurentai, galėjo pakankamai tiksliai numatyti tam tikrą savo pardavimo dalį, o kitų variklių gamintojų atžvilgiu bet kokie kitų išperkamosios nuomos bendrovių įsigijimai iki tol, kol įvykdavo, reišė tik galimą pardavimą, net preferencinius įsigijimus laikant tam tikru laipsniu paplitusia išperkamosios nuomos bendrovių praktika.
- 200 Be to, ginčijamo sprendimo 140–145 konstatuojamosiose dalyse Komisija paaiškina, kad ieškovės konkurentų išperkamosios nuomos bendrovės neprilygintinos GECAS. 209, 210 konstatuojamosiose dalyse teigiama, kad *Pembroke*, kurios 50 % akcijų priklauso *Rolls-Royce*, nelygintina su GECAS, nes neperka išimtinai *Rolls-Royce* variklių. Ieškovė neginčija šių faktų, bet teigia, kad, nepaisant GECAS veiklos, konkurentai vis tiek yra pajėgūs su ja konkuruoti. Todėl konstatuotina, kad nagrinėjamosiose konstatuojamosiose dalyse pateikti teiginiai yra tikslūs ir susiję su nagrinėjamu klausimu, nes jose numatomas vienas iš galimų būdų, kaip ieškovės konkurentai galėtų su ja konkuruoti.

*GE Capital* finansinis pajėgumas

- 201 Ieškovei neprieštaraujant, Komisija patvirtino, kad *GE Capital* turimas AAA kredito reitingas ir finansinis pajėgumas yra naudingas visai GE įmonių grupei, nes leidžia jos įmonėms lengviau nei konkurentams pasiekti finansų rinkas (žr. ginčijamo sprendimo 142 konstatuojamąją dalį ir 32 išnašą).
- 202 Pirmosios instancijos teismas atkreipė dėmesį į šią aplinkybę.

Su GECAS ir *GE Capital* įtaka ieškovės klientams didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje susijusios aplinkybės

- 203 Komisija analizuoja dvi atskiras situacijas: pirma, kai orlaivių korpusų gamintojas naujai platformai pasirenka vieno gamintojo variklį, ir, antra, kai pati oro linijų bendrovė galutinai pasirenka vieną iš kelių alternatyviai platformai tinkamų variklių. Komisijos manymu, ieškovės dukterinių bendrovių įtaka orlaivių korpuso gamintojui yra svarbi pirmuoju atveju, o antruoju atveju didesnė yra oro linijų bendrovių įtaka.
- 204 Ieškovė vienareikšmiai atmeta šį motyvą, nes ekonomikos teorijoje nepripažįstama, kad mažiau nei 10 % tam tikros rinkos įsigijimų turintis pirkėjas jai gali daryti didelę

komercinę įtaką. Todėl ji teigia, kad Komisijos pateikti pavyzdžiai ir argumentai yra visiškai netinkami.

— Dėl GE daromos įtakos, nulemtos jos dukterinių bendrovių poveikio orlaivių korpusų gamintojams

205 Nagrinėdama *GE Capital* ir GECAS įtaką orlaivių korpusų gamintojams, Komisija, *inter alia*, remiasi didelės talpos komercinės klasės orlaivio *Boeing B777X* pavyzdžiu (prailginta B777 versija). Komisija ginčijamo sprendimo 166 konstatuojamojoje dalyje teigia, kad ieškovė įgijo savo išskirtinę padėtį dėl tam tikrų savybių, kurių neturėjo jos konkurentai, turėję technines galimybes tiekti variklius. Ji tai pagrindžia pridėtais GE vidaus dokumentais, kurie patvirtina, kad geriausias sandorio pasiūlymas <...>.

206 Dviejuose 1999 m. gegužės 12 d. dokumentuose, kurių numeriai 120 CID 000168 ir 120 CID 000166, atitinkamai teigiama: „<...>“ ir „<...>“.

207 Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė pripažino, kad GECAS turėjo įtaką minėtos orlaivio platformos variklių pasirinkimui, tačiau teigia, kad 1999 m. spalio mėnesio ieškovės ir *Boeing* sandoris neatspindėjo šių dokumentų turinio, nes vėliau buvo deramasi dėl GECAS pateikiamų užsakymų, kurie nelaikytini gamybą inicijuojančiais užsakymais. Nagrinėjamas sandoris nebuvo pateiktas Pirmosios instancijos teismui. Komisija, neginčijant ieškovei, atsiliepime į ieškinį teigė atvirkščiai, kad *Boeing* 2000 m. liepos mėnesį paskelbė, jog GECAS turėjo <...>, o tai atitinka abiejų minėtų vidaus dokumentų turinį.

- 208 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pakankamai aišku, kad prieš pradėdant *Boeing B777X* gamybą *GECAS* prisiėmė teisiškai įpareigojantį ar komercinio įsipareigojimo forma <...> ir kad tas įsipareigojimas padėjo ieškovei sudaryti sandorį ir tapti vienintele nagrinėjamai platformai skirtų variklių tiekėja.
- 209 Kiek tai susiję su <...>, ieškovė Pirmosios instancijos teismo posėdyje nurodė, kad *GE Capital* nedalyvavo derybose dėl šio projekto <...>. Ši aplinkybė susijusi su Komisijos nurodytu atveju, nes Komisija ginčijamame sprendime nelaikė to *GE Capital* <...>. Juridinio asmens priklausymas *GE Group* yra <...> nesvarbi aplinkybė, atsižvelgiant į tai, kad <...>.
- 210 Ginčijamo sprendimo 160 konstatuojamojoje dalyje teigiama, kad pagal klasikinės versijos B777 orlaivio variklių užsakymus *GE* nedaug atsiliko nuo *P&W* ir labai atsiliko nuo *Rolls-Royce*, bet tai kompensavo užsitikrindama išimtinę B777X variklių tiekimą, motyvuodama tuo, kad „standartizavimas yra naudingas apribojimų atžvilgiu“. Komisijos manymu, *Boeing* gaminamo B777X skirto variklio pasirinkimas parodo, kad dėl dukterinių bendrovių komercinio indėlio ieškovė užsitikrino išimtinės variklių tiekėjos statusą, nepaisant tam tikrų jos produkto trūkumų.
- 211 Kadangi ieškovės gaminami B777X varikliai nebuvo tokie konkurencingi kaip *P&W* ir *Rolls-Royce* gaminami klasikinei platformos versijai skirti varikliai, ji įsipareigojo suteikti dideles nuolaidas. Todėl, ieškovės manymu, darytina išvada, kad didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje egzistuoja intensyvi konkurencija.

- 212 Ieškovė teigia, kad ji įsipareigojo suteikti nuolaidas, jog laimėtų konkursą B777X varikliams tiekti. Tačiau <...> variklių tiekimas <...> (žr. šio sprendimo 205 punktą) yra ne tas pats kaip nuolaidų suteikimas. <...>
- 213 Konstatuotina, jog ieškovės galėjimas pasiūlyti *Boeing* minėtas komercines sąlygas parodo, kad ji galėjo veikti nepriklausomai nuo konkurentų šio sprendimo 117 punkte nurodytos teismų praktikos prasme. Nors konkurentų gaminami varikliai buvo objektyviai pranašesni už ieškovės variklius, pasitelkdama išorines atitinkamos rinkos atžvilgiu priemones ji sugebėjo laimėti konkursą dėl sandorio sudarymo, kurį būtų pralaimėjusi dėl produkto kokybės ir kainos kriterijų.
- 214 Iš to išplaukia, kad ieškovė galėjo veikti nepriklausomai esminio komercinės politikos aspekto atžvilgiu. Todėl Komisija ginčijamame sprendime pagrįstai konstatavo (ypač žr. ginčijamą sprendimą nuo 121 ir 162 konstatuojamųjų dalių ir 229 konstatuojamąją dalį), kad ieškovės suteiktos didesnės ar kitokios nei klientų nuolaidos yra jos komercinės nepriklausomybės išraiška. Ieškovė turi įvairių komercinių galimybių labai sumažinti *P&W* ir *Rolls-Royce* konkurencijos poveikį, t. y. ji gali <...>, dėl to nepatirdama jokių nuostolių.
- 215 Vis dėlto, atsižvelgtina į tai, kad šiuo atveju 101 punkte minėtame sprendime *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* nagrinėjama kasdienių vartojimo prekių rinka, o šiuo atveju kalbama apie didelės vertės produktus, parduodamus ilgai trunkančiose derybose suderėjus jų kainą. Šiame kontekste pretendentai vienokia ar kitokia forma

sudaro finansines koncesijas, nes tai yra sudedamoji derybų proceso dalis. Šiame kontekste nereiškia, kad ieškovė užėmė dominuojančią padėtį, jei siekdama sandorio sudarymo pasiūlė nuolaidas.

- 216 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos nusprenddama, jog dėl ieškovės dukterinių bendrovių finansinio indėlio su ja sudarytas sandoris dėl išimtinės teisės tiekti variklius B777X orlaiviui rodo ieškovės galią rinkoje, o ne sveiką konkurenciją.
- 217 Ieškovė ginčija Komisijos teiginį, kad GECAS veikė kaip pradinis ar paskatinantis užsakovas (ginčijamo sprendimo 133 ir 193 konstatuojamosios dalys), ypač kalbant apie <...>, ir mano, kad jei GECAS nebūtų atlikusi tokių veiksmų, Komisijos išvada dėl GECAS komercinės įtakos svarbos būtų neteisinga. Pradinis užsakovas orlaivių korpusų gamintojui pateikia išankstinį užsakymą, kuriuo remdamasis jis sprendžia, kada pradėti tam tikro orlaivio gamybą. Išperkamosios nuomos bendrovės paprastai nelaikomos pradiniais užsakovais. Ieškovės manymu, <...>, <...> ir <...> pateikti įrodymai patvirtina, kad GECAS nebuvo pradinis užsakovas. Komisija vadina <...> požiūrį „savotišku“. Ji teigia, jog <...> iš pradžių teigė, kad ji veikė kaip pirminis keleto <...> ir <...> orlaivių užsakovas, tačiau panašu, kad <...> vėliau pakeitė šios sąvokos apibrėžimą ir formaliai pripažino, jog <...> veikė kaip pradinis užsakovas, tiesiogiai nesusijęs su gamybos inicijavimu, tik dėl <...>.
- 218 Pažymėtina, kad nagrinėjamo sprendimo motyvams nesvarbios jame pateiktos nuorodos į „pradinius klientus“. Nors GECAS pateikti orlaivių užsakymai gali netiesiogiai padidinti orlaivių su GE gaminamais varikliais skaičių oro linijų

bendrovių orlaivių parkuose, jie nedaro tiesioginės įtakos orlaivių korpusų gamintojų pasirinkimui, nes yra pateikiami pernelyg vėlai. Orlaivio gamintojas tik pradėdamas gaminti orlaivį priima sprendimą, kokį variklį jame bus galima naudoti arba iš kokių tai platformai skirtų variklių bus galima pasirinkti. Darytina išvada, kad GECAS gali daryti įtaką gamintojų variklių pasirinkimui tik pradėdama platformos gamybą.

- 219 Pažymėtina, kad platesniame Komisijos motyvų, susijusių su GECAS ir išperkamosios nuomos bendrovių apskritai įtaka orlaivių korpusų gamintojams, kontekste pradinio užsakovo ir skatinančio užsakovo pavadinimų tinkamumas beveik neturi reikšmės. Svarbiausia tai, ar GECAS gali daryti įtaką orlaivių korpusų gamintojams, pasirinkdama variklius tam tikroms platformoms. Pavyzdžiui, minėtu B777X atveju GECAS veikla iš dalies nulėmė *Boeing* sprendimą suteikti ieškovei išimtinę variklių tiekimo teisę. Apibendrinant konstatuotina, kad GECAS daro Komisijos nustatytą įtaką, o tai, ar orlaivių korpusų gamintojai ją laikė pradiniu, ar skatinančiu užsakovu, neturi reikšmės.

— Dėl GE daromos įtakos, nulemtos jos dukterinių bendrovių poveikio oro linijų bendrovėms

- 220 Komisija konstatavo, kad GECAS įtaka yra daug didesnė nei pasekmės tų aplinkybių, jog ji įsigyja apie 10 % visame pasaulyje parduodamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių, nes GECAS didina GE variklių naudojimą mažesnėse oro linijų bendrovėse, spekuliaciniais tikslais įsigydama galutiniams užsakovams parduoti



skirtus orlaivius su GE gaminamais varikliais (ginčijamo sprendimo 123 konstatuojamoji dalis); taip dėl standartizavimo (ginčijamo sprendimo 125 konstatuojamoji dalis) išlaikoma ir stiprinama GE padėtis.

221 Komisija, ginčijamo sprendimo 135 konstatuojamojoje dalyje kalbėdama apie standartizavimo poveikį, nurodo šio sprendimo 157 punkte minėtą *China Eastern* atvejį. Iš 135 konstatuojamojoje dalyje pateiktos 1999 m. GE metinio pranešimo ištraukos išplaukia, kad GECAS padėjo standartizuoti minėtos bendrovės orlaivių parką, „parduodama siauro korpuso orlaivius *Airbus* su CFMI varikliais“. Kadangi GECAS siekia, kad dėl standartizavimo oro linijų bendrovėms būtų naudinga ateityje pirkti ieškovės gaminamus variklius, minėtas GECAS paskatintas orlaivių parko standartizavimas būdingas Komisijos aprašytam „paskleidimo“ reiškiniui. Komisijos manymu, nagrinėjama ištrauka parodo „paskleidimo“ egzistavimą.

222 Ginčijamo sprendimo 136 konstatuojamojoje dalyje ir 45 išnašoje Komisija nurodo su <...> susijusį pavyzdį iš ginčijamo sprendimo 192 konstatuojamojoje dalyje pateiktos *P&W* analizės. Iš ginčijamo sprendimo 192 konstatuojamojoje dalyje pateikto GE vidinės elektroninės žinutės: <...>. Šios žinutės autorius džiaugėsi, kad sėkmė <...>. Jis taip pat pažymėjo, kad „<...>“.

223 Iš pateiktų pavyzdžių išplaukia, kad, ieškovės manymu, GECAS vykdoma oro linijų bendrovėms teikiamos išperkamosios nuomos veikla tam tikrais atvejais padėjo ieškovei sudaryti variklių tiekimo oro linijų bendrovių orlaiviams sandorius.

224 Atsikertant į ieškovės teiginį, kad ieškovės variklių pardavimo skatinimas nebuvo GECAS strateginis tikslas, Komisijos Pirmosios instancijos teismui pateiktame GECAS vidaus dokumente Nr. 702 CID 000080 teigiama, kad: „<...>“. Iš dokumento išplaukia, kad būtent tai yra GECAS strateginis tikslas.

225 Ginčijamo sprendimo 117 konstatuojamojoje dalyje pateikiamas su *GE Capital* strateginiu indėliu oro linijų bendrovių atžvilgiu susijęs tuometinio ieškovės direktoriaus ir administracijos vadovo J. Welch straipsnis:

„Kokią naudą GE gauna iš *GE Capital*? Pirmiausia tai vertingi klientai: *GE Capital* finansuoja GE padalinių klientus, kaip antai *Aircraft*, *Power Systems*, ir *Automotive*, ir taip palengvina padalinių didelės vertės sandorių sudarymą. Vienas iš paminėtinų galimo ryšio pavyzdžių buvo pagalba 1993 m. ties bankroto riba atsідūrusiai *Continental Airlines*. *GE Capital* suteiktos paskolos padėjo jai atsigitai. Vėliau *Continental* pateikė didelį naujų lėktuvų, daugiausia su GE gaminamais varikliais, užsakymą. Konsultantas Tichy teigia: „*GE Capital* yra GE pramoninės dalies konkurencinės kovos arsenalo dalis.“

226 Ieškovė gindamasi pažymi, kad atsiliepiame į ieškinį nurodytą straipsnį parašė žurnalo *Fortune* žurnalistas. Tačiau ieškovė, *inter alia*, neginčijo ginčijamo sprendimo 37 ir 38 išnašose pateikto Komisijos teiginio, kad ieškovė patalpino nagrinėjamą straipsnį savo interneto tinklalapyje. Ši elektroninė publikacija rodo, kad ieškovė neginčijo straipsnyje pateiktos analizės teisingumo.

227 Ginčijamo sprendimo 118–120 konstatuojamosiose dalyse Komisija nurodė, kad gavusi citatoje minėtą finansinę pagalbą *Continental Airlines*, įsigydama didelės talpos komercinės klasės orlaivius, esant galimybei visuomet pasirinkdavo ieškovės variklius. Savo ruožtu Komisija daro išvadą, kad *GE Capital* finansinė pagalba *Continental Airlines* buvo suteikta su sąlyga, kad ji vykdys preferencinę politiką ieškovės gaminamų variklių atžvilgiu.

228 Ieškovė neginčija minėtuose pavyzdžiuose pateiktų faktų. Ji nekomentuoja *China Eastern* pavyzdžio ir, kiek tai susiję su šio sprendimo 222 punkte nagrinėjamu pavyzdžiu, nurodo, kad nagrinėjamoje elektroninėje žinutėje analizuojama komercinė įmonė buvo pavadinta „labai atkaklia“. Ieškovė teigia, kad *Continental Airlines* atvejis yra vienintelis, o Komisija nevertino jame taikytos praktikos poveikio reikšmės. Vis dėlto konstatuotina, kad šie argumentai nepaneigia Komisijos požiūrio, nes ji ginčijamame sprendime pateikė tinkamą šių pavyzdžių ryšio su GECAS ir *GE Capital* veikla paaiškinimą, skatinant ieškovės gaminamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių pardavimą oro linijų bendrovėms.

— Išvada dėl GE daromos įtakos, nulemtos jos dukterinių bendrovių poveikio

229 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ieškovės teiginys dėl įtakos nebuvimo yra atmestinas, remiantis Komisijos pateiktais GE daromą įtaką, atsirandančią dėl jos dukterinių bendrovių komercinio pajėgumo, liudijančiais pavyzdžiais, kurių tikslumas ir pagrįstumas nebuvo ginčytas. Komisijos pateikti įtikinami įrodymai nusveria ekonomikos teorijos prasme tariamai klaidingus sprendimo motyvus.

Svarstymai, susiję su ieškovės užimamos rinkos dalies pasikeitimu, GECAS pradėjus įsigyti orlaivius ir taikyti išperkamąją nuomą

230 Ginčijamo sprendimo 138 konstatuojamojoje dalyje Komisija lygina ieškovės padėtį rinkoje iki GECAS spekuliatyvių įsigijimų pradžios (t. y. nuo 1988 m. iki 1995 m.) su padėtimi po jos (t. y. nuo 1996 m. iki 2000 m.). Ji pažymi, kad tiesioginis GE variklių pardavimas oro linijų bendrovėms sumažėjo 5 punktais (arba mažiau nei 10 %), nes GE variklių pardavimas išperkamosios nuomos bendrovėms, įskaitant GECAS, padidėjo daugiau nei 20 punktų (arba daugiau nei 60 %). Komisija daro išvadą, kad GECAS veikla lėmė GE užimamos rinkos dalies padidėjimą, o pardavimas kitoms išperkamosios nuomos ir oro linijų bendrovėms neatsvėrė GECAS preferencinių variklių įsigijimų poveikio.

231 Ieškovė pagrįstai teigia, kad rinkos segmento dydis, kurį atspindi išperkamosios nuomos bendrovių įsigijimai, nepriylgsta tiesioginiam pardavimui oro linijų bendrovėms. Iš to išplaukia, kad Komisija statistiškai neįrodė, kaip GECAS padidino ieškovės užimamą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalį.

232 Ieškovė teigia, kad priede prie paraiškos (profesoriaus Nalebuff pranešimas 7.4 priede) jos pateikti pardavimo visoms išperkamosios nuomos bendrovėms, įskaitant GECAS, skaičiai rodo, kad dėl atsveriamojo poveikio GECAS veikla neturėjo teigiamo poveikio ieškovės vykdomam pardavimui, nes į GECAS preferencinę įsigijimo politiką sureagavusios išperkamosios nuomos bendrovės nebepirko GE gaminamų variklių. Teigdama, kad Komisija klydo dėl GECAS veiklos

nulemta ieškovės užimamos rinkos dalies padidėjimo, ieškovė nurodo Komisijos tripliko teiginį, jog ieškovės pardavimas GECAS dėka sumažėjo ne <...> %, o tik <...> %.

233 Pažymėtina, kad profesoriaus Nalebuff pranešime pateikti skaičiai yra susiję su alternatyviomis platformomis, kuriose pasirinktinai gali būti naudojami CFMI ir GE gaminami varikliai arba kito tipo varikliai. Šie skaičiai nesusiję su B737 orlaiviais, kuriuose gali būti naudojami tik vieno tipo varikliai, kuriuos išimtinai tiekia ieškovė. Iš konteksto paimtas ieškovės teiginys, kad Komisija pripažįsta ieškovės rinkos dalies sumažėjimą, yra susijęs tik su viena didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalimi.

234 Komisija kritikuoja statistikos profesoriaus Nalebuff prielaidą, kad galutinių vartotojų turėtas ribotas orlaivių pasirinkimas turi įtakos išperkamosios nuomos bendrovių siūlomų orlaivių, kuriems skirti varikliai dar neparinkti, pasirinkimui ateityje. Pažymėtina, kad profesoriaus Nalebuff panaudoti pastarųjų metų skaičiai yra mažiau patikimi, nes neišvengiamai rodo nuo pasirinktų variklių nepriklausomą labai didelį užsakymų skaičių. Atsižvelgiant į tai, lyginant pastaruosius 1998, 1999 ir 2000 metus su ankstesniu laikotarpiu nuo 1991 iki 1997 m., pasireiškiantis patikimumo trūkumas daro mažiau įtikinamą profesoriaus Nalebuff išvadą, kad kitos išperkamosios nuomos bendrovės sureagavo į GECAS preferencinę politiką.

235 Pažymėtina, kad tam tikras ieškovės konkurentų variklių gamybos padidėjimas yra neišvengiamas, nebent laikoma, kad dėl GECAS įsigijimų įvykęs pardavimo dalies pasikeitimas yra visiškai tinkamas ta prasme, jog kiekvienas GECAS nupirkta variklis atitinka papildomai parduotą GE variklį, palyginti su pardavimu, nesant GECAS. Kadangi kai kurios oro linijų bendrovės buvo pasirinkusios ieškovės

konkurentų gaminamus variklius, tikėtina, kad jie turės paklausą dėl anksčiau aptarto standartizavimo poveikio. Kadangi GECAS, kuri užima didelę išperkamosios nuomos paslaugų rinkos dalį, neperka orlaivių su ieškovės konkurentų gaminamais varikliais, jų paklausą patenkina kitos išperkamosios nuomos bendrovės.

<sup>236</sup> Ieškovės argumentas, kad kitos išperkamosios nuomos bendrovės, norėdamos skatinti kitų gamintojų variklių pardavimą, atsižvelgs į GECAS išimtinę politiką, yra priimtinas su sąlyga, kad šios bendrovės parenka orlaivių variklius pačios. Tačiau, kaip kalbėdama apie pastaruosius ILFC užsakymus Komisija pažymi ginčijamame sprendime, kad būsimos ILFC klientės oro linijų bendrovės, kitaip nei GECAS vykdomos išimtinės politikos GE atžvilgiu, pačios pasirenka variklius ir gali daryti įtaką išperkamosios nuomos bendrovėms (ginčijamo sprendimo 137 konstatuojamoji dalis). Šią aplinkybę patvirtina profesorius Nalebuff pranešime pateikti skaičiai.

<sup>237</sup> Kaip jau minėta, Komisija ginčijamame sprendime pripažino, kad ieškovės rinkos dalis pagal variklių įrengtą bazę nuo 1995 m. pabaigos padidėjo (ginčijamo sprendimo 74–76 konstatuojamosios dalys ir 1 priedas). Tačiau ieškovė teigia, kad jos variklių bazės padidėjimas po 1995 m. nesusijęs su GECAS, nes <...> padaugėjo variklių, tik <...> variklių yra priskirtina GECAS pateiktiems užsakymams. Komisija neginčija šių skaičių, bet nurodo, kad nuo GECAS veiklos pradžios pateikti užsakymai turi ilgalaikį poveikį įrengtos variklių bazės atžvilgiu, nes užimamos rinkos dalies dydis priklauso nuo ankstesnio orlaivių ir jų variklių tiekimo. Taip pat ji pažymi, kad GECAS daromas poveikis pasireiškė 1999 metais, kai itin padidėjo ieškovės variklių bazė.

- 238 Konstatuotina, kad nors GECAS variklių užsakymai daro nuolat augančią įtaką ginčijamame sprendime minėtam ieškovės variklių bazės padidėjimui, ji tebėra nežymi. Tačiau tai nereiškia, kad GECAS veikla neturi didelio poveikio didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalyvių galių santykiui. Atsižvelgiant į ankstesniame punkte nurodytas aplinkybes, dar per anksti vertinti GECAS poveikį, remiantis įrengtos variklių bazės pasikeitimo skaičiais. Nors iš ginčijamo sprendimo išplaukia, kad GECAS veiklos pradžia sutapo su ieškovės rinkos dalies padidėjimu įrengtos variklių bazės atžvilgiu, ginčijamame sprendime Komisija neįrodė minėtų faktų priežastinio ryšio.
- 239 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Komisija neįrodė, jog GECAS veikla sustiprino ieškovės užimamą padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. O ieškovė neįrodė, kad GECAS veikla neturėjo teigiamo poveikio ieškovės užimamai rinkos daliai ar kad kitos išperkamosios nuomos bendrovės konkuravo su GECAS, suteikdamos pirmenybę ieškovės konkurentų gaminamiems varikliams.
- 240 Atsižvelgiant į šiuos faktus konstatuotina, kad nė viena šalis minėtame statistiniame ginče neįrodė savo motyvų. Vertinant visų Komisijos motyvų pagrįstumą, atsižvelgtina į tai, kad jie neparemti statistiniais duomenimis. Kita vertus, ieškovės kontrargumentas, kad GECAS veikla neturėjo poveikio rinkai, taip pat neparemtas skaičiais.

### Išvados dėl vertikaliosios integracijos

- 241 Atsižvelgdama į pateiktus įrodymus, Komisija pagrįstai konstatavo, kad ieškovė, siekdama laimėti konkursus dėl sandorių sudarymo, bent jau kai kuriais atvejais

pasinaudojo savo dukterinių bendrovių veiklos nulemtomis komercinėmis priemonėmis, kurių nesant, ji greičiausiai nebūtų galėjusi laimėti. Kai kuriais atvejais GECAS ir (arba) *GE Capital* turėjo lemiamą įtaką variklių korpusų gamintojams ar oro linijų bendrovėms pasirenkant variklius. Komisijos nurodyti dokumentai patvirtina, kad naudodamasi minėta galia ieškovė vykdė komercinę savo padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje stiprinimo politiką.

- 242 GECAS turimos komercinės įtakos nepaneigia tai, kad Komisija ginčijamajame sprendime statistiniais duomenimis nepagrindė, jog pasinaudodama minėta įtaka ieškovė padidino užimamą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalį. Pasitelkdama konkrečius atvejus, Komisija įrodė, kad ieškovė, skatindama savo gaminamų variklių pardavimą, sėkmingai naudojosi GECAS veiklos ir *GE Capital* finansinės galios nulemtomis komercinėmis galimybėmis bei pasitelkdama komercinius svertus sustiprino savo dominuojančią padėtį.

d) Konkurencinė padėtis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje

- 243 Ieškovė ginčija Komisijos teiginį, kad ji galėjo išvengti veiksmingos *P&W* ir *Rolls-Royce* konkurencijos didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje (ginčijamo sprendimo 163 konstatuojamoji dalis ir šio sprendimo 109 punktą). Pažymėtina, kad nustatydamą ieškovės dominuojančią padėtį Komisija neprivalo įrodyti, kad tai jai padėjo išvengti konkurencijos (žr. šio sprendimo 114 punktą).



Nors konkurencijos išvengimas aiškiai rodo dominuojančią padėtį, jis nėra būtina dominuojančios padėties pasekmė. Todėl ieškovės argumentas nepaneigia Komisijos pateiktų faktų.

244 Pažymėtina, kad Komisija ginčijamo sprendimo 164 konstatuojamojoje dalyje nurodė, jog ieškovė pateikė 10 ir 12 platformoms skirtus produktus, kurių atžvilgiu orlaivių korpusų gamintojai siūlė išimtinį statusą. Atsiliepime į ieškinį Komisija nurodė, kad ieškovė laimėjo visus su platformomis susijusius konkursus, kuriuose dalyvavo. Ieškovė ginčija šią išvadą teigdama, kad minėtoje rinkoje buvo didelė konkurencija.

245 Ieškovė pagrįstai teigia, kad jos sudaryti sandoriai buvo susiję ne su didelės talpos komercinės klasės orlaivių, bet su mažos ir didelės talpos regioninių orlaivių platformomis. Komisijos nurodomi skaičiai neturi reikšmės didelės talpos regioninių orlaivių rinkos ir kiekvienos atskiros rinkos atžvilgiu, nes vertindama dominuojančią padėtį ji nagrinėjo šias tris orlaivių kategorijas atitinkančias atskiras rinkas.

246 Siekdama įrodyti, kad ji nelaimėjo visų su išimtinio pobūdžio platformomis susijusių konkursų, kuriuose dalyvavo, ieškovė pateikė su regioniniu orlaiviu EJ145 susijusį pavyzdį. Šis pavyzdys nesusijęs su nagrinėjamu atveju, nes ginčijamame sprendime neanalizuota šių orlaivių rinka.

247 Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė analizavo keturis pastaruosius konkurencijos didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje atvejus. *Airbus* pasirinko *P&W* ir CFMI gaminamus A318 orlaivių variklius. *Airbus* pasirinko *Rolls-Royce* kaip išimtinį orlaivių A340 500-600 variklių tiekėją po nepavykusių

derybų su GE. Orlaiviui A380 buvo pasirinkti *Rolls-Royce* ir *Engine Alliance* varikliai, o ieškovė, nepaisant didelės *Rolls-Royce* konkurencijos, laimėjo su B777X susijusį sandorį. Remdamasi abiem pavyzdžiais, ieškovė daro išvadą, kad ji neužėmė dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

248 Kiek tai susiję su minėtu pavyzdžiu dėl variklių tiekimo A340 500-600 orlaiviams, Komisija ginčijamo sprendimo 170 konstatuojamojoje dalyje atsižvelgė į nagrinėjamą sandorį ir pažymėjo, kad <...>. Ieškovė to neginčija, bet teigia, kad <...>. Tačiau <...> šis argumentas nepaneigia Komisijos išvados, kad šis pavyzdys parodo GE dominuojančią padėtį rinkoje.

249 Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovės paminėti keturi konkursai dėl sandorių sudarymo neįrodo, kad Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą, vertindama ieškovės dominuojančią padėtį. Šie pavyzdžiai tik patvirtina, kad didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje egzistuoja konkurencija. Tačiau, kaip minėta, konkurencijos rinkoje buvimas nereiškia, kad kuris nors rinkos dalyvis negali turėti priemonių, leidžiančių veikti pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų. Kadangi dominuojanti padėtis yra artima monopolijai, keletas dominuojančią padėtį užimančio ūkio subjekto konkurentų laimėtų konkursų dėl sandorių sudarymo nepaneigia išvados, kad šis ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį.

250 Atitinkamai šio sprendimo 244 ir 245 punktuose pateiktos išvados, kad tam tikri ginčijamo sprendimo teiginiai yra nesusiję su nagrinėjamu klausimu, nėra lemiamos ieškovės iki koncentracijos užimamos dominuojančios padėties nagrinėjamoje

rinkoje analizės atžvilgiu. Todėl jie nepadarė Komisijos išvados dėl iki koncentracijos užimamos dominuojančios padėties negaliojančios.

e) Komercinių ar konkurencinių suvaržymų nebuvimas arba silpnumas

Konkurentų keliami suvaržymai

- 251 Kalbėdama apie ieškovės konkurentus didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, Komisija ginčijamame sprendime nurodo, kad *P&W* rinkos dalis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje nuolat mažėjo (ginčijamo sprendimo 174–195 konstatuojamosios dalys), o technologiniu požiūriu grėsminga konkurentė *Rolls-Royce* <...>, ypač atsižvelgiant į tai, kad ji yra mažesnė už ieškovę (196–223 konstatuojamosios dalys).
- 252 Ieškovė pažymi, kad sprendime *Engine Alliance* Komisija pripažino *P&W* ir *Rolls-Royce* rintomis ir tikėtinomis konkurentėmis. Tačiau įsidėmėtina, kad šiuo atveju Komisija ir *a fortiori* Pirmosios instancijos teismas nėra saistomi sprendime *Engine Alliance* padarytų išvadų (žr. šio sprendimo 118 ir 120 punktus ir juose cituojamą teismų praktiką).
- 253 Pažymėtina, kad Komisija turi aiškinimo laisvę vertindama rinkoje konkuruojančių ūkio subjektų santykinę galią, nes tai yra sudėtingo ekonominio įvertinimo dalis (ypač žr. šio sprendimo 60 punktą ir paskesnius bei juose cituojamą teismų praktiką).

254 Komisija neneigia, kad *P&W* ir *Rolls-Royce* vykdoma variklių gamyba lemia konkurenciją didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

— Dėl *P&W* padėties

255 Atkreipdama dėmesį į *P&W*, Komisija pateikia dokumentus ir skaičius, kurie rodo, kad *P&W* netenka užimamos rinkos dalies, nes daugiausia gamina nebegaminamų orlaivių variklius.

256 Santykinį mažėjimą aiškiausiai liudija tai, kad jos užimama rinkos dalis pagal nebegaminamų orlaivių įrengtą variklių bazę viršija užimamą rinkos dalį pagal tebegaminamų orlaivių variklių bazę (ginčijamo sprendimo 81 konstatuojamoji dalis). Be to, *P&W* užimama rinkos dalis pagal tebegaminamų orlaivių įrengtą variklių bazę (26,5 %) viršija jos užimamą rinkos dalį pagal rezervinius užsakymus, tesiekiančią 16 %.

257 Komisija atkreipia ypatingą dėmesį į ieškovės darbuotojo tarnybiniame pranešime nurodytą *P&W* patronuojančios bendrovės *UTC* direktoriaus 1999 m. rugsėjo 22 d. pareiškimą, kuriame teigiama, kad, palyginti su konkurentais, yra daugiau nebenaudojamų *P&W* pagamintų variklių: pusėje iš 450 orlaivių, kurių skrydžiai buvo nutraukti 1999 m., buvo naudojami *P&W* pagaminti varikliai (ginčijamo sprendimo 177 konstatuojamoji dalis). Remiantis 2000 m. *UTC* metiniu pranešimu, 1999 m. *P&W* gavo 202 milijonų JAV dolerių pajamų, t. y. 3 % mažiau nei 1998 metais. Tai lėmė civilinio ir karinio sektorių užsakymų ir atsarginių dalių pardavimo sumažėjimas, kurį iš dalies kompensavo padidėjusios pajamos iš remonto ir rekonstrukcijos (181 konstatuojamoji dalis). Komisija ginčijamo sprendimo 183 konstatuojamojoje dalyje teigia, kad <...>.

- 258 Komisija ginčijamo sprendimo 185–187 konstatuojamosiose dalyse teigia, kad <...>. Ji daro išvadą, kad ateityje *P&W* orientuosis į kitų orlaivių variklių rinkas.
- 259 Ieškovė tiesiogiai neginčija Komisijos pateiktų faktų, tačiau teigia, kad *P&W* toliau investuoja tobulindama savo gaminamus variklius ir kad ji bendradarbiavo su ieškove kuriant naują orlaiviams A380 ir B747-400 skirtą variklį. Ji nurodo, kad *P&W* gaminami orlaivio A318 varikliai yra pranašesni už alternatyvius CFMI gaminamus variklius. Minėtos *P&W* aktyvią veiklą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje liudijiančios aplinkybės nepaneigia Komisijos argumentų.
- 260 Ieškovė nurodo ginčijamo sprendimo 192 konstatuojamojoje dalyje pateiktą citatą <...> ir pažymi, kad tarp jos ir *P&W* tam tikrose rinkose yra intensyvi konkurencija. Tačiau *P&W* užimamos rinkos dalies dydis ir tendencijos liudija, kad ši konkurencija ribota. Nepaisant su standartizavimu susijusių motyvų, pasinaudojus GECAS įtaka ieškovės laimėtas konkursas dėl sandorio sudarymo yra svarbesnis nei rinkos dalyvių konkuravimas dėl jo. Kaip pažymėjo ginčijamo sprendimo 192 konstatuojamojoje dalyje nurodytos elektroninės žinutės autorius, „<...>“ reiškia, kad tam tikra konkurencija gali egzistuoti net esant neįveikiamam konkurentui.
- 261 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Komisija, remdamasi ginčijamame sprendime konkrečiai nurodytais skaičiais ir dokumentais, 194 konstatuojamojoje dalyje padarė pagrįstą išvadą, jog *P&W* nebėra veiksmingas tiesioginis GE konkurentas didelėje didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalyje.

— Dėl *Rolls-Royce* padėties

- 262 Komisija ginčijamame sprendime paaiškino, kad GE konkurentės *Rolls-Royce* padėčiai turėjo įtakos <...> (196 ir paskesnės konstatuojamosios dalys).
- 263 Komisija, *inter alia*, pažymi, kad GECAS prezidento išsiųstoje elektroninėje žinutėje teigiama <...> (ginčijamo sprendimo 200 ir 204 konstatuojamosios dalys).
- 264 Komisija taip pat nurodo vidaus dokumentą <...> (205 konstatuojamoji dalis).
- 265 Komisijos manymu, <...> *Rolls-Royce* naudojos *Risk and Revenue Sharing Partner* programomis (toliau – RRSP) kaip išoriniu naujų variklių kūrimo finansavimo šaltiniu. Remiantis jos pateiktais finansų analitiko Schroder Salomon Smith Barney komentarais, didelė šių programų svarba *Rolls-Royce* kelia susirūpinimą. Remiantis *Deutsche Bank* tyrimu, kelia susirūpinimą tai, kad nuspėjamai ribotos RRSP programos lemia *Rolls-Royce* ikimokestinių pajamų augimą apie 60 %, todėl kapitalo judėjimo pasikeitimai šiose programose vis labiau varžys *Rolls-Royce* ilgalaikį verslo augimą, nes prognozuojama, kad po 2001 m. pajamos sumažės (ginčijamo sprendimo 201–203 konstatuojamosios dalys).
- 266 Komisija pažymi, kad <...> (211–214 konstatuojamosios dalys).

- 267 Galiausiai Komisija teigia, kad ieškovė šiuo metu yra daugelio oro linijų bendrovių variklių tiekėja, t. y. jos varikliai užima 60 % šiuo metu gaminamų orlaivių variklių įrengtos bazės (ginčijamo sprendimo 215–217 konstatuojamosios dalys). Iš ginčijamo sprendimo 218 dalyje pateikto *Rolls-Royce* teiginio išplaukia, kad <...>.
- 268 Ieškovė teigia, kad technologiniu atžvilgiu *Rolls-Royce* yra labai stipri konkurentė, be to, sprendime *Engine Alliance* Komisija nurodė, kad *Rolls-Royce* „rinkos dalis auga, ji pajėgi kurti naujus variklius ir tobulinti esamus“. Ieškovės manymu, negalima remtis <...>. Atvirkščiai, minėta padėtis atspindi nemažą *Rolls-Royce* komercinę sėkmę.
- 269 Atsižvelgiant į ginčijamame sprendime nustatytas aplinkybes ir šiuo klausimu ieškovės pateiktus argumentus, konstatuotina, kad didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintojos *Rolls-Royce* komercinė padėtis yra gera ir ji artimiausiu metu neturės komercinių ar finansinių problemų. Neabejotina, kad <...> yra komercinės sėkmės ir finansinio stabilumo įrodymas.
- 270 Ginčijamame sprendime Komisija neneigė *Rolls-Royce* komercinės sėkmės fakto. Priešingai nei teigia ieškovė, ji nelaikė <...> komercinio nepajėgumo požymiu. Komisija padarė išvadą, kad neatsižvelgiant į kitas bylos aplinkybes, *Rolls-Royce* <...> nelaikytina pakankama atsvara, neleidžiančia ieškovei veikti pakankamai nepriklausomai didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

- 271 Ginčijamame sprendime Komisija nustatė, kad <...> (ginčijamo sprendimo 211–213 konstatuojamosios dalys). Prieštaravimuose ieškovė neginčija elementų, kuriais grindžiama analizė, teisingumo ir nurodo <...>. Konstatuotina, kad minėti motyvai pagrindžia ginčijamo sprendimo 214 konstatuojamojoje dalyje pateiktą Komisijos išvadą, kad <...>.
- 272 Kiek tai susiję su *Rolls-Royce* finansine padėtimi, iš šio sprendimo 263–265 punktuose pateiktų Komisijos motyvų išplaukia, <...> ir tai, kaip ji finansavo savo pastaruosius projektus, būtent pasinaudojant RRSP, turės neigiamą poveikį jos vėlesnių metų įplaukoms. Komisija šiuos svarstymus grindžia nepriklausomos finansinės analizės išvadomis dėl poveikio, kurį turės *Rolls-Royce* projektų finansavimo būdas. Atvirksčiai, ieškovė tikrai pažymi, kad *Rolls-Royce* komercinė padėtis apskritai yra gera, bet nepaiškina, kaip Komisijos analizė dėl <...> *Rolls-Royce* <...> yra klaidinga.
- 273 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos, ginčijimo sprendimo 196 konstatuojamojoje dalyje konstatuodama, kad „technologiniu požiūriu labai pajėgus konkurentas (*Rolls-Royce*) nelaikytinas tikėtinu visų konkursų dėl išimtinio variklių tiekimo visose rinkose dalyviu bei laimėtoju“.

#### Pirkėjų sukuriama suvaržymai

- 274 Galiausiai Komisija ginčijamame sprendime nurodo, kodėl vieninteliai didelės talpos komercinės klasės orlaivių gamintojai *Boeing* ir *Airbus* bei oro linijų bendrovės, kaip pirkėjai, ieškovės atžvilgiu neturi kompensuojančios pirkimų galios (224–228 konstatuojamosios dalys).



- 275 Komisija nurodo, kad daugelis oro linijų bendrovių yra priklausomos nuo ieškovės, kaip jų orlaivių parko tiekėjos. Be to, oro linijų bendrovių, kurios yra variklių galutiniai pirkėjai, paklausa yra išskaidyta: nė viena oro linijų bendrovė neturi daugiau kaip 5 % įsigijimų rinkos (226 konstatuojamoji dalis).
- 276 Komisija nurodo, kad dėl jos įrengtos variklių bazės dalies užsakovų orlaivių parkuose ieškovė turi didelę įtaką orlaivių korpusų gamintojams. Ji primena, kad oro linijų bendrovių atžvilgiu GECAS gali didinti orlaivių, kuriuose naudojami ieškovės gaminami varikliai, paklausą ir kad *GE Capital* bei GECAS turi tiesioginę įtaką joms pasirenkant variklius (228 konstatuojamoji dalis). Ieškovė neginčijo šios išvados.
- 277 Ieškovė šio klausimu pateikia dvi kritines pastabas. Pirma, ji nurodo, kad sprendime *AlliedSignal prieš Honeywell* Komisija konstatavo, jog *Boeing* ir *Airbus*, kaip pirkėjai, turi didelę galią ir jog šiame sprendime bei sprendime *EADS* nustatyta, kad oro linijų bendrovės, kaip pirkėjai, turi didelę galią. Komisija padarė išvadą, kad nurodytuose sprendimuose minėta galia egzistavo kitų nei ieškovė bendrovių ir kitų produktų atžvilgiu. Šiuo atveju Komisija rėmėsi ieškovės pranašumu reaktyvinių orlaivių variklių rinkose, todėl minėtas ieškovės argumentas yra netinkamas.
- 278 Antra, ieškovė teigia, kad *Boeing* ir *Airbus* neprieštaravo koncentracijai. Neprieštaravimas nesusijęs su ieškovės iki koncentracijos užimamos dominuojančios padėties klausimu. Jis gali būti aiškinamas daugeliu skirtingų aplinkybių, įskaitant Pirmosios instancijos teismo posėdyje Komisijos nurodytą prielaidą, kad dėl nereikšmingos

kainų įtakos *Boeing* ir *Airbus* nebuvo suinteresuotos mažinti palyginti aukštų variklių kainų. Be to, neprieštaravimo svarbos pripažinimas reiškia, kad įmonės užsakovės gali tokiu privačios koncentracijos kontrolės metodu nuspręsti, ar jos tam tikroje rinkoje užima dominuojančią padėtį.

279 Atitinkamai yra atmestini šiuo klausimu ieškovės pateikti argumentai. Atsižvelgiant į šiame sprendime nustatytas su ieškovės didele galia didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje susijusias aplinkybes, reikėtų pažymėti, kad Komisija nepadarė fakto ar akivaizdžios vertinimo klaidos konstatuodama, jog *Boeing*, *Airbus* ir oro linijų bendrovių keliami komerciniai suvaržymai nepaneigia išvados, kad ieškovė užėmė dominuojančią padėtį.

f) Išvada dėl dominuojančios padėties

280 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikėtų konstatuoti, kad Komisija nepadarė akivaizdžios klaidos, ginčijamo sprendimo 229 konstatuojamojoje dalyje padarydama išvadą, jog iki konkurencijos GE užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

C — *Dėl vertikalųjų ryšių*

1. *Šalių argumentai*

281 Kalbėdama apie ginčijamo sprendimo pagrindą dėl sujungus *Honeywell* starterių ir GE variklių gamybą galinčių atsirasti vertikalųjų ryšių, ieškovė teigia, kad Komisija

neatsižvelgė į tai, jog *Honeywell* tiekia starterius su GE konkuruojantiems variklių gamintojams. Atsižvelgiant į tai, kad starteris tesudaro 0,2% variklio kainos, Komisija neįrodė, jog po koncentracijos susikūrusio ūkio subjekto konkurentai būtų išstumti iš rinkos.

282 Atsiliepiame į *Rolls-Royce* ir *Rockwell* įstojimo į bylą paaiškinimus ir Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė pareiškė, kad Komisija turėjo atsižvelgti į po koncentracijos susikūrusio ūkio subjekto prievoles pagal EB 82 straipsnį, vadovaujantis 58 punkte minėtu sprendimu *Tetra Laval prieš Komisiją*.

283 Įsipareigojimuose GE pasiūlė, kad *Honeywell* atsisakytų starterių gamybos verslo. Ginčijamame sprendime dėl šio įsipareigojimo pateikti prieštaravimai yra visiškai nepagrįsti.

284 Komisijos ir *Rolls-Royce* manymu, kadangi *Honeywell* yra vienintelė nepriklausoma didelės talpos komercinės klasės orlaivių starterių tiekėja, jos susijungimas su dominuojančią padėtį užimančia variklių tiekėja leistų po koncentracijos susikūrusiam subjektui elgtis nepriklausomai, o tai iki tol būtų buvę neįmanoma. Komisija teigia, kad ieškovės kritika, susijusi su jos įsipareigojimų šios rinkos atžvilgiu atmetimu, yra nepagrįsta.

285 *Rolls-Royce* pabrėžia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas galėtų pirkti starterius, kurie yra būtini orlaivio variklių komponentai, palankesnėmis sąlygomis nei iki koncentracijos. *Rolls-Royce* būtų sudėtinga pakeisti *Honeywell* kitu starterių tiekėju dėl finansinių ir technologinių priežasčių.

## 2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 286 Ginčijamo sprendimo 331–340 konstatuojamosiose dalyse Komisija pateikė *Honeywell* padėties skirtingose variklių priedų ir valdymo įrangos rinkose apibūdinimą. Ji nurodė, kad pagal gamybos apimtį *Honeywell* užėmė 50–60% starterių rinkos, o antra didžiausia gamintoja, *P&W* antrinė bendrovė *Hamilton Sundstrand*, užėmė 40–50% rinkos (ginčijamo sprendimo 337, 338 konstatuojamosios dalys).
- 287 Pažymėtina, kad Komisija ginčijamame sprendime nepadarė išvados, jog dėl koncentracijos bus sukurta ar sustiprinta *Honeywell* dominuojanti padėtis rinkoje.
- 288 Kita vertus, ginčijamo sprendimo 419 konstatuojamojoje dalyje Komisija pabrėžė, kad „išskyrus produktų pakuočių skirtumo poveikį, koncentracija sustiprins GE dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje dėl vertikaliųjų ryšių tarp variklių gamintojos GE bei starterius jai ir jos konkurentams tiekiančios *Honeywell* nulemtu kitų variklių gamintojų išstūmimo iš rinkos“. Komisijos požiūriu, „po koncentracijos susikūrus ūkio subjektas sieks kliudyti ar vilkinti *Honeywell* starterių tiekimą su GE konkuruojantiems variklių gamintojams, trukdydamas jų gaminamų variklių tiekimą ir platinimą bei mažindamas pelningumą“. Be to, po koncentracijos susikūrus subjektas, didindamas starterių ir jų atsarginių dalių kainas, galės padidinti konkuruojančių variklių gamintojų sąnaudas ir dar labiau sumažinti galimybes su juo konkuruoti (ginčijamo sprendimo 420 konstatuojamoji dalis).

289 Komisija atmetė daugelį ieškovės analizę pagrindžiančių argumentų. Ji, *inter alia*, nurodė, kad *Hamilton Sundstrand* šiuo metu gamina starterius išimtinai *P&W* gaminamiems varikliams ir net padidėjus kainai nėra suinteresuota jų parduoti kitiems variklių gamintojams (338–421 konstatuojamosios dalys), todėl ji nelaikytina *Honeywell* konkurente. Komisijos manymu, *Honeywell* neturėjo konkurentų, galinčių jai sukelti veiksmingus konkurencinius suvaržymus. Taip pat suvaržymų nesudarė dėl pakankamai didelių patekimo į rinką kliūčių apribota naujo konkurento atsiradimo galimybė (422, 423 konstatuojamosios dalys).

290 Komisija atsižvelgė į administracinės procedūros metu pateiktą argumentą, kad *Honeywell* sudaryti sandoriai veiksmingai užkerta kelią *Honeywell* atsisakymui tiekti starterius tam tikriems užsakovams ir pasitraukimui iš rinkos, kaip trečiųjų asmenų tiekėjui. Ji atmetė argumentą, kad tai buvo veiksmingi suvaržymai, teigdama, kad, nepaisant šių sutartinių susitarimų, *Honeywell* atsisakymas tiekti starterius žlugdytų *GE* konkurentus ir sukeltų jiems didelių išlaidų, nes „glaudi sutartinė kontrolė, ribojanti kiekvienos iš šalių galimybę be pateisinamos priežasties nutraukti prievolės vykdymą, yra būdinga naujausioms variklių programoms, o senesnėse programose tokių susitarimų nėra“ (424 konstatuojamoji dalis).

291 Komisija taip pat atmetė argumentą, kad, nepaisant *Honeywell* užimamos turbinų starterių rinkos dalies, nė vienas iš konkurentų iki šiol iš jos nebuvo pašalintas, pažymėdama, jog šie varikliai gaminami vienos įmonės, todėl siekis pašalinti konkurentus iš tos rinkos yra mažesnis, nei po koncentracijos susikūrusio subjekto siekis pašalinti konkurenciją didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių platformų, kuriose gali būti naudojami keli varikliai, rinkoje (ginčijamo sprendimo 425 konstatuojamoji dalis). Galiausiai, kiek tai susiję su argumentu, kad atsisakymas

tiekti starterius variklių gamintojams gali būti apeinamas orlaivių korpusų gamintojams juos užsisakant tiesiogiai, Komisija pažymėjo, kad didžioji dalis starterių yra parduodama variklių tiekėjui, kuris juos kartu su varikliais pristato orlaivių korpuso gamintojui (ginčijamo sprendimo 426 konstatuojamoji dalis).

292 Pažymėtina, kad Pirmosios instancijos teisme ieškovė neišreiškė abejonės dėl to, ar remdamasi ankstesniuose buvusiuose punktuose aprašytais motyvais Komisija pagrįstai atmetė administracinėje procedūroje pateiktus ir ginčijamame sprendime išdėstytus jos argumentus. Nors minėtos priežastys laikytinos pagrindžiančiomis atmetimą, atkreiptinas dėmesys į šio sprendimo 281–283 punktuose nurodytus ieškovės argumentus.

293 Komisijos nustatyti faktai, atsižvelgiant į ieškovės iki koncentracijos užimamos dominuojančios padėties stiprinimą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, yra pagrįsti tuo, kad po koncentracijos susikūrus subjektas sieks „vilkinti ar kliudyti *Honeywell* gaminamų starterių tiekimą konkuruojantiems variklių gamintojams“ ir galės didinti kainas. Atmetusi argumentus, susijusius su sutartiniais suvaržymais, kurie neleidžia *Honeywell* atsisakyti tiekti starterius, Komisija pažymėjo, kad minėtas atsisakymas žlugdytų konkuruojančius variklių gamintojus ir padidintų jų sąnaudas.

294 *Honeywell* gaminamus variklių priedus, valdymo įrangą ir starterius savo gaminamuose varikliuose naudoja *Rolls-Royce* ir daugelis kitų ieškovės konkurentų. Dėl pagrindinio ieškovės konkurento *Hamilton Sundstrand* komercinės strategijos nepardavinėti gaminamų starterių rinkoje (kurios ieškovė neginčija), reikėtų pastebėti, kad ateityje *Rolls-Royce* taptų priklausomas nuo *Honeywell*. Be to, *Honeywell* užimama 50–60 % rinkos dalis tinkamai neparodo galimos jos

komercinės įtakos *Rolls-Royce*. 425 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad už garo turbinas turinčių orlaivių variklių pasirinkimą didesnis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių pasirinkimas gali skatinti variklių gamintojus greitai išstumti konkurentus, o to nebūtų galima padaryti kitų variklių gamybos sektoriuose.

295 Koncentracijos poveikis šios sprendimo dalies prasme nelaikytinas konglomerato poveikiu, nes jis atsiranda dėl tiesioginių vertikaliųjų ryšių tarp tiekėjo ir užsakovo. Tačiau iš 293 punkte pateikto aprašymo akivaizdu, kad koncentracija nebūtų žalinga konkurencijai, nesant Komisijos nustatyto naujo ūkio subjekto ateities veiksmų lemiamo antikonkurencinio koncentracijos poveikio. Komisija turėjo pateikti minėtų veiksmų tikimybę patvirtinančius įrodymus (analogiškai žr. 58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 65 ir paskesnius punktus).

296 Tam tikrais atvejais tokie įrodymai gali būti gauti atlikus ekonominę analizę, patvirtinančią tikėtinus rinkos padėties pasikeitimus ir po koncentracijos susikūrusio subjekto paskatas imtis tam tikrų veiksmų. Ieškovė pažymi, kad Komisija minėtų įrodymų nepateikė.

297 Pažymėtina, kad kadangi Bendrijos teisėje galioja laisvo įrodymų vertinimo principas (žr. teisėjo Vesterdorf pateiktos generalinio advokato išvados Pirmosios instancijos teismo byloje *Rhône-Poulenc prieš Komisiją*, T-1/89, Rink. p. II-867, 869 ir 954 punktus ir juose cituojamą teismų praktiką), tokios tipo įrodymų nepateikimas neturi lemiamos reikšmės, Ypač, kai komerciniai įmonės interesai neabejotinai leidžia tikėtis konkretaus elgesio, kaip antai pasinaudojimo galimybe žlugdyti konkurentų verslą. Todėl Komisija nepadarė akivaizdžios vertinimo klaidos

konstatuodama, jog tikėtina, kad po koncentracijos susikūres subjektas tikrai atliks numatytus veiksmus. Šiuo atveju ekonominės ir politinės realijos gali būti laikomos teismų praktikoje reikalaujama įtikinamu įrodymu.

298 Komisija nustatė, kad, pirma, starterių rinkoje egzistuoja didelė koncentracija tiekėjų atžvilgiu, daranti ieškovei, *Rolls-Royce* ir kitus konkurentus labai priklausomus nuo *Honeywell*, ir, antra, sujungus būtinų variklių komponentų (starterių) ir galutiniam pardavimui rinkoje, kurioje iki tol užimta dominuojanti padėtis, skirto produkto gamybą, po koncentracijos susiformuos vertikaliai integruota komercinė struktūra. Esant Komisijos nustatytoms rinkos sąlygoms ir neatsižvelgiant į galinčius turėti įtakos teisinius apribojimus, po koncentracijos susikūres subjektas, būdamas sąlygiškai nebrangaus, bet vieninteliu variklių veikimui būtino komponento tiekėju, būtų suinteresuotas pasinaudojant turima įtaka žlugdyti konkurentų variklių gamybą.

299 Komisijos atlikta šio klausimo analizė yra įtikinanti net ir be ekonominių tyrimų, nes iš numatytų veiksmų išplaukia, kad po koncentracijos susikūres subjektas gali būti komerciškai suinteresuotas pakenkti savo konkurentų interesams. Remdamosi ieškovės pastabose dėl įstojimo į bylą paaiškinimo pateiktomis išvadomis, šalys sutinka, kad starteris sudaro labai mažą (0,2 %) variklio kainos dalį. Todėl pelnas, kurį gautų po koncentracijos susikūres subjektas, parduodamas savo produktus *Rolls-Royce* ir *P&W*, yra daug mažesnis už pelną, galimą gauti *Rolls-Royce* ir *P&W*, užimamos didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos dalies sąskaita padidinus savo užimamą rinkos dalį.



300 Analizuodama galimybę *Hamilton Sundstrand* pradėti savo gaminamų starterių pardavimą rinkoje, ginčijamame sprendime Komisija nurodo, kad parduodant starterius *Rolls-Royce* „tikėtinas gauti pelnas nekompensuotų *P&W* pelno sumažėjimo variklių rinkoje“ (ginčijamo sprendimo 338 konstatuojamoji dalis; taip pat žr. 421 konstatuojamąją dalį). Vadovaujantis komercine logika ir *mutatis mutandis* remiantis Komisijos nustatytais faktais, po koncentracijos susikūrus subjektas turėtų motyvų riboti ar nutraukti didelės talpos komercinės klasės orlaivių starterių tiekimą savo konkurentams.

301 Kalbant apie Komisijos numatytam elgesiui galinčius veiksmingai užkirsti kelią sutartinio pobūdžio teisinius apribojimus, dėl šio sprendimo 290–292 punktuose nurodytų priežasčių ir ypač dėl to, kad ieškovė Pirmosios instancijos teisme neginčijo tam tikrų 292 punkte pateiktų klausimų, nebuvo konstatuota, kad sutartiniai susitarimai, kuriais siekta užkirsti kelią atsisakyti tiekti starterius, neeis po koncentracijos susikūrusiam subjektui atlikti Komisijos numatytų žalingų antikonkurencinių veiksmų.

302 Ieškovė taip pat remiasi 58 punkte minėtame Pirmosios instancijos teismo sprendime *Tetra Laval prieš Komisiją* nustatytais aplinkybėmis paremtais argumentais teigdama, kad Komisija turėjo atsižvelgti į EB 82 straipsnyje nustatytas po koncentracijos susikūrusio subjekto pareigas (sprendimo 156–160 punktai). Jos manymu, darant prielaidą, kad komercinės ir konkurencinės padėties nagrinėjamosiose rinkose analizė yra tiksli, Komisijos numatyti veiksmai, kuriais po koncentracijos susikūrus subjektas sąmoningai žlugdys savo konkurentų variklių gamybą, akivaizdžiai būtų piktnaudžiavimas Komisijos nustatyta iki koncentracijos užimama dominuojančia padėtimi didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Po koncentracijos susikūrusio subjekto motyvų atlikti numatytus veiksmus analizė yra iškreipta, nes Komisija nenagrinėjo EB 82 straipsnio atgrasomojo poveikio.

303 Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas sprendimo 60 punkte minėtoje byloje *Komisija prieš Tetra Laval* 74–78 punktuose patvirtino 58 punkte minėtame Pirmosios instancijos teismo sprendime *Tetra Laval prieš Komisiją* suformuluotą išvadą, kad nagrinėjamų veiksmų tikimybė turi būti patikrinta nuodugnai, t. y. atsižvelgiant tiek į tokio elgesio paskatas, tiek į galinčius jas sumažinti ar pašalinti veiksnius, įskaitant galimą veiksmų neteisėtumą. Teisingumo Teismas konstatavo, kad Reglamento Nr. 4064/89 siekiamam prevencijos tikslui prieštarautų Komisijos įpareigojimas išnagrinėti, kuria dalimi dėl atitinkamų veiksmų neteisėtumo, jų atskleidimo, Bendrijos ir nacionalinių kompetentingų valdžios institucijų persekiojimo tikimybės ir galimų ekonominių sankcijų minėtos paskatos būtų sumažintos ar pašalintos (žr. šio sprendimo 72 ir paskesnius punktus).

304 Iš to išplaukia, kad Komisija turi atsižvelgti į įmonės veiksmų paskatas ir jas galinčius sumažinti ar net pašalinti veiksnius, įskaitant ir galimą veiksmų neteisėtumą (žr. šio sprendimo 74 punktą). Komisija gali pateikti apibendrintą turimų įrodymų analizę ir neprivalo įrodyti tikėtino EB 82 straipsnio pažeidimo ir baudžiamumo.

305 Šiuo atveju Komisija numatė galimus veiksmus starterių rinkoje, kurie gali lemti dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje sustiprinimą, susilpninus po koncentracijos susikūrusio subjekto konkurentus. Jei nagrinėjami veiksmai, t. y. starterių tiekimo konkurentams trukdymai, atsisakymas juos parduoti ir kainos padidinimas, labai pakenktų konkuruojančių reaktyvinių variklių gamintojų veiklai, tai turėtų įtaką didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkai.

306 Pažymėtina, kad Nors dominuojančią padėtį užimanti įmonė turi teisę ginti savo komercinius interesus, tam tikras elgesys yra neteisėtas, jei juo siekiama sustiprinti dominuojančią padėtį ir ja piktnaudžiauti (117 punkte minėto sprendimo *United Brands prieš Komisiją* 189 punktą; 1993 m. balandžio 1 d. Sprendimo *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją*, T-65/89, Rink. p. II-389, 117 ir paskesni punktai; taip pat žr. 1996 m. spalio 8 d. Sprendimo *Compagnie maritime belge transports ir kiti prieš Komisiją*, T-24/93–T-26/93 ir T-28/93, Rink. p. II-1201, 149 punktą). Dominuojančią padėtį užimančios įmonės atsisakymas konkurentams parduoti svarbų komponentą savaime yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi (šiuo klausimu žr. 1974 m. kovo 6 d. Sprendimo *Istituto Chemioterapico Italiano ir Commercial Solvents prieš Komisiją*, 6/73 ir 7/73, Rink. p. 223, 25 punktą).

307 Pažymėtina, kad piktnaudžiavimą rodytų toks po koncentracijos susikūrusio subjekto starterių kainos padidėjimas, kuris turėtų pastebimą poveikį *Rolls-Royce* konkurencingumui didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje. Starterių kainos padidėjimas 50 % (be jokios pateisinamos komercinės priežasties) praktiškai neturėtų įtakos variklių rinkai, nes variklio kaina padidėtų vos 0,1 %. Be to, nediskriminacinio pobūdžio starterių kainos padidėjimas būtų komerciškai ne-naudingas po koncentracijos susikūrusiam subjektui, nes turėtų neigiamą įtaką kai kuriems jo klientams. Tai galėtų veikti po koncentracijos susikūrusio subjekto santykius su galimomis jo aviacijos ir ne aviacijos produktų pirkėjomis – oro linijų bendrovėmis, įsigyjančiomis starterius netiesiogiai, t. y. kartu su orlaiviais ir tiesiogiai, kaip atsargines dalis. O diskriminacinio pobūdžio prieš konkurentus nukreiptas kainos padidėjimas, kuriuo akivaizdžiai siekiama išstumti juos iš rinkos, laikytinas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.

- 308 Atitinkamai visa apimantis po koncentracijos susikūrusio subjekto produktų tiekimo sustabdymas turėtų neigiamą poveikį jo paties užsakovams, o diskriminacinis, ypač *Rolls-Royce* atžvilgiu, sustabdymas laikytinas akivaizdžiu piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.
- 309 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisijos numatyti veiksmai šioje byloje gali sudaryti piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Šiuo atveju antikonkurencinių veikslių tikimybė priklauso nuo nagrinėjamų veikslių efektyvumo ir jų komercinių paskatų akivaizdumo. Lengviausiai pastebimi ir akivaizdžiausi kraštutiniai Komisijos numatyti veiksmai, kuriais labiausiai kenkiama konkurentų verslui (tai leidžia manyti, kad juos atlikęs asmuo tikrai bus nubaustas), laikytini po koncentracijos susikūrusio subjekto piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.
- 310 Šiuo atžvilgiu starterių rinkoje egzistuojantis piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi nereiškia, kad su ja susijusioje atitinkamoje rinkoje (didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje) negali būti dominuojančios padėties, jei Komisijos numatyti veiksmai yra nukreipti siekiant išlaikyti ir sustiprinti įmonės dominuojančią padėtį joje (klausimu žr. 115 punkte minėto sprendimo *AKZO prieš Komisiją*, 40–45 punktus ir 2003 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *British Airways prieš Komisiją*, T-219/99, Rink. p. II-5917, 270–300 punktus).
- 311 Taigi, atsižvelgiant į išvadą, kad ieškovė iki koncentracijos užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje (žr. šio sprendimo 280 punktą), reikia daryti išvadą, kad Komisija neprivalėjo turėti visų įrodymų, reikalingų neatlikus nuodugnaus tyrimo konstatuoti, jog numatomi veiksmai starterių rinkoje būtų EB 82 straipsnio pažeidimas. Todėl ji padarė teisės klaidą,

neatsižvelgdama į minėto veiksnio atgrasomąjį poveikį po koncentracijos susikūrusiam subjektui.

- <sup>312</sup> Akivaizdu, kad Komisijos atliktas veiksmų tikimybės vertinimas galėjo iš esmės pasikeisti, jei būtų atsižvelgta į atgrasomąjį poveikį. Šiuo atveju Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgęs į EB 82 straipsnio atgrasomąjį poveikį, savo vertinimu negali pakeisti Komisijos vertinimo. Kadangi Komisija neatsižvelgė į EB 82 straipsnio atgrasomąjį poveikį, jos atlikta šio klausimo analizė, neatsižvelgiant į jo svarbą, yra negaliojanti dėl akivaizdžios vertinimo klaidos.

### 3. Išvada

- <sup>313</sup> Konstatuotina, kad ginčijamo sprendimo motyvas, susijęs su ieškovės iki konkurencijos užimamos dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje sustiprinimu dėl vertikaliųjų ryšių tarp variklių gamybos verslo ir *Honeywell* šių variklių starterių gamybos, yra nepagrįstas.

- <sup>314</sup> Todėl nesvarstytina, ar Komisija pagrįstai atmetė koncentracijos šalių pateiktus su starteriais susijusius įsipareigojimus.

## D — Dėl konglomerato poveikio

## 1. Dėl finansinio pajėgumo ir vertikaliosios integracijos

## a) Šalių argumentai

<sup>315</sup> Kalbėdama apie ginčijamo sprendimo motyvą dėl finansinio pajėgumo, Komisija neįrodė, kad dėl GE finansavimo paslaugų bendrovės *GE Capital* ir GE orlaivių išperkamosios nuomos paslaugų bendrovių *GECAS* bei *GE Capital Corporate Aviation Group* (*GECCAG*) vertikaliosios integracijos poveikio ir vykdomos veiklos bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis vienoje iš variklių ar aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkų.

## Dėl finansinio pajėgumo

<sup>316</sup> Ieškovės manymu, Komisijos argumentai dėl numanomo *GE Capital* ir *Honeywell* finansinio pajėgumo nulemtu antikonkurencinio poveikio neturi teisinio, ekonominio ar faktinio pagrindo. Atsižvelgiant į šio atvejo išskirtinumą ekonominės analizės prasme, reikia pažymėti, kad Komisija privalėjo atlikti nuodugnią teisinę ir ekonominę analizę.

<sup>317</sup> Komisija nurodo ginčijamo sprendimo 107 konstatuojamojoje dalyje išdėstytus GE dominuojančią padėtį lemiančius objektyvius veiksnius. Ji teigia, kad atkreipė dėmesį į GE finansinį pajėgumą oreivystės sektoriaus kontekste, bet dar nepaskyrė jai

nuobaudos už didelę rinkos kapitalizaciją. Investavimo į šį sektorių ilgalaikis pobūdis ir didelis mastas lemia tai, kad svarbiausias konkurencingumo aspektas yra įmonės didelė finansinė galia. GE finansavimo pajėgumas yra didesnis nei visų jos konkurentų.

318 Šie objektyvūs veiksniai stiprina GE iki koncentracijos užimamą dominuojančią padėtį, nes plėtojant GE komercinę ir gamybinę strategiją orlaivių variklių rinkoje naudingas finansinis pajėgumas gali padėti po koncentracijos susikūrusiam subjektui įgyti dominuojančią padėtį skirtingose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose.

319 *Rockwell* teigia, kad šiuo atžvilgiu *GE Capital* laikytina GE įmonių grupės vidine finansine įstaiga, tiesiogiai finansuojančia ieškovės užsakovus. Pasak *Rolls-Royce*, ji pateikė Komisijai daug pavyzdžių, kaip siekdama įgyti išimtinę variklių tiekimo teisę GE pasinaudojo finansiniu pajėgumu.

#### Dėl vertikaliosios integracijos

320 Ieškovė teigia, kad Komisijos argumentai dėl GECAS ir GECCAG užimamos rinkos dalies perleidimo yra nepagrįsti. Remiantis šia teorija, GECAS ir GECCAG skatina *Honeywell* produktų pardavimą jos konkurentų sąskaita. Nors iki koncentracijos GECAS veikla galėjo turėti tokį poveikį orlaivių variklių rinkose, neįrodyta, kad po koncentracijos šis poveikis atskirose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose bus finansiškai naudingas *Honeywell*. Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė teigė, kad Komisija pateikė bendrus teiginius ir atskirai neanalizavo padėties kiekvienoje rinkoje, atsižvelgdama į jų skirtumus.

- 321 Komisijos manymu, 10% rinkos užimančios GECAS buvimas viena didžiausių didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių pirkėjų prisideda prie ieškovės dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkose.
- 322 Komisija pateikia nuorodą į ginčijamame sprendime nagrinėtą *Honeywell* vertikaliosios integracijos poveikį ir laikosi *Rockwell* pozicijos, kad yra tikėtinas GE praktikos pritaikymas *Honeywell* produktų atžvilgiu. Taip pat ji pažymi, jog ilgalaikį pajamų šaltinį užtikrina tai, kad tiekėjui pristatoma įranga yra parenkama išimtinai orlaivių korpusų gamintojų. Komisijos ir *Rockwell* manymu, *GE Capital* veikla po konkurencijos bus naudinga *Honeywell*, kuri, tarpininkaujant GECAS, sieks užsitikrinti išimtinio produktų tiekėjo statusą.
- 323 Komisija nemano, kad GECAS pirks orlaivius tik su *Honeywell* įranga, tačiau jis gali skatinti orlaivių korpusų gamintojus ir oro linijų bendroves pasirinkti *Honeywell* produktus ir suteikti *Honeywell* išimtinio tiekėjo statusą. Šiuo atžvilgiu Komisija atkreipia dėmesį į būsimus po koncentracijos susikūrusio subjekto ir didelės dalies jo siūlomų orlaivių užsakovų nelygiaverčius santykius. Komisijos ir *Rockwell* manymu, *Honeywell* konkurentai bus laipsniškai stumiami iš rinkos ir bus priversti vykdyti veiklą kituose sektoriuose.
- 324 Komisija pripažįsta, kad iki koncentracijos GECCAG nebuvo suinteresuota spekuliatyviai įsigijimo politika. Ši situacija radikaliai pasikeitė po koncentracijos *Honeywell* tapus pagrindine verslo klasės orlaivių variklių ir įrangos tiekėja.



## b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

## Ižanga

- 325 Visų pirma pažymėtina, kad dėl šio sprendimo 182 ir paskesniuose punktuose nurodytų priežasčių Komisija pagrįstai pripažino, jog GECAS veikla ir *GE Capital* finansinės padėties suteiktas komercinis svetas sustiprino ieškovės iki koncentracijos užimamą dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.
- 326 Antra vertus, ieškovė pagrįstai teigia, kad iš šių išvadų neišplaukia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas taikys tą pačią praktiką, kurią GE pasitelkė didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, skatindama savo aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimą, ir kad dėl to bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis minėtų produktų rinkoje.
- 327 Vadovaujantis 58 punkte minėtu sprendimu *Tetra Laval prieš Komisiją*, kuriam šiuo klausimu pritarė Teisingumo Teismas 60 punkte minėtame sprendime *Komisija prieš Tetra Laval*, Komisija privalėjo nustatyti, ar po koncentracijos susikūrus subjektas galės pritaikyti ankstesnę praktiką aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, ir pateikti įtikinamų įrodymų, kad jis atliks šiuos veiksmus. Be to, Komisija privalėjo įrodyti, kad minėta praktika bent jau keliose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose palyginti netolimoje ateityje sukurs dominuojančią padėtį (šiuo klausimu žr. 60 punkte minėto sprendimo *Komisija prieš Tetra Laval*, patvirtinto 58 punkte minėto Teisingumo Teismo sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 37–45 punktuose, 146–162 punktus; taip pat šio sprendimo 60 ir paskesnius punktus). Abu minėti privalomi Komisijos analizės aspektai toliau nagrinėjami šiame sprendime.

## Dėl Komisijos numatyto elgesio tikimybės

328 Komisijos nustatyti atvejai, kad įvykusio rinkų perleidimo nulemtas vertikalus konglomerato poveikis skiriasi, kalbant apie aviacijos ir ne aviacijos produktus, kurie yra, pirma, SFE standartiniai produktai (tiekėjo nuožiūra parenkama standartinė įranga) (342–348 konstatuojamosios dalys) arba, antra, BFE produktai (paties pirkėjo pasirenkama įranga), arba SFE pasirinktiniai produktai (pirkėjas pasirenka iš dviejų ar daugiau tiekėjo siūlomų standartinės įrangos variantų) (ginčijamo sprendimo 405–411 konstatuojamosios dalys). SFE standartinius produktus pasirenka orlaivio korpuso gamintojas, kai orlaivis dar yra kuriamas; oro linijų bendrovė renkasi BFE produktus ir bent iš dviejų iš anksto parinktų SFE pasirinktinių produktų.

## — Dėl SFE standartinių produktų

329 Komisija primena savo išvadą, kad ieškovė gali užtikrinti gaminamų variklių išimtinį statusą (ginčijamo sprendimo 343 konstatuojamojoje dalis), kuris po koncentracijos bus galimas *Honeywell* gaminamų SFE standartinių aviacijos ir ne aviacijos produktų atžvilgiu. Komisijos manymu, oro linijų bendrovėms aviacijos ir ne aviacijos produktų pasirinkimas yra palyginti nereikšmingas, o „orlaivių gamintojams kitų gamintojų pasiūlymų nauda bus mažesnė už gautą, GECAS įsigijus jų gaminamą orlaivį“ (ginčijamo sprendimo 344 konstatuojamoji dalis).

330 Kaip teigiama ginčijamame sprendime, „pasinaudodamas finansiniu pajėgumu ir vertikaliosios integracijos įtaka naujų platformų gamybai (tarkim, GECAS suteikus finansavimą ir (arba) pateikus užsakymus) po koncentracijos susikūrus subjektas

galės skatinti *Honeywell* SFE produktų pasirinkimą, neleisdamas konkurentams naujoms platformoms tiekti savo produktus“ (344 konstatuojamoji dalis). Be to, „GE finansinė veikla ir galimybės remti atskirus verslo segmentus po koncentracijos bus naudinga *Honeywell*“ (345 konstatuojamoji dalis). Komisija prognozuoja, kad koncentracija labai susilpnins *Honeywell* konkurentus (347, 348 konstatuojamosios dalys) ir kad „strategiškai pagrįstas GECAS patekimo į rinką ir *GE Capital* finansinio pajėgumo panaudojimas *Honeywell* produktų naudai padarys SFE aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkų lyderę *Honeywell* dominuojančia tiekėja“ (346 konstatuojamoji dalis).

331 Nurodytose konstatuojamosiose dalyse Komisija teigia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas skatins orlaivių korpusų gamintojus rinktis *Honeywell* gaminamus SFE komponentus. Komisija pateikė ieškovės dominuojančios padėties sukūrimo scenarijų, pasitelkdama komercinį dukterinių bendrovių pajėgumą, tačiau nenurodė, kodėl numatyti „strateginiai“ po koncentracijos susikūrusio subjekto veiksmai yra pakankamai tikėtini.

332 Remdamasi įtikinamais įrodymais Komisija privalėjo nustatyti tokių veiksmų tikimybę. Kadangi atsižvelgdama į iki koncentracijos buvusią padėtį Komisija turėjo nustatyti, kokius veiksmus atliktų po koncentracijos susikūrus subjektas tose rinkose, kuriose iki koncentracijos nebuvo Komisijos numatyto masto veiksmų, vien buvęs elgesys paprastai negali būti pakankamas įrodymas. Iš to išplaukia, anksčiau patvirtintos Komisijos išvados dėl GECAS ir *GE Capital* įtakos didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje neatitinka minėto reikalavimo.

333 Tokiomis aplinkybėmis įtikinami įrodymai iš esmės gali būti dokumentai, patvirtinantys *Honeywell* ir (arba) ieškovės ketinimus vykdyti komercinę veiklą aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, po koncentracijos pasinaudoti GECAS ir *GE Capital* finansiniu pajėgumu didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje arba minėtų veiksmų atitiktį po koncentracijos susikūrusio subjekto komerciniams interesams atskleidžiantis ekonominis vertinimas. Kadangi Komisija nepateikė jokių įrodymų, patvirtinančių ketinimus po koncentracijos GE didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje taikomą praktiką pritaikyti aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkai, atsižvelgtina į tai, ar ginčijamame sprendime nustatyta, kad tai atitiktų po koncentracijos susikūrusio subjekto komercinius interesus.

334 Ieškovė teigia, kad po koncentracijos susikūrusis subjektas nėra komerciškai suinteresuotas skatinti orlaivių korpuso gamintojus rinktis buvusios *Honeywell* pagamintus SFE aviacijos ir ne aviacijos produktus. Ieškovės manymu, dėl skirtingų GE gaminamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių ir regioninių orlaivių variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų kainų po koncentracijos susikūrusis subjektas neturėtų komercinio intereso minėtomis priemonėmis skatinti aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimą.

335 Ekonominė analizė, kuria ginčijamame sprendime rėmėsi Komisija, rodo konkurencijos didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje galimybę. Apibūdindama *Boeing B777X* skirtų variklių konkurenciją Komisija teigia, kad ieškovė galėjo <...> daryti įtaką *Boeing* pasirenkant variklius (šio sprendimo 205 ir paskesni punktai).

336 Vertinant ieškovės iki koncentracijos užimamą dominuojančią padėtį, svarbios jos suteikiamos trumpalaikės nuolaidos, siekiant įsiūlyti savo gaminamus variklius. Pažymėtina, kad nagrinėjama praktika, kaip yra *B777X* atveju, gali sukelti ieškovei

tam tikrų trumpalaikių išlaidų <...>. Jos paprastai susigrąžinamos iš pajamų už teikiamas variklių priežiūros paslaugas.

337 Koncentracija gali turėti įtakos po jos susikūrusio subjekto padėčiai aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkoje, jei panaudodamas komercinį spaudimą jis įtikintų likusius orlaivių korpusų gamintojus rinktis buvusios *Honeywell* produktus. Atsižvelgiant į tai, kad siekdama tapti išimtinė B777X variklių tiekėja ieškovė patyrė tam tikrų išlaidų, neatmestina, kad orlaivių korpuso gamintojas galėtų reikalauti <...> tačiau nebuvo nagrinėtas atvejis, kai po koncentracijos susikūręs subjektas skatintų pasirinkti SFE aviacijos ir ne aviacijos produktus. Neaišku, ar būsimos pajamos kompensuotų patirtas išlaidas. Vis dėlto Komisija negalėjo teigti, kad numanomoje situacijoje po koncentracijos susikūręs subjektas nepatirs papildomų išlaidų.

338 Komercine prasme nagrinėjamos praktikos pritaikymas SFE standartinių aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkai po koncentracijos būtų racionalus žingsnis, jei tikėtinos pajamos atsvertų patirtas išlaidas. Iš to išplaukia, kad Komisija nepagrįstai konstatavo, jog po koncentracijos susikūręs subjektas suprantamai ir neabejotinai pritaikytų praktiką aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkai.

339 Nesant ekonominių tyrimų, kuriuose remiantis pagrįstais skaičiavimais būtų palyginamos minėtos Komisijos nenustatytos išlaidos ir pajamos, nėra žinomos ieškovės praktinės pritaikymo komercinės pasekmės. Ginčijamame sprendime nenagrinėjami klausimai, ar po koncentracijos susikūręs subjektas skatintų rinktis jo gaminamus SFE produktus, neatsižvelgdamas į papildomų išlaidų atsiradimą, ir ar

iš variklių gamybos gaunamos pajamos kompensuotų minėtas galimas išlaidas. Nesant tokios informacijos, neįmanoma remiantis šios bylos aplinkybėmis ir nustatyti, ar po koncentracijos susikūrus subjektas būtų nusprendęs pritaikyti savo praktiką SFE standartinių aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose.

340 Iš to išplaukia, kad Komisija nepadarė pakankamai tikėtinos ir įtikinamais įrodymais paremtos išvados, jog po koncentracijos susikūrus subjektas panaudotų GECAS komercinį pajėgumą ir *GE Capital* padėties nulemtą grupės finansinį pajėgumą, skatindamas *Honeywell* SFE aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimą.

— Dėl BFE ir SFE pasirinktinių produktų

341 Kalbant apie BFE ir SFE pasirinktinius aviacijos ir ne aviacijos produktus, Komisijos manymu, „*Honeywell* ir *GE* finansinis pajėgumas ir finansinių paslaugų, lėktuvų įsigijimų ir išperkamosios nuomos bei atsarginių dalių pardavimo paslaugų vertikalioji integracija turės minėtą konkurentų išstūmimo poveikį SFE aviacijos ir ne aviacijos produktų naudai“ (ginčijamo sprendimo 405 konstatuojamoji dalis). Ji teigia, kad „*GE* yra naudinga palaikyti orlaivių korpuso gamintojų tendenciją rinktis SFE produktus vietoj BFE produktų, nes taikydama tam tikrą anksčiau minėtą verslo praktiką ji galėtų susikurti išimtinę padėtį minėtų produktų atžvilgiu“ (ginčijamo sprendimo 408 konstatuojamoji dalis).

342 Komisija teigia, kad „*GE Capital* produktų išimtinio statuso oro linijų bendrovių atžvilgiu užtikrinimas (žr. *Continental Airlines* pavyzdį) ir *GE* bei *Honeywell* produktų pardavimą skatinanti GECAS įtaka bus naudingi BFE produktų atžvilgiu“

(ginčijamo sprendimo 406 konstatuojamoji dalis). Be to, „*Honeywell* BFE produktų pardavimas bus skatinamas teikiant konkurentų komponentams pakeisti, patobulinti ir modifikuoti skirtus GE produktus ir paslaugas, pasinaudojant GECAS atliekamu GE produktų pardavimo avialinijoms skatinimu“ (ginčijamo sprendimo 407 konstatuojamoji dalis).

<sup>343</sup> Remdamasi šiais motyvais, Komisija padarė išvadą, kad „GE strategiškai pasinaudojus GECAS ir *GE Capital* finansiniu pajėgumu, *Honeywell* iš pirmaujančios taptų dominuojančią padėtį užimančia BFE aviacijos ir ne aviacijos produktų tiekėja“, ir numatė būsimo konkurentų apsisprendimo pasitraukti iš minėtų rinkų galimybę (ginčijamo sprendimo 409 konstatuojamoji dalis).

<sup>344</sup> Kalbant apie šio sprendimo 341 punkte pateiktus svarstymus dėl padėties SFE aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose analizės pritaikymo BFE aviacijos produktų rinkai, išsidėmėtina, kad Pirmosios instancijos teismas konstatavo, jog minėta analizė nėra pakankama. Bet kuriuo atveju ta pačia komercine logika neturi būti vadovaujama abiem atvejais, nes BFE ir SFE pasirinktinių produktų pirkėjai yra oro linijų bendrovės, o SFE standartinių produktų pirkėjai yra orlaivių korpusų gamintojai. Kadangi Pirmosios instancijos teismas atmetė Komisijos išvadas dėl SFE produktų, prielaida dėl galimo po koncentracijos susikūrusio subjekto šių produktų pardavimo skatinimo yra nereikšminga.

<sup>345</sup> Komisija galėjo numatyti, kad po koncentracijos abiem bendrovėms priklausant tai pačiai įmonių grupei, GECAS rinktųsi buvusios *Honeywell* produktus šio sprendimo 342 punkte nagrinėjamosiose BFE ir SFE pasirinktinių produktų rinkose. Ieškovė pagrįstai nurodo, kad GECAS negalėtų rinktis vien *Honeywell* produktų, nes ji negamina visų orlaiviams reikalingų BFE ir SFE pasirinktinių aviacijos ir ne aviacijos

produktų ir nė viename orlaivyje negali būti naudojami vien *Honeywell* produktai. Vis dėlto tai nepaneigia Komisijos argumento, nes, priešingai nei nurodo ieškovė, veiksminga GECAS preferencinė politika negali būti absoliuti, GECAS pasirenkant buvusios *Honeywell* gaminamus produktus, kai tik tai įmanoma.

346 Antra vertus, ginčijamo sprendimo 396 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad koncentracijos šalys per administracinę procedūrą pripažino, jog koncentracija pastebimai nekeistų GECAS įsigijimo praktikos, nes <...>, vadovaujantis susitarimu <...>. Ginčijamo sprendimo 397 konstatuojamojoje dalyje Komisija atmetė ieškovės argumentą remdamasi tuo, kad dėl koncentracijos minėtas susitarimas „tampa vidiniu“, o koncentracija, priešingai nei susitarimas, lemia rinkos struktūros pasikeitimą. Be to, ji teigia, kad susitarimas <...>. Ji taip pat teigia, kad <...> (ginčijamo sprendimo 396 konstatuojamoji dalis).

347 Konstatuotina, kad nors Komisijos nustatyti faktai iš dalies paneigia koncentracijos šalių argumentus, minėtos sutarties buvimo faktas kelia abejonių dėl Komisijos teiginio, susijusio su BFE produktais. Kadangi po koncentracijos GECAS preferencinė politika nelems didelio BE ir SFE pasirinktinių produktų pardavimo padidėjimo, neatsižvelgiant į teises ar komercines aplinkybes, koncentracija neturės didesnio poveikio nagrinėjamos rinkoms.

348 Nesant <...>, manytina, kaip įstojimo į bylą paaiškinime teigia *Rockwell*, kad dėl savaime suprantamo GECAS, kuri įsigyja apie 10 % visų pagaminamų orlaivių,



ieškovės grupės gaminamų produktų pasirinkimo ieškovei įsigijus *Honeywell* pastarosios užimama 50 % BFE produktų rinkos dalis padidės apie 5 %.

349 Tačiau susitarimas <...>.

350 Atitinkamai Komisija ginčijamame sprendime nenustatė, kaip <...>. Minėta klaida daro nepagrįstus Komisijos svarstymus apie šiuos produktus ir apie galimą GECAS atliekamą buvusios *Honeywell* gaminamų BFE ir SFE pasirinktinių produktų „paskleidimą“ oro linijų bendrovėse.

351 Bet to, ginčijamo sprendimo 410 konstatuojamojoje dalyje Komisija pripažino egzistuojantį BFE produktų užsakovų pasirinkimą ir standartizavimo poveikį. Ji jų nelaiko svarbiais, nes „nedidelį pelną gaunančios oro linijų bendrovės nelinkusios atmesti trumpalaikes išlaidas leidžiančių sumažinti komercinių pasiūlymų“ ir kad „oro linijų bendrovėms trumpalaikis išlaidų sumažinimas yra naudingesnis už ilgalaikį konkurencijos susilpnėjimą“. Tačiau Komisija nepateikia oro linijų bendrovių komercinio silpnumo ar kitų įrodymų, galinčių pagrįsti jos išvadą, kad „trumpalaikis išlaidų sumažinimas“ dėl GECAS siūlomų įsigijimo ar išperkamosios nuomos terminų yra svarbesnis BFE produktų pasirinkimo veiksnys nei BFE tipo komponentų standartizavimo oro linijų bendrovių orlaivių parkuose atsirandanti pirmenybė ir išlaidų sumažinimas. Kadangi nebuvo atliktas skaičiavimų ar ekonominis numatytų privalumų įvertinimas, neišmanoma įvertinti Komisijos argumentų patikimumo.

- 352 Komisija savo svarstymus dėl SFE standartinių produktų grindžia prielaida, kad skatindama pasirinkti orlaivius su po koncentracijos susikūrusio subjekto gaminama BFE įranga GECAS oro linijų bendrovėms siūlys palankias jų įsigijimo sąlygas. Po koncentracijos susikūrus subjektas patirtų su tokiais pasiūlymais susijusių išlaidų, nes oro linijų bendrovės paprastai sutinka su įrangos arba GECAS įsigyto sukomplektuoto orlaivio įsigijimo pasiūlymu, jei po koncentracijos susikūrusio subjekto pateiktas patrauklus pasiūlymas atitinka jų komercinius interesus.
- 353 Komisija pripažino, jog po koncentracijos susikūrus subjektas privalėtų įveikti tą kliūtį, kad oro linijų bendrovės kartais labiau linkusios rinktis kitų gamintojų gaminamus aviacijos ir ne aviacijos produktus. Po koncentracijos susikūrusio subjekto veiksmai laikytini komerciškai apgalvotais, kai dėl jų patiriamos išlaidos yra daug mažesnės nei parduodant nagrinėjamus BFE komponentus gaunamos pajamos. Komisija šį klausimą nagrinėjo atsižvelgdama į bylos aplinkybes.

Būsimas dominuojančios padėties aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose sukūrimas

- 354 Komisija, padariusi pakankamai pagrįstą išvadą (o to šiuo atveju nebuvo), kad po koncentracijos susikūrus subjektas naudotų savo dukterinių bendrovių pajėgumą aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, dar turėtų nustatyti, kad tai sukurtų dominuojančią padėtį atitinkamose rinkose. Komisija ginčijamame sprendime nurodė, kad *Honeywell* buvo minėtų rinkų lyderė, bet iki koncentracijos neužėmė dominuojančios padėties. Koncentracija sustiprintų *Honeywell* ir po jos būtų sukurta

šios bendrovės dominuojantis padėtis (ginčijamo sprendimo 241–243 ir 341 konstatuojamosios dalys). Pažymėtina, kad Komisija ginčijamame sprendime nustatė, jog kiekvienas aviacijos ir ne aviacijos produktas turi atskirą rinką (242 konstatuojamoji dalis ir 89 išnaša) bei yra skirtas didelės talpos komercinės klasės orlaiviams arba regioniniams ir verslo klasės orlaiviams (231 konstatuojamoji dalis).

355 Pažymėtina, kad Komisijos atliktoje po koncentracijos susikūrusio subjekto dukterinių bendrovių analizėje neatsižvelgiama į skirtumus tarp ieškovės ir jos dukterinių bendrovių veiklos kiekvienos kategorijos orlaivių atžvilgiu. Ginčijamame sprendime Komisija nustatė, kad iki koncentracijos GE užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių ir regioninių orlaivių variklių rinkose, taip pat veikė verslo klasės orlaivių variklių rinkoje ir kad GECAS didelės talpos komercinės klasės orlaivius ir didelės talpos regioninius orlaivius pirkė spekuliatyviai. Tačiau ginčijamame sprendime nieko nekalbama apie šių subjektų veiklą mažos talpos regioninių orlaivių rinkoje. Kita ieškovės dukterinė bendrovė GECCAG, kuri spekuliatyviai nepirkė orlaivių, kaip pirkėja veikė verslo klasės orlaivių rinkoje.

356 Taigi, pavyzdžiui, GECAS galima įtaka regioniniams ir verslo klasės orlaiviams skirtų aviacijos produktų rinkose galėjo būti mažesnė dėl to, kad ji daugiausia pirkė tik didelės talpos regioninius orlaivius. Kadangi Komisija neatsižvelgė į susijusių rinkų skirtumų arba po koncentracijos atsirandančių veiksnių nulemtas aplinkybes, jos išvada, kad minėtose rinkose bus sukurta dominuojanti padėtis, yra nepakankamai pagrįsta.

357 Pažymėtina, kad nors Komisija ginčijamo sprendimo 239 konstatuojamojoje dalyje išskyrė SFE standartinius produktus, kuriuos renkasi orlaivių korpuso gamintojai, ir

SFE pasirinktinius produktus, kuriuos sertifikuoja orlaivių korpuso gamintojas, ir kad galutinai iš keleto galimų variantų pasirenka oro linijų bendrovė, ginčijamame sprendime nebuvo nurodyta, kuriai iš šių kategorijų priskirtini nagrinėti SFE aviacijos produktai. Kaip minėta, Komisijos atlikta ieškovės dukterinių bendrovių galimos įtakos analizė labai priklauso nuo to, ar galutinai aviacijos produktus pasirenka korpuso gamintojas, ar oro linijų bendrovės (žr. 328 punktą). Pagaliau neaišku, kuri ginčijamame sprendime pateiktos Komisijos analizės dalis susijusi su vieno ar kito SFE produkto rinka.

358 Be to, Komisija ginčijamame sprendime neišskyrė, kurie ne aviacijos produktai yra parduodami kaip SFE, SFE pasirinktiniai ar BFE. Taigi ir vėl iš ginčijamo sprendimo nepaaiškėja, kuri Komisijos analizės dalis susijusi su tam tikru produktu.

359 Atsakydamos į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą Komisija ir *Rockwell* nurodė, kuriai iš produktų kategorijų yra priskirtinas kiekvienas nagrinėjamas aviacijos ir ne aviacijos produktas. Tačiau jei į šiuos atsakymus būtų atsižvelgta tam, kad šiuos produktus būtų galima priskirti vienai iš trijų kategorijų, norint nustatyti, kuris užsakovas jį rinksis ir kurioje Komisijos atliktos analizės dalyje kalbama apie vieną ar kitą produktą, pageidautina, kad Pirmosios instancijos teismas ne interpretuotų ginčijamą sprendimą, bet jį pakeistų savais svarstymus.

360 Bet kuriuo atveju iš 359 punkte minėtų Komisijos ir *Rockwell* atsakymų išplaukia, kad ne visuomet paprasta nustatyti, kuriai kategorijai priskirtinas tam tikras produktas, nes atsakymai tam tikrų produktų atžvilgiu skyrėsi. Iš atsakymų taip pat išplaukia, kad tam tikri aviacijos produktai ir ypač ne aviacijos produktai yra mišrūs, kartais parduodami kaip SFE standartiniai, o kartais – kaip SFE pasirinktiniai,

atsižvelgiant į nagrinėjamą orlaivio platformą. Be to, sprendime nepateiktos informacijos apie produktų priskyrimą gali nežinoti ir aviacijos sektoriaus specialistai.

- 361 Pažymėtina, kad ginčijamo sprendimo 245–275 konstatuojamosiose dalyse Komisija labai glaustai išnagrinėjo kiekvieną atitinkamų aviacijos ir ne aviacijos produktų rinką. Ji nurodė kiekvieno produkto paskirtį, jo gamintojus ir jų užimamą rinkos dalį.
- 362 Konstatuotina, kad iš ginčijamame sprendime pateikto rinkų iki koncentracijos aprašymo ir ieškovės dukterinių bendrovių komercinės galios poveikio SFE standartinių produktų, SFE pasirinktinių ir BFE produktų rinkose bendro apibūdinimo neįmanoma nustatyti tikėtino minėto koncentracijos aspekto poveikio nagrinėjamose rinkose. Iš ginčijamo sprendimo išplaukia, kad konkurencijos padėtis, konkurentų atitinkama padėtis ir patys konkurentai yra skirtingi kiekvienoje rinkoje.
- 363 Komisijos išvada, kad numanomai taikoma ginčijamame sprendime aptariama praktika gali sukurti dominuojančią padėtį vienoje ar keliuose minėtose rinkose, jau nekalbant apie jas visas apskritai, yra nepakankamai pagrįsta.

## Išvada

- 364 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija nepadarė pakankamai tikėtiną išvados, jog po koncentracijos susikūrus subjektas aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose

būtų pritaikęs Komisijos nustatytą didelių komercinės klasės orlaivių rinkoje taikytą pardavimų skatinimo praktiką, pasinaudodamas GE įmonių grupei priklausančios bendrovės *GE Capital* finansine galia ir GECAS orlaivių įsigijimo komerciniais svertais. Komisija nenustatė, kad įgyvendinus šią praktiką skirtingose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose būtų sukurta dominuojanti padėtis. Vadinasi, Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą konstatuodama, kad po koncentracijos susikūrusio subjekto komercinis pajėgumas ir vertikalioji integracija sukurtų ar sustiprintų dominuojančią padėtį aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose.

<sup>365</sup> Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, šiuo bylos aspektu nenagrinėtina, kaip Komisija vertino su būsimais GECAS veiksmais susijusius išpareigojimus.

## *2. Dėl susietų pardavimų sandorių sudarymo*

### a) Šalių argumentai

#### Išankstinės pastabos

<sup>366</sup> Ieškovė teigia, kad su po koncentracijos susikūrusio subjekto galimybėmis ir ketinimais įgyvendinti susietų pardavimų praktiką susiję Komisijos svarstymai yra neparemti jokiais faktiniais duomenimis ar ekonominiu modeliu.

- 367 Anot jos, būtina atskirti poveikio atžvilgiu skirtingas susietų pardavimo sandorių rūšis: mišrius susietus pardavimus, tikruosius susietus pardavimus ir technologinius susietus pardavimus.
- 368 Ieškovės manymu, dominuojančią padėtį užimančios įmonės tikrieji susieti pardavimai ir technologiniai susieti pardavimai laikytini antikonkurenciniais, nes įmonė, nesuteikdama klientams finansinių paskatų, komerciniais ar technologiniais sumetimais susieja produktus ar paslaugas toje rinkoje, kurioje ji yra pajėgi (pagrindinėje rinkoje), su produktais ir paslaugomis kitoje rinkoje (susietoje rinkoje).
- 369 Mišrūs susieti pardavimai, parduodant produktų rinkinį už žemesnę kainą, yra naudingi konkurencijai. Ieškovė nurodo, kad mišrūs susieti pardavimai tik išimtiniais atvejais turi antikonkurencinį poveikį, visam laikui konkurentus pašalinant iš rinkos ar itin sumažinant jų rinkos dalį. Įrodyti tokį poveikį galima tik atlikus nuodugnią ekonominę analizę.
- 370 Ieškovė teigia, kad atsiliepime į ieškinį Komisija pateikė naują konglomerato poveikio teoriją – „svertų teoriją“, kai siekiant išstumti konkurentus iš rinkos panaudojamas kitoje rinkoje turimas pajėgumas. Kadangi ši su ginčijamajame sprendime nustatytais faktais sietina teorija nebuvo iškelta pranešime apie kaltinimus, ja negalima remtis Pirmosios instancijos teisme.
- 371 Pranešime apie kaltinimus pateikta Choi modeliu paremta susietų pardavimų teorija neapima svertų teorijos. Ginčijamame sprendime remtasi vėliau atmestu Choi

modeliu grindžiama numatomo antikonkurencinio poveikio analize ir nesvarstyta svirtų teorijos taikymo galimybė.

- 372 Be to, Komisija neįrodė, kad GE būtų suinteresuota ginčijamame sprendime neminimos labai grobuoniškų kainų praktikos taikymu. Ji taip pat nepaiškino, kodėl ginčijamame sprendime pateikė nuorodas į numanomą antikonkurencinį kryžminio subsidijavimo poveikį.
- 373 Komisijos, *Rolls-Royce* ir *Rockwell* manymu, ginčijamame sprendime pateikti įtikinami susietų pardavimų ir naujų po koncentracijos susikūrusio subjekto galimybių sudaryti susietus pardavimus įrodymai.
- 374 Komisija nurodo pagrindinius rinkos požymius, iš kurių išplaukia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas galėtų ir būtų suinteresuotas panaikinti konkurenciją. Šie požymiai yra: kiekvienos konkurencijos šalies užimama rinkos dalis, orlaivių variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkų papildomasis pobūdis, didelės patekimo į nagrinėjamas rinkas kliūtys, didelės tyrimo ir kūrimo išlaidos, ilgalaikiai pertrūkiai, pakankamos užsakovų įtakos nebuvimas ir dideli konkurenciniai suvaržymai.
- 375 Daugelio papildomų produktų susiejimas leidžia po koncentracijos susikūrusiam subjektui suteikti klientams vidaus subsidijavimu finansuojamų diskriminacinio pobūdžio nuolaidų, siekiant didinti visų produktų pardavimą. Ši trumpalaikį kainų sumažėjimą lemianti praktika padėtų per ilgesnį laiką išstumti konkurentus.



- 376 Komisija teigia per administracinę procedūrą maniusi, kad, kitaip nei jo konkurentai, po koncentracijos susikūres subjektas galėtų ir būtų suinteresuotas sudaryti GE ir *Honeywell* produktų susietus pardavimus sumažintomis kainomis. Kadangi šie klausimai buvo nagrinėjami iki pranešimo apie koncentraciją vykusiose diskusijose, minėta analizė nėra nauja. Komisija ir *Rolls-Royce* pažymėjo, kad svertų teorija buvo paminėta ginčijamame sprendime (415 konstatuojamoji dalis).
- 377 Komisija taip pat pažymi, kad po koncentracijos apčiuopiamai nepadidėjus gamybos efektyvumui, pagal susietus pardavimus parduodamų produktų kainų sumažėjimas būtų laikinas. Galiausiai daugelyje minėtų produktų rinkų dėl taikomos praktikos nebeliktų konkurencijos.
- 378 Ginčijamame sprendime yra aiškiai iširtos susietų pardavimų rūšys. Po koncentracijos susikūres subjektas, pasitelkdamas kryžminį subsidijavimą, galėtų naudotis savo galia rinkoje, finansiniu pajėgumu ir dideliu produktų asortimentu.

Dėl technologinių ir tikrųjų susietų pardavimų vykdymo

- 379 Ieškovė pažymi, kad tikruosius susietus pardavimus Komisija mini tik ginčijamame sprendime pateiktos analizės pradžioje kartu su technologiniais susietais pardavimais, kuriuos pamini tik du kartus ir nepateikia jokių faktinių ar ekonominių jų vykdymo įrodymų.

- 380 Pranešime apie kaltinimus neminima hipotetiška *More Electrical Engine* (toliau – *MEE*) koncepcija. *Rockwell* pateiktas *Primus Epic* aviacijos sistemos pavyzdys nenagrinėtas ginčijamame sprendime, kapines nėra susijęs su koncentracija.
- 381 Komisija pakartoja, kad po koncentracijos susikūrus subjektas gali vykdyti tikruosius susietus pardavimus, susiedamas *Honeywell* gaminamų aviacijos ir ne aviacijos produktų bei GE variklių pardavimus. Teigdama, kad susiliejinimas nulems iki tol nebuvusią koncentraciją tiekimo atžvilgiu, Komisija išskiria su tuo susijusią *Honeywell* gaminamą sistemą *EGPWS* (*Enhanced Ground Proximity Warning System*). *Rockwell* pateikia du *Honeywell* integracijos galimybių ir uždarų sąsajų naudojimo pavyzdžius. Kaip *Honeywell* susietų pardavimų pavyzdį, *Rockwell* nurodo *Honeywell* gaminamą sistemą *Primus Epic*.
- 382 Komisija pažymi, kad ginčijamame sprendime teigiama, jog aiški orlaivių variklių ir kitų sistemų integracija dar neįvyko. *MEE* koncepcija parodo *Honeywell* integracines galimybes ir jos, kaip nepriklausomos tiekėjos, reikšmę šios koncepcijos plėtojimui.

#### Dėl mišrių susietų pardavimų vykdymo

- 383 Kadangi mišrūs susieti pardavimai paprastai laikomi naudingais konkurencijai, ieškovės manymu, Komisija privalėjo įrodyti, kad po koncentracijos susikūrus subjektas vykdys šią praktiką ir kad tai išstums konkurentus ar labai sumažins jų įtaką rinkoje. Nei viena, nei antra nebuvo įrodyta ginčijamame sprendime.

- 384 Ieškovė teigia, kad Komisija aiškiai nurodo, jog norint padaryti išvadą, kad po koncentracijos susikūres subjektas, vykdydamas susietus produktų pardavimus, galėtų išstumti konkurentus iš variklių ir aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkų, nebūtina remtis pateiktu modeliu (ginčijamo sprendimo 352 punktą). Komisija atsisakė Choi modelio ir juo nebesirėmė. Teigdama, kad ekonominis modelis nėra būtinas paremti jos išvadas, Komisija neatsižvelgė į profesorių Nalebuff, Rey ir Shapiro tyrimais paremtus GE pateiktus pagrįstus įrodymus.
- 385 Ieškovė teigia, kad į bylą įstojusių šalių pastabos dėl ne strateginio pobūdžio susietų pardavimų vykdymo yra nesuderinamos su Komisijos pozicija nesiremti statiniu Choi modeliu. *Ex post facto* ginčijamo sprendimo pagrindimas strateginio elgesio teorija yra atmestinas, nes jo nėra išimtinai Choi modeliu paremtame pranešime apie kaltinimus (sprendimo *Schneider Electric prieš Komisiją* 40 punktą). Kadangi *Snecma* nesuinteresuota *Honeywell* produktams naudinga kainų politika, Komisija negali pagrįstai susieti CFMI užimamos rinkos dalies su mišrių susietų pardavimų teorija.
- 386 Vis dėlto nagrinėjant mišrius susietus pardavimus, alternatyvias vidinio subsidijavimo teorijas ar itin didelių kainų nustatymą nėra išskirti svarbiausi svertų teorijos elementai. Komisija neanalizavo atitinkamų rinkų ir neatsižvelgė į tai, kad variklių vertė daug didesnė už aviacijos ir ne aviacijos produktų vertę ir kad mišrūs susieti pardavimai yra negalimi esant sudarytam tiekėjo ir orlaivio korpuso gamintojo sandoriui, kuriame įtvirtintas pastarojo išpareigojimas pirkti tam tikrą produktą už nustatytą kainą.
- 387 Atitinkamai nebuvo pateikta konkrečių požymių, rodančių, kad per palyginti trumpą laiką galėtų pasireikšti konglomerato poveikis. Be to, Komisija neatsižvelgė į EB 82 straipsnio atgrasomąjį poveikį.

- 388 Atsiliepime į įstojimo į bylą paaiškinimą ieškovė teigia, kad net jei būtų priimtina Komisijos iškelta strateginio elgesio teorija (svertų teorija), Komisija neįvykdė nė vienos 58 punkte minėtame sprendime *Tetra Laval prieš Komisiją* nurodytų sąlygų.
- 389 Ginčijamame sprendime pateiktas vienintelis variklių ir jų komponentų mišrių susietų pardavimų pavyzdys, susijęs su *Honeywell* sandoriu vienos platformos atžvilgiu (368 konstatuojamoji dalis), kuriame pritaikytų nuolaidų Komisija nepaminėjo. Be to, kadangi gamintojas atmetė minėtą *Honeywell* pateiktą papildomų sistemų įsigijimo pasiūlymą, darytina išvada, kad orlaivių korpusų gamintojai gali suderinti skirtingų gamintojų produktus.
- 390 Komisija nurodo, kad jai pateikti ekonominiai modeliai buvo prieštaringi. Atlikusi analizę, Komisija pateikė Choi modelį, kurį, kaip diskusijų objektą, įtraukė į pranešimą apie kaltinimus. Šiuo modeliu ji nesirėmė dėl jame panaudotos koncentracijos šalims neatskleistos konfidencialios informacijos. Komisija neišreiškė požiūrio į Choi modelį, kuriuo tebuvo pasinaudota įvertinant trumpalaikio pelno maksimizavimo paskatas. Komisijos atliktas vertinimas skyrėsi nuo šio modelio, nes pastarajame nebuvo atsižvelgta į po koncentracijos susikūrusios subjekto strateginius veiksmus ar iki koncentracijos užimamą dominuojančią padėtį. Choi ir Nalebuff statiniuose modeliuose, kurie buvo skirti nustatyti, ar susieti pardavimai padidina įmonės trumpalaikį pelną, sumažindami jos konkurentų pelną, ir ar įmonė turi paskatas juos praktiškai įgyvendinti, nebuvo nagrinėjami strateginiai veiksmai.
- 391 Komisija teigia, kad rinkos dinamikos aspektu trumpo laikotarpio pelno netekimą lemiantys susieti pardavimo sandoriai taip pat patrauklūs po koncentracijos susikūrusiam subjektui. Komisija ir *Rockwell* teigia, kad, atsižvelgiant į variklių vertę, po koncentracijos susikūrus subjektas turės puikią galimybę strategiškai

vykdyti vidinį subsidijavimą. Ginčijamo sprendimo 369 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad po koncentracijos susikūrus subjektas turės galimybių ir paskatų nustatyti itin dideles kainas.

392 Komisija teigia, kad ginčijamame sprendime ji išnagrinėjo, ar dėl nagrinėjamos pramonės šakos savybių bus galima ir pelninga išimtinė susijusių pardavimų praktika. Šios savybės parodo, kad GE gali išplėsti savo dominuojančią padėtį variklių atžvilgiu į verslo klasės orlaivių variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkas, kuriose dominuoja *Honeywell*. Vadinasi, Komisija nenukrypo nuo ekonomikos teorijos.

393 Pasak Komisijos, ginčijamo sprendimo 359–386 punktuose, atsikirdama į Shapiro pranešime pateiktus prieštaravimus, ji nurodė ankstesnius pavyzdžius. Vadinasi, Komisija išsamiai išanalizavo įvairius šalių pateiktus argumentus.

394 *Rolls-Royce* teigia, kad Komisija ir anksčiau naudojo susietų pardavimų teoriją. Nepaisant GE pareikštos naudoto ekonominio modelio kritikos neapibrėžtumo, *Rolls-Royce* teigia, kad *Frontier Economics* pranešimas rodo viena: arba tai, kad Komisija pripažįsta Choi ir Nalebuff modelius, arba kad minėti modeliai neprieštarauja vienas kitam, arba kad Komisija rėmėsi pakankamais empiriniais įrodymais.

395 Komisija teigia, kad sprendime *AlliedSignal prieš Honeywell*, į kurią ji atsižvelgė, pateiktos išvados negali būti tiesiog perkeltos į nagrinėjamos bylos kontekstą, nes skiriasi GE turimas pajėgumas ir nagrinėjami produktai.

<sup>396</sup> *Rolls-Royce* manymu, buvo akivaizdžiai parodyta vykdomų susietų pardavimų šioje pramonės šakoje tendencija, kuriai koncentracija suteiktų didesnes galimybes ir paskatas.

<sup>397</sup> Nagrinėdama priežastinio ryšio tarp vertinamos susietų pardavimų praktikos ir koncentracijos nebuvimą, Komisija teigia, kad dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto padidėjusio produktų asortimento ir GE pajėgumo po koncentracijos bus išplėsta susietų pardavimų taikymo sritis. Po koncentracijos susikūrus subjektas, pasinaudodamas dominuojančia padėtimi variklių rinkoje, galės išplėsti savo įtaką į *Honeywell* papildomų produktų rinkas, kuriose jis dar neužima dominuojančios padėties, ir išstumti iš jų konkurentus. Rinkos savybės nulemtų bent dalinį konkurentų išstūmimą.

<sup>398</sup> Ginčijamame sprendime Komisija taip pat pateikia keletą susietų pardavimų pavyzdžių.

#### b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

#### Išankstinės pastabos

<sup>399</sup> Komisija ginčijamame sprendime nurodė, kad po koncentracijos susikūrus subjektas, kitaip nei konkurentai, galės siūlyti klientams didelės talpos komercinės klasės orlaivių, didelės talpos regioninių orlaivių ir verslo klasės orlaivių įrangos pakuotes, sudarytas iš variklių, aviacijos ir ne aviacijos produktų. Ji konstatavo, kad po koncentracijos susikūrus subjektas būtų neabejotinai suinteresuotas tokiais veiksmais ir tikėtina, kad juos atliktų (ginčijamo sprendimo 350–404, 412–416, 432–434,

443 ir 444 ir 445–458 konstatuojamosios dalys). Dėl to būtų sukurta *Honeywell* dominuojanti padėtis aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, o GE dominuojanti padėtis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje būtų sustiprinta (ginčijamo sprendimo 458 konstatuojamoji dalis).

400 Komisijos motyvai pagrįsti tuo, kad reaktyviniai varikliai bei aviacijos ir ne aviacijos produktai yra priklausomi vieni nuo kitų ir visi naudojami gaminant orlaivį. Galutinis užsakovas, orlaivių naudotojas, turi visus juos tiesiogiai ar netiesiogiai įsigyti iš gamintojo. Komisija ginčijamame sprendime konstatavo, kad visi minėti produktai gali būti parduodami taikant susietų pardavimų praktiką, nes jų vartotojai iš esmės yra tie patys. Ji taip pat teigia, kad, palyginti su pagrindiniais konkurentais variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, ieškovės įmonių grupė yra finansiškai labai pajėgi (kiek tai susiję, žr. ginčijamo sprendimo 302–304, 323 ir 324 konstatuojamąsias dalis; taip pat žr. 398 ir paskesnes konstatuojamąsias dalis). Koncentracija leistų sumažinti aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimo pelną, siekiant padidinti užimamą rinkos dalį ir ateityje gauti didesnę pelną.

401 Visų pirma pažymėtina, kad šiuo atveju esminis Komisijos pateiktos susietų pardavimų analizės aspektas yra numanomas po koncentracijos susikūrusio subjekto elgesys. Iš to, kad ieškovė iki koncentracijos neveikė aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose, o *Honeywell* neveikė didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje, išplaukia, kad koncentracija minėtose rinkose neturėjo horizontalaus antikonkurencinio poveikio. Taigi *prima facie* koncentracija šiems rinkoms neturėjo jokio poveikio.

402 Be to, kalbant apie ginčijamo sprendimo 443 ir 444 konstatuojamosiose dalyse pateiktą Komisijos spėjimą, kad susieti pardavimai turės įtakos verslo klasės orlaivių variklių rinkai, pažymėtina, kad įrengtos bazės atžvilgiu ieškovės iki koncentracijos užimama rinkos dalis buvo tik 10–20 %, o *Honeywell* užėmė 40–50 % rinkos ir vos 0–10 % rinkos tebegaminamų orlaivių įrengtos bazės atžvilgiu (ginčijamo sprendimo 88 konstatuojamoji dalis). Net jei šiomis aplinkybėmis po koncentracijos susikūrus subjektas šiuos variklius parduotų susietus su aviacijos ir ne aviacijos produktais, išskyrus retus buvusios GE pagamintų variklių pardavimo atvejus, nebūtų priežastinio ryšio tarp koncentracijos ir susietų prekių pasiūlymų. Be to, kadangi ginčijamame sprendime nenurodyta, kad bent viena koncentracijos šalių gamina mažos talpos regioniniams orlaiviams skirtus variklius, visi po koncentracijos susikūrusio subjekto vykdomi susieti pardavimai regioninių orlaivių variklių rinkoje bus susiję tik su didelės talpos regioniniais orlaiviais.

403 Komisija ginčijamame sprendime konstatavo, kad kiekvienas regioniniams ir verslo klasės orlaiviams skirtas aviacijos produktas turi atskirą rinką, todėl egzistuoja atskiros visiems didelės talpos komercinės klasės ir kitiems orlaiviams skirtų ne aviacijos produktų rinkos. Jos argumentai, pagrindžiantys dominuojančios padėties skirtingų aviacijos produktų rinkose sukūrimą pasitelkiant susietus pardavimus, yra nepriimtini nė vienos aviacijos produktų, skirtų verslo klasės ir regioniniams orlaiviams, rinkos atžvilgiu. Darant prielaidą, kad tai įvyks tik po koncentracijos, jai priskirtini susieti pardavimai turės poveikį tik didelės talpos regioninių orlaivių rinkai. Taip pat yra nepagrįsti Komisijos argumentai, susiję su ne aviacijos produktais, kuriems, atsižvelgiant į orlaivius, kuriems jie skirti, dydį ir kitas savybes, Komisija nepriskyrė atskirų rinkų.

404 Iš esmės galima pritarti Komisijos išvadoms dėl susietų pardavimų didelės talpos komercinės klasės orlaivių sektoriuje, kuriame Komisija išskyrė atskiras reaktyvinių variklių ir aviacijos produktų rinkas.



405 Kalbant apie galimą koncentracijos poveikį didelės talpos komercinės klasės orlaivių ir regioninių orlaivių variklių, didelės talpos komercinės klasės orlaiviams skirtiems aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkoms, nagrinėtina, ar Komisija nustatė, kad po koncentracijos susikūrus subjektas galės vykdyti ginčijamame sprendime nurodytus susietus pardavimus, taip pat, ar įrodė tikimybę, kad po koncentracijos jis šią praktiką įgyvendins, dėl ko vienoje ar keliose susijusiose rinkose artimiausiu metu būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis (58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* 146–162 punktai).

406 Ieškovė pagrįstai nurodo, kad yra išskirtinos trys praktikos: tikrieji susieti pardavimai (vien komerciniu įpareigojimu pagrįsti susieti pardavimai – įsigyti du ar daugiau produktų iš karto), technologiniai susieti pardavimai (remiantis technologine produktų integracija susieti pardavimai) ir mišrūs susieti pardavimai (kai keletas produktų yra parduodami kartu palankesnėmis sąlygomis nei atskirai). Komisijos atlikta šių susietų pardavimų rūšių analizė atskirai pateikiama šiame sprendime. Visų pirma reikėtų išanalizuoti ginčijamame sprendime nurodytus praktinius apribojimus, turinčius įtaką su susietais pardavimais apskritai susijusiems Komisijos motyvams.

Dėl susietų pardavimų apskritai

407 Praktinė Komisijos analizės problema yra galimas variklių, aviacijos ir ne aviacijos produktų galutinio užsakovo nesutapimas.

- 408 Platformai, kuriai galimas tik vieno tipo variklis, variklį pasirenkantis orlaivių korpusų gamintojas laikytinas variklių bei SFE standartinių aviacijos ir ne aviacijos produktų gamintojo klientu. Tokiu atveju oro linijų bendrovėms lieka tik vienas pasirinkimas – pirkti orlaivį arba jo nepirkti.
- 409 Kai orlaivių korpusų gamintojas platformoje leidžia naudoti keletą variklių (alternatyvi platforma), oro linijų bendrovė gali pasirinkti vieną iš galimų variklių bei BFE ir SFE pasirinktinių aviacijos ir ne aviacijos produktų. Iš to išplaukia, kad orlaivių korpusų gamintojų atžvilgiu susieti pardavimai galimi platformoms, kurioms tinka tik vieno tipo variklis, pasirenkant iš GE gaminamų variklių bei *Honeywell* gaminamų SFE standartinių aviacijos ir ne aviacijos produktų, o oro linijų bendrovių atžvilgiu susieti pardavimai galimi alternatyvioms platformoms, pasirenkant iš GE gaminamų variklių ir *Honeywell* BFE ar SFE pasirinktinių produktų.
- 410 Iš to išplaukia, kad tikrieji susieti pardavimai galimi tik nurodytais atvejais: t. y. kai variklį besirenkantys bei aviacijos ir ne aviacijos produktų užsakovai yra tie patys asmenys.
- 411 Ginčijamame sprendime nenagrinėtas šio sprendimo 408 punkte nurodytas aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimo skatinimas, pasitelkiant mišrius susietus pardavimus. Ginčijamo sprendimo 349 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė 350 ir paskesnėse konstatuojamosiose dalyse pateiktą SFE pasirinktinių ir BFE produktų analizę ir teigė, jog „tai, kad atsižvelgiant į jų pozicijas rinkoje GE ir

*Honeywell* produktai vieni kitus papildo, po koncentracijos susikūrusiam subjektui jie suteiks pagrįstą paskatą ir leis vykdyti susietus pardavimus ar vidinį subsidijavimą, parduodant produktus abiejų grupių užsakovams“.

412 Taip pat kyla neaiškumų dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto galimybių sudarant susietus pardavimus vieno tipo variklių platformoms skatinti BFE ir BFE pasirinktinių produktų pardavimą, nes jis įsipareigoja orlaivių korpuso gamintojui parduoti variklį už nustatytą kainą, neatsižvelgiant į oro linijų bendrovių BFE aviacijos ir ne aviacijos produktų pasirinkimą.

413 Iš ginčijamo sprendimo 391 konstatuojamosios dalies išplaukia, kad iš anksto nustatyta variklio kaina nepanaikina po koncentracijos susikūrusio subjekto susietų pardavimų vykdymo galimybės, bet juos itin apribodama apsunkina jų vykdymą.

414 Be to, vykstant administracinei procedūrai koncentracijos šalys nurodė, kad praktinių problemų kyla dėl to, jog kuriamo orlaivio platformai skirti varikliai parenkami anksčiau nei SFE aviacijos ir ne aviacijos produktai (žr. ginčijamo sprendimo 371 konstatuojamąją dalį). Atsikirdama į kritiką, Komisija ginčijamame sprendime pateikė pavyzdžius, kai varikliai bei aviacijos ir ne aviacijos produktai buvo pasirinkti tuo pat metu (372 konstatuojamoji dalis), ir priėjo išvadą, kad „siekiant sudaryti susietus pardavimus, sistemų pasirinkimo laiką galima suderinti“ (373 konstatuojamoji dalis).

- 415 Iš minėtų ginčijamajame sprendime Komisijos pateiktų ir ieškovės neginčytų aplinkybių išplaukia, kad susieti pardavimai galimi skiriantis produktų pasirinkimo laikui. Vis dėlto, kadangi nagrinėjama komercinė praktika yra nebūdinga nagrinėjamų rinkų *modus operandi*, savo klientų atžvilgiu ją taikanti įmonė turi skirti papildomų komercinio pobūdžio pastangų.
- 416 Nors minėtos problemos nedaro susietų pardavimų neįmanomų, ši komercinė praktika yra mažiau tikėtina ir sunkiau pritaikoma praktikoje.

#### Dėl tikrųjų susietų pardavimų

- 417 Komisija teigia, kad variklis arba aviacijos ir ne aviacijos produktas gali būti susietų pardavimų pagrindinis produktas, t. y. esminis komponentas arba pasirenkamasis, kurį po koncentracijos susikūrus subjektas atsisakytų parduoti atskirai nuo kitų produktų (ginčijamo sprendimo 351 ir 415 punktai).
- 418 Atsižvelgiant į šio sprendimo 408–410 punktuose nurodytas priežastis, tikrieji susieti pardavimai galimi, tik jei produktų pirkėjai sutampa. Pažymėtina, kad jie galimi labai ribota apimtimi, kai alternatyviai platformai skirti varikliai bei aviacijos ir ne aviacijos produktai yra BFE ar SFE pasirenkamieji produktai. Susieti pardavimai galimi tik dėl technologinių ar kitų priežasčių, kai oro linijų bendrovė yra linkusi rinktis po koncentracijos susikūrusio subjekto gaminamus variklius, o tokia

strategija verstų ją įsigyti jo parduodamus BFE aviacijos ir ne aviacijos produktus. Taip pat pažymėtina, kad ginčijamame sprendime Komisija nepateikė tyrimo, skirto nustatyti, kurių platformų ir (arba) produktų atžvilgiu ši komercinė strategija būtų veiksminga.

419 Atkreiptinas dėmesys į šio sprendimo 362 punkte nurodytą Komisijos neatliktą koncentracijos poveikio atskiroms aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkoms analizę. Taip pat atsižvelgtina į galimą tikrųjų susietų pardavimų žalingą komercinį poveikį, nes produktų pasirinkimas dažniausiai yra ne absoliutus, o lyginamasis. Potencialus klientas gali nuspręsti neįsigyti vieno ar kito po koncentracijos susikūrusio subjekto gaminamo variklio, kurio atžvilgiu galimas nedidelis palankumas. Kadangi Komisija ginčijamame sprendime neatliko nuodugnaus tikrųjų susietų pardavimų vykdymo praktikos tyrimo, nenustatyta, ar po koncentracijos susikūrusis subjektas galėtų įgyvendinti tikruosius susietus pardavimus, kurių pagrindinis produktas yra alternatyvioms platformoms skirti varikliai.

420 Kalbant apie galimybę susieti vieno tipo variklį naudojančio orlaivio variklius su SFE standartiniais aviacijos ir ne aviacijos produktais, reikėtų pažymėti, kad Komisija nepateikė konkrečių numatytų veiksnių pavyzdžių. Dėl konkrečių rinkų analizės nebuvimo jos svarstymai nėra pakankamai tikslūs pagrįsti išvadą. Komisija padarė išvadą, kad ieškovė užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje ir kad konkurencija joje buvo pakankamai stipri. Todėl, jei orlaivių korpusų gamintojas būtų priverstas pasirinkti po koncentracijos susikūrusio subjekto SFE aviacijos ir ne aviacijos produktus, tai jam turėtų neigiamų komercinių pasekmių, kai tam tikrais atvejais orlaivių korpusų gamintojas galėtų būti skatinamas įsigyti kito gamintojo produktus. Ginčijamame sprendime Komisija neatsižvelgė į tokią galimybę ir nenustatė, kad pasitelkiant tikruosius susietus pardavimus būtų galima parduoti didelės talpos komercinės klasės orlaivių platformoms skirtus SFE produktus.

421 Komisija ginčijamo sprendimo 415 konstatuojamojoje dalyje pateikia vieną konkretų pavyzdį, kada skatinant variklių pardavimą buvusios *Honeywell* gaminami aviacijos ir ne aviacijos produktai galėtų būti parduodami susieti su po koncentracijos susikūrusio subjekto gaminamais varikliais. Ji teigia, kad „po koncentracijos susikūrus subjektas galėtų su varikliais susieti parduodamus produktus, kurių 100 % rinkos priklauso *Honeywell* (pavyzdžiui, *EGPWS*). Oro linijų bendrovės galėtų įsigyti minėtus produktus tik pirkdamos po koncentracijos susikūrusio subjekto gaminamą variklį“. Kalbėdama apie galimybę taikyti šį spaudimą orlaivių korpusų gamintojams, 416 konstatuojamojoje dalyje Komisija ne taip kategoriškai teigia, kad „parduodama susietus produktus orlaivių korpusų gamintojams GE gali sustiprinti dominuojančią padėtį“.

422 Pastebėtina, kad, Komisijos manymu, po koncentracijos susikūrus subjektas galės vykdyti nenorinčių pirkti jo variklių klientų komercinį šantažą, atsisakydamas parduoti jiems sąlygiškai nebrangius, bet būtinus aviacijos produktus. Nors ieškovės užsakovai, oro linijų bendrovių ir orlaivių korpusų gamintojai, neatsilaikytų prieš ieškovės, o juo labiau prieš po koncentracijos susikūrusio subjekto spaudimą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje (žr. ginčijamo sprendimo 274 ir paskesnes konstatuojamąsias dalis bei 224–228 konstatuojamąsias dalis), Komisija nenustatė, kad jie būtų nebe pajėgūs pasipriešinti tokios praktikos taikymui.

423 Iš 253–256 konstatuojamųjų dalių išplaukia, kad rinkoje buvo *Honeywell* gamintą *EGPWS* produktą galinčių pakeisti produktų. Nė vieno tų produktų nebuvo parduota pakankamai daug. Remdamasi *Thales*, Komisija teigia, jog didžiausia gaminamų produktų patekimo į rinką kliūtis yra pripažintos reputacijos neturėjimas. Tačiau jei po koncentracijos susikūrus subjektas vykdytų pardavimo nutraukimui prilygstančią tikraisiais susietais pardavimais pagrįstą tvirtą komercinę politiką, klientai pasirinktų kitą, prastesnę už *Honeywell* gamintą *EGPWS*, produktą, užuot įsigydami nepageidaujamą variklį. Pažymėtina, kad Komisija turėjo išnagrinėti tokį atvejį. Ji nesvarstė ir neatmetė galimybės, kad užsakovai rinktųsi, kaip 2001 m. sausio

mėnesį tai padarę *Airborne, Universal Avionics* gaminamą TAWS sistemą (*Terrain Avoidance Warning System*), tik nurodė, kad, anot *Rockwell*, siekdama laimėti konkursą *Universal Avionics* su ja nebendradarbiavo (ginčijamo sprendimo 256 konstatuojamoji dalis). Pastaroji aplinkybė nesusijusi su tuo, ar *Universal Avionics* produktas laikytinas perspektyvia *Honeywell* gaminamos sistemos alternatyva.

424 Galiausiai, vadovaudamasi Teisingumo Teismo sprendimu *Komisija prieš Tetra Laval* (šio sprendimo 60 punktas) patvirtintu 58 punkte minėtu sprendimu *Tetra Laval prieš Komisiją*, Komisija turėjo atsižvelgti į galimą EB 82 straipsnyje įtvirtinto piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimo atgrasomąjį poveikį nagrinėjamos rinkoms.

425 Kadangi įgyvendinant tikraisiais susietais pardavimais pagrįstą strategiją po koncentracijos susikūrusio subjekto atliekami veiksmai komerciniu požiūriu laikytini kraštutiniais, Komisija privalo įvertinti Bendrijos teisėje įtvirtinto piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi draudimo poveikį jo ketinimams taikyti minėtą praktiką. Į tai neatsižvelgdama Komisija padarė teisės klaidą ir akivaizdžią vertinimo klaidą, kurios iškreipė analizę.

426 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad Komisija neįrodė, jog po koncentracijos susikūrus subjektas vykdytų tikruosius susietus pardavimus, be to, šio aspekto analizė yra iškreipta keleto akivaizdžių vertinimo klaidų.

## Dėl technologinių susietų pardavimai

- 427 Nagrinėdama technologinius susietus pardavimus, Komisija remiasi įvairių aviacijos produktų integracija ir būsimu *More Electric Aircraft Engine* projektu (ginčijamo sprendimo 291 konstatuojamoji dalis) bei pripažįsta, kad „dar nėra visiškos variklio ir jo sistemų integracijos“. Komisija teigia, kad tokia integracija, kaip viena projekto dalių, galima „netolimoje ateityje“, bet nepateikia jokių projekto detalių ir nenurodo apytikrės numatomos integracijos datos. Remdamasi tik būsima minėto projekto eiga, ji daro išvadą, kad galimo inovacijų partnerio *Honeywell* nebuvimas dar labiau sustiprins ieškovės dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje (ginčijamo sprendimo 417 ir 418 konstatuojamosios dalys).
- 428 Minėtų Komisijos motyvų nepagrindžia neatsižvelgiant į konkrečius tokią raidos kryptį galinčius lemti minėto projekto aspektus atlikta abstrakti rinkos raidos prognozė.
- 429 Remiantis 58 punkte minėtu sprendimu *Tetra Laval prieš Komisiją* (115 ir paskesni punktai), kurį Teisingumo Teismas palaikė 60 punkte minėtame sprendime *Komisija prieš Tetra Laval* (39 ir paskesni punktai), Komisija privalėjo padaryti įrodymais pagrįstą pakankamai tikėtiną išvadą, kad netolimoje ateityje bus atlikti numatyti veiksmai, kurie sukurs ar sustiprins dominuojančią padėtį, tačiau to nepadarė. Komisijos motyvus silpnina susijusioms rinkoms galinčios turėti įtaką variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų technologinės integracijos nuodugnios analizės nebuvimas. Komisija privalėjo pateikti logiškai išvedamus numanomus



raidos scenarijus, rodančius, kaip nukentėtų konkurencija susijusiose rinkose, atlikti konkrečių rinkų tikėtinos raidos analizę ir pateikti įtikinamų įrodymų, kad dėl koncentracijos jose būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis.

- 430 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikėtų konstatuoti, jog Komisija neįrodė, kad pasitelkęs technologinio pobūdžio suvaržymus po koncentracijos susikūrus subjektas iškart po koncentracijos ar sąlygiškai netolimoje ateityje galės susieti aviacijos ir (arba) ne aviacijos produktų pardavimą su variklių pardavimu.

#### Dėl mišrių susietų pardavimų

- 431 Pažymėtina, kad po koncentracijos susikūrus subjektas gali sumažinti mišriais susietais pardavimais kartu parduodamų produktų kainas, atsižvelgiant į šio sprendimo 408–411 punktuose pateiktas išvadas dėl sąlygos, kad pirkėjas būtų vienas asmuo, ir 414 bei 415 punktuose pateiktas išvadas dėl įvairių orlaivio komponentų užsisakymo laiko. Ekonominių santykių dalyvis visuomet gali prekiauti keleto paprastai atskirai parduodamų produktų rinkiniais.
- 432 Minėtas pasiūlymas turi ekonominį poveikį rinkai, jei jį priimančys klientai nepageidauja, kad produktai būtų parduodami po vieną. Todėl Komisija privalėjo įrodyti, kad po koncentracijos susikūrus subjektas nesutiktų, kad jo siūlomą rinkinį sudarantys produktai būtų parduodami po vieną. Be to, kaip jau minėta, Komisija turėjo nustatyti po koncentracijos susikūrusio subjekto mišrių susietų pardavimų vykdymo tikimybę.

- 433 Įsidėmėtina, kad 58 punkte minėtame sprendime *Tetra Laval prieš Komisiją* Teisingumo Teismas pareiškė labai aiškią nuomonę dėl įrodymų: grįsdama savo analizę tuo, kad dėl būsimų įmonės veiksmų bus sukurta dominuojanti padėtis, Komisija turi pateikti „įtikinamų įrodymų“ (ypač žr. minėto sprendimo 154 ir paskesnius punktus). Patvirtindamas minėto Pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, Teisingumo Teismas konstatavo, kad nenustatydamas tam tikro reikalaujamo įrodymų standarto Pirmosios instancijos teismas atkreipė dėmesį į svarbiausią įrodymų funkciją – įtikinamai įrodyti argumento, arba šiuo atveju sprendimo dėl koncentracijos, teisingumą (60 punkte minėtame sprendime *Komisija prieš Tetra Laval* 41 punktą).
- 434 Ginčijamame sprendime svarstydamą po koncentracijos susikūrusio subjekto susietų pardavimų vykdymo tikimybę Komisija pasitelkė tris skirtingus motyvus.
- 435 Visų pirma ji teigė, kad susijusiose rinkose *Honeywell* jau yra naudojusi analogišką praktiką (žr., *inter alia*, ginčijamo sprendimo 361–370 konstatuojamąsias dalis). Pažymėtina, kad „*Honeywell* vykdomą produktų integraciją“ (ginčijamo sprendimo 289–292 konstatuojamosios dalys) ir „*Honeywell* susietų pardavimų praktiką“ (ginčijamo sprendimo 293–297 konstatuojamosios dalys) Komisija laikė susijusiomis su nagrinėjamu klausimu.
- 436 Antra, anot Komisijos, kai iš nusistovėjusių ekonominio pobūdžio teorijų, ypač „Cournot efekto“ (žr., *inter alia*, ginčijamo sprendimo 374–376 konstatuojamąsias dalis), išplaukia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas turėtų ekonominių paskatų užsiimti Komisijos numatyta praktika, nebūtina remtis ekonominiu modeliu.

437 Trečia, Komisija daro prielaidą, kad, atsižvelgiant į po koncentracijos susikūrusio subjekto strateginį tikslą padidinti savo galią atskirose rinkose, kuriose jis veikia, susieti pardavimai yra ekonominiu požiūriu protinga ir tikėtina strategija (ypač žr. ginčijamo sprendimo 353, 379, 391 ir 398 punktus). Atsakydama į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą, Komisija posėdyje nurodė, kad ji rėmėsi dvejopomis paskatomis – ieškovės komercine padėtimi ir po koncentracijos susikūrusio subjekto strateginiais veiksmais.

438 Toliau nagrinėjami trys ginčijamame sprendime šiuo klausimu Komisijos pateikti motyvai.

— Dėl ankstesnės praktikos

439 Visų pirma pažymėtina, kad Komisijos pateikti senesnės praktikos pavyzdžiai yra susiję su numatomais *Honeywell* gaminamų aviacijos ir ne aviacijos produktų susietais pardavimais (ginčijamo sprendimo 362–365 ir 367 konstatuojamosios dalys). Net jei šie pavyzdžiai yra pakankamai pagrįsti, jie neįrodo, kad po koncentracijos susikūres subjektas gali ir turi komercinių paskatų vykdyti susietus variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimus. Kadangi varikliai yra daug brangesni už aviacijos ir ne aviacijos produktus, mišrių susietų pardavimų komercinė dinamika skiriasi, atsižvelgiant į tai, ar jie sudaryti vien iš aviacijos ir ne aviacijos produktų, ar įtraukiami ir varikliai. Taigi vien remiantis aviacijos ir ne aviacijos produktų pavyzdžiais neįmanoma nustatyti, kad variklius apimanti mišrių susietų pardavimų praktika būtų tokia pat perspektyvi ir komerciškai naudinga po koncentracijos susikūrusiam subjektui.

440 Vienintelis konkretus Komisijos pateiktas susijusių variklių bei aviacijos ir (arba) ne aviacijos produktų pardavimo pavyzdys, kai <...>, verslo klasės orlaivis (žr. ginčijamo sprendimo 368 konstatuojamąją dalį). Tačiau paskutiniame 368 konstatuojamosios dalies sakinyje Komisija pripažįsta, kad nagrinėjamas orlaivių korpusų gamintojas <...>. Šis ginčijamame sprendime pateiktas pavyzdys neįrodo, kad *Honeywell* galėjo sėkmingai vykdyti susietus variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimus. Atvirkščiai, tai, kad <...> šiuo atžvilgiu tiesiogiai paneigia Komisijos argumentą.

441 Ginčijamo sprendimo 366 ir 367 punktuose Komisija teigia, kad *Honeywell* galimybė intensyviai vykdyti susietus variklių bei aviacijos ir (arba) ne aviacijos produktų pardavimus atsirado neseniai, 1999 m. susijungus *Honeywell* ir *AlliedSignal*. Tai paaiškina, kodėl Komisija rado tik vieną tokių susietų pardavimų pavyzdį, tačiau norint įrodyti ankstesnės praktikos būsimą taikymą išlieka pareiga pateikti jo tikimybę pagrindžiančius įtikinamus pavydžius.

442 Be to, didelės talpos komercinės klasės orlaivių sektorius, kuriame po koncentracijos susikūrus subjektas gali pradėti vykdyti susietus pardavimus, ir verslo klasės orlaivių sektorius labai skiriasi, nes dideli verslo klasės orlaiviai variklių atžvilgiu yra alternatyvios platformos, o variklių gamintojo užsakovas – oro linijų bendrovė; o verslo klasės orlaiviuose visuomet galima naudoti tik vieno tipo variklį, kurio užsakovas yra orlaivių korpusų gamintojas.

443 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia daryti išvadą, jog Komisijos pateikti ankstesnės *Honeywell* praktikos pavyzdžiai neįrodė tikimybės, kad po koncentracijos

susikūres subjektas vykdytų mišrius susietus buvusios GE gaminamų variklių ir buvusios *Honeywell* aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimus.

— Dėl ekonominės analizės

<sup>444</sup> Nagrinėdama antrą su ekonominiiais modeliais susijusį motyvą, ieškovė teigia, kad pranešime apie kaltinimus Komisija vadovavosi Choi modeliu, kuriuo remiantis daug skirtingų produktų gaminanti po koncentracijos susikūrusio subjekto tipo įmonė gali ir turi paskatų vykdyti mišrius susietus pardavimus. Ji taip pat teigia, kad Komisija vėliau nebesirėmė šiuo modeliu ginčijamame sprendime. O Komisija Pirmosios instancijos teisme teigė, kad ji Choi modeliu nesirėmė ir jo neatmetė, teigdama, kad po koncentracijos susikūrusio subjekto paskatos vykdyti mišrius susietus pardavimus išplaukia iš ginčijamo sprendimo teksto (ypač žr. ginčijamo sprendimo 374–376 konstatuojamąsias dalis, kuriose minimas „Cournot efektas“).

<sup>445</sup> Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad ginčijamo sprendimo 352 konstatuojamojoje dalyje Komisija teigė, jog nebuvo būtina remtis administracinės procedūros metu pateiktais modeliais. Be to, bylą nagrinėjantis pareigūnas pranešime nurodė, kad Komisija sprendimo projekte nebesiremia Choi modeliu.

<sup>446</sup> Choi modelį Komisija netiesiogiai paminėjo ginčijamo sprendimo 352 konstatuojamojoje dalyje: „įvairios ekonominės analizės, įskaitant vieno iš trečiųjų asmenų parengtą mišrių susietų pardavimų ekonominį modelį, yra teoriškai prieštaringos“. O ieškovė teigia, kad pranešime apie kaltinimus Komisija pateikė nuodugnų Choi modelio įvertinimą ir neabejotinai rėmėsi juo, grįsdama savo išvadas dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto spėjamų veiksmų bei jų ekonominių pasekmių.

Nors šiuo atveju Komisija nepaneigė Choi modelio įrodomosios vertės, ji nesirėmė juo ginčijamame sprendime. Konstatuotina, kad ginčijamame sprendime nesiremiamą jokių ekonominiu modeliu, turimų susijusių duomenų pagrindu analizuojant tikėtinas koncentracijos, apie kurią buvo pranešta, pasekmes.

447 Todėl nagrinėtina, ar Komisija, nenaudodama jokie ekonominio modelio, įrodė, kad po koncentracijos susikūrus subjektas turėjo paskatų vykdyti mišrius susietus pardavimus.

448 Ginčijamo sprendimo 349–355 konstatuojamosiose dalyse, kuriuose pateikiamas dėl susietų pardavimų sukuriama dominuojančios padėties aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose paaiškinimas, Komisija apsiriboja subjektyviu priežasčių, kodėl po koncentracijos susikūrus subjektas galėtų vykdyti susietus pardavimus, paaiškinimu. Kiek tai susiję su SFE standartiniais produktais, ji nurodo „naujo subjekto galimybes parduoti produktų rinkinius orlaivių korpusų gamintojams“ (349 konstatuojamoji dalis). Komisija teigia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas „gali parduoti iki tol nesusietų (BFE ir SFE pasirinktinių) produktų rinkinius, kurie negali būti pakeisti kitų gamintojo produktais“ (350 konstatuojamoji dalis), gali „skatinti *Honeywell* gaminamų BFE ir SFE pasirinktinių produktų pardavimą, įtraukdamas juos į didesnius variklių ir papildomų GE paslaugų rinkinius (350 konstatuojamoji dalis), ir „gali nustatyti tokią rinkinių kainą, kuri skatintų užsakovus įsigyti GE gaminamus variklius ir *Honeywell* gaminamus BFE ir SFE pasirinktinius produktus, užuot pirkus analogiškus produktus iš konkurentų“ (353 konstatuojamoji dalis).

449 Ginčijamo sprendimo 349–355 konstatuojamosiose dalyse nagrinėdama po koncentracijos susikūrusio subjekto paskatą įgyvendinti minėtą praktiką, Komisija

nepateikia tokios paskatos egzistavimo po koncentracijos tikimybės įrodymų ir analizės. 349 konstatuojamojoje dalyje Komisija teigia, kad „dėl papildomo GE ir *Honeywell* siūlomų produktų pobūdžio ir jų padėties rinkose po koncentracijos susikūrus subjektas įgyja galimybę ir ekonomiškai pagrįstą paskatą abiejų kategorijų užsakovams vykdyti susietus pardavimus ir vidinį subsidijavimą“, tačiau nepaaiškina, kodėl šių veiksmų pakanka atsirasti paskatai. 354 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodo, kad „po koncentracijos susikūrusio subjekto paskatos vykdyti susietus pardavimus per trumpą ar vidutinio ilgio laikotarpį gali keistis, pavyzdžiui, kai yra sukuriamos naujos orlaivių platformos ar nauji aviacijos produktai“, bet nepaaiškina, kas sukelia šias paskatas ir kuo juos skiriasi iki numatomo pasikeitimo bei po jo.

450 Atitinkamai iš 349–355 konstatuojamųjų dalių neišplaukia, kad po koncentracijos susikūrus subjektas turės paskatą vykdyti susietus pardavimus. Tačiau skyriuje „2) Su susietais pardavimais susiję šalių argumentai“ Komisija pateikia kitus motyvus. Vienas šio skyriaus skirsnis yra pavadintas „Susietų pardavimų „Cournot efektas“. „Cournot efektas“ yra ekonominė teorija, nagrinėjanti didelį produktų asortimentą turinčios įmonės pranašumą mažiau rūšių produktų gaminančių konkurentų atžvilgiu. Šį pranašumą lemia tai, kad ji gali siūlyti nuolaidas visiems parduodamiems produktams už jų pardavimą gaunamo pelno sąskaita. Ši produktų pardavimą skatinanti praktika yra jai naudinga.

451 Minėtame skyriuje esančiose 374–376 konstatuojamosiose dalyse Komisija pateikia atsikirtimus į konkurencijos šalių pateiktus prieštaravimus, kad „paskatos sumažinti atitinkamų produktų kainas yra nedidelės, nes orlaivių paklausa „neelastinga“ variklių ir kitų sudedamųjų dalių kainos atžvilgiu, o orlaivio kaina yra tik vienas iš daugelio oro linijų bendrovių papildomo orlaivio pasirinkimo veiksmių“.

- 452 375 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad ji nelaiko orlaivių įrangos ir komponentų paklausos „visiškai neelastinga“, ir 376 konstatuojamojoje dalyje teigė, kad kiekvieno subjekto produktų paklausa visada yra „elastinga“. Tai išvedama iš to, kad „ir nepaveikiantys bendros orlaivių, jų variklių ar kitų komponentų paklausos susieti pardavimai turi įtakos rinkos perskirstymui ir jos dalių pasikeitimui po koncentracijos susikūrusio subjekto naudai“.
- 453 Komisijos manymu, iš pateiktų argumentų išplaukia, kad, neatsižvelgiant į kiekvieno orlaivio įrangos elemento paklausos „elastingumą“, po koncentracijos susikūrus subjektas turėtų „Cournot efekto“ nulemtas paskatas vykdyti mišrius susietus pardavimus. Tačiau prie ieškinio pridėtame 2001 m. rugpjūčio mėnesio naujienų biuletenyje *Rolls-Royce* pasitelkta konsultacinė įmonė *Frontier Economics* nustatė, kad siekiant remiantis „Cournot efektu“ nustatyti tokius faktus, būtina atlikti kainos dydžio pasikeitimo, tikėtino pardavimo pasikeitimo, išlaidų ir rinkos dalyvių pelno maržų nuodugnią empirinę analizę.
- 454 Pažymėtina, kad administracinės procedūros metu pati Komisija pripažino, jog jos teiginiams įrodyti yra reikalinga ekonominė analizė. Pranešimo apie kaltinimus 526–528 punktai yra identiški ginčijamo sprendimo 374–376 konstatuojamosioms dalims, išskyrus pranešimo apie kaltinimus 528 punkte minėtą 175 išnašą, kurioje Komisija nurodė, kad profesorius Choi išplėtojo situacijos, kai minėtų produktų paklausa yra „neelastinga“, analizei skirtą modelį. Ši analizė atskleidė, kad susieti pardavimai galėjo turėti antikoncepcinį poveikį.
- 455 Ieškovė nurodo prie pranešimo apie kaltinimus ir ieškinio pridėtus kitų ekonomistų Nalebuff, Rey ir Shapiro pranešimus, kurie parodo, kad, kitaip nei teigia profesorius Choi, po koncentracijos susikūrus subjektas neturės paskatų nuolat vykdyti susietus pardavimus. Profesoriai Nalebuff ir Rey kritikuoja su rinkos savybėmis susijusias



profesoriaus Choi pamatines prielaidas. Anot profesoriaus Rey, remiantis Choi modeliu ir atsižvelgiant į pradinius parametrus, galima gauti skirtingus rezultatus.

456 Darytina išvada, kad neatlikus ekonomistų pateiktų išvadų turinio nuodugnaus vertinimo ir profesorių Nalebuff, Rey ir Shapiro analizių svarbumo palyginimo su profesoriaus Choi analize, liko neatsakyta į klausimą, ar „Cournot efektas“ po koncentracijos susikūrusiam subjektui gali suteikti paskatas vykdyti susietus pardavimus. Komisijos išvada dėl paskatų atsiradimo tikimybės tiesiogiai ir savaime suprantamai neišplaukia ir „Cournot efekto“ ekonominės teorijos.

457 Be to, su susietų pardavimų vykdymu susiję svarstymai rodo, kad Komisijos išvados negali išplaukti iš „Cournot efekto“.

458 Administracinės procedūros ir teismo nagrinėjimo metu ieškovė teisingai nurodė, kad mišrūs susieti CFMI variklių pardavimai, siekiant padidinti *Honeywell* pelną, negalimi, nes *Snecma* nesuinteresuota suteikti nuolaidas, atsisakydama dalies pelno. Ginčijamame sprendime Komisija tinkamai neatsižvelgė į šios aplinkybės komercinį poveikį po koncentracijos susikūrusio subjekto paskatoms vykdyti susietus pardavimus. Ginčijamo sprendimo 393 konstatuojamojoje dalyje ji teigė, jog nėra priežasčių, dėl ko minėti veiksmai būtų nepriimtini su GE nekonkuruojančiai *Snecma*.

459 Jei siekdama padidinti susietus po koncentracijos susikūrusio subjekto gaminamų variklių bei aviacijos ir ne aviacijos produktų pardavimus *Snecma* sutiktų su CFMI gaminamų variklių kainos sumažinimu, jai tai būtų naudinga tiek, kiek padidėtų jos gaminamų variklių pardavimas. Todėl „Cournot efektas“ neveiktų visų *Snecma* parduodamų produktų atžvilgiu. Net jei susietų pardavimų vykdymo paskatos būtų nulemtos „Cournot efekto“, konstatuotina, kad 393 konstatuojamojoje dalyje pateikti Komisijos motyvai nepagrindžia išvados, jog *Snecma* ir po koncentracijos susikūrusio subjekto komerciniai interesai sutampa.

460 Todėl užsakovams teikiamos su mišriais susietais CFMI gaminamų variklių pardavimais susijusios variklių kainų nuolaidos būtų finansuojamos išimtinai GE. Kitaip tariant, kadangi *Snecma* neturi komercinio intereso prisidėti prie nuolaidų finansavimo, absoliutus nuolaidų dydis, atsižvelgiant į GE dalį bendroje įmonėje, būtų atimamas iš pusės CFMI gaminamo variklio kainos. Taigi susietų pardavimų nulemtas po koncentracijos susikūrusio subjekto svertas didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje CFMI gaminamų variklių atžvilgiu būtų mažesnis nei GE gaminamų variklių atžvilgiu.

461 Todėl CFMI variklių mišrūs susieti pardavimai būtų kur kas mažiau pelningi po koncentracijos susikūrusiam subjektui nei jo paties gaminamų variklių susieti pardavimai. Be to, norėdama įrodyti galimą „Cournot efekto“ veikimą CFMI gaminamų variklių mišrių susietų pardavimų atžvilgiu, Komisija turėtų atlikti atskirą 460 punkte minėtų veiksmų analizę.

462 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir nesant ginčijamame sprendime Komisijos paminėtos „Cournot efekto“ teorijos nuodugnios ekonominės analizės nagrinėjamų aplinkybių atžvilgiu, nereikėtų daryti išvados, kad po koncentracijos susikūrus subjektas vykdys mišrius susietus pardavimus. Jei Komisija būtų įrodžiusi, kad nagrinėjamu atveju veikia „Cournot efektas“, ji būtų galėjusi pateikti įtikinamų įrodymų 58 punkte minėto sprendimo *Tetra Laval prieš Komisiją* prasme. Tačiau vien aprašydama numanomas po koncentracijos esančias ekonomines sąlygas rinkoje Komisija neirodė po koncentracijos susikūrusio subjekto mišrių susietų pardavimų vykdymo tikimybės.

— Dėl numatomų veiksmų strateginio pobūdžio

463 Trečia, Pirmosios instancijos teisme Komisija nurodė, kad jos pateiktas susietų pardavimų ir jų vykdymo tikimybės apibūdinimas turi būti suprantamas atsižvelgiant į tai, kad po koncentracijos susikūrus subjektas susietus pardavimus vykdytų strategiškai, siekdamas išstumti savo konkurentus. Ieškovė kritikuoja Komisijos bandymą ištaisyti argumentavimo spragas teismo nagrinėjimo metu, teigdama, kad minėtas ginčijamo sprendimo išvadų vertinimas yra nepriimtinas kaip nagrinėjant bylą suformuluota interpretacija. Pažymėtina, kad Komisija ginčijamame sprendime nemanė, jog pasinaudodamas vidiniu subsidijavimu po koncentracijos susikūrus subjektas susietus pardavimus vykdytų strategiškai, siekdamas išstumti konkurentus (ypač žr. 353, 379, 391 ir 398 konstatuojamąsias dalis). Atitinkamai reikėtų išnagrinėti kitus ieškovės pateiktus argumentus.

464 Visų pirma pažymėtina, kad 60 punkte minėtame sprendime *Komisija prieš Tetra Laval* Teisingumo Teismas, kaip ir Pirmosios instancijos teismas, konstatavo, jog

tokiu atveju būtina padaryti įtikinamais įrodymais pagrįstą pakankamai tikėtiną išvadą, kad bus atliekami numanomi po koncentracijos susikūrusio subjekto veiksmai (taip pat žr. šio sprendimo 64 punktą).

465 Šio sprendimo 462 punkte (taip pat žr. 432 punktą) buvo konstatuota, kad remdamasi objektyviomis komercinėmis ir ekonominėmis bylos aplinkybėmis Komisija nenustatė, jog po koncentracijos susikūres subjektas bus neabejotinai suinteresuotas vykdyti mišrius susietus pardavimus. Komerciniu požiūriu po koncentracijos susikūres subjektas gali įgyvendinti įvairias komercines strategijas. Nors jis galėtų pasirinkti ir Komisijos numatytą komercinę strategiją, vienas iš galimų variantų būtų trumpalaikis pelno maksimizavimas atskirų produktų atžvilgiu, pasiekiant didžiausią galimą pelno maržą.

466 Atsižvelgiant į tai, kad neįrodytos po koncentracijos susikūrusio subjekto ekonominės paskatos, Komisija ginčijamame sprendime privalėjo pateikti įrodymų, jog po koncentracijos susikūres subjektas strategiškai atsisakytų gaunamo pelno, siekdamas didesnio būsimo pelno. Atsižvelgiant į aplinkybes, tokie įrodymai, pavyzdžiui, galėtų būti įsigyjant *Honeywell* ieškovės direktorių tarybos turėtą minėtą tikslą liudijantys vidaus dokumentai. Pažymėtina, kad Komisija, kaip teigė ieškovė, nepateikė įrodymų, jog po koncentracijos susikūres subjektas priėmė minėtą strateginį sprendimą. Ginčijamame sprendime Komisija tik padarė nepagrįstą prielaidą, kad po koncentracijos susikūres subjektas tikrai įgyvendintų tokią praktiką, kaip strateginį tikslą nustatydamas susietų pardavimų kainas ir vykdydamas vidaus subsidijavimą (ypač žr. 353, 379, 391 ir 398 konstatuojamąsias dalis). Manymo, kad po koncentracijos susikūres subjektas priimtų tokį strateginį sprendimą, nepakanka padaryti išvadą, kad jis iš tikrųjų būtų taip pasielgęs ir dėl to būtų sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis skirtingose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose.

- 467 Komisija Pirmosios instancijos teisme teigė, kad, vertinant numanomų ieškovės veiksmų tikimybę, atsižvelgtina į jų strateginį komercinį tikslą. Šis teiginys, paaiškinantis, kodėl Komisija nesirėmė jokių ekonominiu modeliu, neatstoja įrodymų nebuvimo, kad siekdama šio tikslo ieškovė vykdys minėtą komercinę politiką.
- 468 Paminėtina, kad, remiantis 58 punkte minėtu sprendimu *Tetra Laval prieš Komisiją*, Komisija turėjo atsižvelgti į galimą EB 82 straipsnyje įtvirtintų nuobaudų už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi atgrasomąjį poveikį po koncentracijos susikūrusiam subjektui (žr. šio sprendimo 70 ir paskesnius punktus). Kadangi ginčijamame sprendime į šį veiksnių nebuvo atsižvelgta, mišrių susietų pardavimų vertinimas laikytinas nepagrįstu.
- 469 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad, nesant prielaidą pagrindžiančių įtikinamų įrodymų, yra nepriimtini būsima „strategine“ komercine politika paremti Komisijos svarstymai.

## Išvada

- 470 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija nepakankamai pagrindė išvadą, jog po koncentracijos susikūrus subjektas vykdys buvusios GE gaminamų variklių ir buvusios *Honeywell* gaminamų aviacijos ir ne aviacijos produktų susietus pardavimus. Nesant šių pardavimų, vien tai, kad po koncentracijos susikūrus subjektas turės didesni produktų asortimentą nei jo konkurentai, nėra pakankamas pagrindas pripažinti, kad nagrinėjamosiose rinkose bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis.

471 Atsižvelgiant į prieš tai buvusiame punkte pateiktą išvadą, kad su susietais pardavimais susijusios Komisijos išvados yra nepakankamai pagrįstos, ieškovės argumentai dėl Komisijos minėto konkurentų išstūmimo iš rinkos nėra nagrinėtini.

472 Taip pat nenagrinėtinas Komisijos pateiktas su susietais pardavimais susijusių atmestų elgesio įsipareigojimų traktavimas ir su *Honeywell* veikla skirtingose aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose bei su būsimais GECAS veiksmais susiję struktūriniai įsipareigojimai (šio sprendimo 365 punktas). Šio sprendimo 50 punkte konstatuota, kad du įsipareigojimų deriniai skyrėsi tik dviem minėtais koncentracijos šalių pateiktų įsipareigojimų aspektais. Svarstytinas klausimas, į kuriuos du įsipareigojimų derinius Komisija turėjo atsižvelgti.

473 Darytina išvada, kad Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą konstatuodama, jog dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto vykdomų susietų pardavimų bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose bei sustiprinta GE iki koncentracijos turėta padėtis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje.

#### E — *Dėl horizontaliųjų ryšių*

474 Ieškovė teigia, kad ginčijamame sprendime Komisija padarė klaidingą išvadą, jog dėl horizontaliųjų ryšių tarp koncentracijos šalių didelės talpos komercinės klasės orlaivių varikliams, verslo klasės orlaivių varikliams ir mažoms jūrinėms dujų

turbinoms skirtų produktų gamybos bus sukurta antikonkurencinį poveikį turinti dominuojanti padėtis.

1. *Dėl didelės talpos regioninių orlaivių variklių*

<sup>475</sup> Ieškovės manymu, su didelės talpos regioninių orlaivių varikliais susijusi Komisijos pateikta horizontaliųjų ryšių analizė yra nepagrįsta dėl dviejų esminių klaidų: ieškovės ir *Honeywell* gaminamų didelės talpos regioninių orlaivių variklių priskyrimo tai pačiai rinkai ir neteisingo koncentracijos poveikio šių variklių rinkoms vertinimo.

a) Šalių argumentai

Dėl rinkos apibrėžimo ir dominuojančios padėties nagrinėjamoje rinkoje buvimo iki koncentracijos

<sup>476</sup> Ieškovė teigia, kad iki koncentracijos ji neužėmė dominuojančios padėties didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje.

<sup>477</sup> Ji pažymi, kad tinkamas minėtos rinkos apibrėžimas yra būtina sąlyga vertinant koncentracijos poveikį konkurencijai (1998 m. kovo 31 d. Sprendimas *Prancūzija ir kiti prieš Komisiją*, C-68/94 ir C-30/95, Rink. p. I-1375). Vadovaujantis Komisijos

pranešimu dėl nagrinėjamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės prasme (OL C 372, 1997, p. 5, 13 punktas; „dėl rinkos apibrėžimo“, toliau – pranešimas dėl rinkos apibrėžimo), pagrindinis veiksnys, į kurį atsižvelgtina pateikiant rinkos apibrėžimą, yra remiantis empiriniais duomenimis nustatomas paklausos ir pasiūlos pakeičiamumas. Šiuo atveju Komisija netaikė minėto pranešimo.

478 Sprendime *Engine Alliance* Komisija konstatavo, kad kiekvieno tipo orlaivių varikliams būdingas unikalus galios, masės ir kitų charakteristikų derinys, lemiantis jų tinkamumą tam tikrai platformai. GE gaminami varikliai yra daug galingesni, sunkesni ir sudėtingesni nei *Honeywell* gaminami varikliai.

479 Išvada, kad GE ir *Honeywell* gaminami varikliai gali būti vieni kitų pakaitalai, yra paremta vien tuo, kad kai kurie orlaivio *Avro* su *Honeywell* gaminamu varikliu pirkėjai gali įsigyti kitų orlaivių su GE gaminamais varikliais. Komisija turi pagrįsti naujovišką netiesioginio „antro lygmens“ pakeičiamumo metodologiją, kad galėtų įrodyti, kodėl ji yra svarbi ir kaip tai lemia konkurentų išstūmimą. Be to, remiantis pranešimu dėl rinkos apibrėžimo, Komisija privalo pateikti empirinius tokio pakeičiamumo įrodymus, o tai šiuo atveju nebuvo padaryta.

480 Ieškovė teigia, kad užimama rinkos dalis neturi pakankamos reikšmės vertinant dominuojančią padėtį rinkoje, kurioje taikomos viešųjų pirkimų procedūros, pavyzdžiui, didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje. Iki koncentracijos negalėdama veikti nepriklausomai nuo konkurentų, ji neužėmė dominuojančios padėties.



481 Komisija primena sprendimo išvadą, kad įmontuotų variklių ir rezervinių didelės talpos regioninių orlaivių variklių užsakymų atžvilgiu GE užima dominuojančią padėtį. GE ir *Honeywell*, kartu sudėtos, turi dar nenaudojamiems orlaiviams skirtų variklių 100 % rinkos dalį, o jų pagaminti varikliai sudaro 90–100 % visų įmontuotų variklių. Dėl taikomų technologinių susietų pardavimų ši monopolija ar kvazimopolija nebūtų įveikta numatomoje ateityje.

#### Dėl koncentracijos poveikio atitinkamai rinkai

482 Anot ieškovės, Komisija pripažino, kad net esant vienai didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai, egzistuojančių platformų atžvilgiu „užimamos rinkos dalies padidėjimas dėl koncentracijos yra sąlygiškai nedidelis“ (ginčijamo sprendimo 429 konstatuojamoji dalis). Komisija teigia ir priešingai – kad koncentracija panaikins kainų konkurenciją. Ji nepateikia GE ir *Honeywell* gaminamų variklių tarpusavio konkurencijos pavyzdžių ar koncentracijos įtakos rinkai įrodymų, juolab kad *Honeywell* variklius naudojančių orlaivių *Avro* per metus tėra pagaminama ne daugiau kaip 20 vienetų.

483 Ieškovė teigia, kad Komisija remiasi nesusijusiais įrodymais. Kadangi orlaivių *Avro* gaminama mažai, padėtį rinkoje lemiančios pajamos nėra didelės. Komisija pasitelkia tą patį dominuojančios padėties buvimo ir sustiprinimo įrodymą – *GE Capital* ir *GECAS* veiklos įtaką.

484 Komisija nepateikia numatomo konkurencijos susilpnėjimo įrodymų būsimų platformų atžvilgiu. Pirma, GE ir *Honeywell* šiuo metu nekonkuruoja tarpusavyje. Antra, kaip patvirtina orlaivių *Embraer*, *Fairchild Dornier* ir *AI(R)* pavyzdžiai, *Rolls-*

*Royce* ir *P&W* yra tikėtini konkurentai. Komisija pakartoja savo argumentus dėl mišrių susietų pardavimų, kryžminio subsidijavimo ir vertikaliosios integracijos.

485 Komisijos manymu, variklių išimtinio statuso principas nagrinėjamoje rinkoje nepanaikina variklių gamintojų tarpusavio konkurencijos galutinių užsakovų atžvilgiu. Variklių gamintojai siekia skatinti platformų, kuriose naudojami jų varikliai, pardavimą, siūlydami geriau veikiančius variklius, pateikdami patrauklius atsarginių variklių pasiūlymus, teikdami atsargines dalis ir techninės priežiūros paslaugas. Po koncentracijos tokio pobūdžio konkurencija išnyktų. Nedaug rezervinių orlaivių *Avro* užsakymų nereiškia, kad rinkoje nebeliks jokios antro lygmens konkurencijos.

486 Galiausiai, kaip nurodyta ginčijamame sprendime, dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto finansinio pajėgumo ir vertikaliosios integracijos sumažėjus paskatoms patekti į tą rinką, kurioje *Rolls-Royce* ir *P&W* šiuo metu neveikia, iš nagrinėjamos rinkos jos bus išstumtos.

Dėl su didelės talpos regioninių orlaivių varikliais susijusių struktūrinių įsipareigojimų atmetimo

487 Ieškovė pažymi, kad nepritariančios Komisijai koncentracijos šalys pasiūlė būsimiems orlaivio *Avro* modeliams skirtų *Honeywell* gaminamų variklių gamybos išskaidymą, todėl ginčijamame sprendime pateikti susiję Komisijos prieštaravimai yra visiškai nepagrįsti.

488 Komisija teigia, kad su išipareigojimų atmetimu susijusi GE kritika yra paremta prielaidomis, iš kurių neišplaukia ginčijamo sprendimo teisingumą galinti paneigti išvada.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

Dėl rinkos apibrėžimo

489 Visų pirma pažymėtina, kad tai, ar remiantis tinkamai nustatytais ir neginčytais faktinėmis aplinkybėmis įmonė užima dominuojančią padėtį tam tikroje rinkoje, yra ekonominio vertinimo dalykas 62 ir paskesniuose punktuose minėtos teismų praktikos prasme, kurio atžvilgiu Komisija turi plačią aiškinimo laisvę. Pirmosios instancijos teismas gali tik patikrinti, ar nebuvo akivaizdžių vertinimo klaidų.

490 Kita vertus, Komisija neturi aiškinimo laisvės fakto klausimų atžvilgiu. Taip pat pažymėtina, kad ieškovei ginčijant ginčijamame sprendime nustatytas aplinkybes, atsikirsdama Komisija turi teisę Pirmosios instancijos teisme pateikti įrodymus, kad ginčijamas teiginys yra pagrįstas, su sąlyga, jog nepasikeičia ginčijamame sprendime nustatytos faktinės aplinkybės.

491 Nagrinėtini ginčijant ginčijamame sprendime Komisijos suformuluotą didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkos apibrėžimą ieškovės argumentai, siekiant nustatyti, ar jų pakanka konstatuoti, kad buvo padaryta fakto klaida arba akivaizdi vertinimo klaida.

492 Ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje Komisija pateikia visų variklių rinkos struktūros apibrėžimą ir teigia, kad konkurencija egzistuoja dviem skirtingais lygmenimis. Variklių gamintojai konkuruoja tarpusavyje, pirma, siekdami, kad jų gaminami varikliai būtų sertifikuoti naudoti tam tikroje tebekuriamoje platformoje (pirmo lygmens konkurencija), ir, antra, kai pirkdamos orlaivio platformą oro linijų bendrovės pasirenka vieną iš sertifikuotų joje naudoti variklių ar vieną iš orlaivių, kuriuose naudojami skirtingi varikliai (antro lygmens konkurencija). Pirmuoju atveju, kai varikliai konkuruoja techninėmis ir komercinėmis savybėmis, konkurencijos egzistavimas iš esmės priklauso nuo pasiūlos buvimo. Antruoju atveju, kai varikliai konkuruoja ir techninėmis, ir komercinėmis savybėmis, kad juos pasirinktų oro linijų bendrovės, konkurencija priklauso nuo paklausos buvimo.

493 Neginčijama, kad kiekvieno tipo orlaivį, kurį Komisija priskiria didelės talpos regioninių orlaivių rinkai, galima įsigyti tik su vieno modelio varikliu. Kadangi variklių pasirinkimas yra susietas su orlaivio pasirinkimu, galutinis orlaivio pirkėjas neturi tiesioginio ir nepriklausomo variklių pasirinkimo galimybės. Todėl ankstesniame punkte minėta antrojo lygmens konkurencija nagrinėjamoje rinkoje gali egzistuoti netiesiogiai, dėl orlaivių su skirtingais varikliais tarpusavio konkurencijos.

494 Komisija 9 konstatuojamojoje dalyje pažymi, kad orlaiviai ir jų varikliai yra papildomi produktai, nes dėl akivaizdžių priežasčių nė vieno iš jų negalima naudoti neįsigijus antrojo. Todėl, jos manymu, apibrėžiant variklių rinkas atsižvelgtina į orlaivių rinkose esančią konkurenciją. Dėl šios priežasties Komisija skirtingas orlaivių variklių rinkas apibrėžė pagal orlaivių, kuriems jie yra skirti, rinkas, skirstomas pagal orlaivių paskirtį (ginčijamo sprendimo 10 konstatuojamoji dalis).

495 Komisija atsižvelgė į tris pagrindines orlaivio charakteristikas: sėdimų vietų skaičių, skrydžio atstumą ir kainą. Regioniniams buvo priskirti orlaiviai, turintys nuo 30 iki 90 ir daugiau sėdimų vietų, kurių skrydžio atstumas yra 2 000 jūrmylių ir kurių kaina neviršija 30 milijonų JAV dolerių (ginčijamo sprendimo 10 konstatuojamoji dalis). Šiai kategorijai ji priskyrė mažos talpos regioninių orlaivių, turinčių nuo 30 iki 50 sėdimų vietų, ir didelės talpos regioninių orlaivių, galinčių skraidinti nuo 70 iki 90 ir daugiau keleivių, rinkas. Šias rinkas ji išskyrė, todėl, kad „dėl skirtingo sėdimų vietų skaičiaus, talpos, skrydžio atstumo ir eksploatacijos išlaidų (t. y. vienos mylios skrydžio kainos, padalytos iš sėdimų vietų skaičiaus) šių dviejų tipų regioniniai reaktyviniai orlaiviai turi skirtingą paskirtį ir nėra vieni kitų pakaitalai“ (ginčijamo sprendimo 20 konstatuojamoji dalis).

496 Neprieštaraudama Komisijai ieškovė teigia, kad tų pačių platformų atžvilgiu nėra galima tiesioginė pirmo lygmens konkurencija tarp labai skirtingos galios jos ir *Honeywell* gaminamų variklių, nes jos varikliai tinkami orlaiviams su dviem varikliais, o *Honeywell* gaminami varikliai skirti tik orlaiviams su keturiais varikliais.

497 Nors orlaivių korpusų gamintojai, pasirinkę tarp dviejų ir keturių variklių orlaivio platformos, nebepakeisti pasirinkto variklio gamintojo, pažymėtina, kad iš ginčijamo sprendimo išplaukia, jog šis pasirinkimas iš tikrųjų egzistavo Komisijos apibrėžtoje didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje. Jo nulemta ieškovės ir *Honeywell* gaminamų variklių pasiūla egzistavo su sąlyga, kad orlaivių gamintojas turėjo pasirinkti variklį vos pradėjęs kurti naują platformą. Bet kuriuo atveju Komisija ginčijamame sprendime ir šioje byloje neteigė, kad tos pačios platformos atžvilgiu tarp ieškovės ir *Honeywell* gaminamų variklių egzistavo tiesioginė pirmo lygmens konkurencija. Vadinasi, ieškovės argumentas, kad nebuvo pirmo lygmens konkurencijos, neturi įtakos ginčijamo sprendimo teisėtumui.

- 498 Reikėtų išnagrinėti, ar ieškovė pagrįstai teigė, kad Komisija padarė fakto klaidą arba akivaizdžią vertinimo klaidą, remiantis anksčiau nurodyta netiesioginės antro lygmens konkurencijos samprata (konkurencija tarp orlaivių su GE ir su *Honeywell* gaminamais varikliais) padarydama išvadą, kad bylos šalių gaminami varikliai konkuravo tarpusavyje.
- 499 Ginčydama Komisijos išvadą, kad tarp variklių rinkoje yra netiesioginė antro lygmens konkurencija, ieškovė pateikia du argumentus. Pirma, ji teigia, kad šis atvejis nepatenka į įprastos pakaitalų teorijos ribas. Tokiu atveju Komisija turėjo išdėstyti šią naujovišką metodologiją ir paaiškinti, kodėl svarbus minėtas antro lygmens pakeičiamumas ir kaip jis riboja konkurenciją. Antra, jei antro lygmens konkurencija iš tikrųjų egzistavo, Komisija ginčijamame sprendime neįrodė, kad nagrinėjimo metu GE variklius naudojančys orlaiviai konkuravo su *Honeywell* variklius naudojančiais orlaiviais.
- 500 Konstatuotina, kad ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje (žr. 492 ir 494 punktus) pateiktas šiomis aplinkybėmis tinkamas Komisijos iškelto hipotezės apibrėžimas. Komisija nurodė, kad tarp variklių yra antro lygmens konkurencija „techninėmis ir komercinėmis savybėmis, siekiant, kad juos pasirinktų oro linijų bendrovė“. Savaiame suprantama, kad konkurencinį pranašumą paprastai turi tas orlaivis, kurio pagrindinio komponento (pavyzdžiui, variklio) techninės charakteristikos yra daug geresnės už kito tipo orlaiviuose panaudoto to paties komponento charakteristikas.
- 501 Orlaivio kaina iš dalies priklauso nuo variklio kainos. Koncentracijos poveikio konkurencijai didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje aprašyme (ginčijamo sprendimo 429 konstatuojamoji dalis) Komisija aiškiai nurodė, kad GE ir *Honeywell*

integracija „trukdo klientams pasinaudoti tiekėjų kainų konkurencija (pavyzdžiui, nuolaidų pavidalu“.

- 502 Ieškovė neigia, kad didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje gamintojai konkuruoja kainomis. Anot jos, galutinę orlaivio platformos ir variklio kainą nustato orlaivių korpusų gamintojai. O ginčijamo sprendimo 391 konstatuojamosios dalies, kurioje nagrinėjami didelės talpos regioninių orlaivių ir didelės talpos komercinės klasės orlaivių susieti pardavimai, pirmame sakinyje Komisija nurodė, kad negalėdamas pasirinkti variklio didelės talpos regioninių orlaivių platformai, jo gamintojas, siekdamas skatinti platformos su varikliu pardavimą, gali sumažinti variklio ar jo priežiūros paslaugų kainą.
- 503 Atsakyme į vieną iš Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktų klausimų, ar yra galimas 391 konstatuojamojoje dalyje nurodytas kainų sumažinimas, Komisija posėdyje pateikė tris GE vidaus dokumentus: 120-CID-000167, 334-DOC-000827 ir 321-DOC-000816. Konstatuotina, kad šie dokumentai patvirtina Komisijos teiginį, jog yra antro lygmens konkurencija tarp variklių.
- 504 Dokumente 321-DOC-000816, kuris susijęs su vienu iš didelės talpos regioninių orlaivių, kuriame naudojamas GE gaminamas variklis, nurodoma, kad jis <...>. Atitinkamai konstatuotina, kad didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje ir kitose variklių rinkose iš tiesų buvo ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje minėta antro lygmens konkurencija, ypač kainų, nepaisant to, kad jų platformose buvo galimas tik vieno tipo variklis.

505 Atmestini 2004 m. birželio 8 d. prašyme atnaujinti žodinę proceso dalį pateikti ir 2004 m. liepos 21 d. pastabose pakartoti ieškovės argumentai, kad trys 503 punkte minėti dokumentai nelaikytini priimtinais įrodymais. Visų pirma pažymėtina, kad ieškovė neginčijo dokumentų pateikimo posėdyje ir neprieštaravo, kad jie būtų pridėti prie bylos. Be to, Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad Jei Pirmosios instancijos teismas, atsižvelgė į vienos šalies atsakymus į klausimus, pateiktus taikant Pirmosios instancijos teismo Procedūros reglamento 64 straipsnio 3 dalimi pagrįstas proceso organizavimo priemones, ir jei kita šalis turėjo galimybę esant reikalui pareikšti dėl to savo nuomonę posėdžio metu, tai nelaikytina Procedūros reglamento 48 straipsnio pažeidimu (šiuo klausimu žr. 1998 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Taryba prieš De Nil ir Impens*, C-259/96 P, Rink. p. I-2915, 31 punktą). Šiuo atveju *audi altera partem* principas nebuvo pažeistas, nes ieškovė galėjo pareikšti savo nuomonę dėl šių dokumentų posėdyje ir raštu, atnaujinus žodinę proceso dalį.

506 Ieškovė teigia, kad dokumentai nebuvo įtraukti į Komisijos bylą, su kuria jai buvo leista susipažinti, ir, vadovaudamasi 1983 m. spalio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimu *AEG prieš Komisiją* (107/82, Rink. p. 3151, 22–25 punktai), daro išvadą, kad minėti dokumentai neturėjo būti priimti. 2004 m. rugsėjo 17 d. pastabose Komisija nurodė bylos puslapių numerius, kuriuose yra šie dokumentai, ir pridėjo išrašus iš dokumentų, su kuriais ieškovei buvo leista susipažinti, sąrašo. Ji taip pat nurodė, kad du dokumentai 120-CID-000167 ir 321-DOC-000816 buvo tiesiogiai nurodyti pranešime apie kaltinimus. Todėl yra atmestinas ieškovės argumentas, kad dokumentai nebuvo pateikti administracinėje byloje.

507 Šių svarstymų nepaneigia 2004 m. spalio 15 d. ieškovės galutinėse pastabose nurodyta aplinkybė, kad Komisija dokumentus pažymėjo raide „P“, kaip pateiktus pačių koncentracijos šalių, nors juos pateikė Jungtinių valstijų Teisingumo departamentas. Komisija teigia, kad koncentracijos šalys neprašė dokumentų kopijų.



Taip pat pažymėtina, kad jei būtų norėjusi, ieškovė galėjo paprašyti šių dokumentų, nes jie buvo įrašyti į administracinės bylos dokumentų, su kuriais bylos šalys turi teisę susipažinti, sąrašą.

508 Kadangi trys minėti dokumentai yra GE vidaus dokumentai, apie jų buvimą ieškovė negali nežinoti. Būtų nelogiška manyti, kad Komisija negali pateikti Pirmosios instancijos teismui bylos šalių vidinių dokumentų, nepateikusi šalims jų pačių dokumentų kopijų, ir kad tai būtų teisės į gynybą pažeidimas.

509 Kadangi Komisija remiasi šiais dokumentais nagrinėdama išimtinai faktinio pobūdžio klausimą (t. y. ar orlaivių korpusų gamintojas nustato orlaivio kainą neatsižvelgdamas į variklio kainą, ar, kaip ginčijamame sprendime teigė Komisija, variklio gamintojas, siekdamas skatinti orlaivio, o kartu ir savo pagaminto variklio pardavimą, gali siūlyti nuolaidas), darytina išvada, kad atsikirsdama į ieškovės prieštaravimus ji turėjo teisę pateikti šiuos dokumentus Pirmosios instancijos teisme (šiuo klausimu žr. 490 punktą).

510 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia pažymėti, kad apibrėždama didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinką Komisija, nepadarė fakto klaidos arba akivaizdžios vertinimo klaidos, remdamasi esama antro lygmens konkurencija tarp variklių, kurią lemia orlaivių, kuriuose jie naudojami, konkurencija.

511 Pateikdama antrąją 449 punkte nurodyto argumento dalį, ieškovė teigia, kad Komisijos aiškinimo laisvė apibrėžiant rinkas yra apribota sprendime *Engine Alliance* suformuluota ankstesne praktika ir jos pranešimu dėl rinkos apibrėžimo.

Ieškovės manymu, su nurodytu argumentu yra nesuderinami motyvai, kuriais Komisija rėmėsi padarydama išvadą, kad orlaiviai, kuriuose naudojami GE gaminami varikliai ir *Honeywell* gaminami varikliai, konkuruoja tarpusavyje.

512 Šiuo atžvilgiu įsidėmėtina, kad, vadovaujantis nusistovėjusia teismų praktika, ekonominių santykių dalyviai negali pagrįstai tikėtis kintančios sprendimų priėmimo praktikos pastovumo, Komisijai įgyvendinant savo diskreciją (žr. šio sprendimo 118 ir 119 punktus ir juose minėtą teismų praktiką).

513 Teigdama, kad Komisija privalo nurodyti nukrypimo nuo ankstesnių sprendimų praktikos priežastis, ieškovė remiasi 1990 m. vasario 14 d. Sprendimu *Delacre ir kiti prieš Komisiją* (C-350/88, Rink. p. I-395). Pažymėtina, kad minėto sprendimo 15 punktas (taip pat 1975 m. lapkričio 26 d. Sprendimo *Fabricants de papiers peints prieš Komisiją*, 73/74, Rink. p. 1491, 31 punktas) yra susijęs su įprastinės taisyklės, kad Komisija gali pateikti priešasčių santrauką priimti nusistovėjusią praktiką atitinkančią sprendimą, išimtimi, kai ji praplečia praktikos ribas. Nors, skirtingai nei tuo atveju, kai sprendimas atitinka nusistovėjusią jos sprendimų praktiką, Komisija, praplėsdama šios praktikos ribas, negali pateikti tik motyvų santrauką, tačiau turi pateikti išsamius motyvus, iš to neišplaukia, jog ji be sprendimo motyvavimo nuoroda į jo dalyku esančios bylos medžiagą privalo konkrečiai nurodyti priežastis, kodėl ji priėmė kitokį sprendimą nei ankstesnėje byloje, kurioje buvo panaši ar identiška situacija ar tie patys rinkos dalyviai.

514 Šioje byloje ieškovė negali grįsti skundo teisėtų lūkesčių pažeidimu, motyvuodama tuo, kad ankstesniame sprendime Komisija kitaip apibrėžė rinkas, t. y. sprendime

*Engine Alliance* tai padarė atsižvelgusi į variklių galią. Komisija ir Pirmosios instancijos teismas nėra saistomi sprendimo *Engine Alliance* išvadų.

- 515 Komisija teisingai nurodo, kad sprendime *Engine Alliance* buvo nagrinėjamas GE ir *P&W* susitarimas kartu gaminti tebekuriamų orlaivių *Airbus A380* ir prailgintos versijos *Boeing 747-400* platformoms skirtą variklį. Šiuo atveju su *Engine Alliance* byla buvo susijusi tikrai pirmo lygmens konkurencija (apibrėžta ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje), t. y. konkurencija tarp variklių gamintojų, siekiančių gauti variklio sertifikavimą platformai. Šis paaiškinimas yra logiškas ir pakankamas atsakymas į ieškovės pateiktus argumentus.
- 516 Kiek tai susiję su numanomą pranešimo apie atitinkamos rinkos apibrėžimą netinkamą taikymą, pažymėtina, kad Komisija negali nukrypti nuo savo suformuluotų taisyklių (1974 m. sausio 30 d. Sprendimo *Louwage prieš Komisiją*, 148/73, Rink. p. 81, 12 punktas; 1973 m. birželio 5 d. Sprendimo *Komisija prieš Tarybą*, 81/72, Rink. p. 575, 9 punktas; 1991 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 53 punktas, kurį patvirtino Teisingumo Teismas 1999 m. liepos 8 d. Apeliaciniame sprendime *Hercules Chemicals prieš Komisiją*, C-51/92 P, Rink. p. I-4235, ir juose nurodyta teismų praktika). Taigi, kadangi pranešime apie rinkos apibrėžimą Bendrijos konkurencijos teisės tikslais imperatyviomis formuluotėmis nurodoma metodika, kurios pagalba Komisija ketina ateityje apibrėžti rinkas, nepaliekant jokios aiškinimo laisvės, Komisija privalo atsižvelgti į šio pranešimo nuostatas.
- 517 Ieškovės manymu, šiuo atveju nėra nagrinėjamo pakeičiamumo, nes, remiantis pranešimu dėl rinkos apibrėžimo, paklausos pakeičiamumas yra vienas iš pagrindinių veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti (žr. šio sprendimo 496 punktą). Pakanka pažymėti, kad nustačius tris pagrindinius konkurencinius įmonių veiklos apribojimus – paklausą, pasiūlą ir galimą konkurenciją, – kaip numatyta pranešimo

apie rinkos apibrėžimą Bendrijos konkurencijos teisės tikslais 13 punkte, „ekonominio požiūriu, apibrėžiant tam tikrą rinką, paklausa yra viena iš greičiausiai pasireiškiančių ir veiksmingiausių priemonių tam tikro produkto pardavėjams nustatant kainas“. Iš pranešimo dėl rinkos apibrėžimo neišplaukia, kad tiesioginės paklausos nebuvimas tarp ieškovės ir *Honeywell* gaminamų variklių paneigia Komisijos ginčijamame sprendime pateiktą rinkos apibrėžimą, nes ji padarė teisingą išvadą apie paklausos pobūdį.

- 518 Ieškovė teigia, kad remdamasi empiriniais įrodymais ir ekonominiais tyrimais Komisija nenustatė paklausos pobūdžio, kaip reikalaujama pranešime dėl rinkos apibrėžimo. Pažymėtina, kad minėto pranešimo 25 punkte, pavadintame „Įrodymai, kuriais remiamasi apibrėžiant rinkas“, Komisija teigia:

„Egzistuoja daug įvertinti pakeičiamumo apimtį leidžiančių įrodymų. Tam tikrais atvejais, atsižvelgiant į nagrinėjamų pramonės produktų ar paslaugų charakteristikas ir specifiką, tam tikro pobūdžio įrodymai yra lemiami. O kitais atvejais tokie įrodymai gali neturėti jokios reikšmės. Paprastai sprendimas turi būti pagrįstas kelių kriterijų įvertinimu ir skirtingais įrodymais. Siekiant veiksmingai pasinaudoti tam tikrais atvejais susijusia visa turima informacija, Komisijos požiūris į empirinius įrodymus yra atviras. Komisija nesivadovauja griežta informacijos šaltinių ar įrodymų rūšių hierarchija.“

- 519 Konstatuotina: kadangi Komisija nagrinėjamame pranešime pareiškė nuomonę apie tai, kad ji išlaiko didelę vertinimo nuožiūrą, ji gali pasirinkti iš teoriškai galimų įrodymų rūšių ar požiūrių, kurie yra tinkamiausi atsižvelgiant į bylos aplinkybes

(atitinkamai žr. 2004 m. liepos 8 d. Sprendimo *Corus UK prieš Komisiją*, T-48/00, Rink. p. II-2325, 179–182 punktus ir juose nurodytą teismų praktiką). Pažymėtina, kad nagrinėjamu atveju Komisija pranešime apie rinkos apibrėžimą Bendrijos konkurencijos teisės tikslais neįsipareigojo naudoti vieno paklausos pobūdžio vertinimo metodo. Komisija nurodė, kad jos požiūris turės skirtis atsižvelgiant į kiekvienos bylos aplinkybes ir kad ji išlaiko didelę veiksmų laisvę, siekdama tinkamai išnagrinėti kiekvieną atvejį.

520 Atsižvelgiant į Komisijos išlaikytą didelę aiškinimo laisvę, nagrinėtini kitais pranešimo dėl rinkos apibrėžimo punktais grindžiami ieškovės argumentai.

521 Pranešimo dėl rinkos apibrėžimo 36 punktas, kuriuo remiasi ieškovė, išdėstytas taip:

„Produkto savybių analizė ir jo naudojimo paskirtis visų pirma leidžia Komisijai apriboti galimų pakaitalų tyrimo apimtį. Produktų savybės ir naudojimo paskirtis nėra pakankami produktų paklausos požymiai. Funkcinis pakeičiamumas ar savybių bendrumas gali nebūti pakankami kriterijai, nes klientų reakcija į kainų pasikeitimą gali būti nulemta ir kitų veiksnių. Pavyzdžiui, originalios automobilių įrangos ir jos atsarginių dalių rinkoje gali būti įvairių konkurencinių apribojimų, galinčių lemti jos pasidalijimą į dvi atskiras rinkas. Atvirkščiai, skirtingos produktų savybės pačios nėra pakankamos padaryti išvadą, kad nėra paklausos, nes ji priklauso nuo pirkėjų požiūrio į savybių skirtumus.“

- 522 Pranešimo dėl rinkos apibrėžimo 37–43 punktuose Komisija nurodo įvairius informacijos šaltinius, kurie gali būti naudojami nustatant pakeičiamumo buvimą.
- 523 Pažymėtina, kad jei pranešimo dėl rinkos apibrėžimo 36 ir paskesni punktai būtų aiškintini kaip numatantys, jog kiekvienu nagrinėjamu konkurencijos atveju Komisija privalo atsižvelgti į surinktus konkrečius tam tikrų rūšių įrodymus, tai būtų akivaizdus šio reikalavimo ir sprendimo 518 ir 519 punktuose minėtos aiškinimo laisvės, kurią Komisija turi pagal konkrečias savybes nagrinėdama pakeičiamumą, prieštaravimas.
- 524 Pranešimo dėl rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslais 36 punkte teigiama, kad „funkcinis pakeičiamumas ar savybių bendrumas savaime gali nebūti pakankami kriterijai, nes klientų reakcija į kainų pasikeitimą gali būti nulemta ir kitų veiksnių“, iš šio teiginio išplaukia, kad, priešingai, tam tikrai atvejais, ar net dažniausiai, išskyrus tik ypatingas priešingai nurodančias aplinkybes, funkcinis atžvilgiu pakeičiamas ir turinčios bendrų savybių prekės yra pakaitalai.
- 525 Ginčijamajame sprendime Komisija nustatė, kad administracinės procedūros metu ieškovė iškėlė du prieštaravimus dėl rinkos apibrėžimo (ginčijamo sprendimo 23 konstatuojamoji dalis). Pirmą, ji teigė, kad *B Ae Systems* gaminamas orlaivis *Avro*, kuriame naudojami *Honeywell* varikliai, yra ne pilnavertis didelės talpos regioninių orlaivių rinkos dalyvis, o nišos produktas. Antra, jos manymu, šiai rinkai priskirtini mažasis *Airbus* ir siauro korpuso *Boeing A318* bei *B717*.

526 Komisija nepateikė jokių konkurencijos tarp regioninių orlaivių su keturiais varikliais, kuriuose naudojami *Honeywell* gaminami varikliai, ir regioninių orlaivių su dviem varikliais, kuriuose naudojami GE gaminami varikliai, pavyzdžių. Vis dėlto atsikirsdama į ankstesniame punkte nurodytus prieštaravimus Komisija pateikė šių orlaivių funkcinio pakeičiamumo pavyzdžių, taip pat susijusių su oro linijų bendrovės *Sabena* naudojamais *Avro* orlaiviais. Ginčijamo sprendimo 25 punkte Komisija padarė išvadą, jog „atlikus rinkos tyrimą paaiškėjo, kad orlaivio *Avro* išskirtines savybes vertinančios oro linijų bendrovės jį naudoja kaip didelės talpos regioninį orlaivį ir neapsiriboja jo tarpine paskirtimi. Todėl *Avro* laikytinas konkurencine alternatyva didelės talpos regioniniams orlaiviams, kuriuose naudojami GE gaminami varikliai“. Pažymėtina, kad suformuluodama rinkos apibrėžimą Komisija neapsiriboja teorine analize, remdamasi tik orlaivio informaciniu aprašu, o išsiaiškino, ar orlaiviai *Avro* ir orlaiviai su ieškovės gaminamais varikliais iš tikrųjų laikytini tarpusavio pakaitalais. Todėl jos išvada dėl didelės talpos regioninių orlaivių rinkos apibrėžimo yra paremta su konkrečiais pavyzdžiais susijusiais empiriniais įrodymais.

527 Ginčijamo sprendimo 27–29 konstatuojamosiose dalyse Komisija atmetė 525 punkte nurodytą antrąjį prieštaravimą, motyvuodama tuo, kad dviejų ieškovės nurodytų orlaivių platformų įsigijimo kaina yra daug aukštesnė už didelės talpos regioninių orlaivių kainą.

528 Pirmosios instancijos teisme ieškovė neginčijo Komisijos atlikto rinkos tyrimo metu nustatytų faktų, susijusių su *Avro* ir kitų didelės talpos regioninių orlaivių tarpusavio pakeičiamumu. Ji nebeteigė, kad A318 ir B717 yra didelės talpos regioniniai orlaiviai. Ieškovė tiesiog atkreipė dėmesį į Komisijos ekonominius tyrimus paremiančių konkrečių pakeičiamumo pavyzdžių nebuvimą, nors pati Komisija pripažino, kad jais remtis yra tikslinga.

- 529 Konstatuotina, kad nurodžiusi minėtą nebuvimą ir konkrečiai nepaiškinusi, kodėl laiko Komisijos pateiktą rinkos apibrėžimą klaidingu, ieškovė neatleidžiama nuo įrodinėjimo pareigos, o Komisija privalo pateikti pavyzdžių, kurie pagrįstų jos pateiktą rinkos apibrėžimą. Šiuo atveju, atsižvelgiant į tai, kad Komisija *prima facie* atsižvelgė į priežastis, kurias laikė pakankamomis pagrįsti nagrinėjamos rinkos apibrėžimą, pateikdama orlaivių paskirties kriterijus ieškovė privalėjo įrodyti, kad jie buvo nenaudotini apibrėžiant didelės talpos regioninių orlaivių rinką.
- 530 Nepadarydama akivaizdžios vertinimo klaidos Komisija, apibrėždama didelės talpos regioninių orlaivių rinką, galėjo remtis atskirų platformų paskirties analize. Konstatuotina, kad Komisija pakankamai pagrindė savo suformuluotą didelės talpos regioninių orlaivių rinkos apibrėžimą.
- 531 Pažymėtina, kad iš Pirmosios instancijos teismui pateiktų argumentų ir faktinių aplinkybių išplaukia, jog *Avro* orlaivių grupės orlaiviai ne tik teoriškai, bet ir faktiškai konkuravo su didelės talpos regioniniais orlaiviais, kuriuose naudojami GE varikliai.
- 532 Pirmosios instancijos teisme, ieškovei neginčijant, Komisija teigė, kad *BAe Systems* gaminami didelės talpos regioniniai orlaiviai pasirodė rinkoje maždaug 1994 metais. Todėl orlaiviai, kuriuose naudojami *Honeywell* varikliai, iš pradžių nebūtinai konkuravo su rinkoje pasirodžiusiais naujais orlaivių su GE varikliais modeliais. Kadangi dėl naujųjų modelių populiarumo *BAe Systems* užimama rinkos dalis labai sumažėjo, ji sukūrė naująjį *Avro RJX*, kuriame buvo naudojamas *Honeywell* variklis AS 900. *Avro* platformos prarado turėtą padėtį rinkoje dėl naujųjų didelės talpos



regioninių orlaivių, kuriuose buvo naudojami GE varikliai, konkurencijos, todėl būtų neprotinga manyti, kad orlaiviai *Avro* ir didelės talpos regioniniai orlaiviai, kuriuose naudojami GE varikliai, nekonkuravo tarpusavyje.

533 Pažymėtina, kad Komisija pateikė tris prie tripliko pridėtus dokumentus kaip įrodymus, kad *Avro* faktiškai konkuravo su kitais didelės talpos regioniniais orlaiviais. Nors pirmą kartą minėtais įrodymais, kaip tiesioginiu tinkamu Komisijos ginčijamame sprendime pateiktos išvados pagrindimu, negalima remtis Pirmosios instancijos teisme, Komisija gali pateikti juos atsikirdama į ieškovės argumentą, išreikštą teiginiu, kad Komisija nepateikė orlaivių *Avro* ir kitų didelės talpos regioninių orlaivių tarpusavio konkurencijos pavyzdžių, nes jos apskritai nebuvo. Todėl tikslinga glaustai apžvelgti šių dokumentų turinį.

534 Pirmasis dokumentas yra 1999 m. vasario 16 d. *BAe Systems* pranešimas spaudai, kuriame jos naujasis orlaivis *Avro RJX su AlliedSignal* (bendrovės, kuri vėliau buvo inkorporuota į *Honeywell*) gaminamu varikliu apibūdinamas kaip keliantis „nedidelę riziką gamintojams ir galimiems užsakovams, palyginti su ambicingomis didesnės nei 1 milijardo JAV dolerių vertės kitų gamintojų siūlomomis orlaivių kūrimo programomis“.

535 Antrąjį dokumentą sudaro keletas trumpų naujienų biuletenyje *Smiliner* 2001 metais išspausdintų straipsnių apie *BAe Systems* didelės talpos regioninį orlaivį. Iš 2001 m. sausio 29 d. straipsnio išplaukia, kad, kaip rašyta žurnale *Flight International*, bemaž 100 didelės talpos regioninių orlaivių užsakymą pateikusi Europos oro linijų bendrovė rinkosi iš orlaivių *Avro RJX* (kuriuose naudojami *Honeywell* gaminami varikliai), *Bombardier CRJ 700/900*, *Embraer 170/190* ir *Fairchild Dornier*

728JET/928JET (visuose naudojami GE gaminami varikliai). 2001 m. spalio 30 d. Straipsnyje, *inter alia*, paminėta, kad orlaiviai *Embraer 170* „tiesiogiai konkuruos su *Avro RJX-70* (kurių užsakymų dar nebuvo pateikta) ir su anksčiau pradėtais gaminti orlaiviais *BAe-100* bei *Avro RJ70*“.

536 Trečiasis dokumentas sudarytas iš keleto 1999 metais *Smiliner* išspausdintų trumpų straipsnių. Viename iš jų teigiama, kad „*BAe Regional Aircraft* nebaigus kurti perdaryto *Avro RJX* iki formalaus sprendimo pradėti jo gamybą, konkurentai nuviliojo du svarbiausius jos klientus“. Straipsnyje aprašomi du stambūs oro linijų bendrovių pateikti orlaivių *Dornier 728 JET* ir *Embraer ERJ-170* bei *ERJ-190/200* užsakymai.

537 Iš minėtų dokumentų išplaukia, kad *Avro* grupės orlaiviai, kuriuose naudojami *Honeywell* varikliai, konkuravo su orlaiviais *Embraers*, *Fairchild Dorniers* ir *Bombardiers*, kuriuose naudojami GE varikliai. Todėl darytina išvada, kad ieškovės pateikto tvirtinimo ne tik nepagrindžia jos pateikti įrodymai; tą tvirtinimą paneigia ir Komisijos Pirmosios instancijos teismui pateikti įrodymai, kad orlaiviai *Avro* nekonkuravo su kitais didelės talpos regioniniais orlaiviais.

538 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad šioje byloje nenustatyta, jog Komisija padarė fakto klaidą, konstatuodama, kad didelės talpos regioniniai orlaiviai su keturiais *Honeywell* gaminamais varikliais konkuravo su didelės talpos regioniniais orlaiviais su dviem GE gaminamais varikliais. Taip pat nenustatyta, kad rinkos apibrėžimui pasitelkusi kiekvieno orlaivio paskirtį Komisija padarė

akivaizdžią vertinimo klaidą, padarydama išvadą, kad *Honeywell* gaminami varikliai ir GE gaminami varikliai priklausė tai pačiai didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai.

Ieškovės iki koncentracijos užimama dominuojanti padėtis

539 Komisija nustatė, kad jos apibrėžtoje didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje ieškovė užėmė dominuojančią padėtį, kuri dėl koncentracijos būtų sustiprinta. Šią išvadą ji grindė tuo, kad kiek tai susiję su vieno tipo orlaivių variklių įrengta baze, koncentracija leis GE padidinti savo užimamą minėtų orlaivių rinkos dalį nuo 40–50 % iki 90–100 %, o tebegaminamų orlaivių rinkos dalį padidinti nuo 60–70 % iki 90–100 % (ginčijamo sprendimo 84 konstatuojamoji dalis). Dar negaminamų orlaivių rezervinių užsakymų rinkos dalis padidės nuo 90–100 % iki 100 % (ginčijamo sprendimo 85 konstatuojamoji dalis).

540 Nagrinėjant ieškovės iki koncentracijos užimamą dominuojančią padėtį, pakanka paminėti, kad nors užimamos rinkos dalies reikšmė atskirose rinkose yra nevienoda, remiantis nusistovėjusia teismų praktika, labai didelė užimama rinkos dalis, išskyrus išimtinius atvejus, rodo dominuojančią padėtį (101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 41 punktą ir 115 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 134 punktą). Kadangi GE užimama dar nenaudojamų orlaivių rinkos dalis ginčijamo sprendimo priėmimo metu yra labai didelė – 90–100 %, nagrinėjamos išvados nepaneigia ieškovės teiginys, kad didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkos, kurioje taikomos viešųjų pirkimų procedūros, pasidalijimas yra mažiau reikšmingas nei kitose rinkose. Ieškovė neginčija su dar nenaudojamais didelės talpos regioniniais orlaiviais susijusių skaičių, tik atkreipia į

juos dėmesį, pateikdama savo argumentus dėl koncentracijos poveikio minėtai rinkai. Pažymėtina, kad bet kuriuo atveju šių skaičių panaudojimas buvo pagrįstas didelės talpos regioninių orlaivių rinkos atžvilgiu, atsižvelgiant į ginčijamo sprendimo 431 konstatuojamojoje dalyje minėtą didelį jos augimą.

541 Kiek tai susiję su ieškovės teiginiu, kad *P&W* ir *Rolls-Royce* buvo tikėtini konkurentai didelės talpos regioninių orlaivių rinkoje, pažymėtina, kad ginčijamo sprendimo priėmimo metu jos neprekiavo varikliais minėtoje rinkoje. Jos nesėkmingai dalyvavo kai kuriuose didelės talpos regioninių orlaivių variklių tiekimo konkursuose. Todėl Komisija, nepadarydama akivaizdžios vertinimo klaidos, priėjo pagrįstą išvadą, kad, nepaisant to, jog didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai būdingi nedažni konkursai, bet kokia ateityje galima bylos nagrinėjimo metu toje rinkoje neprekiavusių variklių gamintojų sudaroma konkurencija nebuvo pakankamai didelis suvaržymas, galintis suponuoti išvadą, kad ieškovė neužėmė dominuojančios padėties minėtoje rinkoje.

542 Atsižvelgdama į labai didelę ieškovės iki koncentracijos užimamą rinkos dalį, ginčijamo sprendimo 86 ir 87 konstatuojamosiose dalyse Komisija padarė pagrįstą išvadą, kad ieškovė tam tikroje rinkoje užėmė dominuojančią padėtį, todėl yra nenagrinėtina įvairių kitų veiksnių, kurie, Komisijos manymu, iki koncentracijos prisidėjo prie ieškovės dominuojančios padėties, įtaka (ginčijamo sprendimo 107–229 konstatuojamosios dalys; taip pat žr. šio sprendimo 114 ir paskesnius punktus).

### Dėl dominuojančios padėties sustiprinimo

543 Ieškovė teigia, kad esamos dominuojančios padėties sustiprinimas dėl užimamos užsakymų rinkos dalies padidėjimo 10–20% šiuo metu gaminamų platformų

atžvilgiu yra nereikšmingas, nes ginčijamo sprendimo 429 konstatuojamojoje dalyje pati Komisija pripažino, kad padidėjimas yra „gana nedidelis“. Visų pirma pažymėtina, kad rinkos dalies padidėjimas 30–40 % tebegaminamų orlaivių variklių įrengtos bazės atžvilgiu yra daug didesnis nei minėti 10–20 %. Be to, tebegaminamų platformų rezervinių užsakymų rinkos dalies padidėjimas 10–20 % laikytinas svarbiu, nes dėl jo įmonės rinkos dalis tampa 100 % (žr. 428 ir 429 konstatuojamąsias dalis). Tas pats pasakytina apie dar negaminamų orlaivių variklių rezervinių užsakymų dalies padidėjimą 0–10 % (šio sprendimo 539 punktą). Bet kuriuo atveju Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnyje pateikiama *de minimis* sustiprinimo samprata, įtvirtinant antrą platesnę sąlygą, kad dėl dominuojančios padėties sustiprinimo turi būti itin apribojama veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje. Didelės talpos regioninių orlaivių atžvilgiu ši sąlyga bus nagrinėjama kitoje dalyje, pavadintoje „Poveikis konkurencijai“.

- 544 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Komisija nepadarė teisės klaidos ar akivaizdžios vertinimo klaidos padarydama išvadą, jog dėl koncentracijos bus sustiprinta ieškovės dominuojanti padėtis didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje.

#### Dėl dominuojančios padėties sustiprinimo poveikio konkurencijai

- 545 Nagrinėjant ieškovės teiginį, kad Komisija neišnagrinėjo koncentracijos poveikio didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai, remiantis antrąja Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta sąlyga (žr. šio sprendimo 84–91 punktus), visų pirma pažymėtina, kad Komisija aiškiai konstatavo, jog horizontalūs ryšiai

didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje iškart turės antikonkurencinį poveikį esamoms platformoms. Ginčijamo sprendimo 429 konstatuojamojoje dalyje Komisija nustatė, kad nors „dėl koncentracijos atsiradęs užimamos rinkos dalies padidėjimas yra gana nedidelis (10–20 % rezervinių užsakymų atžvilgiu)“, užsakovai nebegalės pasinaudoti šiuo metu rinkoje esančia didelės talpos regioninių orlaivių variklių kainų konkurencija. Kadangi ginčijamo sprendimo 84–87 konstatuojamosiose dalyse Komisija nurodė, kad po koncentracijos susikūrus subjektas turės 100 % šiuo metu gaminamoms platformoms skirtų variklių rinkos dalį įrengtos bazės atžvilgiu ir dar nenaudojamoms platformoms, kurioms varikliai jau parinkti, skirtų variklių rinkos dalį, tai reiškia, kad visiškai nebeliks konkurencijos naudos.

546 Kaip nurodyta 502 ir paskesniuose punktuose, kuriuose nagrinėjamas didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkos apibrėžimas, yra atmestinas ieškovės argumentas, išreikštas teiginiu, kad praktikoje negalima variklių kainų konkurencija, nes varikliai platformoms tiekiami išimtinai, o orlaivių kaina yra nustatyta iš anksto. Iš rašytinių įrodymų (ypač žr. šio sprendimo 504 punktą) išplaukia, kad net jei pasirinktas vienas orlaiviui skirtas variklio modelis, o orlaivio korpuso gamintojas jau yra nustatęs orlaivio kainą, variklio gamintojas gali teikti koncesijas, teikdamas aptarnavimo paslaugas ir tiekdamas orlaivio bei jo variklio atsargines dalis (žr. ginčijamo sprendimo 391 konstatuojamąją dalį). Taigi, priešingai nei teigė ieškovė, Komisija nepadarė fakto klaidos konstatuodama, kad egzistuoja rinkoje esančių didelės talpos regioninių orlaivių variklių netiesioginė kainų konkurencija, kurios nebeliktų po koncentracijos.

547 Be to, ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad antro lygmens konkurencija skirtingose variklių rinkose buvo perimta iš variklių konkurencijos „technologinėmis ir komercinėmis savybėmis, siekiant, kad oro linijų

bendrovės juos pasirinktų“. Pirmosios instancijos teisme Komisija teigė, kad iki koncentracijos *Honeywell* siekė skatinti orlaivių *Avro RJ* ir *RJX* pardavimą ir taip užtikrinti, kad jos gaminamas variklis kainos ir techninių savybių atžvilgiu galėtų kuo veiksmingiau konkuruoti su didelės talpos regioniniuose orlaiviuose naudojamais GE varikliais, o po koncentracijos šių paskatų nebeliktų.

548 Todėl atmestinas ieškovės argumentas, kad atitinkamoje rinkoje koncentracija neturėtų didelės įtakos. Ieškovės užimamos rinkos dalies padidėjimas šiuo atveju yra sąlygiškai nedidelis, nes iki koncentracijos ieškovė užėmė labai didelę rinkos dalį ir turėjo dominuojančią padėtį rinkoje, kurioje sprendimo priėmimo metu *Honeywell* buvo vienintelė varikliais prekiaujanti konkurentė. Komisija teisingai pažymėjo, kad po koncentracijos susikūrusiam subjektui netolimoje ateityje tapus vieninteliu šiuo metu gaminamų orlaivių ir dar negaminamų orlaivių, kuriems varikliai jau parinkti, variklių tiekėju, nebeliks kainų konkurencijos, todėl koncentracijos poveikis rinkai bus didesnis nei paprastai lemiamas užimamos rinkos dalies padidėjimo 10–20 %, skaičiuojant nuo pirminės užimamos rinkos dalies. *Honeywell* tapus priklausoma variklių gamintoja, dėl ilgalaikio rinkos sandaros pasikeitimo joje pasikeis ne tik galių santykis, bet ir pati konkurencijos rinkoje esmė. Vienintelę potencialią likutinę konkurenciją būsimų didelės talpos regioninių orlaivių platformų atžvilgiu sudarytų šiuo metu gretimose rinkose veikiančys orlaivių gamintojai. Atsižvelgiant į naujo orlaivio sukūrimo proceso trukmę, tokia konkurencija neturės teigiamo poveikio didelės talpos regioninių orlaivių pirkėjams keletą metų nuo ginčijamo sprendimo priėmimo.

549 Pažymėtina, kad EB 82 straipsnio taikymo srityje įmonės užimama dominuojanti padėtis reiškia ne jos kaltę, o tai, kad, neatsižvelgiant į dominuojančios padėties priežastis, tokia įmonė turi pareigą savo veiksmais neiškreipti veiksmingos konkurencijos bendrojoje rinkoje (pavyzdžiui, žr. 114 punkte minėto 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimo *Michelin prieš Komisiją* 57 punktą ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Sprendimo *Atlantic Container Line ir kiti prieš Komisiją*, T-191/98, T-212/98 ir T-214/98, Rink. p. II-3275, 1109 punktą). Be to, piktnaudžiavimo samprata EB 82 straipsnio prasme yra objektyvi koncepcija, susijusi su rinkos sandarai galinčiais turėti įtakos dominuojančią padėtį užimančios įmonės veiksmais rinkoje, kurioje vien dėl jos dalyvavimo konkurencija yra labai sumažėjusi, ir šių veiksmų poveikis yra likusios konkurencijos rinkoje sumažinimas ar neleidimas jai stiprėti, pasitelkiant kitokias, nei įprastinę prekių ar paslaugų konkurenciją ūkio subjektų pajėgumų pagrindu reguliuojančias priemones (101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 91 punktą).

550 Tokiu atveju vienintelio atitinkamojoje rinkoje, kurioje egzistuoja vienintelė netiesioginė ir palyginti silpna konkurencija, tebeprekiaujančio konkurento įsigijimas yra ypač žalingas. Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kontekste suformuluoti minėti principai taikytini pagal analogiją susijusioje koncentracijų kontrolės srityje, pripažįstant, kad nuo įmonės dominuojančios padėties stiprumo priklauso jos pareiga susilaikyti nuo veiksmų, galinčių susilpninti ir galiausiai panaikinti esamą konkurenciją rinkoje.

551 Todėl atmestini argumentai, kad dominuojančią padėtį užimančios įmonės vienintelio konkurento, kuris užima silpną padėtį rinkoje, o jo sudaroma konkurencija yra tik netiesioginė, t. y. antro lygmens, inkorporavimas į dominuojančią padėtį užimančią bendrovę jos nesustiprins tiek, kad būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje. Tokiu atveju koncentracijos šalys



privalėjo pateikti įrodymų, patvirtinančių, kad iki koncentracijos rinkoje neegzistavo veiksminga konkurencija. Jų nesant, Bendrijos teismas negali konstatuoti, kad Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą, padarydama išvadą, jog dėl paskutinio konkurento pašalinimo bus itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje.

552 Ginčijamo sprendimo 431 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymėjo, kad didelės talpos regioninių orlaivių rinka sparčiai auga ir pabrėžė šios rinkos reikšmę komercinės aviacijos ateičiai. 20 konstatuojamojoje dalyje ji nurodė, kad 1992 m. didelės talpos regioniniai orlaiviai Europoje sudarė 14 % orlaivių parko, o 1998 m. jų dalis jau siekė 33 %. Šis orlaivių rinkos augimas tiesiogiai lemia juose naudojamų variklių rinkos augimą. Konstatuodama, kad koncentracija turės didelį neigiamą poveikį konkurencijai bendrojoje rinkoje, Komisija pagrįstai nurodė ir atkreipė dėmesį į didėjančią rinkos, kurioje dėl koncentracijos susidarytų monopolija, reikšmę platesniame orlaivių ir variklių rinkų kontekste.

553 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad ginčijamame sprendime Komisija tinkamai atsižvelgė į koncentracijos šalių horizontalių ryšių nulemtą anti-konkurencinį poveikį didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai netolimoje ateityje. Todėl ginčijamame sprendime taikant Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas sąlygas ar nenurodant priešasčių nebuvo padaryta teisės klaida. Komisija nepadarė fakto klaidos arba akivaizdžios vertinimo klaidos padarydama išvadą, kad dėl to bus itin apribota konkurencija minėtoje rinkoje.

554 Kadangi ginčijamame sprendime Komisija atskirai konstatavo, kad didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkos atžvilgiu buvo patenkintos abi Reglamento

Nr. 4064/89 2 punkto 3 dalyje nustatytos sąlygos dėl po koncentracijos susikūrusių horizontalių ryšių poveikio, nenagrinėtinos ginčijamo sprendimo 432–434 konstatuojamosios dalys, kuriose aiškinamas konglomerato poveikis konkurencijai atitinkamojoje rinkoje.

Dėl įsipareigojimo, susijusio su didelės talpos regioniniais orlaiviais, atmetimo

555 Pažymėtina, kad, remiantis Reglamentu Nr. 4064/89, Komisija yra įgaliota priimti tik tokius įsipareigojimus, kurie padarytų koncentraciją, apie kurią buvo pranešta, suderinamą su bendrąja rinka (šiuo klausimu žr. 85 punkte minėto sprendimo *Gencor prieš Komisiją* 318 punktą). Konstatuotina, kad šalių pasiūlyti struktūriniai įsipareigojimai atitinka šią sąlygą, jei Komisija gali padaryti užtikrintą išvadą, kad juos bus įmanoma įgyvendinti ir kad nauji jų pagrindu suformuoti komerciniai dariniai bus pakankamai ilgalaikiai ir veiksmingi užtikrinant, jog palyginti netolimoje ateityje nebus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ar apribota veiksminga konkurencija.

556 Ginčijamo sprendimo 519 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė, kad įgyvendinus šalių pasiūlytą *Honeywell* didelės talpos regioninių orlaivių variklių gamybos verslo išskaidymą būtų panaikinta nurodyta šioje rinkoje galinti atsirasti su konkurencija susijusi problema.

557 Tačiau ji padarė išvadą, kad išskaidymą sudėtinga įgyvendinti praktiškai, nes <...> prieštaraujama su po išskaidymo sukurtos įmonės neveiksmingumu susijusioms praktinėms ir komercinėms aplinkybėms <...>.

- 558 Ginčijamo sprendimo 520 konstatuojamojoje dalyje šiuo klausimu Komisija pažymėjo, kad <...>, todėl neaišku, ar pasiūlyta priemonė galėjo faktiškai panaikinti nurodytą problemą. Taip pat nurodyta, kad įsipareigojime nebuvo numatyta alternatyvių išskaidymui priemonių. Ginčijamo sprendimo 522 konstatuojamojoje dalyje Komisija išdėstė keletą įsipareigojime tinkamai neišspręstų praktinių problemų.
- 559 Nors Pirmosios instancijos teisme ieškovė ginčijo Komisijos iškeltų problemų pagrįstumą, konstatuotina, kad ieškovė nepateikė išvadą dėl siūlomo išskaidymo neveiksmingumo paneigiančių konkrečių argumentų ar įrodymų.
- 560 Ypatingas dėmesys atkreiptinas į tai, kad, kaip Komisija nurodė ginčijamo sprendimo 520 konstatuojamojoje dalyje (ieškovė šio teiginio neginčijo), <...>. Kaip paaiškėja iš <...> dokumento, kuriame išdėstyti 2001 m. birželio 14 d. pasiūlyti įsipareigojimai, kad <...>. Iš to išplaukia, kad jei <...> išskaidymas nebūtų įvykdytas, po koncentracijos susikūrus subjektas būtų atleistas nuo įsipareigojimo Komisijai, tik jei <...>.
- 561 Iš to, kas išdėstyta, išplaukia, kad Komisija padarė teisingą išvadą, jog pateiktas pasiūlymas yra nepriimtinas. Todėl šio proceso kontekste į įsipareigojimą neturi būti atsižvelgta.

## Išvada dėl horizontalių ryšių poveikio didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai

- 562 Atsižvelgiant į Komisijos teiginį, kad vienas kitą pagrindžiančių ginčijamo sprendimo motyvų netikslinga analizuoti atskirai (šio sprendimo 40 ir 48 punktai), pažymėtina, jog minėtas bendrasis teiginys nesusijęs su šia sprendimo dalimi. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad Komisijos teiginiai dėl vertikaliųjų ryšių tarp starterių bei didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių ir dėl įvairaus konglomerato poveikio negalioja dėl Komisijos išvadai, jog ieškovės dominuojanti padėtis didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje po koncentracijos sustiprės dėl horizontaliųjų ryšių ir dėl to bus itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje, neturinčių įtakos klaidų.
- 563 Todėl šio proceso kontekste konstatuotina, kad yra pakankamai pagrįstas ginčijamo sprendimo svarstymų pagrindas, susijęs su ieškovės dominuojančios padėties sustiprinimu dėl dviejų koncentracijos šalių gamybinės veiklos horizontaliųjų ryšių poveikio didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje ir dėl to itin apribojamos konkurencijos bendrojoje rinkoje.

### 2. Dėl verslo klasės orlaivių variklių

#### a) Šalių argumentai

- 564 Ieškovė teigia, kad Komisijos pateiktos verslo klasės orlaivių variklių ir regioninių orlaivių variklių rinkos analizės yra iškraipytos dėl tų pačių klaidų. GE ir *Honeywell*

gaminami varikliai dėl jų galios ir paskirties skirtumų nėra ir nebus vieni kitų pakaitalai. Komisijos teiginys pagrįstas nenustatytos vertikaliosios integracijos su GECCAG poveikiu. Be to, Komisija klydo atmesdama su verslo klasės orlaivių variklių rinka susijusius įsipareigojimus.

565 *Mutatis mutandis* vadovaudamasi didelės talpos regioninių orlaivių variklių analize, Komisija pakartojo, kad dėl po koncentracijos susikūrusio subjekto ir jo konkurentų užimamų rinkos dalių skirtumo bus sukurta dominuojanti padėtis verslo klasės orlaivių variklių rinkoje. Komisija pažymi, kad prielaidomis paremta su šia rinka susijusių įsipareigojimų atmetimo priežasčių ieškovės kritika nepaneigia ginčijamo sprendimo teisingumo.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

566 Šioje byloje visus verslo klasės orlaivius priskyrusi vienai rinkai Komisija ginčijamo sprendimo 32 konstatuojamojoje dalyje konstatavo, kad „paklausos atžvilgiu trims klasėms (sunkiųjų, vidutinių ir lengvųjų) priklausantys orlaiviai negali būti vieni kitų pakaitalai dėl skirtingų kainų, eksploatacijos išlaidų ir skirtingos kiekvienos klasės orlaivių paskirties“. Rinką į tris klases (segmentus), padalijusi Komisija nepateikė galutinio atsakymo į klausimą, ar kiekvienos klasės orlaiviai priskirtini atskiroms rinkoms ir ar tai turi įtakos konkurencijos vertinimui.

567 Ginčijamo sprendimo 436 konstatuojamojoje dalyje Komisija atmetė koncentracijos šalių argumentus dėl rinkos apibrėžimo, nurodydama, kad jie paremti konkurencija

atskirų platformų atžvilgiu. Komisija pažymi, kad „verslo klasės orlaivių rinkos nebuvo apibrėžtos neatsižvelgiant į pasiūlą ir paklausą, nes tai nesuderinama su rinkų apibrėžimo principais“.

568 Pagrindinį ieškovės bylos nagrinėjime pateiktą argumentą sudaro didelės talpos regioninių orlaivių rinkos apibrėžimo kritikai artima kritika, iš esmės paremta tuo, kad Komisija apibrėžė variklių rinkas ne atsižvelgdama į jų savybes, o pagal orlaivių, kuriuose jie naudojami, rinkas. Šio sprendimo 492 ir paskesniuose punktuose didelės talpos regioninių orlaivių kontekste nurodyta, kad Komisija ginčijamo sprendimo 9 konstatuojamojoje dalyje nurodė, kodėl apibrėžiant variklių rinkas reikia atsižvelgti į orlaivių, kuriuose jie yra naudojami, konkurenciją.

569 Pažymėtina, kad ieškovė nagrinėjant bylą nepateikė abejones verslo klasės orlaivių variklių rinkos apibrėžimu pagrindžiančių konkrečių argumentų. Kadangi Bendrijos teismų teisminės kontrolės apimtis apribota ieškinio pagrindu ir ieškinyje pateiktais argumentais, šis klausimas nenagrinėtinas. Nesant konkrečių įrodymų, kurių pakaktų paneigti Komisijos atlikto antro lygmens konkurencijos taikymo verslo klasės orlaivių variklių atžvilgiu pagrįstumą, konstatuotina, kad Komisija nepadarė fakto klaidos arba akivaizdžios vertinimo klaidos apibrėždama verslo klasės orlaivių variklių rinkas. Dėl tų pačių priežasčių *mutatis mutandis* (žr. šio sprendimo 492 ir paskesnius punktus) atmetini ieškovės pateikti argumentai, kurie yra analogiškai pateiktiems didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkų apibrėžimo atžvilgiu.

570 Ginčijamo sprendimo 435 konstatuojamojoje dalyje nagrinėdama dominuojančios padėties verslo klasės orlaivių variklių rinkoje sukūrimą Komisija išimtinai remiasi su

po koncentracijos susikūrusio subjekto užimama rinkos dalimi susijusiais skaičiais ir padaro išvadą, kad rinkoje bus sukurta dominuojanti padėtis. Ji teigia, kad „horizontaliųjų ryšių, dėl kurių bus sukurta dominuojanti padėtis, atsiradimas yra iškart pasireiškiantis koncentracijos, apie kurią buvo pranešta, poveikis verslo klasės orlaivių variklių rinkai“. Ji remiasi 50–60 % bendros variklių įrengtos bazės dalimi, iš kurios GE priskiriama 10–20 %, o *Honeywell* – 40–50 %, ir 80–90 % šiuo metu gaminamų vidutinės talpos verslo klasės orlaivių variklių įrengtos bazės dalimi, iš kurios GE priskiriama 10–20 %, o *Honeywell* – 70–80 %. Šie užimamos rinkos dalies skaičiavimai, Komisijos manymu, yra naudotini vertinant variklių gamintojų komercinį pajėgumą minėtoje rinkoje.

- 571 Pažymėtina, kad 50–60 % užimama įrengtos variklių bazės dalis verslo klasės orlaivių rinkoje šiuo atveju *prima facie* rodo dominuojančią padėtį. Nors užimamos rinkos dalies reikšmė įvairiose rinkose yra skirtinga, pagal nusistovėjusią teismų praktiką labai didelė užimama rinkos dalis, išskyrus išimtinus atvejus, rodo dominuojančią padėtį (101 punkte minėto sprendimo *Hoffmann-La Roche prieš Komisiją* 41 punktas ir 115 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 134 punktas). Be to, Teisingumo Teismas 115 punkte minėtame sprendime *AKZO prieš Komisiją* (60 punktas) pripažino, kad dominuojanti padėtis buvo užimant 50 % rinkos dalies.
- 572 Ieškovė neįrodė ir apskritai neteigė, kad verslo klasės orlaivių rinka yra „išimtinis atvejis“ 115 punkte minėto sprendimo *AKZO prieš Komisiją* prasme, dėl kurio būtų paneigta remiantis visa įrengta variklių baze Komisijos ginčijamame sprendime priimta išvada, kad rinkoje po koncentracijos susikūrus subjektas užimtų dominuojančią padėtį.
- 573 Pirmosios instancijos teismas pažymi, kad ginčijamo sprendimo 88 konstatuojamojoje dalyje nurodyta 80–90 % užimama šiuo metu gaminamų vidutinės talpos verslo klasės orlaivių įrengtos bazės dalis (Komisijos požiūriu, ypač naudingas variklių

gamintojo komercinio pajėgumo matmuo, kaip teigiama ginčijamo sprendimo 41 konstatuojamojoje dalyje) aiškiai rodo, jog po koncentracijos susikūrus subjektas šiame sektoriuje užims dominuojančią padėtį. Kadangi Komisija nepriskyrė šios klasės orlaivių atskirai rinkai, ši išvada nereiškia, kad tokioje atskiroje rinkoje apskritai yra dominuojanti padėtis Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio prasme. Vis dėlto užimama rinkos dalis rodo, kad tam tikruose minėtos rinkos segmentuose po koncentracijos susikūrus subjektas bus pajėgesnis nei apskritai rinkoje, ir pagrindžia Komisijos išvadą, kad po koncentracijos susikūrus subjektas užims dominuojančią padėtį visoje verslo klasės orlaivių variklių rinkoje.

574 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuotina, kad šioje byloje nebuvo įrodyta, jog Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą priedama prie išvados, kad po koncentracijos dėl ieškovės ir *Honeywell* verslo klasės orlaivių variklių gamybos horizontaliųjų ryšių būtų sukurta dominuojanti padėtis.

575 Pateikdama kitus argumentus ieškovė kritikuoja su verslo klasės orlaivių rinka susijusius Komisijos motyvus dėl numanomos GECCAG, kaip pirkėjo, įtakos įgyvendinant preferencinę įsigijimo politiką. Pažymėtina, kad nėra Komisijos atliktai GECAS veiksmų analizei prieštaraujančių su GECCAG susijusių empirinių įrodymų (ginčijamo sprendimo 121 konstatuojamoji dalis; taip pat žr. šio sprendimo 182 ir paskesnius punktus). Konstatuotina, kad šis išvestinis Komisijos motyvas yra nepagrįstas, nes ginčijamame sprendime nebuvo pateikta nuodugnios analizės, kuri pagrįstų, kad po koncentracijos susikūrus subjektas būtų suinteresuotas GECCAG spekuliatyvia orlaivių įsigijimo politika, numatydamas didelį prioritetą ar net išimtinę įsigijimo politiką orlaivių, kuriuose naudojami jo gaminami varikliai, atžvilgiu, ir kad yra didelė šios politikos įgyvendinimo tikimybė.



576 Kalbant apie ieškovės kritikuotą ginčijamo sprendimo 443 ir 444 dalyse pateiktą verslo klasės orlaivių variklių susijusių pardavimų analizę, pažymėtina, kad jie buvo galimi iki ir po koncentracijos, *Honeywell* esant pajėgia verslo klasės orlaivių ir kai kurių jiems skirtų aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkų dalyve. O GE užimama verslo klasės orlaivių variklių rinkos dalis buvo nedidelė. Taigi net jei verslo klasės orlaivių sektoriuje būtų tikėtini susieti pardavimai, nenustatyta, kad koncentracija būtų šio elgesio pagrindinė priežastis ar sukeltų kitokią šiuo atžvilgiu reikšmingą poveikį.

577 Bet kuriuo atveju pažymėtina, kad dėl 399 ir paskesniuose punktuose išdėstytų priežasčių Komisija nesurinko įtikinamų įrodymų pagrįsti teiginį, jog po koncentracijos susikūrus subjektas įgyvendintų tokią praktiką. Darytina išvada, kad su būsimais susietais verslo klasės orlaivių variklių pardavimais susiję Komisijos nustatyti faktai nelaikytini koncentracijos, dėl kurios būtų sukurta dominuojanti padėtis rinkoje, pasekmėmis.

578 Iš akivaizdžiai dviprasmiškos ginčijamo sprendimo dalies, kurioje analizuojamas poveikis verslo klasės orlaivių rinkai (435–444 konstatuojamosios dalys), ypač iš 437 konstatuojamosios dalies formuluotės, išplaukia, kad kiekviena iš trijų jos dalių, kuriose nagrinėjami horizontalūs ryšiai (435–437 konstatuojamosios dalys), vertikali integracija (438–442 konstatuojamosios dalys) ir susieti pardavimai (443, 444 konstatuojamosios dalys), yra savarankiška ir sudaro reikiamą pagrindą Komisijos išvadai, kad po koncentracijos bus sukurta dominuojanti padėtis atitinkamojoje rinkoje. Atitinkamai 575–577 punktuose nustatytos aplinkybės nepaneigia šio sprendimo 574 punkte pateiktos išvados, kad Komisijos horizontaliųjų ryšių analizė yra pagrįsta.

579 Kalbant apie dėl galimai sukurtos dominuojančios padėties itin apribotą konkurenciją bendrojoje rinkoje, pažymėtina, kad abstrakčiai pabrėžusi antrosios sąlygos autonominių pobūdį ieškovė (žr. šio sprendimo 84 ir paskesnius punktus) nepateikė išvadą, jog horizontalūs ryšiai turės didelį poveikį rinkai, paneigiančių konkrečių įrodymų.

580 Bet kuriuo atveju iš ginčijamo sprendimo 567 konstatuojamojoje dalyje, kurioje konkrečiai nurodomos visos rinkos, kurioms koncentracija turės poveikį, pateiktos bendrosios išvados išplaukia, kad Komisija konstatavo, jog šiose rinkose bus sukurta ar sustiprinta dominuojanti padėtis ir „itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje“ (žr. šio sprendimo 90 punktą). Atsižvelgiant į minėtos konstatuojamosios dalies formuluotę, reikia pažymėti, kad Komisija padarė tinkamą išvadą, jog dėl dominuojančios padėties verslo klasės orlaivių rinkoje sukūrimo po koncentracijos susikūrusiam subjektui užimant 50–60 % variklių rinkos įrengtos variklių bazės prasme (ginčijamo sprendimo 88 konstatuojamoji dalis), būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje. Nesant tai paneigiančių konkrečių įrodymų, konstatuotina, kad šioje išvadoje nėra padaryta akivaizdi vertinimo klaida.

581 Pažymėtina, kaip abi pagrindinės bylos šalys patvirtino iki posėdžio pradžios atsakydamos į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą, kad 2001 m. birželio 14 d. ieškovės pateiktas įsipareigojimas išskaidyti *Honeywell* gaminamų variklių ALF502/507 gamybos verslą yra susijęs su verslo klasės orlaivių rinkos vertinimu, nes šie varikliai naudojami ne tik *B Ae System* gaminamuose didelės talpos regioniniuose orlaiviuose, bet ir verslo klasės orlaiviuose <...>.

582 Pažymėtina, kad ieškovė nemotyvuotai teigė, jog ginčijamajame sprendime pateikti Komisijos prieštaravimai nagrinėjamiems įsipareigojimams yra nepagrįsti. Taigi dėl 555 ir paskesniuose punktuose minėtų priežasčių Komisija pagrįstai atmetė įsipareigojimus.

c) Išvada dėl horizontalių ryšių poveikio verslo klasės orlaivių variklių rinkai

583 Nors Komisija tvirtino, kad vienas kitą papildantys jos sprendimo elementai neanalizuotini atskirai (žr. šio sprendimo 40 ir 48 punktus), pažymėtina, kad bendroji formuluotė yra nesusijusi su šioje sprendimo dalyje nagrinėjamais klausimais. Nustatytos dėl klaidų iškraipytos išvados dėl vertikaliųjų ryšių tarp starterių ir didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių bei dėl konglomerato poveikio neturėjo įtakos Komisijos išvadai, kad verslo klasės orlaivių variklių rinkoje dėl po koncentracijos atsiradusių horizontalių ryšių būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje.

584 Darytina atitinkama išvada, kad šio proceso kontekste yra pakankamai pagrįstas ginčijamo sprendimo motyvų pagrindas, jog dėl koncentracijos šalių variklių gamybos horizontalių ryšių verslo klasės orlaivių variklių rinkoje bus sukurta dominuojanti padėtis ir itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje.

### 3. Dėl mažų jūrinių dujų turbinų

#### a) Dėl rinkos apibrėžimo

#### Šalių argumentai

585 Ieškovės manymu, klaidingas rinkos apibrėžimas iškreipia Komisijos išvadą, kad šiame sektoriuje bus sukurta dominuojanti padėtis. GE ir *Honeywell* gaminamos turbinos nėra pakaitalai, be to, Komisija nepateikė jokių GE ir *Honeywell* tarpusavio konkurencijos pavyzdžių.

586 Komisija primena, kad ginčijamo sprendimo 472–474 konstatuojamosiose dalyse ji atrėmė šiuos ieškovės argumentus ir laiko juos neatitinkančiais tikrovės. Komisija teigia, kad dujų turbinų rinka turi būti apibrėžiama pagal jų galią, kuri nagrinėjamu atveju nesiekia 10–15 megavatų (MW), ir pramoninę ar jūrinę paskirtį. Ši rinka neskaidytina į smulkesnius segmentus, o dėl koncentracijos susikurs daug pajėgesnis už konkurentus rinkos dalyvis.

#### Pirmosios instancijos teismo vertinimas

587 Visų pirma pažymėtina, kad Bendrijos teismų teisminė kontrolė apribota ieškinio pagrindo ir ieškinyje pateiktų argumentų. Ieškinyje ginčijamas vienintelis su mažomis jūrinėmis dujų turbinomis susijusių Komisijos svarstymų elementas – rinkos apibrėžimas. Todėl nagrinėtina, ar ieškovės pateikti argumentai pagrindžia, kad formuluodama atitinkamos rinkos apibrėžimą Komisija padarė fakto klaidą arba akivaizdžią vertinimo klaidą.

- 588 Kaip 2004 m. spalio 17 d. pastabose nurodė Komisija, yra nepriimtinos 2004 m. liepos 21 d. laišku pateiktame ieškovės prašyme išplėsti nagrinėjamą klausimą, įtraukiant kitus išvestinius Komisijos motyvus, pateiktos pastabos, kurios laikytinos nauju ieškinio pagrindu Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalies prasme.
- 589 Ginčijamo sprendimo 460–467 konstatuojamosiose dalyse Komisija pateikė priežastis, kodėl atitinkama rinka yra pasaulinė mažų jūrinių dujų turbinų (kurių galia nuo 0,5 iki 10 MW) rinka. 472–474 konstatuojamosiose dalyse buvo paaiškinta, kodėl administracinės procedūros metu pateikti konkretūs koncentracijos šalių pateikti argumentai nepaneigia šios išvados.
- 590 Ieškovės manymu, atsižvelgiant į tai, kad ji ir *Honeywell* nedalyvauja tuose pačiuose konkursuose, jų gaminamos turbino tarpusavyje nekonkuruoja ir nėra pakaitalai.
- 591 Pagrįsdama šią nuomonę, ieškinio 185 nuorofoje į 22 priedą prie atsiliepimo į pranešimą apie kaltinimus ieškovė nurodo, kad atsiliepimas ir visi jo priedai laikytini ieškinio priedu.
- 592 Pažymėtina, kad, Siekiant užtikrinti teisinį saugumą ir gerą teisingumo vykdymą, kad ieškinys būtų priimtinas būtina, jog ieškinyje nors sutrumpintai, bet nuosekliai ir suprantamai būtų išdėstyta esminė faktinė ir teisinė jį pagrindžianti informacija. (žr. 2003 m. sausio 9 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Italija prieš Komisiją*, C-178/00, Rink. p. I-303, 6 punktą; 1997 m. gegužės 6 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Guérin automobiles prieš Komisiją*, T-195/95, Rink. p. II-679, 20 punktą; 2000 m. vasario 24 d. Sprendimo *ADT Projekt prieš Komisiją*, T-145/98, Rink. p. II-387, 66 punktą; 2000 m. liepos 25 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *RJB*

*Mining prieš Komisiją*, T-110/98, Rink. p. II-2971, 23 punktą ir joje nurodytą teismų praktiką; 2003 m. balandžio 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Travellex Global ir Financial Services ir Interpayment Services prieš Komisiją*, T-195/00, Rink. p. II-1677, 26 punktą ir 2004 m. kovo 16 d. Sprendimo *Danske Busvognmænd prieš Komisiją*, T-157/01, Rink.p. II-917, 45 punktą; šiuo klausimu taip pat žr. 1961 m. gruodžio 15 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Fives Lille Cail ir kt. prieš Aukščiausiąją instituciją*, 19/60, 21/60, 2/61 ir 3/61, Rink. p. 561, 588 ir 1991 m. kovo 5 d. Sprendimo *Grifoni prieš CEEA*, C-330/88, Rink. p. I-1045, 17 ir 18 punktus). Šiuo atžvilgiu, nors ieškinio turinį tam tikrais klausimais gali paremti ar papildyti nuorodos į ištraukas iš pridėtų dokumentų, bendroji nuoroda į kitus dokumentus, neatsižvelgiant į tai, ar jie pridėti prie bylos, nepriilygintina esminių teisinių argumentų nurodymui ieškinyje (1999 m. gegužės 21 d. Nutarties byloje *Asia Motor France ir kiti prieš Komisiją*, T-154/98, Rink. p. II-1703, 49 punktas). Todėl neturi būti atsižvelgiama į naujais ieškinio pagrindais laikytinus ieškovės nagrinėjamame dokumente pateiktus prieštaravimus, susijusius ne su atitinkamos rinkos apibrėžimu, o su tam tikrais pranešime apie kaltinimus pateiktos analizės klausimais.

593 Ieškovė posėdyje ginčijo ginčijamame sprendime Komisijos minimą ieškovės užimamos rinkos dalies dydį, teigdama, kad ginčijamo sprendimo 470 konstatuojamojoje dalyje minėta nuo 0,5 iki 5 MW galios dujų turbinų 10–20 % rinkos dalis yra nesuderinama su didesnės – nuo 0,5 iki 10 MW – galios dujų turbinų 25–30 % rinkos dalimi, nes ieškovė tegamina vieną abiem rinkoms skirtą 4,5 MW galios dujų turbiną LM 500.

594 Pažymėtina, kad šis argumentas laikytinas atskiru ieškinio pagrindu, nes neišplaukia ir ieškinio pagrindo, t. y. mažų jūrinių dujų turbinų rinkos apibrėžimo ginčijimo. Kadangi šis pagrindas buvo iškeltas tik posėdyje, jis yra nepriimtinas, remiantis Procedūros reglamento 48 straipsnio 2 dalimi, kaip pavėluotai pateiktas. Vis dėlto

ginčijamo sprendimo 470 konstatuojamojoje dalyje pateiktas teiginys apie *Honeywell* užimamą nuo 0,5 iki 10 MW galios dujų turbinų 20–30 % rinkos dalį neprieštarauja Komisijos išvadoms, nes yra priskiriamas *Honeywell* konkurentams.

- 595 Atsiliepimo į pranešimą apie kaltinimus 22 priede pateiktais su rinkos apibrėžimu susijusiais faktais galima grįsti ir pildyti su minėtu klausimu susijusį ieškinio pagrindą.
- 596 Ginčydamos pranešime apie kaltinimus Komisijos pateiktą rinkos apibrėžimą, koncentracijos šalys atsiliepimo į pranešimo apie kaltinimus 22 priede atkreipė dėmesį į GE gaminamos turbinos LM 500 ir *Honeywell* gaminamų turbinų kainos, dydžio, masės ir galios skirtumus.
- 597 Iš ginčijamo sprendimo 473 konstatuojamosios dalies išplaukia, kad Komisija paneigė ieškovės argumentus dėl koncentracijos šalių gaminamų turbinų skirtumų, remdamasi rinkos tyrimu. Ginčijamo sprendimo 473 konstatuojamojoje dalyje teigiama:

„Atlikus rinkos tyrimą paaiškėjo, kad GE ir *Honeywell* minėtoje rinkoje konkuruoja tarpusavyje. Remiantis minėtu tyrimu, darytina išvada, kad GE ir *Honeywell* gaminamų mažesnės nei 10 MW galios jūrinių dujų turbinų skirtumai pagrindžia dviejų skirtingų rinkų egzistavimą.“

- 598 Atsižvelgiant į tai, kad procese yra ginčijama šiuo tyrimu pagrįsta išvada, nagrinėtina, ar Komisija nepadarė fakto klaidos ar akivaizdžios vertinimo klaidos, padarydama tyrimo rezultatais paremtą išvadą, kad šie skirtumai nepaneigia jos pateikto rinkos

apibrėžimo. Todėl pasitelkus proceso organizavimo priemonę Komisija buvo paprašyta pateikti dokumentus, su kuriais ieškovė galėjo susipažinti ir kurie paremia ar kitaip yra susiję su dviem ankstesniame punkte minėtais sakiniiais.

599 Atsakydama į klausimą, Komisija pateikė tris dokumentus – *Rolls-Royce*, *UTC* ir *Solar Turbines* atsakymus. Jos manymu, jie atspindi rinkos tyrimo rezultatus, nes atskleidžia trijų pagrindinių koncentracijos šalių konkurentų atitinkamojoje rinkoje požiūrį. Ieškovė neneigė, kad atsakymai atspindi rinkos tyrimo rezultatus, bet atkreipė dėmesį į tam tikrus jų skirtumus ir ginčijo jų įrodomąją vertę. Tačiau ji nepateikė Komisijos išvadas paneigiančių kitų konkurentų atsakymų.

600 Pateikta nekonfidenciali *Rolls-Royce* atsakymo versija yra dviprasmiška, nes atsakyme į 38 minėto dokumento klausimą yra teigiama, kad atitinkamojoje rinkoje veikė tik ieškovė ir *Rolls-Royce*. Bet yra nustatyta, kad *Honeywell* taip pat veikė mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje ir užėmė didelę jos dalį. Vadinasi, *Rolls-Royce* ją veikiausiai praleido. Atsakydama į to paties dokumento 40 klausimą, *Rolls-Royce* nurodė, kad ieškovė ir *Honeywell* konkuruoja tik mažų pramoninių jūrų turbinų rinkoje. Konstatuotina, kad iš *Rolls-Royce* pateiktų atsakymų neišplaukia, jog ieškovė ir *Honeywell* konkuravo mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje.

601 Iš *Rolls-Royce* atsakymų į 32, 34 ir 36 klausimus išplaukia, kad Komisijos pateiktas mažų jūrinių dujų turbinų rinkos apibrėžimas, atsižvelgiant į turbinų galią (nuo 0,5 iki 10 MW), yra pagrįstas. *Rolls-Royce* manymu, apibrėžiant atitinkamą rinką



nesuremtina kitais veiksniais ar elementais. Šios *Rolls-Royce* atsakymų dalys paremia Komisijos poziciją rinkos apibrėžimo klausimu.

602 *P&W* patronuojančios bendrovės *UTC* atsakymai taip pat paremia Komisijos nuomonę, kad koncentracijos šalys konkuruvo tarpusavyje. Atsakyme į 50 klausimą aiškiai teigiama, kad ieškovės ir *Honeywell* gaminamos nuo 0,5 iki 15 MW galios pramoninės ir jūrinės dujų turbinos tiesiogiai ir netiesiogiai konkuruvo tarpusavyje.

603 *UTC* atsakymas į 43 klausimą, kad pramoninės dujų turbinos negali būti naudojamos su jūromis susijusiai paskirčiai, ir atsakymas į 44 klausimą, kad nors didelių ir mažų jūrinių dujų turbinų atribojimas yra subjektyvus ir šiek tiek abejotinas klausimas, kartais yra naudojama 13 MW riba, taip pat paremia rinkos apibrėžimą. Atsakyme į 46 klausimą dėl kitų rinkos apibrėžimo elementų teigiama, kad apibrėžiant rinką galima remtis Komisijos pasirinktais naudojimo paskirties ir galios kriterijais. Šie atsakymai taip pat paremia mažų jūrinių dujų turbinų ir pramoninių dujų turbinų atribojimą ir patvirtina, kad yra tinkamas mažų ir didelių jūrinių dujų turbinų atribojimas remiantis galios kriterijumi, esant šiek tiek didesnei nei 10 MW skiriamajai ribai.

604 *Solar Turbines* atsakymas prieštarauja Komisijos pateiktam rinkos apibrėžimui. *Solar Turbines* manymu, negalima atriboti jūrinių dujų turbinų ir pramoninių dujų turbinų rinkų (p. 03812), taip pat negalima remiantis galios kriterijumi atriboti dujų turbinų rinkų (p. 03809). Tačiau pažymėtina, kad *Solar Turbines* siūlomas platus rinkos apibrėžimas prieštarauja ieškovės manymui, kad jos ir *Honeywell* gaminamų mažų dujų turbinų dydžio ir masės skirtumai nulemia jų priklausymą atskiroms rinkoms.

605 Atsakyme į 8 klausimą *Solar Turbines* taip pat patvirtino, kad ieškovė ir *Honeywell* konkuravo tarpusavyje, prekiaudamos jūrinėmis ir pramoninėmis dujų turbinomis. Kiek tai susiję su posėdyje ieškovės pareikštu teiginiu, kad, nurodydama skirtingas koncentracijos šalių gaminamas dujų turbinas, *Solar Turbines* praleido vienintelę mažą jūrinę dujų turbiną LM 500, pažymėtina, kad pateiktas produktų sąrašas baigėsi žodžių junginiu „ir kitus produktus“, t. y. nebuvo išsamus. Vadinasi, iš to, kad šio modelio dujų turbina nebuvo paminėta, nereikėtų daryti išvados, jog *Solar Turbines* aiškiai paminėjo turbinas, kurių Komisija nepriskyrė prie mažų jūrinių dujų turbinų.

606 Iš pranešimo apie kaltinimus 22 priedo išplaukia, kad ieškovė ir *Honeywell* tame pačiame konkurse dalyvavo vieną kartą per pastaruosius 5 metus, kai dėl neatitikimo techniniams reikalavimams ieškovės pasiūlymas buvo atmestas. Pažymėtina, kad atitinkamojoje rinkoje buvo labai mažai konkurencijos atvejų, nes, kaip teigiama 22 priede, *Honeywell* dalyvavo šešiuose konkursuose per tą patį laikotarpį ir du iš jų laimėjo. Tai, kad šalys dalyvavo tame pačiame konkurse tik vieną kartą, šiame kontekste savaime nereiškia, kad jų produktai nekonkuruoja vienoje rinkoje.

607 Atsižvelgiant į visus tris išnagrinėtus atsakymus kartu ir į pranešimo apie kaltinimus 22 priedą, nenustatyta, kad Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą konstatuodama, jog, remiantis prie bylos pridėtais įrodymais, egzistuoja pasaulinė 0,5–10 MW galios jūrinių dujų turbinų rinka, kurioje veikia ieškovė ir *Honeywell*.

608 Iš rašytinių atsakymų į posėdyje Pirmosios instancijos teismo pateiktą klausimą dėl žodinės proceso dalies atnaujinimo išplaukia, kad Komisija neapklausė ieškovės

pranešime „CO“ nurodyto vienintelio koncentracijos šalių *EEA* užsakovo mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje. Tačiau pasibaigus posėdžiui ieškovės nurodytas faktas nepaneigia ankstesniame punkte padarytos išvados, nes ji neteigė ir nebuvo nustatyta, kad, neapklausus nė vieno ieškovės ar *Honeywell* užsakovo, ginčijamame sprendime Komisijos pateiktas rinkos apibrėžimas galėjo būti iškreiptas.

609 Šioje byloje nenustatyta, kad Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą, atlikdama mažų jūrinių dujų turbinų rinkai apibrėžti skirtą tyrimą.

b) Dėl įsipareigojimų

Šalių argumentai

610 Ieškovė pateikė *Honeywell* kapitalo išskaidymo jos gaminamomis dujų turbinomis prekiaujančioje bendrovėje *Vericor* pasiūlymą. Pirmosios instancijos teisme ieškovė nurodė, kad ginčijamame sprendime Komisijos pateikti prieštaravimai yra visiškai nepagrįsti, tačiau nepaaiškino, kodėl ji taip mano, ir nepateikė įrodymų.

611 Komisija teigia, kad remiantis niekuo neparemtos GE įsipareigojimų atmetimo kritikos teiginiais negalima priimti sprendimo dėl ginčijamo sprendimo teisėtumo.

## Pirmosios instancijos teismo vertinimas

- 612 Kaip nurodyta 555 punkte, šalių pasiūlyti struktūriniai įsipareigojimai priimtini, tik jei Komisija gali tvirtai konstatuoti, kad juos bus galima įgyvendinti.
- 613 Kiek tai susiję su mažomis dujų turbinomis, 2001 m. liepos 14 d. pateiktoje pirmajame įsipareigojimų sąrašė koncentracijos šalys pasiūlė parduoti *Honeywell* priklausančią 50 % dydžio bendros įmonės *Vericor*, prekiaujančios *Honeywell* gaminamomis mažomis jūrinėmis dujų turbinomis, dalį, kurios likę 50 % priklauso *MTU* (žr. ginčijamo sprendimo 494 konstatuojamąją dalį).
- 614 Kadangi Komisija pateikė vien praktinio pobūdžio prieštaravimus įsipareigojimams, pažymėtina, kad ginčijamo sprendimo 518 konstatuojamojoje dalyje ji netiesiogiai pritaria, jog *Honeywell* perdavus jos gaminamomis dujų turbinomis prekiaujančios įmonės valdymą *MTU*, rinkoje nebus sukurta neigiamą poveikį konkurencijai turinti dominuojanti padėtis. Pirmosios instancijos teismo posėdyje Komisijos pateikti argumentai, kad įsipareigojimai nepanaikina horizontaliųjų ryšių minėtoje rinkoje, nekeičia minėto sprendimo aiškinimo.
- 615 Ginčijamo sprendimo 518 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymėjo, kad norint atlikti pasiūlytą perleidimą reikia gauti visus reikiamus patvirtinimus, remiantis Jungtinių Valstijų eksporto kontrolės nuostatomis. Komisija priėmė sprendimą nepriimti tokios išraiškos pasiūlymo, nes įsipareigojimas būtų laikomas įvykdytu ir Jungtinių Valstijų institucijoms nesuteikus leidimo išskaidyti, nes po koncentracijos susikūrus subjektas būtų padaręs viską, ką buvo įsipareigojęs. Komisija taip pat

pažymi, kad įsipareigojime nenurodyta, ar nagrinėjamo leidimo suteikimo procedūrą reglamentuojančios nuostatos yra privalomojo, ar diskrecinio pobūdžio. Egzistuoja dar viena problema, susijusi su „numanomu išskaidyto verslo sąnaudų padidėjimu, jei užsakovas negamina sraigtasparnių variklių“, šiuo atveju – *Honeywell*.

- 616 Ieškovė neįrodė teiginio, kad Komisijos numanomos šio įsipareigojimo sukuriamos kliūtys yra visiškai nepagrįstos. Pažymėtina, kad ji nepateikė konkrečių argumentų ar įrodymų, galinčių paneigti Komisijos išvadą dėl siūlomo išskaidymo įvykdymo galimybių.
- 617 Konstatuotina, kad Komisija pagrįstai atmetė hipotetinio pobūdžio įsipareigojimą, kurio įgyvendinimas buvo visiškai priklausomas nuo valstybės ne narės institucijų sprendimų. Negalėdama garantuoti reikalavimų įvykdymo, ieškovė privalėjo pasiūlyti alternatyvų įsipareigojimą, jei išskaidymo nebūtų įmanoma įgyvendinti.
- 618 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nenustatyta, kad Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą pripažindama, jog šalių pasiūlytas įsipareigojimas buvo nepriimtinas atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes. Todėl į šį įsipareigojimą neatsižvelgtina ir jo pateikimo faktas neturi reikšmės ginčijamame sprendime Komisijos pateiktai mažų jūrinių dujų turbinų rinkos analizei.

## c) Išvada dėl horizontaliųjų ryšių mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje

<sup>619</sup> Pažymėtina, kad nors Komisija tvirtino, jog vienas kitą papildantys jos sprendimo elementai neanalizuotini atskirai (žr. šio sprendimo 40 ir 48 punktus), bendroji formuluotė nėra susijusi su šioje sprendimo dalyje nagrinėjama klausimais. Nors, kaip konstatuota, Komisijos išvados dėl vertikalinių ryšių tarp starterių ir didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių ir išvados dėl konglomerato poveikio buvo iškreiptos dėl klaidų, nė viena jų neturėjo įtakos jos sprendimui, kad mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje dėl po koncentracijos atsiradusių horizontaliųjų ryšių būtų itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje.

<sup>620</sup> Darytina atitinkama išvada, kad šio proceso kontekste yra pakankamai pagrįstas ginčijamo sprendimo pagrindas, susijęs su tuo, kad dėl horizontaliųjų ryšių tarp koncentracijos šalių vykdomos variklių gamybos mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje bus sukurta dominuojanti padėtis ir itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje.

F — *Dėl ieškinio pagrindų, susijusių su procedūros pažeidimais*

<sup>621</sup> Ieškovė suformulavo keturis ieškinio pagrindus, pirma, dėl įtariamo jos teisės susipažinti su tam tikrais dokumentais pažeidimo, antra, dėl pavėluoto teisės

susipažinti su dokumentais suteikimo, trečia, dėl to, kad jai nebuvo suteikta pakankamai laiko pateikti atsiliepimą į pranešimą apie kaltinimus, ketvirta, dėl įtariamų procedūros pažeidimų, susijusių su byla nagrinėjančio pareigūno nurodymais.

## 1. Išankstiniai svarstymai

### a) Šalių argumentai

- <sup>622</sup> Visų pirma ieškovė teigia, kad remiantis Bendrijos teise, teismų praktika ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (OL C 364, 2000, p. 1; toliau – Chartija) teisė į gynybą yra pagrindinis Bendrijos teisės principas, kuris privalo būti garantuotas visose procedūrose, įskaitant koncentracijos teisėtumo nagrinėjimą Komisijoje. Siekiant nepažeisti minėtų teisių, įmonei turi būti sureikta galimybė administracinės procedūros metu pareikšti savo nuomonę dėl faktų, teiginių ir aplinkybių, kuriomis remiasi Komisija, teisingumo ir sąsajos.
- <sup>623</sup> Teisė susipažinti su byla yra vienas veiksmingo teisės į gynybą įgyvendinimo procesinių saugiklių. Lygiateisiškumo principas reikalauja, kad įmonė ir Komisija turėtų lygias teises susipažinti su byla. Komisija neturi teisės spręsti, su kuriais dokumentais leisti susipažinti kitai šaliai.
- <sup>624</sup> Procesinės garantijos yra itin svarbios nagrinėjant koncentracijos bylą. Pirma, koncentracijos byla susijusi su pagrindine teise į nuosavybę. Antra, Komisija priima faktiškai galutinį sprendimą, kurio apskundimo galimybės dėl procedūros trukmės yra ribotos, t. y. praktiškai Komisija nusprendžia, ar koncentracija galės įvykti.

Trečia, koncentracijos sustabdymas per koncentracijos bylos nagrinėjimo terminą kenkia šalių interesams. Ketvirta, koncentracijos šalys gali nukentėti nuo siekiančių ginti savo privačius interesus konkurentų pateiktų prieštaravimų. Penkta, negalima išsireikalauti visiško dėl neteisėto koncentracijos uždraudimo patirtų nuostolių atlyginimo. Šešta, kadangi bendrovės negali laikinai susijungti, nėra praktiškai veiksmingų laikinųjų apsaugos priemonių.

<sup>625</sup> Pažeidus procedūrinę garantiją priimtas sprendimas yra naikintinas, jei šalys patyrė galimą žalą (1999 m. balandžio 20 d. Sprendimas *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kiti prieš Komisiją*, nuo T-305/94 iki T-307/94, nuo T-313/94 iki T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931); priešingu atveju, tai būtų Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencijos pažeidimas (toliau – EŽTK). Pirmą, koncentracijos bylose Komisija nėra nepriklausoma ir nešališka, nes ji yra teisės aktų leidžiamosios valdžios institucija, teisės aktų vykdomosios valdžios institucija, ieškovas ir teisėjas vienu metu. Antra, procedūros pažeidimai negali būti ištaisyti Pirmosios instancijos teisme, kuris tikrina tik sprendimų teisėtumą (1995 m. birželio 29 d. Sprendimo *Solvay prieš Komisiją*, T-30/91, Rink. p. II-1775, 98 punktas).

<sup>626</sup> Ieškovės dublike pažymėta, kad koncentracijos bylų prigimtis suponuoja skirtingo apsaugos lygio reikalavimą, kuris nebūtinai turi skirtis nuo kitų pažeidimų bylų. Komisija neteisingai įvertino nagrinėjamus konkuruojančius interesus, atsižvelgiant į laiką, kada tiesiogiai suinteresuotos trečiosios šalys privalo būti išklaustos, ir į pusiausvyrą komercinių paslapčių apsaugos atžvilgiu.

<sup>627</sup> Komisija pripažįsta teisės į gynybą reikšmę nagrinėjant koncentracijos bylas, tačiau teigia, kad šiuo atveju ieškovė labiau suinteresuota pačia koncentracijos kontrolės



procedūra ir jos teisėtumo patikrinimu nei Komisijos vadovavimu administracinei procedūrai.

<sup>628</sup> Komisijos manymu, ieškovė klaidingai remiasi EŽTK 6 straipsniu. Pirma, EŽTK principus atitinka Bendrijos teisės bendrieji principai. Antra, teisė įvykdyti koncentraciją nėra pagrindinė teisė, todėl jai užtikrinti nereikalingas aukštesnis apsaugos laipsnis nei esantis sankcijų skyrimo procese.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

<sup>629</sup> Visų pirma pažymėtina, kad teisė susipažinti su bylos medžiaga koncentracijos bylose yra skirta tam, kad asmenys, kuriems skirtas pranešimas apie kaltinimus, galėtų įvertinti Komisijos byloje esančius įrodymus ir tinkamai pareikšti savo nuomonę dėl remiantis šiais įrodymais jos padarytų išvadų. Teisė susipažinti su byla grindžiama būtinumu užtikrinti, kad įmonės galėtų tinkamai gintis nuo joms minėtame pranešime pateiktą kaltinimų (115 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 65 punktas).

<sup>630</sup> Tačiau gali nebūti suteikta teisė susipažinti su kai kuriais dokumentais, o būtent su dokumentais, kuriuose ar kurių dalyse esama kitų bendrovių komercinių paslapčių, su Komisijos vidaus dokumentais, su informacija, leidžiančia atskleisti skundą pateikusius asmenis, kurie pageidavo išsaugoti anonimiškumą, taip pat su Komisijai atskleista informacija, kuriai taikoma konfidencialumo sąlyga (306 punkte minėto sprendimo *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją* 29 punktas, kurį

apeliacinėje instancijoje patvirtino Teisingumo Teismas 1995 m. balandžio 6 d. Sprendimo *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją*, C-310/93 P, Rink. p. I-865, 26 ir 27 punktuose.)

631 Kita vertus, Pirmosios instancijos teismas yra konstatavęs, kad įmonės teisė į komercinių paslapčių apsaugą turi būti suderinta su teisės į gynybą užtikrinimu (1995 m. birželio 29 d. Sprendimo *ICI prieš Komisiją*, T-37/91, Rink. p. II-1847, 98 ir paskesni punktai). Taigi Komisija gali būti laikoma įpareigota suderinti prieštaraujančius interesus, parengdama nekonfidencialias dokumentų, kuriuose pateikiamos verslo paslaptys ar kiti svarbūs duomenys, versijas. Tie patys principai taikomi susipažinimui su remiantis Reglamentu Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės nagrinėjamų koncentracijos bylų medžiaga, jų taikymą pagrįstai suderinus su bendrajai minėtame reglamente įtvirtintai schemai būdingu greito bylos išnagrinėjimo reikalavimu (84 punkte minėto sprendimo *Kaysersberg prieš Komisiją*, 113 punktas ir 115 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 67 ir 68 punktai). Priešingai ieškovės manymui, Koncentracijos kontrolės bylose teisės į gynybą apsaugos standartai neturi būti kitokie ar platesni nei teisės pažeidimų bylose.

632 Be to, iš teismų praktikos išplaukia, kad įmonės teisė į gynybą gali būti pažeista tik tiesioginį poveikį jos gynybos galimybėms turinčiu procedūros pažeidimu (šiuo klausimu žr. 2000 m. kovo 15 d. Sprendimo *Cementeries CBR ir kiti prieš Komisiją* (toliau – *Cementas*), T-25/95, T-26/95, T-30/95–T-32/95, T-34/95–T-39/95, T-42/95–T-46/95, T-48/95, T-50/95–T-65/95, T-68/95–T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, 852–860 punktus). Dėl galiojančių teisės į gynybą apsaugos nuostatų nesilaikymo administracinė procedūra pripažįstama neteisėta įrodžius, kad jos lėmė kitokią bylos baigtį (šiuo klausimu žr. 516 punkte minėto sprendimo *Hercules Chemicals prieš Komisiją* 56 punktą ir 549 punkte minėto sprendimo *Atlantic Container Line ir kiti prieš Komisiją* 340 ir 430 punktus).

633 Pažymėtina, kad šioje pagrindinėje byloje tariamas teisės į gynybą pažeidimas neturi jokios įtakos bylos sprendimui, nes yra išimtinai susijęs su ginčijamo sprendimo elementais, kurie buvo pripažinti nepakankamai pagrįstais. Taigi darant prielaidą, kad teisė į gynybą buvo pažeista, gali būti panaikinti tik tie Komisijos svarstymai, kurie remiantis kitais pagrindais buvo atmesti kaip nepagrįsti. Todėl nagrinėtina, su kuriais Komisijos svarstymų aspektais yra susiję konkretūs ieškovės pateikti kaltinimai.

## 2. Dėl teisės susipažinti su tam tikrais dokumentais

### a) Šalių argumentai

634 Ieškovė teigia, kad motyvuodama konfidencialumu Komisija neleido susipažinti su labai reikšmingais dokumentais ar tam tikromis jų dalimis. Todėl ginčijamas sprendimas buvo paremtas neatskleistais ar nuslėptais dokumentais, kurie ieškovei galėjo būti naudingi ginantis (506 punkte minėto sprendimo *AEG prieš Komisiją* 24–30 punktai ir 632 punkte minėtas sprendimas *Cementas*). Komisija privalėjo parengti visų turimų dokumentų sąrašą. Tačiau, ieškovės pageidavimu, ji nepatvirtino, kad šis sąrašas yra išsamus. Komisija neturėjo teisės leisti susipažinti tik su tais dokumentais, kuriais ji remiasi, ir nuslėpti gynybai galbūt naudingus dokumentus.

635 Visų pirma iki pranešimo apie kaltinimus pateikimo Komisija nenurodė, kad yra skundų, o vėliau leido susipažinti su jų turiniu tik pateikdama 11 eilučių ilgio oro linijų bendrovių skundų santrauką, kurioje nebuvo „kitų rinkos dalyvių“ skundų. Ši numanomai priešišką anoniminių skundų santrauka nesuteikė ieškovei pagrindo ginčyti jų turinį ir naudojimą byloje. Jų lemiamą įtaką galutiniam sprendimui

paaiškėja iš viešų Komisijos nuomonių pareiškimų ir ginčijamo sprendimo 391 konstatuojamosios dalies. Be to, šiuose skunduose galėjo būti ieškovės gynybai naudingos informacijos. Kadangi Pirmosios instancijos teismas negalės nustatyti šių įrodymų konkrečios įtakos ginčijamam sprendimui, ieškovės manymu, remiantis šiuo pagrindu ginčijamas sprendimas yra naikintinas (625 punkte minėto sprendimo *Solvay prieš Komisiją* 93 ir paskesni punktai).

<sup>636</sup> Antra, ieškovė negalėjo susipažinti su Komisijai pateiktomis trečiųjų šalių pastabomis – 2001 m. balandžio 2 d. pateiktomis *Rolls-Royce* pastabomis ir 2001 m. sausio 30 d., vasario 21 d. bei kovo 22 d. pateiktomis *UTC* pastabomis. Gali būti, kad ieškovei nebuvo pranešta apie kitų trečiųjų šalių Komisijai siūstas pastabas.

<sup>637</sup> Trečia, Komisija suteikė konfidencialų statusą keletui trečiųjų šalių pastabų, kurios buvo tiek daug redaguotos, kad ieškovė negalėjo jų nuodugniai išnagrinėti ir tinkamai įvertinti. Ypatingas dėmesys atkreiptinas į *Rolls-Royce* atsakymą į Komisijos 2001 m. kovo 21 d. laišką, 2001 m. balandžio 24 d. *UTC* pateiktas pastabas ir *ILFC* pastabas. Labai abejotina, ar didžioji ištrintos informacijos dalis buvo priskirtina komercinėms paslaptims.

<sup>638</sup> Ketvirta, ieškovė negalėjo susipažinti su visu profesoriaus Choi pranešimu, kuriuo grindžiama mišrių susietų pardavimų teorija. Komisijos veiksmų nepateisina tai, kad galiausiai ji nesirėmė šiuo modeliu. Pirma, ginčijamo sprendimo 349–355 konstatuojamosiose dalyse Komisija rėmėsi modeliu pagrįstomis išvadomis ir nepateikė jokių alternatyvių įrodymų joms pagrįsti. Antra, dėl ribotų galimybių susipažinti su byla ieškovė, įtikinusi Komisiją atsisakyti minėto modelio, negalėjo įrodyti, kad yra netaikytina ginčijamam sprendimui labai svarbi mišrių susietų pardavimų teorija. Trečia, Choi modeliu buvo paremti trečiosioms šalims pateikti klausimai.

- 639 Nepaisant pakartotinių prašymų ir siūlymų pasirašyti konfidencialumo įsipareigojimą, ieškovei nebuvo pateikta visa modelyje panaudotų duomenų analizė, nes duomenų atskleidimui prieštaravo *Rolls-Royce*, kurios užsakymu buvo parengtas modelis. O Komisija, remdamasi savo priimto pranešimo dėl prašymų susipažinti su byla nagrinėjimo vidaus procedūros taisyklių, vadovaujantis EB 81 ir 82 straipsniais, EAPB steigimo sutarties 65 ir 66 straipsniais ir Reglamentu Nr. 4064/89 (OL C 23, 1997, p. 3; toliau – pranešimas dėl susipažinimo su byla), I.A.2., II.A.1.3 ir I.B punktais, siekdama apsaugoti gynybos teises, privalėjo neatsižvelgti į *Rolls-Royce* konfidencialumo suteikimo prašymą.
- 640 Be to, ieškovei nebuvo suteikta galimybė gauti informaciją apie Choi modeliui tirti Komisijos paskirtus ekonomistus ir pranešimo apie kaltinimus 175 išnašoje ir 567, 568 punktuose nurodytus jų pranešimus. Atsakydama į Pirmosios instancijos teismo pateiktą klausimą, Komisija 2004 m. balandžio 26 d. pateikė ekonomisto profesoriaus Vives, kuris buvo paskirtas patarėju šios bylos administracinės procedūros metu, pranešimą, susirašinėjimą elektroniniu paštu tarp jo ir Komisijos pareigūnų bei Komisijos ir profesoriaus Vives sutartį, kurios pagrindu jis dirbo. Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė nurodė, kad ji galėjo panaudoti šiuos dokumentus gindamasi, nes profesoriaus Vives požiūris į tam tikrus Komisijos svarstymų aspektus buvo kritiškas.
- 641 Komisija pakartotinai atsisakė leisti ieškovei susipažinti su duomenimis ar rinkos tyrimu, pagrįstu jos konkurentų atsakymais į remiantis Choi modeliu suformuluotus klausimus, kurie sudaro pranešimo apie kaltinimus 567 ir 568 punktų pagrindą, ar bent leisti susipažinti su slapta informacija tam tikrame skaičių diapazone.
- 642 Penkta, ieškovė negalėjo įgyvendinti savo teisės susipažinti su vidaus dokumentais. Iš 96 Komisijos vidaus dokumentams priskirtų dokumentų 10 yra apibūdinti kaip trečiųjų šalių atsiųsti faksai, kurių priskyrimas prie konfidencialių duomenų yra neteisėtas. Atsakydama į Pirmosios instancijos teismo klausimą 2004 m. gegužės

18 d. Komisija pateikė 11 nekonfidencialių dokumentų ir trijų konfidencialių dokumentų, kurie buvo klaidingai priskirti vidiniams dokumentams, santraukas. Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė nurodė, kad tai, jog jai nebuvo leista susipažinti su keletu šių dokumentų administracinės procedūros metu, buvo nepriimtinas jos teisės į gynybą pažeidimas, dėl kurio naikintinas ginčijamas sprendimas.

- 643 Šešta, ieškovė negalėjo pareikšti nuomonės apie rinkos patikrinimo metu, kuriuo remdamasi Komisija atmetė su didelės talpos regioninių orlaivių varikliais, mažomis jūrinėmis dujų turbinomis ir starteriais susijusius struktūrinius įsipareigojimus, trečiųjų šalių pateiktas pastabas. Jos manymu, visi išskaidymo pasiūlymai buvo atmesti remiantis jos konkurentų teiginiais.
- 644 Komisija teigia, kad ieškovė galėjo susipažinti su visais jos kaltinimais, kurie buvo išdėstyti pranešime apie kaltinimus, ir to pakako, kad ji galėtų veiksmingai gintis.
- 645 Ieškovei buvo pranešta apie Komisijai pateiktų skundų turinį. Komisija pažymi, kad bet kuriuo atveju ji gali remtis tik savo nurodytais įrodymais. Šalims nebūtų lengviau gintis, žinant autorių asmenybes ir turint visą skundų tekstą, nes tai nėra svarbūs su byla susiję faktai. Kalbant apie ginčijamo sprendimo 391 konstatuojamojoje dalyje paminėtą oro linijų bendrovę, svarbus tik pats teiginio turinys.
- 646 Dėl ieškovės nurodytų priežasčių Komisija nesirėmė Choi modeliu, kuriame panaudoti duomenys sudarė komercinę paslaptį.

647 Kalbant apie trečiųjų šalių pastabas, reikėtų pažymėti, kad žodinės *Rolls-Royce* ir *UTC* prezentacijos, kurias minėjo ieškovė, tėra anksčiau pateiktų teiginių apibendrinimas ir neturi jokių papildomų elementų, apie kuriuos galėjo sužinoti ieškovė. Komisija pažymi, kad tam tikros konfidencialios ištraukos buvo priskirtos komercinei paslapčiai dėl konkurencinių santykių tarp koncentracijos šalių ir *ILFC*, *Rolls-Royce* bei *UTC*.

648 Kiek tai susiję su „rinkos patikrinimu“ atsižvelgiant į įsipareigojimų neatitikimą, Komisija atliko paprastą techninį patikrinimą, pasitelkdama konsultantus, o rezultatai buvo pateikti ieškovei. Be to, ieškovė turėjo atsikirsti ne į trečiųjų šalių, o į Komisijos teiginius.

#### b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

649 Komisija pagrįstai teigia, kad, kiek tai susiję su teise susipažinti su bylos medžiaga, administracinėje procedūroje konkurencijos srityje būtina atskirti nepalankius įrodymus ir dokumentus, kurie yra palankūs ar kuriuose yra palankių įrodymų. Nepalankūs įrodymai yra svarbūs tik tuomet, kai Komisija į juos atsižvelgia procese – šiuo atveju ji iš esmės privalo su jais supažindinti. Tačiau proceso teisėtumui neturi įtakos tai, kad nėra supažindinama su nepalankiais įrodymais, kuriais nėra remiamasi. Tačiau jei įrodoma, kad administracinėje procedūroje įmonei nebuvo leista susipažinti su jai palankiu įrodymu, t. y. jos gynybai naudingu dokumentu, dėl kurio pasikeistų administracinės procedūros baigtis, jeigu minėta įmonė būtų juo pasirėmusi, juo grindžiami ginčijamo sprendimo motyvai laikytini klaidingais

- 650 Įsidėmėtina, kad, remiantis teismų praktika, prašymas tvarkyti dokumentus konfidencialiai pateisina atsisakymą leisti susipažinti su trečiųjų šalių dokumentais, pavyzdžiui, skundais konkurencijos pažeidimo byloje. 630 punkte minėtame sprendime *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją* Teisingumo Teismas konstatavo, kad dominuojančią padėtį rinkoje užimanti įmonė gali imtis atsakomųjų priemonių prieš su Komisija jai atliekant tyrimą bendradarbiavusius konkurentus, tiekėjus ar klientus. Tokiomis sąlygomis trečiosios šalys, kurios Komisijai atliekant tyrimą pateikia dokumentus, dėl kurių, jų manymu prieš jas gali būti imtasi atsakomųjų priemonių, gali tai daryti tik žinodamos, kad į jų prašymą tvarkyti dokumentus konfidencialiai bus atsižvelgta. Teisingumo Teismas konstatavo, kad Pirmosios instancijos teismas turėjo pripažinti Komisijos teisę neleisti susipažinti su dokumentais, motyvuodamas tuo, kad jie yra konfidencialūs (šiuo klausimu taip pat žr. 115 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 66 ir paskesnius punktus).
- 651 Toliau svarstyteni konkretūs ieškovės pareiškimai, susiję su tuo, kad jai nebuvo leista susipažinti su byla.
- 652 Visų pirma pažymėtina, kad oro linijų bendrovių skunduose turėjo nebūti nepalankių įrodymų. Taigi, atsižvelgiant į anksčiau nurodytą savybę, jie yra susiję, jei Komisija rėmėsi jais pranešime apie kaltinimus. Be to, 2004 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismui pateiktame atsakyme Komisija patvirtino, kad visos oro linijų bendrovės prašė anonimiškumo, todėl buvo atkleista tik informacijos santrauka (žr. bylą nagrinėjančio pareigūno pranešimo 3 punktą).
- 653 Kadangi oro linijų bendrovės reikalavo neatskleisti jų tapatybės ir tvarkyti jų pateiktus dokumentus konfidencialiai, konstatuotina, kad Komisija galėjo pateikti koncentracijos šalims dokumentų santrauką. Ribotas atskleidimas yra teismų praktikos patvirtinta priemonė, skirta kiek įmanoma suderinti priešingus kon-



centracijos šalių ir Komisijos bei skundus pateikusių asmenų interesus (pagal analogiją žr. 632 punkte minėto sprendimo *Cementas* 142–144 ir 147 punktus bei juose nurodytus sprendimus). Ieškovė teigia, kad skunduose galėjo būti pateikta jai nepalankių įrodymų, konkrečios informacijos, kuri galėjo būti panaudota ginantis. Tačiau nėra įmanoma nustatyti jos teiginio pagrįstumo, nepažeidžiant nagrinėjamų skundų konfidencialumo ir minėtos pusiausvyros, nes jei šie skundai būtų pateikti Pirmosios instancijos teismui, vadovaujantis Procedūros reglamento 67 straipsnio 3 dalies pirmu papunkčiu, ieškovei su jais turėtų būti leista susipažinti.

- 654 Vien ieškovės teiginys, kad nagrinėjamuose skunduose galėjo būti informacijos, kuri galėjo būti panaudota ginantis, nepaneigia Komisijos įgyvendintos interesų pusiausvyros pagrįstumo, atskleidžiant skundus pateikusių asmenų nurodytų problemų santrauką. Pažymėtina, kad Komisija negalėjo remtis 2001 m. gegužės 24 d. pateiktoje ieškovės ginčijamoje 11 eilučių ilgio santraukoje nepateiktais kitų skundus pateikusių asmenų prieštaravimais. Šiuo atveju motyvuodama konfidencialumu Komisija galėjo atsisakyti pateikti oro linijų bendrovių skundus, kuriuose buvo nepalankių įrodymų, todėl Pirmosios instancijos teismui netikslinga juos tikrinti.
- 655 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Komisijai adresuotuose oro linijų bendrovių skunduose nurodytų problemų santraukos pateikimas nesudarė koncentracijos šalių teisės į gynybą pažeidimo, nes tokioje situacijoje buvo būtina pasiekti koncentracijos šalių ir trečiųjų šalių interesų pusiausvyrą.
- 656 Ieškovė pateikia konkrečią pastabą dėl vienos oro linijų bendrovės skundo, kuri nagrinėtina atskirai. Ji teigia, kad ginčijamo sprendimo 391 konstatuojamojoje dalyje Komisija akivaizdžiai rėmėsi vienos didžiųjų Europos oro linijų bendrovių teiginiu iš

dokumento, su kuriuo nebuvo leidžiama susipažinti: „kai *Boeing* praneša savo siūlomą B737 kainą, GE pateikia patrauklius papildomos variklių įrangos, paslaugų, atsarginių dalių, finansinės paramos ir kitus pasiūlymus, kad įtikintų oro linijų bendrovę rinktis orlaivį, kuriame naudojamas GE variklis“. Kadangi Komisija panaudojo šį teiginį ginčijamame sprendime, administracinės procedūros metu ji turėjo koncentracijos šalims leisti susipažinti su dokumentu, kuriame jis buvo pateiktas, nekonfidencialia versija ar santrauka.

<sup>657</sup> Pažymėtina, kad 2004 m. balandžio 26 d. atsakyme į Pirmosios instancijos teismo raštu pateiktą klausimą Komisija pateikė jos pareigūno surašyto oficialaus susitikimo protokolo, kuriame oro linijų bendrovės atstovai išsakė minėtą teiginį, nekonfidencialią versiją. Paprašyta paaiškinti, kokią įtaką jos galimybei gintis turėjo tai, kad jai nebuvo leista susipažinti su santrauka, posėdyje ieškovė pareiškė, kad šis dokumentas buvo ne toks kategoriškas kaip juo pagrįstas teiginys.

<sup>658</sup> Darytina išvada, kad Komisija ginčijamame sprendime pervertino minėto dokumento įrodomąją galią, nes juo remdamasi padarė išvadą, kad ieškovė pateikdavo patrauklius įvairių produktų ir paslaugų pasiūlymus „visuomet, kai“ *Boeing* pranešdavo oro linijų bendrovėms savo siūlomą kainą. Bet iš protokolo turinio išplaukia, kad kai buvo pateikiamas B737 užsakymas, CFMI pateikdavo patrauklų papildomų produktų ir paslaugų pasiūlymą nagrinėjamai oro linijų bendrovei, ir kad variklio išimtinis statusas nėra kliūtis, gavus variklių gamintojo užsakymą, jam suteikti nuolaidas ar siūlyti papildomus produktus.

<sup>659</sup> Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pažymėtina, kad jei ieškovei būtų leista susipažinti su dokumentu administracinės procedūros metu, ji būtų galėjusi nurodyti, kad su B737 susijęs konkretus Komisijos teiginys yra neteisingas.

660 Kadangi šis teiginys buvo pateiktas kaip akivaizdžiai išvestinė aplinkybė, o ne kaip apibendrinanti išvada, pažymėtina, kad jis yra nereikšmingas viso ginčijamo sprendimo kontekste ir nėra jo rezoliucinės dalies pagrindas. Todėl konstatuotina, kad minėtas pažeidimas negalėjo pakeisti administracinės procedūros eigos ar jos rezultato, tad nėra pagrindo pripažinti, kad jis galėjo sudaryti teisės į gynybą pažeidimą.

661 Atsižvelgdama į ieškovės teiginį, kad jai nebuvo leista susipažinti su „kitų pramonės subjektų“ pastabomis, 2004 m. balandžio 26 d. atsakyme į Pirmosios instancijos teismo klausimus Komisija nurodė, kad šios pastabos ar jų nekonfidencialios versijos buvo pateiktos koncentracijos šalims, išskyrus vieno subjekto pristatymą, atsisakiusio pateikti jo nekonfidencialią versiją. Komisija Pirmosios instancijos teisme patvirtino, kad ji nesirėmė nagrinėjamos įmonės teiginiais, nesiskyrusiais nuo kitų oro linijų bendrovių teiginių, kurių santrauka buvo pateikta 2004 m. balandžio 26 d. atsakyme. Ieškovė nenurodė, kaip minėtos santraukos nepateikimas administracinės procedūros metu galėjo pakeisti jos eigą ar baigtį.

662 Antra, kiek tai susiję su trečiųjų šalių Komisijai pateiktomis pastabomis, būtent su 2001 m. balandžio 2 d. pateiktomis *Rolls-Royce* pastabomis ir 2001 m. sausio 30 d., vasario 21 d. bei kovo 22 d. pateiktomis *UTC* pastabomis, Komisija Pirmosios instancijos teisme patvirtino, kad šiose nuomonėse nebuvo kitų įrodymų nei pateiktų kitose tų pačių įmonių pastabose, su kuriomis ieškovei buvo leista susipažinti. Tai tebuvo raštu pateiktose pastabose nurodytų problemų santraukos. Komisija pakartoja, kad ieškovė turėjo atsakyti tik į pranešime apie kaltinimus pareikštus kaltinimus. Taip pat pažymėtina, kad nagrinėjamomis nuomonėmis

nebuvo remtasi pranešime apie kaltinimus ir ginčijamame sprendime. Be to, ieškovės nurodytame 2001 m. gegužės 3 d. *UTC* laiške aiškiai išreikštas prašymas tvarkyti prezentacijas konfidencialiai.

663 Atsižvelgiant į visas ankstesniame punkte išdėstytas aplinkybes ir į tai, kad dvi nagrinėjamos įmonės, rašytinėse pastabose pareiškusios vienareikšmį prieštaravimą koncentracijai, yra ieškovės konkurentės, nėra pagrindo nepritarti Komisijos teiginiui, kad minėtose prezentacijose nebuvo pateikta naujų ieškovei nežinomų įrodymų. Taip pat nėra pagrindo manyti, kad šiuose dokumentuose galėjo būti ieškovei palankių įrodymų. Ieškovė taip pat nedaro tokios prielaidos teigdama, kad šių prezentacijų turinys buvo jai nepalankus. Todėl, remiantis šios bylos aplinkybėmis ir atsižvelgiant į tai, kad tam tikrų nagrinėjamų dokumentų pateikimas sudarytų juos pateikusių asmenų prašyto konfidencialumo pažeidimą, Komisijos teiginys dėl šių dokumentų turinio yra priimtinas ir laikytinas atitinkančiu faktus. Atsižvelgiant į šio sprendimo 649 punkte apibrėžtą skirtumą tarp palankių ir nepalankių dokumentų, kuriais nebuvo remtasi pranešime apie kaltinimus ir ginčijamame sprendime, nebuvo būtina leisti ieškovei susipažinti su šiais dokumentais, siekiant tinkamai apsiginti.

664 Ieškovės teiginys, kad jai nebuvo pranešta apie kitų trečiųjų šalių pateiktas panašias pastabas, yra paremtas tik bendro pobūdžio nuoroda į ieškinio priedą, kurį sudaro daugiau nei 30 dokumentų, todėl Pirmosios instancijos teismas negali nustatyti teiginio pagrindo ar minimų bendrovių. Šis teiginys yra nepriimtinas kaip neparemtas jokiais konkrečiais įrodymais.

665 Trečia, kiek tai susiję su trečiųjų šalių pastabomis, kurias Komisija atskleidė nekonfidencialiu pavidalu, t. y. 2001 m. kovo 21 d. *Rolls-Royce* atsakymu į Komisijos laišką, 2001 m. balandžio 24 d. pateiktomis *UTC* pastabomis ir *ILFC* pastabomis,

visų pirma pažymėtina, kad atsiliepime į ieškinį Komisija aiškiai nurodė, jog *Rolls-Royce* ir *PEW* patronuojančios bendrovės *UTC* nuomonės žodžiu dėl problemų yra nepalankūs įrodymai. Ji taip pat nurodė, kad visos trys ieškovės konkurentės prašė, jog vėliau ištrinta informacija būtų laikoma konfidencialia.

<sup>666</sup> Konstatuotina, kad iš 630 punkte nurodytame sprendime *BPB Industries ir British Gypsum prieš Komisiją* suformuluoto precedento ir šio sprendimo 650, 652 bei paskesniuose punktuose pateiktų svarstymų išplaukia, jog Komisija turėjo teisę leisti su nagrinėjamais dokumentais susipažinti labai ribotai. Leisdama šitaip susipažinti su trečiųjų šalių pareikštomis nuomonėmis ir dokumentais, Komisija nepažeidė koncentracijos šalių teisės į gynybą.

<sup>667</sup> Ketvirta, kalbant apie ieškovės teiginį, kad jai nebuvo leista susipažinti su visu profesoriaus Choi pranešimu, kuriuo paremta mišrių susietų pardavimų teorija, pažymėtina, kad Komisija, kaip 2001 m. birželio 28 d. pranešime nurodė bylą nagrinėjantis pareigūnas, nesirėmė Choi modeliu, nes negalėjo atskleisti ieškovei jame panaudotų su jos konkurente *Rolls-Royce* susijusių konfidencialių duomenų (žr. 2001 m. birželio 28 d. bylą nagrinėjančio pareigūno pranešimo 2 punktą (OL C 42, 2004, p. 11)). Šiuo atveju pažymėtina, kad *Rolls-Royce* prašymu tvarkyti duomenis konfidencialiai paremtas Komisijos atsisakymas leisti susipažinti su Choi modelį pagrindžiančiais duomenimis neturėjo įtakos administracinės procedūros baigčiai. Atsižvelgiant į tai, kad su Choi modeliu susijęs Komisijos išvestinis motyvas buvo nepagrįstas, ši prielaida, net ir būdama pagrįsta, neturėtų įtakos ginčijamo sprendimo panaikinimui (žr. šio sprendimo 633 punktą).

<sup>668</sup> Pirmosios instancijos teisme ieškovė teigė, kad ji negalėjo sužinoti Komisijos pasitelktų ekonomistų tapatybių ir jai nebuvo leista susipažinti su pranešimo apie

kaltinimus 175 išnašoje bei 567 ir 568 punktuose minėtais jų pranešimais. Atsakydama į Pirmosios instancijos teismo klausimą Komisija pateikė 2004 m. balandžio 26 d. profesoriaus Vives, kuris buvo paskirtas konsultantu administraciniame procedūroje, pranešimą, susirašinėjimą elektroniniu paštu tarp jo ir Komisijos pareigūnų, ir sutartį, kurios pagrindu profesorius Vives bendradarbiavo su Komisija.

669 Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė teigė, kad gindamasi ji būtų pasinaudojusi profesoriaus Vives išreikšta tam tikrų Komisijos svarstymų kritika. Šiuo atveju minėti dokumentai laikytini palankiais įrodymais.

670 Elektroninio pašto žinučių tonas ir formuluotės bei sutarties tarp profesoriaus Vives ir Komisijos III priedas rodo, kad profesorius nepateikė Komisijai ar kitai administracinės procedūros šaliai įrodymų, kuriais jos galėtų remtis, bet pareiškė savo nuomonę dėl kitų ekonominio pobūdžio įrodymų ar pranešime apie kaltinimus pateiktų išvadų. Posėdyje Komisija teigė, kad dabar tai atlieka vyriausiasis ekonomistas, kuris yra jos etatinis darbuotojas, o kadangi tuo metu tokios pareigybės nebuvo, ji buvo pasitelkusi ekonomistą iš šalies. Komisija pagrįstai teigia, jog pernelyg formalistiška manyti, kad įrodymų, pateiktų eksperto iš šalies ir esančio Komisijos darbuotoju, reikšmė skirtinga.

671 Konstatuotina, kad norėdama įsitikinti savo analizės tikslumu Komisija turi teisę klausti skirtingų asmenų, įskaitant ekspertus iš šalies, nuomonės. Kadangi pranešime apie kaltinimus ir galutiniame sprendime, kaip jos nuomonę pagrindžiančiu

įrodymu, Komisija nesirėmė tokio eksperto manymu, ji laikytina neturinčia ypatingos reikšmės administracinės procedūros kontekste asmens manymu. Todėl minėta eksperto nuomonė nelaikytina nei palankiu, nei nepalankiu įrodymu.

672 Bet kuriuo atveju ieškovė neturi teisės susipažinti su bylos dalimi laikytinai Komisijos nagrinėjami dokumentais, kurie, atsižvelgiant į jų reikšmę ir turinį, priskirtini vidaus dokumentams. Be to, vienintelis Pirmosios instancijos teismui ieškovės pateiktas su profesoriaus Vives dokumentais susijęs argumentas yra tai, kad jis pateikė tam tikrus argumentus, kurie vėliau buvo panaudoti administracinėje procedūroje ir Pirmosios instancijos teisme. Net jei ieškovei būtų leista susipažinti su šiais dokumentais, ji nebūtų pateikusi kitokių argumentų. Bet kuriuo atveju dauguma šių argumentų susiję su Komisijos atmestu Choi modeliu ir sietini su susietų pardavimų motyvu, kuris šioje byloje buvo pripažintas nepagrįstu (šiuo atžvilgiu žr. šio sprendimo 633 punktą).

673 Atsižvelgiant į visus svarstymus konstatuotina, kad ieškovės teisė į gynybą nebuvo pažeista dėl to, jog administracinės procedūros metu jai nebuvo leista susipažinti su dokumentais, kuriuose išdėstyta susirašinėjant su Komisijos pareigūnais išreikšta profesoriaus Vives nuomonė, ir su jo pranešimu.

674 Penkta, kalbant apie vidaus dokumentus, priskirtus prie susirašinėjimo su trečiosiomis šalimis, reikėtų pažymėti, kad 2004 m. gegužės 18 d. Komisija atsakyme į Pirmosios instancijos teismo klausimą pateikė 11 nekonfidencialių dokumentų ir 3 konfidencialių dokumentų, kurie buvo nepagrįstai priskirti prie vidinių dokumentų, santrauką. Minėti konfidencialūs dokumentai laikytini nepalankiais ieškovės

atžvilgiu, nes yra pateikti koncentracijai prieštaraujančių trečiųjų šalių. Komisija pripažino, kad kai kurie iš 11 nekonfidencialių dokumentų, t. y. oro linijų bendrovių ir orlaivių korpusų gamintojų laišakai, kuriuose išreiškiama nuomonė, kad koncentracija neturės neigiamo poveikio konkurencijai, yra priskirtini prie palankių. Kadangi dauguma laiškų yra trumpi ir beveik vienodai suformuluoti, Komisija pažymi, kad šie jokiais konkrečiais įrodymais nepagrįsti dokumentai negalėtų patvirtinti minėto poveikio nebuvimo.

675 Pirmosios instancijos teismo posėdyje ieškovė buvo paprašyta nurodyti, kokius argumentus ji būtų pateikusi administracinės procedūros metu, jei būtų susipažinusi su nagrinėjamais dokumentais. Ieškovė nurodė, kad su viena išimtimi ji rėmėsi ne jų argumentais, bet tuo, kad Komisija neatsižvelgė į dokumentus, kuriuose buvo neigiamas koncentracijos nesuderinamumas su bendrąja rinka. Posėdyje ieškovė nurodė, kad <...>, priešingai Komisijos manymui <...>, ginčijamo sprendimo konstatuojamojoje dalyje.

676 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad nagrinėjami dokumentai buvo Komisijos bylos dalis, o ieškovės teiginys, kad Komisija į juos neatsižvelgė, yra niekuo nepagrįstas. Iš to, kad byloje, kuri buvo pateikta susipažinti, jie buvo priskirti vidaus, o ne trečiųjų šalių dokumentams, neišplaukia, kad Komisija į juos neatsižvelgė. Nors priskyrimo klaida galėjo sukliudyti ieškovei pateikti tam tikrus argumentus, tai nereiškia, kad Komisija negalėjo į šiuos dokumentus atsižvelgti taip, kaip į visus kitus bylos dokumentus. Vadinas, ieškovės argumentas neįrodo, kad buvo pažeista šalių teisė į gynybą.



- 677 Atsižvelgiant į <...> konstatuojamojoje dalyje pateiktą konkretų pareiškimą, susijusį su aplinkybe, kurios neginčijo ieškovė, kad <...>. Tai, kad, kaip pažymi ieškovė <...>, ginčijamajame sprendime pateiktos nagrinėjamo straipsnio citatos nesusijusios su Komisijos argumentais dėl <...>.
- 678 Ieškovė nurodo, kad vienu dokumentu (<...> laišku, adresuotu už konkurenciją atsakingam Komisijos nariui) ji iš tikrųjų galėjo pasinaudoti gindamasi administracinėje procedūroje. Ji pažymi, kad šiame laiške pagrindinis ieškovės ir *Honeywell* užsakovas teigė, jog su 1999 m. įvykdyta *AlliedSignal* ir *Honeywell* koncentracija susiję Komisijos patvirtinti elgesio išipareigojimai neleido *Honeywell* po koncentracijos vykdyti susietus pardavimus.
- 679 Įsidėmėtina, kad šio sprendimo 470 punkte pripažinta, jog ši Komisijos motyvų dalis buvo visiškai nepagrįsta. Kadangi Komisijos motyvai, kuriuos ieškovė būtų galėjusi tinkamiau ginčyti, jei jai būtų leista susipažinti su <...> laišku, yra nepagrįsti, minėtas ieškovės teisių pažeidimas neturi įtakos šio proceso baigčiai.
- 680 Šešta, ieškovė teigia, kad jai nebuvo leista susipažinti su trečiųjų šalių pastabomis, pateiktomis atliekant techninį ir rinkos patikrinimus, kuriais remdamasi Komisija atmetė su didelės talpos regioninių orlaivių varikliais, mažomis jūrinėmis dujų turbinomis ir starteriais susijusius struktūrinius išipareigojimus. Todėl ji negalėjo

atremti konkurentų pateiktų kaltinimų, kad, *inter alia*, įgyvendinant tam tikrus struktūrinius įsipareigojimus sukurtos įmonės bus neveiksmingos.

681 Visų pirma pažymėtina, kad Komisija atliko ne rinkos patikrinimą, o tik techninį įsipareigojimų patikrinimą, nes laikė įsipareigojimus akivaizdžiai nepakankamais išspręsti po koncentracijos kylančias su konkurencija susijusias problemas.

682 Be to, kaip pažymima, 2001 m. birželio 22 d. elektroniniu paštu Komisija ieškovei nusiuntė prie atsiliepimo į ieškinį pridėtą santrauką, kurioje pateikiami su skirtingais koncentracijos šalių pasiūlytais struktūriniais įsipareigojimais dėl horizontaliųjų ryšių susiję jos atlikto techninio patikrinimo rezultatai. Ieškovė teigia, kad 2001 m. birželio 26 d. atsakyme į minėtą žinutę ji pridėjo 16 puslapių dokumentą ir atsakė į 2001 m. birželio 14 d. ir 22 d. dokumentuose Komisijos pateiktus techninio patikrinimo klausimus.

683 Šiuo atveju konstatuotina, kad ieškovė galėjo atsikirsti į trečiųjų asmenų pareikštas pastabas dėl įsipareigojimų, iki Komisijai patvirtinant jas ginčijamame sprendime. Komisija pagrįstai nurodė, kad jos priimtos ir panaudotos pastabos yra tinkamos pagrįsti įsipareigojimų atmetimą.

684 Be to, atsižvelgiant į tai, kad pastabos procedūroje buvo pateiktos vėlai (po galutinės įsipareigojimų pateikimo dienos), konstatuotina, kad tuo procedūros etapu Komisija privalėjo leisti susipažinti su nauja bylos medžiaga. Atsižvelgiant į Reglamente Nr. 4064/89 griežtai apibrėžtus terminus ir proceso greitumo reikalavimą, minėta pareiga leisti susipažinti su medžiaga po paskutinės įsipareigojimų pateikimo dienos

atimtų iš Komisijos pakankamai daug bylos medžiagos analizei ir galutiniam sprendimui priimti skirto laiko. Pateikdama koncentracijos šalims minėtą santrauką, Komisija suteikė galimybę tinkamai apginti savo interesus šios bylos kontekste ir nepažeidė jų teisės į gynybą.

<sup>685</sup> Pažymėtina, kad ieškovė Pirmosios instancijos teismui nepateikė šio sprendimo 682 punkte minėtų trijų administracinės procedūros metu pateiktų dokumentų. Be to, kaip jau minėta, (ypač žr. šio sprendimo 555, 581, 612 ir paskesnius punktus), ieškovė teigė, kad šiuo atveju su didelės talpos regioninių orlaivių variklių, mažų jūrinių dujų turbinų ir starterių rinkomis susijusių įsipareigojimų atmetimas buvo visiškai nepagrįstas, bet Pirmosios instancijos teismui nepateikė tai įrodančių argumentų.

<sup>686</sup> Konstatuotina, kad nagrinėjamų trečiųjų šalių pastabų neatskleidimas neturėjo įtakos ieškovės galimybėms gintis, nes ji nepateikė Pirmosios instancijos teismui argumentų, kurie paneigtų techniniame patikrinime pateiktas priežastis, pakartotas ginčijamame sprendime motyvuojant nagrinėjamų struktūrinių įsipareigojimų atmetimą.

<sup>687</sup> Šiuo atveju nenustatyta teisės į gynybą pažeidimų, susijusių su neleidimu ieškovei susipažinti su byla, kurie turėjo reikšmės administracinės procedūros baigčiai.

### 3. *Dėl vėlyvo susipažinimo su byla*

#### a) Šalių argumentai

<sup>688</sup> Ieškovė teigia, pirma, kad Reglamento Nr. 4064/89 18 straipsnio 1 ir 3 dalyse numatytos teisės būti išklaustyta ir susipažinti su byla turi būti užtikrinamos visais procedūros etapais, t. y. nuo procedūros pradėjimo pagal reglamento 6 straipsnio 1 dalies c punktą. Ji atkreipia dėmesį, kad sprendimas pradėti procedūrą yra ne vien parengiamasis veiksmas, bet formalus, teisinių pasekmių sukeliantis aktas. Teisė būti išklaustyta visais procedūros etapais susijusi su, pirma, Reglamento Nr. 4064/89 10 straipsnio 2 dalyje numatyta pareiga netęsti procedūros ilgiau, nei tai yra būtina, antra, bendruoju Bendrijos teisės principu, susijusiu su neigiamą poveikį asmeniui sukeliančiais sprendimais ir, trečia, lygiateisiškumo principu.

<sup>689</sup> Atsisakydama patenkinti prieš du mėnesius iki pranešimo apie kaltinimus priėmimo pateiktą jos prašymą susipažinti su byla, Komisija pažeidė ieškovės teises ir tai galbūt turėjo didelį neigiamą poveikį. Pirma, kadangi pirmuoju procedūros etapu nebuvo įgyvendintas lygiateisiškumo principas, ieškovė negalėjo pateikti tinkamų įrodymų ar įsipareigojimų, kad procedūra būtų baigta anksčiau. Antra, nelygiateisiškumą padidino Komisijos reikalavimas pateikti pilną atsiliepimą į sprendimą pradėti procedūrą, nesuteikus galimybės susipažinti su byla ir nepateikus atsakymų į ieškovės klausimus. Trečia, nežinodama Komisijos pozicijos ir bylos medžiagos ieškovė negalėjo pateikti tinkamų įsipareigojimų, kad procedūra būtų pabaigta. Ketvirta, svarbiausiu laikotarpiu nuo 2001 m. kovo iki balandžio mėnesio konkurentai, turintys mažesnes nei Reglamento Nr. 4064/89 18 straipsnio 4 dalyje numatytas šalių teises, galėjo tiesiogiai kreiptis į Komisiją. Penkta, pranešimas apie

kaltinimus buvo paremtas ieškovės atsiliepinimu į sprendimą pradėti procedūrą, kuris buvo parengtas negalint susipažinti su byla. Be to, pranešimas apie kaltinimus šiuo atveju faktiškai buvo galutinis sprendimas, nes jam beveik identišką. Todėl ieškovės teisių procedūrinės garantijos, kurios buvo tik techninių reikalavimų įvykdymas, nesuteikė jai realios galimybės pakeisti Komisijos požiūrį.

<sup>690</sup> Nors iki sprendimo pradėti procedūrą priėmimo trečiosios šalys Komisijai pateikė labai daug dokumentų, nepaisant ieškovės prašymų, ji nesuteikė galimybės su jais susipažinti iki 2001 m. gegužės 8 dienos. Šiuo atžvilgiu Komisija negalėjo remtis pranešimu dėl susipažinimo su byla, kuriame nustatyta, kad „visi prašymai susipažinti su byla yra nepriimtini iki prieštaravimų“, nes procedūra vyko vadovaujantis Reglamento Nr. 4064/89 nuostatomis.

<sup>691</sup> Komisija teigia, kad ieškovė neatsižvelgė į susipažinimo su byla koncentracijos byloje paskirtį ir pobūdį. Teisės aktuose ir Pirmosios instancijos teismo praktikoje teisė būti išklaustyta sietina tik su prieštaravimais, į kuriuos Komisija ketina atsižvelgti. Sprendimo pradėti procedūrą paskirtis yra pateikti išankstines Komisijos abejones, kuriomis remiantis pradedamas antrasis tyrimo etapas, o ne leisti pateikti šalims prieštaravimus.

#### b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

<sup>692</sup> Anot Komisijos, norint atmesti minėtą ieškinio pagrindą, pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią teismų praktiką Teisė būti išklaustyta konkurencijos byloje taikoma tik prieštaravimams, kuriais Komisija ketina remtis (šiuo klausimu žr. 1992 m. gruodžio 18 d. Sprendimo *Cimenteries CBR ir kiti prieš Komisiją*, T-10/92–T-12/92

ir T-15/92, Rink. p. II-2667, 38 punktą ir 65 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 115 punktą).

- 693 Kadangi remiantis Reglamento Nr. 4064/89 dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės 6 straipsnio 1 punkto c dalimi priimtas sprendimas, kuriuo pradedama procedūra, yra skirtas išdėstyti išankstines rimtas Komisijos abejones, kurios skatina ją pradėti antrąjį tyrimo etapą, o ne pateikti šalims prieštaravimus, klaidingas įmonės teiginys, jog tai, kad ji negalėjo susipažinti su byla iki pranešimo apie kaltinimus gavimo, sumažino jos galimybes gintis. Iš to, kad susipažinusi su byla įmonė turėjo galimybę raštu ar žodžiu pateikti pastabas dėl pranešimo apie kaltinimus, matyti, kad ji turėjo pakankamai laiko pasisakyti dėl prieštaravimų.
- 694 Ieškovės argumentas, kad koncentracijos šalys turėjo teisę pateikti savo nuomonę bet kuriuo koncentracijos kontrolės procedūros etapu, atmetinas remiantis Reglamento Nr. 4064/89 18 straipsnio 1 ir 3 dalimis bei 84 punkte minėto sprendimo *Kaysersberg prieš Komisiją* 105–107 punktais. Nors, remiantis 18 straipsnio 1 dalimi, šalys turi teisę pateikti pastabas nuo procedūros pradžios, tai nereiškia, kad ankstesniame etape Komisija privalo leisti susipažinti su administracine byla. Būtinybė šalims susipažinti su Komisijos administracine byla, kad galėtų atsikirsti į pranešime apie kaltinimus Komisijos pateiktus kaltinimus, nereiškia, kad Komisija privalo leisti susipažinti su byla dalimis visos procedūros metu, nes ši prievolė būtų neproporcinga.
- 695 Iš ieškovės nurodytų pranešimo apie kaltinimus ir ginčijamo sprendimo panašumų neišplaukia, kad pranešimas apie kaltinimus faktiškai buvo galutinis sprendimas. Priešingu atveju tai reikštų, kad Komisija, priimdama galutinį sprendimą, niekada negali išreikšti tokios pačios pozicijos, kurios preliminarieji laikėsi pranešime apie kaltinimus.

696 Kalbant apie ieškovės teiginį, kad ji neturėjo galimybės pateikti tinkamų įsipareigojimų ir pabaigti procedūrą, nes negalėjo susipažinti su byla, pažymėtina, kad, pirma, vadovaujantis 6 straipsnio 1 punkto c dalimi priėmus sprendimą pradėti procedūrą, ieškovei jau buvo pateiktos Komisijos abejonės dėl koncentracijos suderinamumo su bendrąja rinka, todėl ji galėjo parengti ir pateikti siūlomus įsipareigojimus. Be to, ieškovė tvirtina, kad ji ir pateikė įsipareigojimus pirmaisiais procedūros etapais. Gavusi pranešimą apie kaltinimus ir susipažinusi su byla, ieškovė turėjo papildomą 13 dienų terminą nuo bylos nagrinėjimo pateikti įsipareigojimus.

#### 4. *Dėl termino, paskirto GE susipažinti su byla, trukmės*

##### a) Šalių argumentai

697 Ieškovės manymu, atsiliepimui į pranešimą apie kaltinimus pateikti jai paskirtas terminas buvo per trumpas, nes per vėlai leista susipažinti su didelės apimties byla. Komisija skyrė 11 ir 1 darbo dieną peržiūrėti trečiųjų šalių pateiktus dokumentus, kurių apimtis buvo didesnė nei 3 500 puslapių, 4 papildomas darbo dienas pasirengti žodiniam bylos nagrinėjimui ir 13 papildomų dienų pateikti tinkamus įsipareigojimus. Šis terminas buvo per trumpas ir dėl to, kad daug laiko buvo sugaišta siekiant leidimo susipažinti su visa byla, kurio Komisija nesutiko suteikti, taip pat dėl pateiktų dokumentų ir jų sąrašo neatitikimo, trūkstamų bylos puslapių ir Komisijos nustatytos vidinės dokumentų klasifikavimo procedūros nesilaikymo ir dėl to, kad ji nepateikė neteiktinų susipažinti dokumentų turinio santraukos.

698 Ieškovė nurodė, kad nustatytas terminas buvo nepakankamas pateikti atsiliepimą į pranešimą apie kaltinimus, pasirengti žodiniam bylos nagrinėjimui ir surinkti reikiamus dokumentus. Terminas buvo nesąžiningai trumpas ir paskirtas nesilaikant lygiateisiškumo principo, neleidžiant ieškovei įgyvendinti savo teisės į gynybą kiekvienu procedūros etapu. Ieškovė teigia, kad Komisija šioje byloje nepagrindė tokio trumpo termino skyrimo.

699 Komisija atkreipia dėmesį į koncentracijos procedūros greitumo reikalavimą. Dvi ieškovei skirtos savaitės, pridėjus vieną dieną ieškovės prašymu, laikytinos nepažeidžiančiu teisės į gynybą terminu. Ieškovės teiginys, kad prieštaravimus Komisija turėjo pateikti anksčiau, prieštarauja tai aplinkybei, jog dauguma jos nurodytų problemų buvo praneštos šalims dar iki pranešimo pateikimo ir jog ieškovė pateikė atsiliepimą į sprendimą pradėti procedūrą.

#### b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

700 Reglamentas Nr. 4064/89 įsakmiai nustato terminą, per kurį Komisija privalo priimti galutinį sprendimą dėl kiekvienos koncentracijos, apie kurią pranešama. Vadovaujantis reglamento 10 straipsnio 1 dalimi, sprendimas pradėti antrąjį procedūros etapą 6 straipsnio 1 dalies pagrindu privalo būti priimtas per vieną mėnesį. Be to, procedūros pabaigos sprendimas, vadovaujantis 8 straipsnio 3 dalimi, turi būti priimtas ne vėliau kaip per keturis mėnesius nuo procedūros pradžios.

701 Siekiant, kad Komisija nepažeistų Reglamente Nr. 4064/89 nustatyto grafiko, kiekvieno procedūros etapo tarpiniai terminai turi būti trumpi. Suprantama, kad tai turi neigiamą įtaką procedūros šalių darbo sąlygoms, bet laiko sutaupymas ir procedūros greitumas, siekiant atsižvelgti į koncentracijos, apie kurią buvo pranešta,



šalių komercinį interesą kuo greičiau įvykdyti koncentraciją, teisės aktų leidėjo manymu, pateisina šį trūkumą. Kaip jau buvo pažymėta, vertinant numanomus teisės į gynybą Reglamento Nr. 4064/89 reglamentuojamoje procedūroje pažeidimus, būtina atsižvelgti į greitumo reikalavimą, kuris būdingas visai bendrajai reglamente nustatytai schemai (šiuo klausimu žr. 84 punkte minėto sprendimo *Kaysersberg prieš Komisiją* 113 punktą ir 115 punkte minėto sprendimo *Endemol prieš Komisiją* 68 punktą).

702 Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad vadovaujantis Reglamento Nr. 4064/89 21 straipsniu, kuris, *inter alia*, taikomas 13 straipsnyje nustatytam terminui pateikti atsiliepimą į prieštaravimus, Komisija privalo atsižvelgti į prieštaravimams parengti reikalingą laiką ir į bylos skubumą. Komisija kiek įmanoma turi atsižvelgti į koncentracijos šalių teisę į gynybą ir greito galutinio sprendimo priėmimo reikalavimą.

703 Koncentracijos šalys gali remtis joms nustatytų procedūrinių terminų trumpumu, tik jei jie nėra proporcingi visai procedūros trukmei.

704 Nagrinėjamu atveju koncentracijos šalys turėjo įprastą 11 darbo dienų terminą, jų prašymu prailgintą 1 diena, per kurią turėjo parengti rašytinį atsiliepimą į pranešimą apie kaltinimus. Šiuo atžvilgiu taip pat pažymėtina, kad ieškovė savo argumentams parengti turėjo keturias papildomas dienas iki 2001 m. gegužės 29 ir 30 d. vykusio žodinio bylos nagrinėjimo. Ieškovė galėjo atsiliepiame į pranešimą apie kaltinimus nepaminėtas svarbias aplinkybes pateikti žodžiu.

- 705 Be to, kaip pastebi Komisija, dauguma jos nurodytų problemų buvo žinomos iki pranešimo pateikimo ar bent iki sprendimo priėmimo, vadovaujantis Reglamento Nr. 4064/89 6 straipsnio 1 dalies c punktu. Remdamasi tuo metu turėtais dokumentais ieškovė iš pat pradžių galėjo į jas atsižvelgti atsiliepime į minėtą sprendimą (išsamų daugiau nei 100 puslapių dokumentą). Iš to išplaukia, kad 12 dienų terminas pateikti atsiliepimą į pranešimą apie kaltinimus laikytinas tarp Komisijos ir ieškovės vykstančio pasikeitimo nuomonėmis tąsa, o ne terminu, per kurį ji turėjo pateikti atsiliepimą į prieštaravimus, kurie iki pat gavimo buvo visiškai nežinomi ir netikėti.
- 706 Atsižvelgiant į minėtas aplinkybes konstatuotina, kad Komisijos nustatyti terminai buvo proporcingi keturių mėnesių terminui, per kurį turėjo būti baigtas antrasis procedūros etapas.
- 707 Be to, ieškovė nepaaiškino, kaip trumpi terminai šioje byloje jai sutrukdė veiksmingai gintis.
- 708 Ieškovės rašytiniuose skunduose nenurodyti pranešimo apie kaltinimus klausimai, kuriais ieškovė negalėjo veiksmingai pareikšti nuomonės atsiliepime. Taip pat atsakydama į posėdyje Pirmosios instancijos teismo žodžiu pateiktą klausimą dėl galimybių gintis konkrečių apribojimų ieškovė nurodė, kad jos skundo esmė yra nustatytų terminų neproporcingumas apskritai.
- 709 Taip pat pažymėtina, kad koncentracijos šalių atsiliepimas į pranešimą apie kaltinimus yra išsamus 47 puslapių dokumentas su didelės apimties priedais, įskaitant keletą dokumentų, kuriuose pateikti su tam tikromis rinkomis susiję

papildomi argumentai. Iš esmės nepateikta konkrečių argumentų, galinčių pagrįsti teiginį, kad ieškovė negalėjo pateikti tinkamo atsiliepimo į pranešimą apie kaltinimus.

- 710 Kiek tai susiję su argumentais dėl netinkamo Komisijos leidimo susipažinti su byla, ieškovė nepateikė jokių konkrečių pavyzdžių ar argumentų, galinčių patvirtinti, kad pateiktų dokumentų sąrašas ir „didelis trūkstamų puslapių skaičius“ *de facto* sutrumpino jos turimą terminą pateikti atsiliepimą į pranešimą apie kaltinimus.
- 711 Argumentai dėl susipažinimo su byla ir neteiktinų dokumentų turinio nepateikimo yra susiję su ieškinio dalyku tik tiek, kiek ieškovė teigia praradusi daug laiko mėginama išspręsti problemas, užuot tuo metu nagrinėjusi bylos medžiagą. Kai vienas iš jos teisininkų susirašinėjo su Komisija laiškais ir elektroninio pašto žinutėmis, kiti teisininkai tuo metu galėjo nagrinėti kitus pateiktus bylos dokumentus.
- 712 Vienintelis konkrečiai ieškovės nurodytas dokumentas, yra pranešimas <...>, kuris buvo gautas tik 2001 m. gegužės 17 d., t. y. likus trimis dienoms iki atsiliepimo į pranešimą apie kaltinimus gavimo. Neatsižvelgiant į tai, kad ieškovė galėjo veiksmingai pareikšti nuomonę dėl šio dokumento atsiliepime į pranešimą apie kaltinimus ar bent jau žodiniame bylos nagrinėjime Komisijoje, pažymėtina, kad šiuo dokumentu Komisija nesirėmė ginčijamame sprendime. Taigi, net jei ieškovė neturėjo pakankamai laiko jį išnagrinėti prieš pateikdama atsiliepimą į pranešimą apie kaltinimus, ši aplinkybė neturi prejudicinės reikšmės administracinės procedūros baigčiai.

713 Todėl pakartotinai pažymėtina, kad ieškovė nepaiškino, kokie faktai ar argumentai negalėjo būti pareikšti dėl tariamų kliūčių gynybai administracinės procedūros metu. Todėl nenustatyta, kad nustačius trumpą terminą pateikti atsiliepimui į pranešimą apie kaltinimus šiuo atveju buvo pažeista teisė į gynybą.

## 5. Dėl bylų nagrinėjančio pareigūno įgaliojimų

### a) Šalių argumentai

714 Ieškovės manymu, kaip 2001 m. birželio 19 d. laiške pripažino bylą nagrinėjantis pareigūnas, šiuo atveju buvo taikytinos naujosios 2001 m. gegužės 23 d. Komisijos sprendimu 2001/462/EB patvirtintos taisyklės dėl bylų nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų konkurencijos procedūrose (OL L 162, p. 21). Šių taisyklių taikymas būtų suteikęs geresnes galimybes ginti savo teises procedūros objektyvumo ir susipažinimo su visais reikiama dokumentais atžvilgiu. Šiuo atžvilgiu Komisijos skundas dėl nepriimtino yra atmestinas kaip teisiškai nepagrįstas.

715 Kadangi bylą nagrinėjantis pareigūnas, priimdamas sprendimus, vadovavosi senosiomis taisyklėmis, jo veiksmai yra neteisėti ir neturi teisinės galios. Toks nenuoseklumas leidžia daryti išvadą, kad ginčijamas sprendimas laikytinas nepriimtiniu ar bent jau turi būti panaikintas. Dėl to, kad buvo taikytos senosios taisyklės, buvo pažeista EŽTK ir Chartijoje įtvirtinta ieškovės teisė būti išklaustyti.

716 Komisija teigia, kad šis ieškinio pagrindas yra nepriimtinas, nes ieškovė nenurodo netaikytų taisyklių nuostatų, kurios būtų sudariusios sąlygas veiksmingesnei jos gynybai. Bet kuriuo atveju nagrinėjamos naujosios taisyklės buvo taikytos ir jomis vadovautasi. Sprendimu 2001/462 iš tam tikras bylas nagrinėjančių pareigūnų nebuvo atimti jokie įgaliojimai. Bylą nagrinėjantis pareigūnas visuomet privalo vadovautis taisyklėmis, o jų nesilaikymas turi būti įrodytas. O šiuo atveju pažeidimas nebuvo nurodytas. Klaida padaryta dėl to, kad buvo praleista Sprendimo 2001/462 nuostata, nurodanti, kad jis įsigalioja nuo paskelbimo Oficialiame leidinyje dienos. Nors Komisijos pareigūnai manė priešingai, sprendimas iš tikrųjų įsigaliojo nuo jo priėmimo dienos.

b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas

717 Visų pirma pažymėtina, kad nagrinėjamas ieškinio pagrindas atitinka Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punkto reikalavimus, todėl negali būti atmestas kaip nepriimtinas. Nors šis pagrindas yra nepakankamai apibrėžtas ieškinyje, jo turinys yra aiškus, nes atsiliepime buvo pateikta papildomų faktinių aplinkybių.

718 Neginčytina, kad Sprendimas 2001/462 įsigaliojo nuo jo priėmimo dienos, 2001 m. gegužės 23 d., o 1994 m. gruodžio 12 d. Sprendimas 94/810/EB dėl bylą nagrinėjančių pareigūnų įgaliojimų konkurencijos procedūrose (OL L 330, p. 67) tą pačią dieną neteko galios. Sprendimo 2001/462 1 straipsnyje numatyta, kad Komisija „paskiria vieną ar daugiau bylą nagrinėjančių pareigūnų“, o 2 straipsnio 1 dalyje, kalbant apie bylą nagrinėjančią pareigūną, teigiama, kad „įgaliojimų nutraukimas, paskyrimo pasibaigimas ar perkėlimas bet kurioje procedūroje turi būti atliktas motyvuotu Komisijos sprendimu“. Šiame sprendime nenumatyta pereinamųjų priemonių iki jo įsigaliojimo pradėjusio dirbti bylą nagrinėjančio pareigūno atžvilgiu.

719 Nors priėmus Sprendimą 2001/462 pasikeitė byla nagrinėjančio pareigūno statusas – vadovaujantis 2 straipsnio 2 dalimi, jis administraciniais sumetimais buvo susijęs su Komisijos nariu, turinčiu įgaliojimus konkurencijos srityje, o ne su konkurencijos generaliniu direktoratu, iš šio sprendimo aiškiai išplaukia, kad naujas byla nagrinėjantis pareigūnas tiesiogiai pakeitė anksčiau šias pareigas vadovaujantis Sprendimu 94/810ėjusį asmenį. Šiuo atveju konstatuotina, kad, priešingai nei teigė ieškovė, nesant jo įgaliojimus nutraukiančio sprendimo, buvęs byla nagrinėjantis pareigūnas toliau teisėtai ėjo pareigas po naujo sprendimo įsigaliojimo, vadovaujantis Sprendimo 2001/462 2 straipsnio 1 dalimi.

720 Šis minėtų sprendimų aiškinimą sustiprina objektyvi būtinybė užtikrinti byla nagrinėjančio pareigūno veiklos tęstinumą vadovaujantis tinkamo administravimo principu. Pažymėtina, kad Sprendimas 2001/462 įsigaliojo vykstant tam tikrų bylą nagrinėjimui. Jei po Sprendimo 2001/462 įsigaliojimo nebūtų paskirtas naujas byla nagrinėjantis pareigūnas ir niekas negalėtų atlikti jo funkcijų, būtų neįmanomas tolesnis tų bylą nagrinėjimas ir tokiu atveju tų procedūrų atžvilgiu negalėtų būti taikomos nei Reglamento Nr. 4064/89, nei Sprendimo 2001/462 nuostatos. Todėl konstatuotina, kad įsigaliojus Sprendimui 2001/462 byla nagrinėjantis pareigūnas buvo įgaliotas tęsti darbą iki kito pranešimo, kad pabaigtų pradėtus procesus, pavyzdžiui, šios bylos nagrinėjimą.

721 Kiek tai susiję su Sprendimo 2001/462 nuostatų taikymu, Komisija neneigia, kad šiuo atžvilgiu byla nagrinėjantis pareigūnas padarė teisės klaidą, taikydamas nebegaliojančių taisyklių nuostatą. Kita vertus, ji teigia, kad ši klaida neturėjo jokių teisinių ar praktinių pasekmių, nes byla nagrinėjančio pareigūno pradėta procedūra

atitiko senųjų taisyklių, kuriomis jis vadovavosi, ir taikytinų naujųjų taisyklių reikalavimus.

- 722 Komisija teisingai nurodo, kad ieškovė neįvardijo nė vienos Sprendimo 2001/462 nuostatos, kurią tariamai pažeidė bylą nagrinėjęs pareigūnas ir kuria vadovaudamasis jis, žinodamas, kad turi taikyti Sprendimą 2001/462, būtų priėmęs kitokią poziciją.
- 723 Vienintelis konkretus ieškovės šiuo atžvilgiu iškeltas klausimas dėl bylą nagrinėjančio pareigūno atsisakymo užsisakyti visą Choi modelį ir jame naudojamus duomenis, trečiųjų šalių pateiktus skundus ir pastabas. Pažymėtina, kad dėl šio sprendimo 649 ir paskesniuose punktuose nurodytų priežasčių susipažinimas su byla, t. y. nagrinėjamais skundais ir pastabomis, šiomis aplinkybėmis buvo pripažintas pakankamu. Taip pat bylą nagrinėjančio pareigūno pozicija šiuo atžvilgiu ieškovei leido gintis. Bylą nagrinėjantis pareigūnas 2001 m. birželio 28 d. pranešime nurodė, kad Komisija nebesiremia Choi modeliu (šiuo atžvilgiu taip pat žr. 2001 m. birželio 28 d. bylą nagrinėjančio pareigūno pranešimo 2 ir 3 punktus). Pažymėtina, kad šio sprendimo 399 ir paskesniuose punktuose buvo atmesti su mišriais susietais pardavimais susiję Komisijos motyvai, todėl išvada dėl netinkamo teisės susipažinti su Choi modeliu suteikimo negali turėti įtakos šios bylos baigčiai.
- 724 Ieškovė teigia, kad Sprendimo 2001/462 2 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, jog „Komisija atsako už tai, kad konkurencijos procedūrose būtų užtikrinta Chartijoje įtvirtinta teisė būti išklaustyta“. Šiuo atžvilgiu ji remiasi Chartijos 41 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teise būti išklaustyta, 41 ir 42 punktuose numatyta teise susipažinti su bylos duomenimis, 47 straipsnyje įtvirtinta teise į teisingą procesą ir 52 straipsnyje išakmiai numatyta pareiga ribojant pagrindines teises laikytis proporcingumo principo.

725 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad visos šio sprendimo 724 straipsnyje minėtos teisės buvo užtikrinamos Bendrijos teisėje iki Chartijos priėmimo, kuri, kaip nurodyta preambulėje, jas patvirtino. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką pagrindinės teisės yra sudėtinė bendrųjų teisės principų, kurių įgyvendinimą užtikrina Bendrijos teismai, dalis (ypač žr. 1996 m. kovo 28 d. Nuomonės 2/94, Rink. p. I-1759, 33 punktą ir 1997 m. gegužės 29 d. Sprendimo *Kremzow*, C-299/95, Rink. p. I-2629, 14 punktą). Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ir Pirmosios instancijos teismas sekė valstybių narių konstitucinėmis tradicijomis ir tarptautinių žmogaus teisių apsaugos sutarčių, prie kurių kūrimo prisidėjo ir kurias pasirašė valstybės narės, gairėmis. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių konvencija yra itin reikšminga šiuo atžvilgiu (1986 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Johnston*, 222/84, Rink. p. 1651, 18 punktas ir 14 punkte minėtas sprendimas *Kremzow*). Be to, vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnio 2 dalimi, „Sąjunga gerbia pagrindines teises, kurias užtikrina Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija ir kurios kyla iš valstybėms narėms bendrų konstitucinių tradicijų kaip bendri Bendrijos teisės principai“.

726 Atitinkamai vienas iš bendrųjų Bendrijos teisės principų, proporcingumo principas, reikalauja, kad Bendrijų institucijų taikomos priemonės neviršytų to, kas tinkama ir būtina pasiekti teisės aktų tikslų. Iš kelių tinkamų priemonių reikia rinktis mažiausiai apsunkinančią, kad sukelti nepatogumai būtų proporcingi siekiamiems tikslams (pavyzdžiui, žr. 1990 m. lapkričio 13 d. Sprendimo *Fedesa ir kt.*, C-331/88, Rink. p. I-4023, 13 punktas; 1994 m. spalio 5 d. Sprendimo *Crispoltoni ir kt.*, C-133/93, C-300/93 ir C-362/93, Rink. p. I-4863, 41 punktas ir 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimo *National Farmers' Union ir kt.*, C-157/96, Rink. p. I-2211, 60 punktas).

727 Šiuo atveju iš Sprendimo 2001/462 2 konstatuojamojoje dalyje daromos nuorodos į Chartiją neišplaukia, kad po sprendimo išgaliojimo byla nagrinėjantis pareigūnas ieškovės nurodytas teises turėjo įgyvendinti kitaip.



728 Ieškovė remiasi su teisės į gynybą stiprinimu susijusia Komisijos manymu dėl Sprendimo 2001/462 projekte numatytą bylą nagrinėjančio pareigūno įgaliojimų. Tačiau iš to neišplaukia, kad bylą nagrinėjančio pareigūno veiksmai žodiniame bylos nagrinėjime Komisijoje būtų buvę kitokie. Minėtas pareigūnas 2001 m. birželio 19 d. laiške ieškovei teigė, kad bylos nagrinėjimas vyko pagal Sprendimo 2001/462 reikalavimus teisės į gynybą prasme. Pažymėtina, kad bylą nagrinėjantis pareigūnas suteikė koncentracijos šalims galimybę pateikti pastabas po žodinio bylos nagrinėjimo, vadovaudamasis Sprendimo 2001/462 12 straipsnio 4 dalimi.

729 Vienintelis konkretus ieškovės argumentas šiuo atžvilgiu yra susijęs su tuo, kad bylą nagrinėjantis pareigūnas galėjo manyti, jog procedūroje nesivadovautina Choi modeliu nagrinėjant bylą Komisijoje dėl to, kad koncentracijos šalys negalėjo susipažinti su jame analizuojamais duomenimis. Šis argumentas atmestinas, nes nebuvo konkrečiai nurodytos Sprendimo 2001/462 nuostatos, kuriose būtų numatytas kitas kriterijus, kuriuo bylą nagrinėjantis pareigūnas turėjo vadovautis priimdamas sprendimą. Todėl, kaip pažymėta šio sprendimo 723 punkte, Komisija nesivadovavo Choi modeliu iki ginčijamo sprendimo priėmimo.

730 Nors bylos nagrinėjimas vyko nuo 2001 m. gegužės 29 d. iki 30 d. ir ją tiriantis pareigūnas klydo dėl taikytinų taisyklių, šiuo atveju konstatuotina, kad jo klaida neturėjo įtakos ieškovės galimybėms gintis taip, kad būtų pasikeitusi procedūros eiga.

731 Atsižvelgiant į administracinės procedūros eigą po žodinio bylos nagrinėjimo, bylą nagrinėjantis pareigūnas, 2001 m. birželio 28 d. pateikdamas pranešimą, taikė naujojo Sprendimo 2001/462 nuostatas. Taigi, laikydamasis galutinio požiūrio į įvairius koncentracijos šalių iškeltus procedūros klausimus, jis atsižvelgė į taikytinas procedūros taisykles. Atsižvelgdamas į tai, pranešime jis iš naujo įvertino, ar buvo paisoma teisės į gynybą ir ar buvo leista susipažinti su byla pagal taikytinas taisykles. Tad darytina išvada, kad jis ištaisė visus savo padarytos klaidos padarinius iki galutinio sprendimo priėmimo.

## Išvada

732 Šios bylos kontekste konstatuotina, kad Komisija ginčijamame sprendime pagrįstai nustatė, jog po koncentracijos sustiprės ieškovės dominuojanti padėtis didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkoje, bus sukurta po koncentracijos susikūrusio subjekto dominuojanti padėtis verslo klasės orlaivių variklių rinkoje ir mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje (atitinkamai žr. šio sprendimo 489, 566, 587 ir po kiekvieno jų einančius punktus). Ginčijamame sprendime konstatuota, kad dėl dominuojančios padėties visose šiose rinkose bus itin apribota veiksminga konkurencija bendrojoje rinkoje. Be to, nė vienai iš šių išvadų neturi įtakos procedūrinio pobūdžio ieškovės skundai (šio sprendimo 621–731 punktai).

733 Antra vertus, nors Komisija ginčijamame sprendime pagrįstai konstatavo, kad iki koncentracijos ieškovė užėmė dominuojančią padėtį didelės talpos komercinės klasės orlaivių rinkoje, ji neįrodė, kad po koncentracijos susikūrusio subjekto

dominuojanti padėtis bus sukurta, pirma, dėl vertikaliųjų ryšių tarp *Honeywell* starterių ir ieškovės gaminamų didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių, antra, dėl *Honeywell* gaminamų aviacijos ir ne aviacijos produktų ir GE įmonių grupės finansinio ir komercinio pajėgumo derinimo ar, trečia, dėl ieškovės gaminamų variklių ir *Honeywell* aviacijos ir ne aviacijos produktų susietų pardavimų galimybės (atitinkamai žr. šio sprendimo 286, 325, 399 ir paskesnius punktus).

734 Šiuo atveju konstatuojama, kad sprendimas, kuriame koncentracija, apie kurią buvo pranešta, pripažįstama nesuderinama su bendrąja rinka, nėra naikintinas, nes ieškovė įrodė vieną ar keletą klaidų, iškraipančių priimtą sprendimą vienos ar kelių rinkų atžvilgiu, kai iš paties sprendimo išplaukia, kad koncentracija, apie kurią buvo pranešta, atitiko Reglamento Nr. 4064/89 2 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas, jog būtų pripažinta nesuderinama su bendrąja rinka (*inter alia*, žr. šio sprendimo 45–48 punktus). Kadangi Komisija ginčijamame sprendime padarė pagrįstą išvadą, kad koncentracija atitiko minėtas sąlygas trijų rinkų atžvilgiu, t. y. didelės talpos regioninių orlaivių variklių, verslo klasės orlaivių variklių ir mažų jūrinių dujų turbinų rinkų atžvilgiu, ginčijamas sprendimas paliekamas galioti.

### Dėl bylinėjimosi išlaidų

735 Pagal Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 87 straipsnio 2 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jei laimėjusi šalis to prašė. Kadangi ieškovė pralaimėjo bylą, ji turi padengti atsakovės, taip pat į bylą įstojusią šalių *Rolls-Royce* ir *Rockwell* išlaidas pagal šių pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais,

PIRMOSIOS INSTANCIJOS TEISMAS (antroji išplėstinė kolegija)

nusprendžia:

- 1. Atmesti ieškinį.**
- 2. Ieškovė padengia savo, taip pat Komisijos bei į bylą įstojusių šalių išlaidas.**

Pirrung

Tiili

Meij

Vilaras

Forwood

Paskelbta 2005 m. gruodžio 14 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Kancleris

Pirmininkas

E. Coulon

J. Pirrung

## Turinys

Teisės aktai .....	II - 5598
Ginčo aplinkybės .....	II - 5599
Ginčijamas sprendimas .....	II - 5600
Procesas .....	II - 5603
Šalių reikalavimai .....	II - 5606
Dėl teisės .....	II - 5606
A — Išankstiniai klausimai .....	II - 5607
1. Dėl prašymo sujungti bylas .....	II - 5607
2. Ryšys tarp Komisijos išvadų, kuriomis grindžiamas koncentracijos neatitikimas bendrajai rinkai, atskirų pagrindų .....	II - 5608
a) Šalių argumentai .....	II - 5608
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5609
3. Dėl pateiktų įsipareigojimų .....	II - 5611
4. Dėl įrodymų standartų ir Bendrijos teismo įvykdytos kontrolės apimties ...	II - 5614
a) Šalių argumentai .....	II - 5614
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5615
Bendrosios pastabos .....	II - 5615
Konglomerato poveikių traktuotė .....	II - 5616
Veiksnių, galinčių atgrasyti po koncentracijos susikūrusį subjektą nuo ginčijamame sprendime numatytų veiksmų, traktuotė .....	II - 5618

5. Dėl neįrodyto didelio veiksmingos konkurencijos apribojimo .....	II - 5620
a) Šalių argumentai .....	II - 5620
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5622
B — Dėl iki koncentracijos užimtos dominuojančios padėties didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje .....	II - 5625
1. Įžanga .....	II - 5625
2. Šalių argumentai .....	II - 5626
3. Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5633
a) Išankstinės pastabos .....	II - 5633
b) Dėl užimamos rinkos dalies .....	II - 5636
Dėl CFMI rinkos dalies priskyrimo prie ieškovės užimamos rinkos dalies .....	II - 5637
— Įžanga .....	II - 5637
— CFMI vidaus struktūros analizė .....	II - 5638
— GE, CFMI ir <i>Snecma</i> konkurencinės padėties analizė .....	II - 5640
— Apibendrinimas ir išvada dėl CFMI užimamos rinkos dalies priskyrimo ieškovei .....	II - 5641
Dėl užimamos rinkos dalies, kuria remiasi Komisija, vertindama didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių gamintojų pajėgumą .....	II - 5643
— Su didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkos pobūdžiu susiję svarstymai .....	II - 5643
— Su aptarnavimo paslaugomis susijusios aplinkybės .....	II - 5644
	II - 5833

— Su „standartizavimo“ sąvoka didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje susiję svarstymai .....	II - 5646
— Dėl vertinant ieškovės pajėgumą didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje Komisijos naudojamo užimamos rikos dalies apskaičiavimo metodo .....	II - 5648
— <i>Boeing 737</i> traktavimas .....	II - 5652
Išvados dėl užimamos rinkos dalies .....	II - 5654
c) <i>GE Capital</i> ir GECAS vertikali integracija .....	II - 5655
Įžanga .....	II - 5655
GECAS komercinė įtaka .....	II - 5658
— Dėl GECAS išimtinio palankumo politikos GE atžvilgiu .....	II - 5658
— Dėl GECAS komercinės padėties .....	II - 5660
<i>GE Capital</i> finansinis pajėgumas .....	II - 5662
Su GECAS ir <i>GE Capital</i> įtaka ieškovės klientams didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje susijusios aplinkybės .....	II - 5662
— Dėl GE daromos įtakos, nulemtos jos dukterinių bendrovių poveikio orlaivių korpusų gamintojams .....	II - 5663
— Dėl GE daromos įtakos, nulemtos jos dukterinių bendrovių poveikio oro linijų bendrovėms .....	II - 5667
— Išvada dėl GE daromos įtakos, nulemtos jos dukterinių bendrovių poveikio .....	II - 5670
Svarstymai, susiję su ieškovės užimamos rinkos dalies pasikeitimu, GECAS pradėjus išigyti orlaivius ir taikyti išperkamąją nuomą .....	II - 5671
Išvados dėl vertikaliosios integracijos .....	II - 5674

d) Konkurencinė padėtis didelės talpos komercinės klasės orlaivių variklių rinkoje .....	II - 5675
e) Komercinių ar konkurencinių suvaržymų nebuvimas arba silpnumas ..	II - 5678
Konkurentų keliami suvaržymai .....	II - 5678
— Dėl <i>PEW</i> padėties .....	II - 5679
— Dėl <i>Rolls-Royce</i> padėties .....	II - 5681
Pirkėjų sukuriami suvaržymai .....	II - 5683
f) Išvada dėl dominuojančios padėties .....	II - 5685
C — Dėl vertikalųjų ryšių .....	II - 5685
1. Šalių argumentai .....	II - 5685
2. Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5687
3. Išvada .....	II - 5696
D — Dėl konglomerato poveikio .....	II - 5697
1. Dėl finansinio pajėgumo ir vertikaliosios integracijos .....	II - 5697
a) Šalių argumentai .....	II - 5697
Dėl finansinio pajėgumo .....	II - 5697
Dėl vertikaliosios integracijos .....	II - 5698
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5700
Ižanga .....	II - 5700
Dėl Komisijos numatyto elgesio tikimybės .....	II - 5701
— Dėl SFE standartinių produktų .....	II - 5701
— Dėl BFE ir SFE pasirinktinių produktų .....	II - 5705
Būsimas dominuojančios padėties aviacijos ir ne aviacijos produktų rinkose sukūrimas .....	II - 5709
Išvada .....	II - 5712
	II - 5835



2. Dėl susietų pardavimų sandorių sudarymo .....	II - 5713
a) Šalių argumentai .....	II - 5713
Išankstinės pastabos .....	II - 5713
Dėl technologinių ir tikrųjų susietų pardavimų vykdymo .....	II - 5716
Dėl mišrių susietų pardavimų vykdymo .....	II - 5717
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5721
Išankstinės pastabos .....	II - 5721
Dėl susietų pardavimų apskritai .....	II - 5724
Dėl tikrųjų susietų pardavimų .....	II - 5727
Dėl technologinių susietų pardavimų .....	II - 5731
Dėl mišrių susietų pardavimų .....	II - 5732
— Dėl ankstesnės praktikos .....	II - 5734
— Dėl ekonominės analizės .....	II - 5736
— Dėl numatomų veiksmų strateginio pobūdžio .....	II - 5742
Išvada .....	II - 5744
E — Dėl horizontaliųjų ryšių .....	II - 5745
1. Dėl didelės talpos regioninių orlaivių variklių .....	II - 5746
a) Šalių argumentai .....	II - 5746
Dėl rinkos apibrėžimo ir dominuojančios padėties nagrinėjamoje rinkoje buvimo iki koncentracijos .....	II - 5746
Dėl koncentracijos poveikio atitinkamai rinkai .....	II - 5748
Dėl su didelės talpos regioninių orlaivių varikliais susijusių struktūrinių išpareigojimų atmetimo .....	II - 5749
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5750
Dėl rinkos apibrėžimo .....	II - 5750

Ieškovės iki koncentracijos užimama dominuojanti padėtis .....	II - 5766
Dėl dominuojančios padėties sustiprinimo .....	II - 5767
Dėl dominuojančios padėties sustiprinimo poveikio konkurencijai ....	II - 5768
Dėl įsipareigojimo, susijusio su didelės talpos regioniniais orlaiviais, atmetimo .....	II - 5773
Išvada dėl horizontalių ryšių poveikio didelės talpos regioninių orlaivių variklių rinkai .....	II - 5775
2. Dėl verslo klasės orlaivių variklių .....	II - 5775
a) Šalių argumentai .....	II - 5775
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5776
c) Išvada dėl horizontalių ryšių poveikio verslo klasės orlaivių variklių rinkai .....	II - 5782
3. Dėl mažų jūrinių dujų turbinų .....	II - 5783
a) Dėl rinkos apibrėžimo .....	II - 5783
Šalių argumentai .....	II - 5783
Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5783
b) Dėl įsipareigojimų .....	II - 5790
Šalių argumentai .....	II - 5790
Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5791
c) Išvada dėl horizontalių ryšių mažų jūrinių dujų turbinų rinkoje .....	II - 5793
F — Dėl ieškinio pagrindų, susijusių su procedūros pažeidimais .....	II - 5793
1. Išankstiniai svarstymai .....	II - 5794
a) Šalių argumentai .....	II - 5794
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5796
	II - 5837

2. Dėl teisės susipažinti su tam tikrais dokumentais .....	II - 5798
a) Šalių argumentai .....	II - 5798
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5802
3. Dėl vėlyvo susipažinimo su byla .....	II - 5815
a) Šalių argumentai .....	II - 5815
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5816
4. Dėl termino, paskirto GE susipažinti su byla, trukmės .....	II - 5818
a) Šalių argumentai .....	II - 5818
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5819
5. Dėl bylą nagrinėjančio pareigūno įgaliojimų .....	II - 5823
a) Šalių argumentai .....	II - 5823
b) Pirmosios instancijos teismo vertinimas .....	II - 5824
Išvada .....	II - 5829
Dėl bylinėjimosi išlaidų .....	II - 5830